ព្រះ
ត្រៃបិដកបាលី
និង
សេចក្ដីប្រែជាភាសាខ្មែរ
សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស
ទុតិយភាគ
៦៨

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ
ព.ស ២៥០៥

សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស
ទុតិយភាគ
៦៨

ព. ស. ២៥០៥

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

ទុតិយោ ភាគោ

ឧទយមាណវបុច្ឆានិទ្ទេសោ

(១) ឈាយឹ វិរជមាសីនំ (ឥច្ចាយស្មា ឧទយោ)
កតកិច្ចំ អនាសវំ
បារគុំ សព្វធម្មានំ
អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ
អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូហិ
អវិជ្ជាយ បភេទនំ ។

(២) ឈាយឹ វិរជមាសីនន្តិ ឈាយីតិ ឈាយី ភគវា បឋមេនបិ ឈានេន ឈាយី ទុតិយេនបិ ឈានេន ឈាយី តតិយេនបិ ឈានេន ឈាយី ចតុត្ថេនបិ ឈានេន ឈាយី សវិតក្កសវិចារេនបិ ឈានេន ឈាយី អវិតក្កវិចារមត្តេនបិ ឈានេន ឈាយី

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

ឧទយមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស

(១) (ឧទយៈមាណពក្រាបទូលសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ (ដើម្បីសួរ) ព្រះអង្គជាអ្នកមានឈាន មានព្រះសន្តានប្រាសចាកធូលី គង់នៅ ទ្រង់មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ មិនមានអាសវៈ ទ្រង់ដល់នូវត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង សូមព្រះអង្គសំដែងអញ្ញាវិមោក្ខ ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។

(២) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមានឈាន មានព្រះសន្តានប្រាសចាកធូលី គង់នៅ ត្រង់ពាក្យថា មានឈាន គឺព្រះមានព្រះភាគ មានឈាន ដោយបឋមជ្ឈានផង មានឈាន ដោយទុតិយជ្ឈានផង មានឈាន ដោយតតិយជ្ឈានផង មានឈាន ដោយចតុត្ថជ្ឈានផង មានឈាន ដោយឈាន ប្រកបដោយវិតក្កៈនិងវិចារៈផង មានឈាន ដោយឈានមិនមានវិតក្កៈ មានតែវិចារៈផង

អវិតក្កាវិចារេនបិ ឈានេន ឈាយី សប្បីតិកេនបិ ឈានេន ឈាយី និប្បីតិកេនបិ ឈានេន ឈាយី សាតសហគតេនបិ ឈានេន ឈាយី ឧបេក្ខាសហគតេនបិ ឈានេន ឈាយី សុញ្ញតេនបិ ឈានេន ឈាយី អនិមិត្តេនបិ ឈានេន ឈាយី អប្បណិហិតេនបិ ឈានេន ឈាយី លោកិយេនបិ ឈានេន ឈាយី លោកុត្តរេនបិ ឈានេន ឈាយី ឈានរតោ ឯកត្តមនុយុត្តោ សទត្ថគរុកោតិ ឈាយី ។ វិរជន្តិ រាគោ រជោ ទោសោ រជោ មោហោ រជោ កោធោ រជោ ឧបនាហោ រជោ ។ បេ ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា រជា ។ តេ រជា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អរជោ វិរជោ រជាបគតោ រជវិប្បហីនោ រជវិប្បមុត្តោ ។

មានឈាន ដោយឈានមិនមានវិតក្កៈ មិនមានវិចារៈផង មានឈាន ដោយឈានប្រកបដោយបីតិផង មានឈាន ដោយឈានមិនមានបីតិផង មានឈាន ដោយឈានប្រកបដោយសុខផង មានឈាន ដោយឈានប្រកបដោយឧបេក្ខាផង មានឈាន ដោយឈាន ប្រកបដោយសុញ្ញតវិមោក្ខផង មានឈាន ដោយឈាន ប្រកបដោយអនិមិត្តវិមោក្ខផង មានឈាន ដោយឈាន ប្រកបដោយអប្បណិហិតវិមោក្ខផង មានឈាន ដោយឈានជាលោកិយផង មានឈាន ដោយឈានជាលោកុត្តរផង ជាបុគ្គលត្រេកអរក្នុងឈាន ប្រកបរឿយៗនូវភាពជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ធ្ងន់ក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកមានឈាន ។ ពាក្យថា ប្រាសចាកធូលី សេចក្តីថា ធូលីគឺរាគៈ ធូលីគឺទោសៈ ធូលីគឺមោហៈ ធូលីគឺក្រោធៈ ធូលីគឺឧបនាហៈ ។ បេ ។ ធូលីគឺអភិសង្ខារជាអកុសលទាំងអស់ ។ ធូលីទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យទៅសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព មានការមិនកើតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនមានធូលី ប្រាសចាកធូលី មានធូលីទៅប្រាស លះបង់ធូលី ផុតស្រឡះចាកធូលី ។

រាគោ រជោ ន ច បន រេណុ វុច្ចតិ
រាគស្សេតំ អធិវចនំ រជោតិ
ឯតំ រជំ វិប្បជហិត្វា ចក្ខុមា(១)
តស្មា ជិនោ វិគតរជោតិ វុច្ចតិ
ទោសោ រជោ ន ច បន រេណុ វុច្ចតិ
ទោសស្សេតំ អធិវចនំ រជោតិ
ឯតំ រជំ វិប្បជហិត្វា ចក្ខុមា
មោហោ រជោ ន ច បន រេណុ វុច្ចតិ
តស្មា ជិនោ វិគតរជោតិ វុច្ចតិ
មោហស្សេតំ អធិវចនំ រជោតិ
ឯតំ រជំ វិប្បជហិត្វា ចក្ខុមា
តស្មា ជិនោ វិគតរជោតិ វុច្ចតីតិ ។

វិរជំ ។ អាសីនន្តិ និសិន្នោ ភគវា បាសាណកេ ចេ-តិយេតិ អាសីនោ ។

នគស្ស បស្សេ អាសីនំ មុនឹ ទុក្ខស្ស បារគុំ
សាវកា បយិរុបាសន្តិ តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនោតិ ។

ឯវំបិ ភគវា អាសីនោ ។ អថវា ភគវា សព្វោស្សុក្កប-ដិប្បស្សទ្ធត្តា អាសីនោ វុត្ថវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។បេ។

១ ម. បរិតោរជា ន ចក្ខុមា ។

ធូលីសំដៅយករាគៈ មិនមែនលំអងទេ ពាក្យថា ធូលី
នុ៎ះ ជាឈ្មោះរាគៈ ព្រះជិនស្រីមានបញ្ញាចក្ខុ លះបង់ធូលី
នុ៎ះហើយ ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថាអ្នកមានធូលីទៅ
ប្រាស ធូលីសំដៅយកទោសៈ មិនមែនលំអងទេ ពាក្យថា
ធូលីនុ៎ះ ជាឈ្មោះទោសៈ ព្រះជិនស្រីមានបញ្ញាចក្ខុ លះបង់
ធូលីនុ៎ះហើយ ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថាអ្នកមានធូលី
ទៅប្រាស ធូលីសំដៅយកមោហៈ មិនមែនលំអងទេ
ពាក្យថាធូលីនុ៎ះ ជាឈ្មោះមោហៈ ព្រះជិនស្រីមានបញ្ញា-
ចក្ខុ លះបង់ធូលីនុ៎ះហើយ ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា
អ្នកមានធូលីទៅប្រាស ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ប្រាសចាកធូលី ។ ពាក្យថា ទ្រង់គង់នៅ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្បែរបាសាណកចេតិយ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ទ្រង់គង់នៅ ។

ពួកសាវ័កអ្នកមានវិជ្ជា៣ លះបង់មច្ចុហើយ ចូលទៅអង្គុយ
ជិតព្រះមុនី ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃទុក្ខ គង់ខាងភ្នំ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅ ព្រោះព្រះអង្គរំងាប់សេចក្ដីខ្វល់ខ្វាយទាំងពួង ហើយទ្រង់មានព្រហ្មចរិយៈនៅហើយ មានចរណៈដ៏សន្សំហើយ ។បេ។

ជាតិជរាមរណសោកសោកេ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ឯវម្បិ គតោ អាសីតោតិ ពកេយើ វិជមាសីតំ ។ ឥច្ចាយស្មា តោទេយ្យោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ តោទេយ្យោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោ ឥច្ចាយស្មា តោទេយ្យោ ។

(៣) កតកិច្ចំ អនាសវន្តិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ កិច្ចំ ករណីយាករណីយំ បហីនំ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវង្កតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ តស្មា ពុទ្ធោ កតកិច្ចោ ។

យស្ស បរិបតា(១) នត្ថិ ឆិន្នសោតស្ស ភិក្ខុនោ

កិច្ចាកិច្ចំ បហីនស្ស បរិឡាហោ ន វិជ្ជតីតិ ។

កតកិច្ចំ ។ អនាសវន្តិ អាសវាតិ ចត្តារោ អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។

១ ម. យស្ស ច វិសតា ។

ជាតិជរាមរណសោក មិនមានដល់ព្រះមានព្រះភាគនោះ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅ យ៉ាងនេះក៏បាន ហេតុនោះ លោកពោលថា អ្នកមានឈ្មោះព្រោះសាគលទ្រង់គង់នៅ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុងបទថា តោទេយ្យៈមានអាយុពោលដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថាដូច្នេះនេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុនេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរពកោតក្រែង ។ ពាក្យថា តោទេយ្យៈ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅ នូវព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) តោទេយ្យៈមានអាយុពោលដូច្នេះ ។

(៣) ពាក្យថា ទ្រង់មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ មិនមានអាសវៈ គឺកិច្ចគួរធ្វើនិងមិនគួរធ្វើ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគលះបង់ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព មិនមានការកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមានកិច្ចធ្វើហើយ ។

ភិក្ខុណាមិនមានតណ្ហា សេចក្តីតក់ក្រហាយ នៃភិក្ខុនោះ
ដែលជាអ្នកកាត់ផ្តាច់នូវខ្សែនៃតណ្ហា លះបង់នូវកិច្ចគួរធ្វើ
និងមិនគួរធ្វើ រមែងមិនមាន ។

ហេតុនោះ(លោកពោលថា)មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ ។ ពាក្យថាអាសវៈ ក្នុងបទថា មិនមានអាសវៈ បានដល់អាសវៈ ៤ គឺកាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។

តេ អាសវា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនាសវន្តិ កតកិច្ចំ អនាសវី ។

(២) បារគូ សព្វធម្មានន្តិ ភគវា សព្វធម្មានំ អភិញ្ញាបារគូ បរិញ្ញាបារគូ បហានបារគូ ភាវនាបារគូ សច្ឆិកិរិយាបារគូ សមាបត្តិបារគូ អភិញ្ញាបារគូ សព្វធម្មានំ បរិញ្ញាបារគូ សព្វទុក្ខានំ បហានបារគូ សព្វកិលេសានំ ភាវនាបារគូ ចតុន្នំ មគ្គានំ សច្ឆិកិរិយាបារគូ និរោធស្ស សមាបត្តិបារគូ សព្វសមាបត្តីនំ ។ សោ វសិប្បត្តោ បារមិប្បត្តោ អរិយស្មឹ សីលស្មឹ វសិប្បត្តោ បារមិប្បត្តោ អរិយស្មឹ សមាធិស្មឹ វសិប្បត្តោ បារមិប្បត្តោ អរិយាយ បញ្ញាយ វសិប្បត្តោ បារមិប្បត្តោ អរិយាយ វិមុត្តិយា

អាសវៈទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគលះបង់ ផ្ដាច់ឬសគល់ ធ្វើឲ្យដូចជាទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព មិនមានការកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានអាសវៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ មិនមានអាសវៈ ។

(២) ពាក្យថា ទ្រង់ដល់ហើយនៃធម៌ទាំងពួង គឺព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ដល់ហើយនៃការត្រាស់ដឹងធម៌ទាំងពួង ដល់ហើយនៃការកំណត់ដឹង ដល់ហើយនៃការលះបង់ ដល់ហើយនៃការចម្រើន ដល់ហើយនៃការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដល់ហើយនៃសមាបត្តិ ដល់ហើយនៃការត្រាស់ដឹងធម៌ទាំងពួង ដល់ហើយនៃការកំណត់ដឹងទុក្ខទាំងពួង ដល់ហើយនៃការលះកិលេសទាំងពួង ដល់ហើយនៃការចម្រើនមគ្គទាំង ៤ ដល់ហើយនៃការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធ ដល់ហើយនៃការចូលកាន់សមាបត្តិទាំងពួង ។ ព្រះអង្គដល់នូវការស្ទាត់ ដល់ហើយក្នុងអរិយសីល ដល់នូវការស្ទាត់ ដល់ហើយក្នុងអរិយសមាធិ ដល់នូវការស្ទាត់ ដល់ហើយក្នុងអរិយបញ្ញា ដល់នូវការស្ទាត់ ដល់ហើយក្នុងអរិយវិមុត្តិ

សោ បារគតោ បារប្បត្តោ អន្តគតោ អន្តប្បត្តោ កោដិគតោ កោដិប្បត្តោ បរិយន្តគតោ បរិយន្តប្បត្តោ វោសានគតោ វោសានប្បត្តោ តាណគតោ តាណប្បត្តោ លេណគតោ លេណប្បត្តោ សរណគតោ សរណប្បត្តោ(១) អភយគតោ អភយប្បត្តោ អច្ចុតគតោ អច្ចុតប្បត្តោ អមតគតោ អមតប្បត្តោ និព្វានគតោ និព្វានប្បត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។ ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ បារគូ សព្វធម្មានំ ។

(៥) អត្ថិ បញ្ហេន អាគមន្តិ បញ្ហត្ថិកម្ហា អាគតា បញ្ហាបុច្ឆកម្ហា អាគតា បញ្ហំ សោតុកាមា អាគតម្ហាតិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។ អថវា បញ្ហត្ថិកានំ បញ្ហាបុច្ឆកានំ បញ្ហំ សោតុកាមានំ អាគមំ អភិក្កមនំ(២) ឧបសង្កមនំ(៣) អត្ថីតិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។

១ ម. សរណគតោ សរណប្បត្តោ ។ ២ ម. អាគមនំ ។ ៣ ម. ឯត្ថន្តរ បយិរុបាសនន្តិ ទិស្សតិ ។

ព្រះអង្គទៅកាន់ត្រើយ ដល់ត្រើយ ទៅកាន់ទីបំផុត ដល់ទីបំផុត ទៅកាន់ទីកំពូល ដល់ទីកំពូល ទៅកាន់ទីបំផុតជុំវិញ ដល់ទីបំផុតជុំវិញ ទៅកាន់ទីចុងបំផុត ដល់ទីចុងបំផុត ទៅកាន់ទីជាទីពឹង ដល់ទីជាទីពឹង ទៅកាន់ទីជាទីពួន ដល់ទីជាទីពួន ទៅកាន់ទីជាទីរឭក ដល់ទីជាទីរឭក ទៅកាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមានភ័យ ទៅកាន់ទីវៀរចាក ដល់ទីវៀរចាក ទៅកាន់ទីមិនស្លាប់ ដល់ទីមិនស្លាប់ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទើបឈ្មោះថា ជាបុគ្គលមានអរិយវាសៈនៅរួចហើយ មានចរណធម៌សន្សំហើយ ។ បេ ។ ភពថ្មី គឺជាតិ ជរា និងមរណៈ សង្សារ មិនមានដល់ព្រះមានព្រះភាគនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ។

(៥) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ សេចក្តីថា ពួកខ្ញុំព្រះអង្គត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមក ជាអ្នកសួរប្រស្នាទើបមក ចង់ស្តាប់ប្រស្នាទើបមក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ មួយទៀត ការមក ការចូលមក ការចូលមកគាល់ របស់ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ជាអ្នកសួរប្រស្នា ចង់ស្តាប់ប្រស្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមក យ៉ាងនេះក៏បាន ។

វេទកំ បញ្ហាគមោ តុយ្ហំ អត្ថិ ត្វម្បិ(១) បហុ ត្វមសិ អលមត្តោ មយា សត្ថុំ បុច្ឆិតំ កថេតុំ វិស្សជ្ជេតុំ វហស្សេតំ ភារន្តិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។

(២) អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូហីតិ អញ្ញាវិមោក្ខោ វុច្ចតិ អរហត្តវិមោក្ខោ ។ អរហត្តវិមោក្ខំ បព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូហិ ។

(៣) អវិជ្ជាយ បភេទនន្តិ អវិជ្ជាយ ភេទនំ បភេទនំ បហានំ វូបសមោ បដិនិស្សគ្គោ បដិប្បស្សទ្ធំ អមតំ និព្វានន្តិ អវិជ្ជាយ បភេទនំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ឈាយឹ វិរជមាសីនំ (ឥច្ចាយស្មា ឧទយោ)
កតកិច្ចំ អនាសវំ
បារគុំ សព្វធម្មានំ
អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ
អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូហិ
អវិជ្ជាយ បភេទនន្តិ ។

១ ម. [illegible] ។

រួចហើយ ការមកដោយប្រស្នាមាននៅព្រះអង្គ ។ ជាបុគ្គលអាច ជាបុគ្គលមានព្យាយាម ជាបុគ្គលល្មមដើម្បីសួរ សំដែង ដោះស្រាយ ពន្យល់ ពោល ជាមួយនឹងខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមក យ៉ាងនេះក៏បាន ។

(២) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងអញ្ញាវិមោក្ខ សេចក្តីថា អរហត្តវិមោក្ខ លោកហៅថា អញ្ញាវិមោក្ខ ។ សូមព្រះអង្គសំដែង ប្រាប់ ពន្យល់ ប្រញ្ញត្ត តាំងផ្តើម បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស នូវអរហត្តវិមោក្ខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គសំដែងអញ្ញាវិមោក្ខ ។

(៣) ពាក្យថា ជាគ្រឿងទំលាយអវិជ្ជា គឺជាគ្រឿងបំបែក ទំលាយ លះបង់ រំងាប់ លះបាល កំចាត់បង់នូវអវិជ្ជា គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងទំលាយអវិជ្ជា ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលហើយថា

(ឧទយមាណពក្រាបទូលសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវ
ការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ (ដើម្បីសួរ) ព្រះអង្គជាអ្នក
មានឈាន មានព្រះសន្តានប្រាសចាកធូលី ទ្រង់គង់នៅ
ទ្រង់មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ មិនមានអាសវៈ ទ្រង់ដល់នូវ
ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង សូមព្រះអង្គសំដែងអញ្ញាវិមោក្ខជា
គ្រឿងទំលាយអវិជ្ជា ។

(៨) បហានំ កាមច្ឆន្ទានំ (ឧទយាតិ ភគវា)

ទោមនស្សាន ចូភយំ

ថីនស្ស ច បនូទនំ

កុក្កុច្ចានំ និវារណំ ។

(៩) បហានំ កាមច្ឆន្ទានន្តិ ឆន្ទោតិ យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរាគោ កាមនន្ទិ កាមតណ្ហា កាមសិនេហោ កាមបរិឡាហោ កាមមុច្ឆា កាមជ្ឈោសានំ កាមោឃោ កាមយោគោ កាមុបាទានំ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ។ បហានំ កាមច្ឆន្ទានំ វូបសមោ បដិនិស្សគ្គោ បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្ពានន្តិ បហានំ កាមច្ឆន្ទានំ ។ ឧទយាតិ ភគវាតិ ឧទយាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ឧទយាតិ ភគវា ។

(៨) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលឧទយៈ តថាគត សំដែងថា ការលះនូវអកុសលធម៌ទាំងពីរ គឺកាមច្ឆន្ទៈនឹងទោមនស្សផង ការបន្ទោបង់នូវចិត្តរួញរាផង ការហាមឃាត់កុក្កុច្ចៈទាំងឡាយផង (ជាអញ្ញាវិមោក្ខ) ។

(៩) ពាក្យថា ការលះកាមច្ឆន្ទៈ ត្រង់ពាក្យថា ឆន្ទៈ បានដល់សេចក្តីពេញចិត្តចំពោះកាម សេចក្តីត្រេកត្រអាលចំពោះកាម សេចក្តីរីករាយចំពោះកាម សេចក្តីប្រាថ្នាគឺកាម សេចក្តីស្នេហាគឺកាម សេចក្តីស្រេកឃ្លានគឺកាម សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងគឺកាម សេចក្តីជ្រប់ចុះគឺកាម សេចក្តីលង់គឺកាម ឱឃៈគឺកាម យោគៈគឺកាម ឧបាទានគឺកាម នីវរណៈគឺកាមឆន្ទៈក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា ការលះ កាមច្ឆន្ទៈ គឺការលះ ការរំងាប់ ការលះបង់ ការកំចាត់បង់នូវកាមច្ឆន្ទៈ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការលះកាមច្ឆន្ទៈ ។ ពាក្យថា ឧទយៈ ក្នុងបទថា ព្រះមានព្រះភាគ (ត្រាស់ថា) ម្នាលឧទយៈ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះដោយឈ្មោះ ។ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនុ៎ះ ជាពាក្យនិយាយដោយគោរព ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧទយៈ ។

[១០] ទោមនស្សាន ចូភយន្តិ ទោមនស្សន្តិ យំ ចេតសិកំ អសាតំ ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតោសម្ផស្សជំ អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិតំ ចេតោសម្ផស្សជា អសាតា ទុក្ខា វេទនា ។ ទោមនស្សាន ចូភយន្តិ កាមច្ឆន្ទស្ស ច ទោមនស្សស្ស ច ឧភិន្នំ បហានំ វូបសមំ បដិនិស្សគ្គំ បដិប្បស្សទ្ធិំ អមតំ និព្វានន្តិ ទោមនស្សាន ចូភយំ ។

[១១] ថីនស្ស ច បនូទនន្តិ យា ចិត្តស្ស អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឱលីយនា សល្លីយនា លីនំ លីយនា លីយិតត្តំ ថីនំ ថីយនា ថីយិតត្តំ ។ ថីនស្ស ច បនូទនន្តិ ថីនស្ស ច បនូទនំ បហានំ វូបសមំ បដិនិស្សគ្គំ បដិប្បស្សទ្ធិំ អមតំ និព្វានន្តិ ថីនស្ស ច បនូទនំ ។

[១២] កុក្កុច្ចានំ និវារណន្តិ កុក្កុច្ចន្តិ ហត្ថកុក្កុច្ចម្បិ កុក្កុច្ចំ បាទកុក្កុច្ចម្បិ កុក្កុច្ចំ ហត្ថបាទកុក្កុច្ចម្បិ កុក្កុច្ចំ អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញិតា កប្បិយេ អកប្បិយសញ្ញិតា

[១០] ពាក្យថា ការលះបង់នូវអកុសលធម៌ទាំងពីរ គឺទោមនស្ស ផង ពាក្យថា ទោមនស្ស បានដល់ចេតសិកដែលមិនជាទីត្រេកអរ ចេតសិកជាទុក្ខ ការទទួលអារម្មណ៍មិនជាទីត្រេកអរ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីសម្ផស្សនៃចិត្ត វេទនាមិនជាទីត្រេកអរ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីសម្ផស្សនៃចិត្ត ។ ពាក្យថា ការលះនូវអកុសលធម៌ទាំងពីរ គឺទោមនស្ស បានសេចក្តីថា ការលះ ការរំងាប់ ការលះបង់ ការរំងាប់បង់ នូវអកុសលធម៌ទាំង ២ គឺកាមច្ឆន្ទៈ និងទោមនស្ស (គឺព្រះ) អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការលះនូវអកុសលធម៌ទាំងពីរ គឺពួកទោមនស្ស ។

[១១] ពាក្យថា ការបន្ទោបង់ចិត្តរួញរា បានដល់ភាពនៃចិត្តមិនស្រួល មិនគួរដល់ការងារ កិរិយារួញ ការរួញរា ការក្រាញ ភាពនៃការក្រាញ ភាពនៃការក្រាញ ការច្រអូស ភាពនៃការច្រអូស ភាពនៃការច្រអូស ។ ពាក្យថា ការបន្ទោបង់ចិត្តរួញរា គឺការបន្ទោបង់ ការលះបង់ ការរំងាប់ ការលះចោល ការស្ងប់ស្ងាត់ចិត្តរួញរា (គឺព្រះ) អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការបន្ទោបង់ចិត្តរួញរា ។

[១២] ពាក្យថា កុក្កុច្ចៈទាំងឡាយ ក្នុងបទថា ការហាមឃាត់កុក្កុច្ចៈទាំងឡាយ បានដល់ ការកើសដៃ ហៅថាកុក្កុច្ចៈក៏បាន ការកើសជើងហៅថាកុក្កុច្ចៈក៏បាន ការកើសទាំងដៃទាំងជើង ហៅថា កុក្កុច្ចៈក៏បាន សេចក្តីសំគាល់ថាគួរ ក្នុងរបស់ដែលមិនគួរ សំគាល់ថាមិនគួរ ក្នុងរបស់ដែលគួរ

វជ្ជេ អវជ្ជសញ្ញិតា អវជ្ជេ វជ្ជសញ្ញិតា យំ ឯវរូបំ កុក្កុច្ចំ កុក្កុច្ចាយនា កុក្កុច្ចាយិតត្តំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ឥទំ វុច្ចតិ កុក្កុច្ចំ ។ អបិច ទ្វីហិ ការណេហិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ កតត្តា ច អកតត្តា ច ។ កថំ កតត្តា ច អកតត្តា ច ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ កាយទុច្ចរិតំ អកតំ មេ កាយសុចរិតន្តិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ វចីទុច្ចរិតំ អកតំ មេ វចីសុចរិតន្តិ កតំ មេ មនោទុច្ចរិតំ អកតំ មេ មនោសុចរិតន្តិ កតោ មេ បាណាតិបាតោ អកតា មេ បាណាតិបាតា វេរមណីតិ កតំ មេ អទិន្នាទានំ អកតា មេ អទិន្នាទានា វេរមណីតិ កតោ មេ កាមេសុ មិច្ឆាចារោ អកតា មេ កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេរមណីតិ កតោ មេ មុសាវាទោ អកតា មេ មុសាវាទា វេរមណីតិ

សេចក្តីសំគាល់ថាមិនមានទោសក្នុងរបស់ដែលមានទោស សេចក្តីសំគាល់ថាមានទោសក្នុងរបស់ដែលមិនមានទោស សេចក្តីកើត អាការនៃការប្រព្រឹត្តិកើត ភាពនៃការប្រព្រឹត្តិកើត សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថាកុក្កុច្ចៈ ។ មួយទៀត សេចក្តីកើត សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត តែងកើតដោយហេតុពីរ គឺ ព្រោះភាពនៃការធ្វើ ១ ព្រោះភាពនៃការមិនធ្វើ ១ ។ ចុះសេចក្តីកើត សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតព្រោះភាពនៃការធ្វើ ១ ព្រោះភាពនៃការមិនធ្វើ ១ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីកើត សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគំនិតដូច្នេះថា កាយទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើ កាយសុចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ។ សេចក្តីកើត សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគំនិតដូច្នេះ ថា វចីទុច្ចរិតអាត្មាអញបានធ្វើ វចីសុចរិតអាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយថា មនោទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើ មនោសុចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា បាណាតិបាត អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកបាណាតិបាត អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា អទិន្នាទាន អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកអទិន្នាទាន អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា កាមេសុមិច្ឆាចារ អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយថា មុសាវាទ អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកមុសាវាទ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ

កតា មេ បិសុណា វាចា អកតា មេ បិសុណាយ វាចាយ វេរមណីតិ កតា មេ ផរុសា វាចា អកតា មេ ផរុសាយ វាចាយ វេរមណីតិ កតោ មេ សម្ផប្ប-លាបោ អកតា មេ សម្ផប្បលាបា វេរមណីតិ កតា មេ អភិជ្ឈា អកតា មេ អនភិជ្ឈាតិ កតោ មេ ព្យា-បាទោ អកតោ មេ អព្យាបាទោតិ កតា មេ មិច្ឆា-ទិដ្ឋិ អកតា មេ សម្មាទិដ្ឋីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេត-សោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ យំ កតត្តា ច អកតត្តា ច ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ អថវា សីលេសុម្ហិ អបរិបូរការីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេ-ខោ ។ ឥន្ទ្រិយេសុម្ហិ អគុត្តទ្វារោតិ ភោជនេ អមត្តញ្ញូ-ម្ហីតិ ជាគរិយមននុយុត្តោម្ហីតិ ន សតិសម្បជញ្ញេន ស-មន្នាគតោម្ហីតិ អភាវិតា មេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានាតិ អភាវិតា មេ ចត្តារោ សម្មប្បធានាតិ អភាវិតា មេ ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទាតិ អភាវិតានិ មេ បញ្ចិន្ទ្រិយានីតិ

ថា បិសុណវាចា អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកបិសុណវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា ផរុសវាចា អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកផរុសវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា សម្ផប្បលាបៈ អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកសម្ផប្បលាបៈ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា អភិជ្ឈា អាត្មាអញបានធ្វើ ការមិនមានអភិជ្ឈា អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា ព្យាបាទ អាត្មាអញបានធ្វើ ការមិនព្យាបាទ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា មិច្ឆាទិដ្ឋិអាត្មាអញបានធ្វើ សម្មាទិដ្ឋិ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ។ សេចក្តីកើស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត តិទ្ទូសនៃចិត្ត កើតឡើង ព្រោះភាពនៃការធ្វើ និងភាពនៃការមិនធ្វើ យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត សេចក្តីកើស ការក្តៅក្រហាយចិត្ត តិទ្ទូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគំនិតដូច្នេះថា អាត្មាអញមិនបានបំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយទេ ។ សេចក្តីកើស ការក្តៅក្រហាយចិត្ត តិទ្ទូសនៃចិត្តកើតឡើងដោយគំនិតដូច្នេះថា អាត្មាអញមិនបានគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ថា អាត្មាអញមិនដឹងប្រមាណក្នុងភោជនទេ ថា អាត្មាអញមិនបានប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭកទេ ថា អាត្មាអញមិនបានប្រកបដោយសតិ និងសម្បជញ្ញៈទេ ថា សតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា សម្មប្បធានទាំង៤អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា ឥទ្ធិបាទ ៤ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា ឥន្ទ្រិយ ៥ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ

អភាវិតានិ មេ បញ្ច ពលានីតិ អភាវិតា មេ សត្ត ពោជ្ឈង្គាតិ អភាវិតោ មេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោតិ ទុក្ខំ មេ អបរិញ្ញាតន្តិ សមុទយោ មេ អប្បហីនោតិ មគ្គោ មេ អភាវិតោតិ និរោធោ មេ អសច្ឆិកតោតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កុក្កុច្ចានំ និវារណន្តិ កុក្កុច្ចានំ អាវរណំ នីវរណំ បហានំ វូបសមំ បដិនិស្សគ្គំ បដិប្បស្សទ្ធិំ អមតំ និព្វានន្តិ កុក្កុច្ចានំ និវារណំ ។ តេនាហ ភគវា

បហានំ កាមច្ឆន្ទានំ (ឧទយាតិ ភគវា)
ទោមនស្សាន ចូភយំ
ថីនស្ស ច បនូទនំ
កុក្កុច្ចានំ និវារណន្តិ ។

(១៣) ឧបេក្ខាសតិសំសុទ្ធំ ធម្មតក្កបុរេជវំ
អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូមិ អវិជ្ជាយ បភេទនំ។

ថា ពលៈ ៥ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា ពោជ្ឈង្គ៍ទាំង ៧ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា ទុក្ខ អាត្មាអញមិនបានកំណត់ដឹងទេ ថា សមុទ័យ អាត្មាអញមិនបានលះបង់ទេ ថា មគ្គ អាត្មាអញ មិនបានចម្រើនទេ ថា និរោធ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ ។ ពាក្យថា ការហាមឃាត់កុក្កុច្ចៈទាំងឡាយ បានដល់ថា ការទប់ ការរាំង ការលះ ការរំងាប់ ការលះចោល ការស្ងប់រម្ងាប់កុក្កុច្ចៈ (ផើបំពោះ) អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទើបត្រាស់ថា) ការហាមឃាត់កុក្កុច្ចៈទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧទយៈ តថាគតសំដែងថា)
ការលះនូវអកុសលធម៌ទាំង ៦ គឺ កាមច្ឆន្ទៈ នឹងទោមនស្ស
ផង ការបន្ទោបង់ចិត្តគ្រោកផង ការហាមឃាត់កុក្កុច្ចៈ
ទាំងឡាយផង (ជាអញ្ញាវិមោក្ខ) ។

(១៣) មួយទៀត តថាគតសំដែង នូវឧបេក្ខានឹងសតិ ដ៏
បរិសុទ្ធ នូវការត្រិះរិះធម៌ស្ទុះទៅមុន ថាជាអញ្ញាវិមោក្ខ
ជាគ្រឿងទំលាយអវិជ្ជា ។

(១៦) ឧបេក្ខាសតិសំសុទ្ធន្តិ ឧបេក្ខាតិ យា ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខា ឧបេក្ខនា អជ្ឈុបេក្ខនា ចិត្តសមថោ ចិត្តប្បសាទតា មជ្ឈត្តតា ចិត្តស្ស ។ សតីតិ យា ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខំ អារព្ភ សតិ អនុស្សតិ ។បេ។ សម្មាសតីតិ ឧបេក្ខាសតិ ។ សំសុទ្ធន្តិ ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខា ច សតិ ច សុទ្ធា ហោន្តិ សំសុទ្ធា បរិយោទាតា អនង្គណា វិគតុបក្កិលេសា មុទុភូតា កម្មនិយា ឋិតា អានេញ្ជប្បត្តាតិ ឧបេក្ខាសតិសំសុទ្ធិំ ។

(១៧) ធម្មតក្កបុរេជវន្តិ ធម្មតក្កោ វុច្ចតិ សម្មាសង្កប្បោ ។ សោ អាទិតោ ហោតិ បុរតោ ហោតិ បុព្វង្គមោ ហោតិ អញ្ញាវិមោក្ខស្សាតិ ឯវម្បិ ធម្មតក្កបុរេជវំ ។ អថវា ធម្មតក្កោ វុច្ចតិ សម្មាទិដ្ឋិ ។ សា អាទិតោ ហោតិ បុរតោ ហោតិ បុព្វង្គមា ហោតិ អញ្ញាវិមោក្ខស្សាតិ ឯវម្បិ ធម្មតក្កបុរេជវំ ។ អថវា ធម្មតក្កោ វុច្ចតិ ចតុន្នំ មគ្គានំ បុព្វភាគេ វិបស្សនា ។

(១៦) ពាក្យថា ឧបេក្ខា ក្នុងបទថា ឧបេក្ខា និងសតិដ៏បរិសុទ្ធ បានដល់ការព្រងើយ អាការព្រងើយ អាការនៃចិត្តសោះអង្គើយ ការស្ងប់ចិត្ត សេចក្តីថ្លាភ្លឺនៃចិត្ត ភាពនៃចិត្តជាកណ្តាល ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ។ ពាក្យថា សតិ បានដល់ស្មារតី ការរលឹករឿយៗ ។ បេ ។ ការរលឹកដោយប្រពៃ ព្រោះប្រារព្ធឧបេក្ខា ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឧបេក្ខានិងសតិ ។ ពាក្យថា បរិសុទ្ធ បានដល់ឧបេក្ខា និងសតិក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ជាធម្មជាតិដ៏ស្អាត ស្អាតព្រម ផូរផង់ មិនមានទីទួលគឺកិលេស ប្រាសចាកឧបក្កិលេស ជាធម្មជាតិទន់ភ្លន់ គួរដល់ការងារ ជាធម្មជាតិនឹងនឹង ដល់នូវការមិនកម្រើក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឧបេក្ខា និងសតិ ដ៏បរិសុទ្ធ ។

(១៧) ពាក្យថា ការត្រិះរិះធម៌ស្ទុះទៅមុខ សេចក្តីថា សម្មាសង្កប្បៈ លោកហៅថា ការត្រិះរិះធម៌ ។ សម្មាសង្កប្បៈនោះ ជាខាងដើម ជាខាងមុខ ជាប្រធាន នៃអញ្ញាវិមោក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការត្រិះរិះធម៌ស្ទុះទៅមុខ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ មួយទៀត សម្មាទិដ្ឋិ លោកហៅថា ការត្រិះរិះធម៌ ។ សម្មាទិដ្ឋិនោះ ជាខាងដើម ជាខាងមុខ ជាប្រធាន នៃអញ្ញាវិមោក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការត្រិះរិះធម៌ស្ទុះទៅមុខ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ មួយទៀត វិបស្សនា ក្នុងចំណែកខាងដើមនៃមគ្គទាំង ៤ លោកហៅថា ការត្រិះរិះធម៌ ។

សា អាទិតោ ហោតិ បុរតោ ហោតិ បុព្វង្គមា ហោតិ អញ្ញាវិមោក្ខស្សាតិ ធម្មតក្កបុរេជវំ ។

(១៦) អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូមីតិ អញ្ញាវិមោក្ខោ វុច្ចតិ អរហត្តវិមោក្ខោ ។ អរហត្តវិមោក្ខំ បព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមីតិ អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូមិ ។

(១៧) អវិជ្ជាយ បភេទនន្តិ អវិជ្ជាយាតិ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្គី មោហោ អកុសលមូលំ ។ អវិជ្ជាយ បភេទនន្តិ អវិជ្ជាយ ភេទនំ បភេទនំ បហានំ វូបសមំ បដិនិស្សគ្គំ បដិប្បស្សទ្ធិំ អមតំ និព្វានន្តិ អវិជ្ជាយ បភេទនំ ។ តេនាហ ភគវា

ឧបេក្ខាសតិសំសុទ្ធំ ធម្មតក្កបុរេជវំ
អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូមិ អវិជ្ជាយ បភេទនំ ។

(១៨) កិំសុ សំយោជនោ លោកោ កិំសុ តស្ស វិចារណំ
កិស្សស្ស(១) វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតិ ។

១ ម. កិំ ចស្សុ ។

វិតក្កធម៌នោះ ជាខាងដើម ជាខាងមុខ ជាប្រធាន នៃអញ្ញាវិមោក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការត្រិះរិះធម៌ស្ទុះទៅមុខ យ៉ាងនេះ ក៏បាន ។

(១៦) ពាក្យថា តថាគតសំដែងនូវអញ្ញាវិមោក្ខ គឺ អរហត្តវិមោក្ខ លោកហៅថា អញ្ញាវិមោក្ខ តថាគតពោលនូវអរហត្តវិមោក្ខ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែកចែង ធ្វើឲ្យរាក់នូវអរហត្តវិមោក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតសំដែងនូវអញ្ញាវិមោក្ខ ។

(១៧) ពាក្យថា អវិជ្ជា គឺបំបែកនូវ ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា បានដល់ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា មោហៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា បានសេចក្តីថា ការបំបែក ការទម្លាយ ការលះ ការរំងាប់ ការលះចោល ការកំចាត់បង់នូវអវិជ្ជា គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(មួយទៀត) តថាគតសំដែង នូវមោក្ខធម៌ដ៏ប្រសើរ ដ៏
បរិសុទ្ធ នូវការត្រិះរិះធម៌ស្ទុះទៅមុខ ជាអញ្ញាវិមោក្ខ
ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។

(១៨) (ឧទយមាណពទូលសួរថា) សត្វលោកមានអ្វីជាគ្រឿង
ចងទុក អ្វីជាគ្រឿងត្រាច់ទៅ របស់សត្វលោកនោះ
ដែលលោកពោលថា និព្វាន តើព្រោះការលះអ្វីបាន ។

ឧទយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៩) កឹសុ សញ្ញោជនោ លោកោតិ កឹ លោកស្ស សំយោជនំ លគ្គនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ. កេន លោកោ យុត្តោ បយុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោ លគ្គោ លគ្គិតោ បលិពុទ្ធោតិ កឹសុ សញ្ញោជនោ លោកោ ។

(២០) កឹសុ តស្ស វិចារណន្តិ កឹ តស្ស ចារណំ វិចារណំ បដិវិចារណំ កេន លោកោ ចរតិ វិចរតិ បដិវិចរតីតិ កឹសុ តស្ស វិចារណំ ។

(២១) កិស្សស្សុ វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតីតិ កិស្សស្ស វិប្បហានេន វូបសមេន បដិនិស្សគ្គេន បដិប្បស្សទ្ធិយា និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតិ បវុច្ចតិ កថិយតិ ភណិយតិ ទីបិយតិ វោហរិយតីតិ កិស្សស្ស វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតិ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

កឹសុ សញ្ញោជនោ លោកោ កឹសុ តស្ស វិចារណំ
កិស្សស្ស វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតីតិ ។

ឧទយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៩) ពាក្យថា សត្វលោកមានអ្វីជាគ្រឿងចងទុក គឺអ្វីជាគ្រឿងប្រកបព្រម ជាគ្រឿងជាប់ ជាចំណង ជាឧបក្កិលេសរបស់សត្វលោក គឺថា សត្វលោកប្រកប ប្រកបស្រុះ ប្រកបខ្ជាប់ ផ្សំ ជាប់ ជំពាក់ ទាក់ទាក់ ដោយអ្វី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សត្វលោកមានអ្វីជាគ្រឿងប្រកបព្រម ។

(២០) ពាក្យថា អ្វីជាគ្រឿងត្រាច់ទៅរបស់សត្វលោកនោះ គឺអ្វីជាគ្រឿងដើរ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់ខ្វាត់របស់សត្វលោកនោះ គឺ សត្វលោកដើរ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់ខ្វាត់ដោយអ្វី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) អ្វីជាគ្រឿងត្រាច់ទៅ របស់សត្វលោកនោះ ។

(២១) ពាក្យថា ដែលលោកពោលថានិព្វាន តើព្រោះការលះអ្វីបាន គឺដែលលោកហៅ ពោល ថ្លែង សំដែង ពន្យល់ថានិព្វាន តើដោយការលះ ការរំងាប់ ការលះបង់ចោល ការស្ងប់រម្ងាប់នូវអ្វី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដែលលោកពោលថា និព្វាន តើព្រោះការលះអ្វីបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

សត្វលោកមានអ្វីជាគ្រឿងចងទុក អ្វីជាគ្រឿងត្រាច់ទៅ
របស់សត្វលោកនោះ ដែលលោកពោលថា និព្វាន តើ
ព្រោះការលះអ្វីបាន ។

(៦២) នន្ទិសំយោជនោ លោកោ វិតក្កស្ស វិចារណា
តណ្ហាយ វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតិ ។

(៦៣) នន្ទិសំយោជនោ លោកោតិ នន្ទិ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ យា នន្ទិ លោកស្ស សំយោជនំ លគ្គនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ ឥមាយ នន្ទិយា លោកោ យុត្តោ បយុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោ លគ្គោ លគ្គិតោ បលិពុទ្ធោតិ នន្ទិសំយោជនោ លោកោ ។

(៦៤) វិតក្កស្ស វិចារណាតិ វិតក្កាតិ នវ វិតក្កា កាមវិតក្កោ ព្យាបាទវិតក្កោ វិហឹសាវិតក្កោ ញាតិវិតក្កោ ជនបទវិតក្កោ អមរវិតក្កោ បរានុទ្ទយតាបដិសំយុត្តោ វិតក្កោ លាភសក្ការសិលោកប្បដិសំយុត្តោ

(៦២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) សត្វលោកមានសេចក្ដីរីករាយជាគ្រឿងចងខ្លួន សេចក្ដីត្រិះរិះទាំងឡាយជាគ្រឿងត្រាច់ទៅរបស់សត្វលោកនោះ ដែលលោកពោលថា និព្វាន ព្រោះការលះតណ្ហាបាន ។

(៦៣) ពាក្យថា សត្វលោក មានសេចក្ដីរីករាយជាគ្រឿងចងខ្លួន សេចក្ដីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្ដីរីករាយ បានខាងសេចក្ដីត្រេកត្រអាល ការត្រេកត្រអាលខ្លាំង ។បេ។ ការសំឡឹងរំពៃ (ទ្រព្យអ្នកដទៃ) លោភៈ អកុសលមូល ។ សេចក្ដីរីករាយណាដែលជាគ្រឿងប្រកបព្រម ជាគ្រឿងជាប់ ជាគ្រឿងចង ជាឧបក្កិលេសនៃលោក សត្វលោកប្រកប ប្រកបសព្វ ប្រកបខ្ជាប់ ផ្សំ ជាប់ ចាក់ ជំពាក់ ដោយសេចក្ដីរីករាយនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្វលោកមានសេចក្ដីរីករាយជាគ្រឿងចងខ្លួន ។

(៦៤) ពាក្យថា សេចក្ដីត្រិះរិះទាំងឡាយ គឺបទថា សេចក្ដីត្រិះរិះទាំងឡាយ ជាគ្រឿងត្រាច់ទៅ របស់សត្វលោកនោះ ឯសេចក្ដីត្រិះរិះ ៩ គឺ សេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងកាម សេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងព្យាបាទ សេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងវិហឹសា សេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងញាតិ សេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងជនបទ សេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងការមិនស្លាប់ សេចក្ដីត្រិះរិះប្រកបចំពោះដោយភាពនៃសេចក្ដីករុណាដល់ជនដទៃ សេចក្ដីត្រិះរិះប្រកបចំពោះដោយលាភសក្ការៈ និងសេចក្ដីសរសើរ

វិតក្កោ អបរិញ្ញាតិបដិសំយុត្តោ វិតក្កោ ឥមេ វុត្តំ ឆ វិតក្កា ។ ឥមេ ឆ វិតក្កា អស្ស លោកស្ស ចារណា វិចារណា បដិវិចារណា ឥមេហិ ឆហិ វិតក្កេហិ សោ លោកោ ចរតិ វិចរតិ បដិវិចរតីតិ វិតក្កស្ស វិចារណា ។

(៦៥) តណ្ហាយ វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតីតិ តណ្ហាយាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហាយ វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតីតិ តណ្ហាយ វិប្បហានេន វូបសមេន បដិនិស្សគ្គេន បដិប្បស្សទ្ធិយា និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតិ បវុច្ចតិ កថីយតិ ភណីយតិ ទីបីយតិ វោហរីយតីតិ តណ្ហាយ វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតិ ។ តេនាហ ភគវា

នន្ទិសញ្ញោជនោ លោកោ វិតក្កស្ស វិចារណា
តណ្ហាយ វិប្បហានេន និព្វានំ ឥតិ វុច្ចតីតិ ។

(៦៦) កថំ សតស្ស ចរតោ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតិ
ភគវន្តំ បុដ្ឋុមាគម្ម តំ សុណោម វចោ តវ ។

សេចក្តីត្រិះរិះ ប្រកបដោយការមិនចង់ឲ្យគេមើលងាយ ទាំង៦នេះហៅថា សេចក្តីត្រិះរិះ ៦ ។ សេចក្តីត្រិះរិះទាំង ៦ នេះ ជាគ្រឿងដើរទៅ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់ស្ទាក់ទៅនៃសត្វលោកនោះ គឺថា សត្វលោកនោះដើរទៅ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់ស្ទាក់ទៅដោយសារសេចក្តីត្រិះរិះ ៦ នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីត្រិះរិះទាំងឡាយ ជាគ្រឿងត្រាច់ទៅរបស់សត្វលោកនោះ ។

(៦៥) ពាក្យថា តណ្ហា គឺបទថា ដែលលោកពោលថា និព្វាន ព្រោះការលះបង់តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ដែលលោកពោលថា និព្វាន ព្រោះការលះបង់តណ្ហា គឺថាដែលលោក ហៅ ពោល ថ្លែង សំដែង ចង្អុលប្រាប់ ថានិព្វាន ព្រោះការលះ ការកំចាត់ ការលះបង់ ការស្ងប់រម្ងាប់ តណ្ហា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលលោកពោលថា និព្វាន ព្រោះការលះតណ្ហា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សត្វលោក មានសេចក្តីត្រេកអរជាគ្រឿងចំណង សេចក្តីត្រិះរិះទាំងឡាយ ជាគ្រឿងត្រាច់ទៅរបស់សត្វលោកនោះ
ដែលលោកហៅថា និព្វាន ព្រោះការលះតណ្ហាបាន ។

(៦៦) បុគ្គលមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច វិញ្ញាណរលត់
ពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកគាល់ ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ នឹងបានស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះអង្គ ។

(២៧) កថំ សតស្ស ចរតោតិ កថំ សតស្ស សម្បជានស្ស ចរតោ វិចរតោ ឥរិយតោ វត្តយតោ បាលយតោ យបយតោ យាបយតោតិ កថំ ស-តស្ស ចរតោ ។

(២៨) វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតីតិ វិញ្ញាណំ និរុជ្ឈតិ វូបសម្មតិ អត្ថំ គច្ឆតិ បដិប្បស្សម្ភតីតិ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតិ ។

(២៩) ភគវន្តំ បុដ្ឋុមាគម្មាតិ ពុទ្ធំ ភគវន្តំ បុដ្ឋុំ បុច្ឆិតុំ យាចិតុំ អជ្ឈេសិតុំ បសាទេតុំ អាគម្ម អាគ-តម្ហា ឧបាគតម្ហា សម្បត្តម្ហា តយា សទ្ធឹ សមាគ-តម្ហាតិ ភគវន្តំ បុដ្ឋុមាគម្មា ។

(៣០) តំ សុណោម វចោ តវាតិ តំ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសិដ្ឋឹ សុណោម ឧគ្គ-ណ្ហាម ឧបធារេម ឧបលក្ខេមាតិ តំ សុណោម វចោ តវ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

(២៧) ពាក្យថា បុគ្គលមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្ដេច គឺបុគ្គលមានស្មារតី ដឹងព្រម ត្រាច់ទៅ ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ដើរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ដូចម្ដេច ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅ ដូចម្ដេច ។

(២៨) ពាក្យថា វិញ្ញាណទើបរលត់ គឺវិញ្ញាណរលត់ ស្ងប់ អស្តង្គត ស្ងប់រម្ងាប់ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) វិញ្ញាណទើបរលត់ ។

(២៩) ពាក្យថា ពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកគាល់ ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ គឺពួកខ្ញុំព្រះអង្គ មក មកដល់ មកគាល់ ដល់ព្រម មកជួបជុំ ជាមួយនឹងព្រះអង្គ ដើម្បីទូលសួរ សាកសួរ អង្វរ អារាធនា ជ្រះថ្លា ចំពោះព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកគាល់ ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ ។

(៣០) ពាក្យថា ព្រះអង្គ ក្នុងបទថា នឹងបានស្ដាប់ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះអង្គ គឺពួកខ្ញុំព្រះអង្គ ស្ដាប់ រៀន ចងចាំទុក កំណត់ទុក នូវព្រះវាចា ពាក្យពោល ការសំដែង អនុសិដ្ឋិរបស់ព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) នឹងបានស្ដាប់ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

កថំ សតស្ស ចរតោ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតិ

ភគវន្តំ បុដ្ឋុមាគម្ម តំ សុណោម វចោ តវ ។

(៣១) អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច វេទនំ នាភិនន្ទតោ

ឯវំ សតស្ស ចរតោ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតិ ។

(៣២) អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច វេទនំ នាភិនន្ទតោតិ អជ្ឈត្តំ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរន្តោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទនំ អភិវទនំ អជ្ឈោសានំ គាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ ។ ពហិទ្ធា វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរន្តោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទនំ អភិវទនំ អជ្ឈោសានំ គាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ ។

បុគ្គលមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច វិញ្ញាណទើបរលត់ ខ្ញុំព្រះអង្គមកគាល់ ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ នឹងបានស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះអង្គ ។

(៣១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) កាលបុគ្គលមិនរីករាយ ចំពោះវេទនាខាងក្នុងខាងក្រៅ មានស្មារតីប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងនេះ វិញ្ញាណទើបរលត់ ។

(៣២) អធិប្បាយពាក្យថា កាលបុគ្គលមិនរីករាយ ចំពោះវេទនាខាងក្នុងខាងក្រៅ គឺបុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្នុង មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនឋិតនៅក្នុងសេចក្តីជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា គឺថា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នូវការរីករាយ ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការក្តោបកាន់ ការស្ទាបអង្អែល ការប្រកាន់ ។ បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ខាងក្រៅ មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនឋិតនៅក្នុងការជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នូវការរីករាយ ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការក្តោបកាន់ ការស្ទាបអង្អែល ការប្រកាន់ ។

អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរន្តោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទនំ អភិវទនំ អជ្ឈោសានំ គាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គមេតិ ។ អជ្ឈត្តំ សមុទយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តំ វយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តំ សមុទយវយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ ពហិទ្ធា សមុទយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ ពហិទ្ធា វយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ ពហិទ្ធា សមុទយវយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តពហិទ្ធា សមុទយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តពហិទ្ធា សមុទយវយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទនំ អភិវទនំ អជ្ឈោសានំ គាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គមេតិ ។

បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនឋិតនៅក្នុងការជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា ក៏លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នូវការរីករាយ សរសើរ ជ្រប់ចិត្ត ក្ដួចកាន់ ស្ទាបអង្អែល ប្រកាន់ ។ បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើងជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្នុង កាលពិចារណាឃើញនូវការវិនាសទៅជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្នុង កាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើងនិងការវិនាសទៅជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្នុង កាលពិចារណាឃើញ នូវការកើតឡើងជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការវិនាសទៅជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើង និងការវិនាសទៅជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើងជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការវិនាសទៅជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើងនិងការវិនាសទៅជាធម្មតា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនឋិតនៅក្នុងសេចក្ដីជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា ក៏លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នូវការរីករាយ សរសើរ ជ្រប់ចិត្ត ក្ដួចកាន់ ស្ទាបអង្អែល ប្រកាន់ ។

ឥមេហិ ទ្វាទសហាការេហិ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរន្តោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទំ អភិវទំ អជ្ឈោសានំ ។បេ។ អនភាវំ គមេតិ ។ អថវា វេទនំ អនិច្ចតោ បស្សន្តោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទំ អភិវទំ អជ្ឈោសានំ គាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ ។ វេទនំ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ ។បេ។ អនិស្សរណតោ បស្សន្តោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទំ អភិវទំ អជ្ឈោសានំ គាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ ។ ឥមេហិ ទ្វាចត្តាឡីសាយ អាការេហិ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរន្តោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទំ អភិវទំ អជ្ឈោសានំ គាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច វេទនំ នាភិនន្ទតោ ។

បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ដោយអាការទាំង ១២ នេះ មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនឋិតនៅក្នុងការជ្រប់ចិត្តចំពោះវេទនា ។បេ។ ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នូវការរីករាយ ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ។ មួយទៀត បុគ្គលកាលឃើញវេទនាដោយសេចក្ដីថា មិនទៀង មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនឋិតនៅក្នុងការជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នូវការរីករាយ ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការក្ដោបកាន់ ការស្ទាបអង្អែល ការប្រកាន់ ។ បុគ្គលកាលឃើញវេទនាដោយសេចក្ដីថា ជាទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ជាសរ ជាសេចក្ដីលំបាក ជាអាពាធ ។បេ។ ដោយសេចក្ដីថា មិនជាទីរលាស់ទុក្ខ មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនឋិតនៅក្នុងសេចក្ដីជ្រប់ចិត្តចំពោះវេទនា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នូវការរីករាយ ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការក្ដោបកាន់ ការស្ទាបអង្អែល ការប្រកាន់ ។ បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ដោយអាការទាំងសែសិបពីរនេះ មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនឋិតនៅក្នុងសេចក្ដីជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នូវការរីករាយ ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការក្ដោបកាន់ ការស្ទាបអង្អែល ការប្រកាន់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបុគ្គលមិនរីករាយ ចំពោះវេទនាទាំងឡាយទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ។

(៣៣) ឯវំ សតស្ស ចរតោតិ ឯវំ សតស្ស សម្បជានស្ស ចរតោ វិហរតោ ឥរិយតោ វត្តយតោ បាលយតោ យបយតោ យាបយតោតិ ឯវំ សតស្ស ចរតោ ។

(៣៤) វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតីតិ បុញ្ញាភិសង្ខារសហគតំ វិញ្ញាណំ អបុញ្ញាភិសង្ខារសហគតំ វិញ្ញាណំ អានេញ្ជាភិសង្ខារសហគតំ វិញ្ញាណំ និរុជ្ឈតិ វូបសម្មតិ អត្ថំ គច្ឆតិ បដិប្បស្សម្ភតីតិ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតិ ។ (តេនាហ) ភគវា

អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច វេទនំ នាភិនន្ទតោ
ឯវំ សតស្ស ចរតោ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតីតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។ បេ ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

ឧទយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ តេរសមោ ។

(៣៣) ពាក្យថា មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងនេះ គឺបុគ្គលមានស្មារតី ដឹងខ្លួនយ៉ាងនេះ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ដើរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងនេះ ។

(៣៤) ពាក្យថា វិញ្ញាណរមែងរលត់ បានដល់ វិញ្ញាណដែលប្រកបដោយបុញ្ញាភិសង្ខារ វិញ្ញាណដែលប្រកបដោយអបុញ្ញាភិសង្ខារ វិញ្ញាណដែលប្រកបដោយអានេញ្ជាភិសង្ខារ រលត់ ស្ងប់ អស្តង្គត រំងាប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វិញ្ញាណរមែងរលត់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កាលបុគ្គលមិនត្រេកអរ ចំពោះវេទនាទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ
មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះ វិញ្ញាណរមែងរលត់ ។

លុះចប់គាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន សូមព្រះមានព្រះភាគជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមជាសាវ័ក ។

ចប់ ឧទយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ១៣ ។

ពោសាលមាណវបញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣៥) យោ អតីតំ អាទិសតិ (ឥច្ចាយស្មា ពោសាលោ)

អនេជោ ឆិន្នសំសយោ
បារគូ សព្វធម្មានំ
អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។

(៣៦) យោ អតីតំ អាទិសតីតិ យោតិ យោ សោ ភគវា សយម្ភូ អនាចរិយកោ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សច្ចានិ អភិសម្ពុជ្ឈិ តត្ថ ច សព្វញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ ។ អតីតំ អាទិសតីតិ ភគវា អត្តនោ ច បរេសញ្ច អតីតម្បិ អាទិសតិ អនាគតម្បិ អាទិសតិ បច្ចុប្បន្នម្បិ អាទិសតិ ។

កថំ ភគវា អត្តនោ អតីតំ អាទិសតិ ។ ភគវា អត្តនោ អតីតំ ឯកម្បិ ជាតិំ អាទិសតិ ទ្វេបិ ជាតិយោ អាទិសតិ តិស្សោបិ ជាតិយោ អាទិសតិ ចតស្សោបិ ជាតិយោ អាទិសតិ បញ្ចបិ ជាតិយោ អាទិសតិ ទសបិ ជាតិយោ

ពោសាលមាណវបញ្ហានិទ្ទេស

(៣៥) (ពោសាលមាណព ក្រាបទូលថា) ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ពោលនូវកាលជាអតីត មិនមានសេចក្ដីញាប់ញ័រ ផ្ដាច់បង់សេចក្ដីសង្ស័យ ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួងហើយ ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ (ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគនោះ) ។

(៣៦) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ពោលនូវកាលជាអតីត ត្រង់ពាក្យថា អង្គណា សំដៅដល់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គត្រាស់ដឹងឯង ឥតមានអាចារ្យ បានត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយ ដោយព្រះអង្គឯង ក្នុងធម៌ដែលព្រះអង្គមិនធ្លាប់បានស្ដាប់មកក្នុងកាលមុន ទ្រង់សម្រេចសព្វញ្ញុតញ្ញាណក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះផង សម្រេចនូវភាពស្ទាត់ក្នុងពលធម៌ទាំងឡាយផង ។ ពាក្យថា ទ្រង់ពោលនូវកាលជាអតីត បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលនូវកាលជាអតីតផង ទ្រង់ពោលនូវកាលជាអនាគតផង ទ្រង់ពោលនូវកាលជាបច្ចុប្បន្នផង របស់ព្រះអង្គនិងរបស់អ្នកដទៃ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលនូវកាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គ តើដូចម្ដេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលនូវអតីតជាតិ របស់ព្រះអង្គ ១ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលនូវ ២ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលនូវ ៣ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលនូវ ៤ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលនូវ ៥ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលនូវ ១០ ជាតិខ្លះ

អាទិសតិ វីសម្បិ ជាតិយោ អាទិសតិ តឹសម្បិ ជាតិយោ អាទិសតិ ចត្តាឡីសម្បិ ជាតិយោ អាទិសតិ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ អាទិសតិ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ អនេកេបិ សំវដ្តកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្តកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្តវិវដ្តកប្បេ អាទិសតិ អមុត្រាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទឹ តត្រាបាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោតិ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្វេនិវាសំ អាទិសតិ ឯវំ ភគវា អត្តនោ អតីតំ អាទិសតិ ។

កថញ្ច ភគវា បរេសំ អតីតំ អាទិសតិ ។ ភគវា បរេសំ អតីតំ ឯកម្បិ ជាតឹ អាទិសតិ ទ្វេបិ ជាតិយោ អាទិសតិ ។បេ។ អនេកេបិ សំវដ្តវិវដ្តកប្បេ អាទិសតិ

ទ្រង់រលឹកបាន២០ជាតិខ្លះ ទ្រង់រលឹកបាន៣០ជាតិខ្លះ ទ្រង់រលឹកបាន៤០ជាតិខ្លះ ទ្រង់រលឹកបាន៥០ជាតិខ្លះ ទ្រង់រលឹកបានមួយរយជាតិខ្លះ មួយពាន់ជាតិខ្លះ មួយសែនជាតិខ្លះ សំវដ្តកប្បជាច្រើនខ្លះ វិវដ្តកប្បជាច្រើនខ្លះ សំវដ្តវិវដ្តកប្បជាច្រើនខ្លះថា តថាគត បានកើតក្នុងភពឯណោះ មាននាមយ៉ាងនេះ មានគោត្រយ៉ាងនេះ មានវណ្ណៈយ៉ាងនេះ មានអាហារយ៉ាងនេះ សោយសុខនិងទុក្ខយ៉ាងនេះ មានអាយុត្រឹមប៉ុណ្ណេះ លុះតថាគតនោះច្យុតចាកអត្តភាពនោះហើយ ក៏បានទៅកើតក្នុងភពឯណោះ ដែលកើតក្នុងភពនោះ ក៏មាននាមយ៉ាងនេះ មានគោត្រយ៉ាងនេះ មានវណ្ណៈយ៉ាងនេះ មានអាហារយ៉ាងនេះ សោយសុខនិងទុក្ខយ៉ាងនេះ មានអាយុត្រឹមប៉ុណ្ណេះ តថាគតនោះ លុះច្យុតចាកអត្តភាពនោះហើយ ក៏បានមកកើតក្នុងភពនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រលឹកឃើញនូវការនៅអាស្រ័យក្នុងកាលមុន ជាច្រើនប្រការ ព្រមទាំងអាការ (គឺវណ្ណៈនិងអាហារជាដើម) ព្រមទាំងឧទ្ទេស (គឺឈ្មោះនិងគោត្រជាដើម) ដោយប្រការដូច្នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រលឹកបាននូវកាលជាអតីត របស់ព្រះអង្គ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រលឹកកាលជាអតីតរបស់ពួកសត្វដទៃ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រលឹកនូវអតីតជាតិរបស់ពួកសត្វដទៃ ១ ជាតិខ្លះ ទ្រង់រលឹកបាន២ជាតិខ្លះ ។បេ។ ទ្រង់រលឹកបាន សំវដ្តវិវដ្តកប្បដ៏ច្រើនខ្លះ

អមុត្រាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហា-រោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ តត្រាបាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិ-សំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ ឥធូប-បន្នោតិ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្វេនិវាសំ អាទិសតិ ឯវំ ភគវា បរេសំ អតីតំ អាទិសតិ ។

ភគវា បន ជាតកសតានិ ភាសន្តោ អត្តនោ ច បរេសញ្ច អតីតំ អាទិសតិ មហាបទានិយសុត្តំ(១) ភាសន្តោ អត្តនោ ច បរេសញ្ច អតីតំ អាទិសតិ មហាសុទស្សនសុត្តំ ភាសន្តោ អត្តនោ ច បរេ-សញ្ច អតីតំ អាទិសតិ មហាគោវិន្ទសុត្តំ ភាសន្តោ អត្តនោ ច បរេសញ្ច អតីតំ អាទិសតិ មឃទេវ-សុត្តំ ភាសន្តោ អត្តនោ ច បរេសញ្ច អតីតំ អាទិសតិ ។

១ ម. មហាបទានសុត្តំ ។

ជា (សត្វនេះ) ព្រោះកើតក្នុងភពឯណោះ បានឈ្មោះយ៉ាងនេះ មានគោត្រយ៉ាងនេះ មានវណ្ណៈយ៉ាងនេះ មានអាហារយ៉ាងនេះ ទទួលសុខទុក្ខយ៉ាងនេះ មានកំណត់អាយុត្រឹមប៉ុណ្ណេះ សត្វនោះច្យុតចាកអត្តភាពនោះហើយ ក៏បានទៅកើតក្នុងភពឯណោះ ដែលកើតក្នុងភពនោះ មានឈ្មោះយ៉ាងនេះ មានគោត្រយ៉ាងនេះ មានវណ្ណៈយ៉ាងនេះ មានអាហារយ៉ាងនេះ ទទួលសុខទុក្ខយ៉ាងនេះ មានកំណត់អាយុត្រឹមប៉ុណ្ណេះ សត្វនោះច្យុតចាកអត្តភាពនោះហើយ ក៏បានមកកើតក្នុងភពនេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់រំលឹកនូវការនៅអាស្រ័យក្នុងកាលមុន ច្រើនប្រការ ព្រមទាំងអាការ ព្រមទាំងឧទ្ទេស ដោយប្រការដូច្នេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ពោលអាង៍កាលជាអតីត របស់ពួកសត្វដទៃ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដែងជាតកតាំង ៥០០ ឈ្មោះថាពោលអាង៍កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គផង របស់ពួកសត្វដទៃផង ទ្រង់សំដែងមហាបទានិយសូត្រ ឈ្មោះថាពោលអាង៍កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គផង របស់ពួកសត្វដទៃផង ទ្រង់សំដែងមហាសុទស្សនសូត្រ ឈ្មោះថាពោលអាង៍កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គផង របស់ពួកសត្វដទៃផង ទ្រង់សំដែងមហាគោវិន្ទសូត្រ ឈ្មោះថាពោលអាង៍កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គផង របស់ពួកសត្វដទៃផង ទ្រង់សំដែងមឃទេវសូត្រ ឈ្មោះថាពោលអាង៍កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គផង របស់ពួកសត្វដទៃផង ។

វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា អតីតំ ខោ ចុន្ទ អទ្ធានំ អារព្ភ តថាគតស្ស សតានុសារី ញាណំ ហោតិ សោ យាវតកំ អាកង្ខតិ តាវតកំ អនុស្សរតិ អនាគតំ ខោ ចុន្ទ ។បេ។ បច្ចុប្បន្នំ ខោ ចុន្ទ អទ្ធានំ អារព្ភ តថាគតស្ស ពោធិជំ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ អយមន្តិមា ជាតិ នត្ថិទានិ បុនព្ភវោតិ ។ ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តេ ញាណំ តថាគតស្ស តថាគតពលំ សត្តានំ អាសយានុសយេ ញាណំ តថាគតស្ស តថាគតពលំ យមកបាដិហីរេ ញាណំ តថាគតស្ស តថាគតពលំ មហាករុណាសមាបត្តិញាណំ តថាគតស្ស តថាគតពលំ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ តថាគតស្ស តថាគតពលំ អនាវរណញាណំ តថាគតស្ស តថាគតពលំ សព្វត្ថ អសង្គមប្បដិហតមនាវរណញាណំ តថាគតស្ស តថាគតពលំ ។ ឯវំ ភគវា អត្តនោ ច បរេសញ្ច អតីតម្បិ ភាសតិ អនាគតម្បិ ភាសតិ បច្ចុប្បន្នម្បិ ភាសតិ អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ បកាសេតិ យោ អតីតំ ភាសតិ ។

ដូចព្រះពុទ្ធដីកាដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកថា ម្នាលចុន្ទៈ ញាណជាគ្រឿងរលឹកតាមនូវស្មារតីនៃព្រះតថាគត ប្រារព្ធកាលជាអតីត រមែងមាន ព្រះតថាគតនោះ ប្រាថ្នាត្រឹមណា រលឹកឃើញបានត្រឹមនោះ ម្នាលចុន្ទៈ ញាណជាគ្រឿងរលឹកតាមនូវស្មារតីនៃព្រះតថាគត ប្រារព្ធនូវកាលជាអនាគត ។បេ។ ម្នាលចុន្ទៈ ញាណដែលកើតអំពីពោធិនៃព្រះតថាគត ប្រារព្ធកាលជាបច្ចុប្បន្ន រមែងកើតឡើងថា ជាតិនេះ មានក្នុងទីបំផុត ការកើតទៀតក្នុងកាលឥឡូវនេះមិនមាន ។ ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញ្ញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត សត្តានំអាសយានុសយញ្ញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត យមកបាដិហារិយញ្ញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត មហាករុណាសមាបត្តិញ្ញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត សព្វញ្ញុតញ្ញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត អនាវរណញ្ញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត សព្វត្ថអសង្គមប្បដិហតមនាវរណញ្ញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលហេតុជាតិជាអតីតផង ពោលហេតុជាតិជាអនាគតផង ទ្រង់ពោលហេតុ ប្រាប់ សំដែង ប្រញ្ញត្តិ តាំងផ្តើម បើក ចែកចែង ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវជាតិជាបច្ចុប្បន្ន របស់ព្រះអង្គផង របស់ពួកសត្វដទៃផង យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ពោលនូវកាលជាអតីត ។

ឥច្ចាយស្មា ពោសាលោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ ពោសាលោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា ពោសាលោ ។

(៣៧) អនេជោ ឆិន្នសំសយោតិ ឯជា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សា ឯជា តណ្ហា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនេជោ ។ ឯជាយ បហីនត្តា អនេជោ ។ ភគវា លាភេបិ ន ឥញ្ជតិ អលាភេបិ ន ឥញ្ជតិ យសេបិ ន ឥញ្ជតិ អយសេបិ ន ឥញ្ជតិ បសំសាយបិ ន ឥញ្ជតិ និន្ទាយបិ ន ឥញ្ជតិ សុខេបិ ន ឥញ្ជតិ ទុក្ខេបិ ន ឥញ្ជតិ ន ចលតិ ន វេធតិ ន បវេធតិ ន សម្បវេធតីតិ អនេជោ ។ ឆិន្នសំសយោតិ សំសយោ វុច្ចតិ វិចិកិច្ឆា ទុក្ខេ កង្ខា ។ បេ ។ ឆម្ភិតត្តំ ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ។

ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុងបទថា ពោសាលៈ មានអាយុ ពោលដូច្នេះ ជាការតបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ពោសាលៈ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ពោសាលៈមានអាយុពោលដូច្នេះ ។

(៣៧) ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ទ្រង់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីញាប់ញ័រ បានខាងតម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីញាប់ញ័រគឺតណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យដល់នូវទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព មិនឲ្យមានការកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ។ ព្រោះទ្រង់លះសេចក្តីញាប់ញ័រ ទើបឈ្មោះថាមិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ។ ព្រះមានព្រះភាគមិនញាប់ញ័រក្នុងលាភផង មិនញាប់ញ័រក្នុងអលាភផង មិនញាប់ញ័រក្នុងយសផង មិនញាប់ញ័រក្នុងអយសផង មិនញាប់ញ័រក្នុងសេចក្តីសរសើរផង មិនញាប់ញ័រក្នុងនិន្ទាផង មិនញាប់ញ័រក្នុងសុខផង មិនញាប់ញ័រ មិនកម្រើក មិនរន្ធត់ មិនកក្រើក មិនកក្រើកព្រមក្នុងទុក្ខផង ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថាមិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា ទ្រង់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ សេចក្តីថា វិចិកិច្ឆា លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យ គឺសេចក្តីសង្ស័យក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។ សេចក្តីញាប់ញ័រនៃចិត្ត សេចក្តីសេមរសាយនៃចិត្ត ។

សោ សំសយោ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឆិន្នោ ឧច្ឆិន្នោ សមុច្ឆិន្នោ វូបសន្តោ បដិប្បស្សទ្ធោ អភព្វុប្បត្តិកោ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍោ តស្មា ពុទ្ធោ ឆិន្នសំសយោតិ អនេជោ ឆិន្នសំសយោ ។

[៣៨] បារគូ សព្វធម្មានន្តិ ភគវា សព្វធម្មានំ អភិញ្ញាបារគូ បរិញ្ញាបារគូ បហានបារគូ ភាវនាបារគូ សច្ឆិកិរិយាបារគូ សមាបត្តិបារគូ អភិញ្ញាបារគូ សព្វធម្មានំ ។ បេ ។ ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ បារគូ សព្វធម្មានំ ។

(៣៩) អត្ថិ បញ្ហេន អាគមន្តិ បញ្ហត្ថិកាម្ហា អាគតា ។ បេ ។ សន្ទស្សេតុំ ភណិតុំ [illegible] អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

សេចក្តីសង្ស័យនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់កាត់ ផ្តាច់ ផ្តិលផ្តាច់ រំងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា កាត់សេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ទ្រង់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ ។

(៣៨) ពាក្យថា ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង គឺព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ដល់ត្រើយនៃការត្រាស់ដឹង ដល់ត្រើយនៃការកំណត់ដឹង ដល់ត្រើយនៃការលះបង់ ដល់ត្រើយនៃការចម្រើន ដល់ត្រើយនៃការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដល់ត្រើយនៃសមាបត្តិ នៃធម៌ទាំងពួង គឺជាទ្រង់ដល់ត្រើយនៃការត្រាស់ដឹងនូវធម៌ទាំងពួង ។ បេ ។ ភពថ្មីគឺជាតិ ជរា មរណៈ សង្សារ នៃព្រះមានព្រះភាគនោះ មិនមាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ។

(៣៩) ពាក្យថា ពួកខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ គឺពួកខ្ញុំព្រះអង្គត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមក ។ បេ ។ ដើម្បី[illegible] ដើម្បីសំដែង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

យោ អតីតំ អាទិសតិ (ឥច្ចាយស្មា
ពោសាលោ)
អនេជោ ឆិន្នសំសយោ
បារគូ សព្វធម្មានំ
អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។

(៦០) វិភូតរូបសញ្ញិស្ស សព្វកាយប្បហាយិនោ
អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច នត្ថិ កិញ្ចីតិ បស្សតោ
ញាណំ សក្កានុបុច្ឆាមិ កថំ នេយ្យោ តថាវិធោ ។

(៦១) វិភូតរូបសញ្ញិស្សាតិ កតមា រូបសញ្ញា ។ រូបាវចរសមាបត្តិំ សមាបន្នស្ស វា ឧបបន្នស្ស វា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារិស្ស វា សញ្ញា សញ្ជានានា សញ្ជានិតត្តំ អយំ រូបសញ្ញា ។ វិភូតរូបសញ្ញិស្សាតិ ចតស្សោ អរូបសមាបត្តិយោ លាភិស្ស រូបសញ្ញា វិភូតា ហោន្តិ វិគតា អតិក្កន្តា សមតិក្កន្តា វីតិវត្តាតិ វិភូតរូបសញ្ញិស្ស ។

(ពោសាលមាណពក្រាបទូលសួរថា) ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ពោលនូវកាលជាអតីត មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ផ្តាច់បង់សេចក្តីសង្ស័យ ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការ ដោយប្រស្នាទើបមកកាន់ (ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគនោះ) ។

(៦០) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្យរាជ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរអំពីញាណរបស់បុគ្គលអ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់ អ្នកលះបង់រូបកាយទាំងអស់ អ្នកឃើញថាទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ តើព្រះអង្គត្រូវនាំដោយប្រការដូចម្តេច ។

(៦១) ពាក្យថា អ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់ មានសេចក្តីថា រូបសញ្ញាតើដូចម្តេច ។ សេចក្តីសំគាល់ ការដឹងសេចក្តីសំគាល់ ភាពនៃសេចក្តីសំគាល់ របស់បុគ្គលអ្នកចូលកាន់រូបាវចរសមាបត្តិក្តី ឬកើតក្នុងរូបាវចរសមាបត្តិឲ្យកើតក្តី អ្នកមានឈានសុខជាគ្រឿងនៅក្នុងបច្ចុប្បន្នក្តី នេះឈ្មោះថា រូបសញ្ញា ។ ពាក្យថា អ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់ បានដែលថា បុគ្គលអ្នកបានអរូបសមាបត្តិទាំង ៤ ហើយ រមែងមានរូបសញ្ញា (ការសំគាល់រូប) ត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ កន្លង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់ ។

(៦២) សព្វកាយប្បហាយិនោតិ សព្វោ តស្ស បដិសន្ធិកោ រូបកាយោ បហីនោ តទង្គសមតិក្កមា វិក្ខម្ភនប្បហានេន បហីនោ តស្ស រូបកាយោ បហីនោតិ សព្វកាយប្បហាយិនោ ។

(៦៣) អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច នត្ថិ កិញ្ចីតិ បស្សតោតិ នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ កិំការណា នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិំ សតោ សមាបជ្ជិត្វា តតោ វុដ្ឋហិត្វា តញ្ញេវ វិញ្ញាណំ អភាវេតិ វិភាវេតិ អន្តរធាបេតិ នត្ថិ កិញ្ចីតិ បស្សតិ ។ តំការណា នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តីតិ អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច នត្ថិ កិញ្ចីតិ បស្សតោ ។

(៦៤) ញាណំ សក្កានុបុច្ឆាមីតិ សក្កាតិ សក្កោ ។ ភគវា សក្យកុលា បព្វជិតោតិបិ សក្កោ ។បេ។ បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោតិបិ សក្កោ ។

(៦២) ពាក្យថា អ្នកលះរូបកាយម្នាក់ទាំងអស់ សេចក្តីថា រូបកាយ ប្រកបដោយបដិសន្ធិទាំងអស់ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ គឺថារូបកាយបុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ដោយវិក្ខម្ភនប្បហាន ដែលប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតទង្គប្បហាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកលះរូបកាយម្នាក់ទាំងអស់ ។

(៦៣) ពាក្យថា អ្នកឃើញទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅថា វត្ថុតិចបន្តួចមិនមាន គឺពាក្យថា វត្ថុតិចបន្តួចមិនមាន បានដល់អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដោយហេតុថា វត្ថុតិចបន្តួចមិនមាន តើព្រោះហេតុអ្វី ។ បុគ្គលមានស្មារតីចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ រួចចេញចាកសមាបត្តិនោះហើយ ក៏ធ្វើវិញ្ញាណនោះឯង ឲ្យវិនាស បាត់បង់ សាបសូន្យទៅវិញ ឈ្មោះថាឃើញថា វត្ថុតិចបន្តួចមិនមាន ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដោយហេតុថា វត្ថុតិចបន្តួចមិនមាន ព្រោះហេតុនោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកឃើញទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅថា វត្ថុតិចបន្តួចមិនមាន ។

(៦៤) ពាក្យថា សក្យពង្ស ក្នុងបទថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្យពង្ស ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរ អំពីញាណ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា សក្យពង្ស ។ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះសក្យៈ ព្រោះទ្រង់ចេញចាកសក្យត្រកូលហើយបួស ក៏បាន ។បេ។ ឈ្មោះសក្យៈ ព្រោះព្រះអង្គលះបង់ភ័យនឹងសេចក្តីតក់ស្លុត ប្រាសចាកការព្រឺរោម ក៏បាន ។

ញាណំ សក្កានុបុច្ឆាមីតិ តស្ស ញាណំ បុច្ឆាមិ កីទិសំ កឹសណ្ឋិតំ កឹបការំ កឹបដិភាគំ ឥច្ឆិតព្វ-ន្តិ ញាណំ សក្កានុបុច្ឆាមិ ។

(៤៨) កថំ នេយ្យោ តថាវិធោតិ កថំ សោ នេតព្វោ វិនេតព្វោ អនុនេតព្វោ បញ្ញាបេតព្វោ អ-នុនិជ្ឈាបេតព្វោ បេក្ខេតព្វោ បសាទេតព្វោ កថំ-មស្ស ឧត្តរិញាណំ ឧប្បាទេតព្វំ ។ តថាវិធោតិ តថាវិធោ តាទិសោ តស្សណ្ឋិតោ តប្បការោ ត-ប្បដិភាគោ យោ សោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាប-ត្តិលាភីតិ កថំ នេយ្យោ តថាវិធោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

វិភូតរូបសញ្ញិស្ស សព្វកាយប្បហាយិនោ
អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច នត្ថិ កិញ្ចីតិ បស្សតោ
ញាណំ សក្កានុបុច្ឆាមិ កថំ នេយ្យោ តថាវិធោតិ ។

ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្យៈ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរអំពីញាណ បានន័យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរញាណ របស់បុគ្គលនោះ ថា ប្រាកដដូចម្តេច មានទ្រង់ទ្រាយដូចម្តេច មានប្រការដូចម្តេច មានចំណែកប្រៀបដូចម្តេច ដែលគួរគប្បីប្រាថ្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្យៈ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរអំពីញាណ ។

(៤៨) ពាក្យថា បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ តើព្រះអង្គប្រាប់ដោយប្រការដូចម្តេច សេចក្តីថា បុគ្គលនោះ តើព្រះអង្គប្រាប់ ប្រាប់សព្វ ប្រាប់ច្បាស់ យល់ច្បាស់ ពិនិត្យច្បាស់ សំឡឹង ជ្រះថ្លា ដោយប្រការដូចម្តេច គឺថាញាណដ៏ក្រៃលែង របស់បុគ្គលនោះ ព្រះអង្គគប្បីឲ្យកើតឡើងដូចម្តេច ។ ពាក្យថា មានសភាពដូច្នោះ គឺមានប្រការដូច្នោះ ប្រាកដដូច្នោះ មានទ្រង់ទ្រាយដូច្នោះ មានសភាពដូច្នោះ មានចំណែកប្រៀបដូច្នោះ បានដល់បុគ្គលអ្នកបានអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ តើព្រះអង្គប្រាប់ដោយប្រការដូចម្តេច ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គជាសក្យៈ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរអំពីញាណរបស់
បុគ្គលអ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់អ្នកលះបង់រូបកាយទាំងអស់ អ្នក
ឃើញទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន បុគ្គល
មានសភាពដូច្នោះ តើព្រះអង្គប្រាប់ ដោយប្រការដូចម្តេច ។

[៦៦] វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ សព្វា (បោសាលាតិ ភគវា)

អភិជានំ តថាគតោ

តិដ្ឋន្តមេនំ ជានាតិ

វិមុត្តំ តប្បរាយណំ ។

[៦៧] វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ សព្វាតិ ភគវា អភិសង្ខារវសេន ចតស្សោ វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ជានាតិ បដិសន្ធិវសេន សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ជានាតិ ។ កថំ ភគវា អភិសង្ខារវសេន ចតស្សោ វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ជានាតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា រូបូបាយំ វា ភិក្ខវេ វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋតិ រូបារម្មណំ រូបប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុឌ្ឍឹ វិរូឡ្ហឹ វេបុល្លំ អាបជ្ជតិ វេទនូបាយំ វា ភិក្ខវេ ។ បេ ។ សញ្ញូបាយំ វា ភិក្ខវេ ។ បេ ។ សង្ខារូបាយំ វា ភិក្ខវេ វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋតិ សង្ខារារម្មណំ សង្ខារប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុឌ្ឍឹ វិរូឡ្ហឹ វេបុល្លំ អាបជ្ជតីតិ ។ ឯវំ ភគវា អភិសង្ខារវសេន ចតស្សោ វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ជានាតិ ។

[៦៦] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបោសាលៈ) ព្រះតថាគត ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវវិញ្ញាណដ្ឋិតិទាំងពួង ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គលនោះ ដែលតាំងនៅ មានចិត្តនឹង (ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ) មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះ ប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ។

(៦៧) ពាក្យថា វិញ្ញាណដ្ឋិតិទាំងពួង អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៤ ដោយអំណាចអភិសង្ខារ ទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៤ ដោយអំណាចអភិសង្ខារ តើដូចម្តេច ។ ព្រះពុទ្ធដីកា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណអាស្រ័យរូបខន្ធហើយឋិតនៅ កាលឋិតនៅ មានរូបជាអារម្មណ៍ មានរូបជាទីតម្កល់ មានសេចក្តីត្រេកអរជាគ្រឿងស្រោច រមែងដល់នូវសេចក្តីចម្រើន សេចក្តីលូតលាស់ សេចក្តីទូលំទូលាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ (វិញ្ញាណ) អាស្រ័យវេទនា ។ បេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ (វិញ្ញាណ) អាស្រ័យសញ្ញា ។ បេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណអាស្រ័យសង្ខារខន្ធ ហើយឋិតនៅ កាលឋិតនៅ មានសង្ខារជាអារម្មណ៍ មានសង្ខារជាទីតម្កល់ មានសេចក្តីត្រេកអរជាគ្រឿងស្រោច ដល់នូវសេចក្តីចម្រើន សេចក្តីលូតលាស់ សេចក្តីទូលំទូលាយ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៤ ដោយអំណាចអភិសង្ខារ យ៉ាងនេះ ។

ឥទំ ភគវា បដិសន្ធិវសេន សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ជានាតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា សន្តិ ភិក្ខវេ សត្តា នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា អយំ បឋមា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សន្តិ ភិក្ខវេ សត្តា នានត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា បឋមាភិនិព្វត្តា អយំ ទុតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សន្តិ ភិក្ខវេ សត្តា ឯកត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា អាភស្សរា អយំ តតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សន្តិ ភិក្ខវេ សត្តា ឯកត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហកា អយំ ចតុត្ថា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សន្តិ ភិក្ខវេ សត្តា សព្វសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា អនន្តោ អាកាសោតិ អាកាសានញ្ចាយតនូបគា អយំ បញ្ចមា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សព្វសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគា អយំ ឆដ្ឋា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីការនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វមានកាយផ្សេងគ្នា មានសញ្ញាផ្សេងគ្នា ដូចពួកមនុស្សនិងទេវតាពួកខ្លះ និងវិនិបាតិកៈពួកខ្លះ នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ១ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វមានកាយផ្សេងគ្នា មានសញ្ញាដូចគ្នា ដូចពួកទេវតា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្ម កើតដោយបឋមជ្ឈាន នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ២ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វមានកាយដូចគ្នា មានសញ្ញាផ្សេងគ្នា ដូចពួកទេវតាជាន់អាភស្សរៈ នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៣ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វមានកាយដូចគ្នា មានសញ្ញាដូចគ្នា ដូចពួកទេវតាជាន់សុភកិណ្ហកៈ នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី៤ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វព្រោះប្រព្រឹត្តកន្លងនូវរូបសញ្ញាដោយប្រការទាំងពួង ដល់នូវការរំលត់នៃបដិឃសញ្ញា មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវនានត្តសញ្ញា ចូលកាន់អាកាសានញ្ចាយតនៈ ដោយបរិកម្មថា អាកាសមិនមានទីបំផុត នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៥ (ពួកសត្វ) ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវអាកាសានញ្ចាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ដោយបរិកម្មថា វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៦

សព្វសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនុបគា អយំ សត្តមា វិញ្ញាណដ្ឋិតីតិ ។ ឯវំ ភគវា បដិសន្ធិវសេន សព្វា វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ជានាតីតិ វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ សព្វា ។ បោសាលាតិ ភគវាតិ បោសាលាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ បោសាលាតិ ភគវា ។

(៤៨) អភិជានំ តថាគតោតិ អភិជានន្តិ អភិជានន្តោ បដិវិជានន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ ។ តថាគតោតិ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា អតីតញ្ចេបិ ចុន្ទ ហោតិ អភូតំ អតច្ឆំ អនត្ថសញ្ហិតំ ន តំ តថាគតោ ព្យាករោតិ អតីតញ្ចេបិ ចុន្ទ ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អនត្ថសញ្ហិតំ តម្បិ តថាគតោ ន ព្យាករោតិ អតីតញ្ចេបិ ចុន្ទ ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អត្ថសញ្ហិតំ តត្រ កាលញ្ញូ តថាគតោ ហោតិ តស្ស បញ្ហស្ស វេយ្យាករណាយ អនាគតញ្ចេបិ ចុន្ទ ហោតិ ។បេ។

ពួកសត្វប្រព្រឹត្តកន្លងនូវវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ដោយយល់ឃើញថា របស់តិចតួចមិនមាន នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៧ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វិញ្ញាណដ្ឋិតិទាំងពួង ។ ពាក្យថា បោសាលៈ គឺបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបោសាលៈ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ តាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះកើតព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលបោសាលៈ ។

(៤៨) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះតថាគតទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ ត្រង់ពាក្យថា ជ្រាបច្បាស់ គឺយល់ច្បាស់ ដឹងច្បាស់ ចាក់ធ្លុះ ។ ពាក្យថា ព្រះតថាគត មានន័យដូចតទៅនេះ មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ពាក្យនេះថា ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យអតីត ជាពាក្យមិនពិត មិនទៀង មិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគតមិនពោលពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យអតីត ជាពាក្យពិត ទៀងត្រង់ តែមិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគតក៏មិនពោលពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យអតីត ជាពាក្យពិត ទៀងត្រង់ ប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគត ជាអ្នកដឹងកាលគួរ ដើម្បីព្យាករប្រស្នានោះ ក្នុងពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យអនាគត ។បេ។

បច្ចុប្បន្នញ្ចេបិ ចុន្ទ ហោតិ អភូតំ អតច្ឆំ អនត្ថសញ្ហិតំ ន តំ តថាគតោ ព្យាករោតិ បច្ចុប្បន្នញ្ចេបិ ចុន្ទ ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អនត្ថសញ្ហិតំ តម្បិ តថាគតោ ន ព្យាករោតិ បច្ចុប្បន្នញ្ចេបិ ចុន្ទ ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អត្ថសញ្ហិតំ តត្រ កាលញ្ញូ តថាគតោ ហោតិ តស្ស បញ្ហស្ស វេយ្យាករណាយ ឥតិ ខោ ចុន្ទ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ តថាគតោ កាលវាទី ភូតវាទី អត្ថវាទី ធម្មវាទី វិនយវាទី តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតិ ។ យំ ខោ ចុន្ទ សទេវកស្ស លោកស្ស សមារកស្ស សព្រហ្មកស្ស សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា សព្វំ តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធំ តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតិ ។ យញ្ច ចុន្ទ រត្តឹ តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុជ្ឈតិ យញ្ច រត្តឹ អនុបាទិសេសសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយតិ យំ ឯតស្មឹ អន្តរេ ភាសតិ លបតិ និទ្ទិសតិ សព្វំ តថេវ ហោតិ នោ អញ្ញថា តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតិ ។

ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យបច្ចុប្បន្ន ជាពាក្យមិនពិត មិនទៀងត្រង់ មិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគតមិនពោលពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យបច្ចុប្បន្ន ជាពាក្យពិត ទៀងត្រង់ តែមិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគត ក៏មិនពោលពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យបច្ចុប្បន្ន ជាពាក្យពិត ទៀងត្រង់ ប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគតជាអ្នកដឹងកាលគួរ ទើបព្យាករប្រស្នានោះ គឺពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ ព្រះតថាគតជាអ្នកពោលតាមកាល ពោលពាក្យពិត ពោលអត្ថ ពោលធម៌ ពោលវិន័យ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដោយប្រការដូច្នេះឯង ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ។ ម្នាលចុន្ទៈ ធម្មជាតណា ដែលលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក-ទាំងពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណៈនិងព្រាហ្មណ៍ មនុស្សជាសម្មតិទេពនិងមនុស្សដ៏សេស ឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដឹងច្បាស់ សម្រេច ស្វែងរក ពិចារណា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ ព្រះតថាគតត្រាស់ដឹងហើយ ដោយចិត្ត ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ។ ម្នាលចុន្ទៈ ព្រះតថាគតត្រាស់ដឹងសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណដ៏ប្រសើរក្នុងរាត្រីណា បរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ក្នុងរាត្រីណា រវាងពោល ចរចា សំដែងនូវពាក្យណា ក្នុងចន្លោះនៃការត្រាស់ដឹងនិងការបរិនិព្វាននោះ របស់ទាំងអស់នោះ ទៅដូចដែល មិនប្រែប្រួលទេ ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ។

យថាវាទី ភិក្ខវេ តថាគតោ តថាការី យថាការី តថាវាទី ឥតិ យថាវាទី តថាការី យថាការី តថាវាទី តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតិ ។ សទេវកេ ភិក្ខវេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ តថាគតោ អភិភូ អនភិភូតោ អញ្ញទត្ថុទសោ វសវត្តី តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតីតិ អភិជានំ តថាគតោ ។

(៤៩) តិដ្ឋន្តមេនំ ជានាតីតិ ភគវា ឋិតដ្ឋានេ ជានាតិ កម្មាភិសង្ខារវសេន អយំ បុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ភគវា ឋិតដ្ឋានេ ជានាតិ កម្មាភិសង្ខារវសេន អយំ បុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា តិរច្ឆានយោនឹ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ភគវា ឋិតដ្ឋានេ ជានាតិ កម្មាភិសង្ខារវសេន អយំ បុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា បិត្តិវិសយំ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះតថាគត ពោលយ៉ាងណា ធ្វើយ៉ាងនោះ ធ្វើយ៉ាងណា ពោលយ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុនៃព្រះតថាគត ពោលយ៉ាងណា ធ្វើយ៉ាងនោះ ធ្វើយ៉ាងណា ពោលយ៉ាងនោះ ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះតថាគតគ្របសង្កត់នូវលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក នូវពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណៈនឹងព្រាហ្មណ៍ មនុស្សជាសម្មតិទេពនឹងមនុស្សដ៏សេស មិនមានអ្នកណាគ្របសង្កត់បាន តែងឃើញពិត ញុំាងអំណាចឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះតថាគត ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ ។

(៤៩) ពាក្យថា ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គលនោះ ដែលកំពុងរស់នៅ អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប នូវបុគ្គលដែលឋិតនៅក្នុងទីនេះឯង ដោយអំណាចកម្មាភិសង្ខារថា បុគ្គលនេះ លុះបែកធ្លាយនៃកាយស្លាប់ទៅនឹងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គល ដែលឋិតនៅក្នុងទីនេះឯង ដោយអំណាចកម្មាភិសង្ខារថា បុគ្គលនេះ លុះបែកធ្លាយនៃកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប នូវបុគ្គលដែលឋិតនៅ ក្នុងទីនេះឯង ដោយអំណាចកម្មាភិសង្ខារថា បុគ្គលនេះលុះបែកធ្លាយនៃកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងបិត្តិវិស័យ ។

តថា ឥធដ្ឋញ្ញេវ ជានាតិ កម្មកិលេសវសេន អយំ បុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា មនុស្សេសុ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ តថា ឥធដ្ឋញ្ញេវ ជានាតិ កម្មកិលេសវសេន អយំ បុគ្គលោ(១) កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា ឥធ បនាហំ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ បុគ្គលំ ឯវំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ បុគ្គលោ បដិបន្នោ តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មគ្គំ សមារូឡ្ហោ យថា កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ឥធ បនាហំ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ បុគ្គលំ ឯវំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ បុគ្គលោ បដិបន្នោ តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មគ្គំ សមារូឡ្ហោ យថា កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា តិរច្ឆានយោនឹ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ឥធ បនាហំ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ បុគ្គលំ ឯវំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ បុគ្គលោ បដិបន្នោ

១ ម. ឥត្ថន្តរេ សុប្បដិបន្នោតិ ទិស្សតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប នូវបុគ្គលដែលឋិតនៅក្នុងទីនេះឯង ដោយអំណាចកម្មកិលេសថា បុគ្គលនេះលុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងមនុស្ស ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប នូវបុគ្គលដែលឋិតនៅក្នុងទីនេះឯង ដោយអំណាចកម្មកិលេសថា បុគ្គលនេះលុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងសុគតិ សួគ៌ ទេវលោក ។ ដូចពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ទុកថា ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះប្រតិបត្តិដូច្នោះ ប្រព្រឹត្តដូច្នោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះប្រតិបត្តិដូច្នោះ ប្រព្រឹត្តដូច្នោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះប្រតិបត្តិដូច្នោះ ប្រព្រឹត្តដូច្នោះ

តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មគ្គំ សមារុឡ្ហោ យថា កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា បេត្តិវិសយំ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ឥធ បនាហំ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ បុគ្គលំ ឯវំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ បុគ្គលោ បដិបន្នោ តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មគ្គំ សមារុឡ្ហោ យថា កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា មនុស្សេសុ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ឥធ បនាហំ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ បុគ្គលំ ឯវំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ បុគ្គលោ បដិបន្នោ តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មគ្គំ សមារុឡ្ហោ យថា កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ឥធ បនាហំ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ បុគ្គលំ ឯវំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ បុគ្គលោ បដិបន្នោ តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មគ្គំ សមារុឡ្ហោ យថា អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តឹ បញ្ញាវិមុត្តឹ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតីតិ ទិដ្ឋក្ខមេវំ ជានាតិ ។

ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងបិត្តិវិស័យ ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្តរបស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនោះ ប្រតិបត្តិផ្លូវនោះ ប្រព្រឹត្តផ្លូវនោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងពួកមនុស្ស ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះ ប្រតិបត្តិផ្លូវនោះ ប្រព្រឹត្តផ្លូវនោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើត ក្នុងសុគតិ សួគ៌ ទេវលោក ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះប្រតិបត្តិផ្លូវនោះ ប្រព្រឹត្តផ្លូវនោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ នឹងត្រាស់ដឹងដោយខ្លួនឯង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សម្រេចនូវចេតោវិមុត្តិនិងបញ្ញាវិមុត្តិ ដែលមិនមានអាសវៈ ព្រោះអស់ទៅនៃអាសវៈទាំងឡាយ ហើយសម្រេចសម្រាន្តនៅក្នុងបច្ចុប្បន្ន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គលនោះ ដែលកំពុងរស់នៅ ។

(៥០) វិមុត្តិំ តព្យាករេឆន្ទំ វិមុត្តិំ អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ វិមុត្តិ តទធិមុត្តិ តទាធិបតេយ្យំ ។ អថភគវា អាហាតិ អយំ បុគ្គលោ រូបាធិមុត្តោ សទ្ទាធិមុត្តោ គន្ធាធិមុត្តោ រសាធិមុត្តោ ផោដ្ឋព្វាធិមុត្តោ កុលាធិមុត្តោ គណាធិមុត្តោ អាវាសាធិមុត្តោ លាភាធិមុត្តោ យសាធិមុត្តោ បសំសាធិមុត្តោ សុខាធិមុត្តោ ចីវរាធិមុត្តោ បិណ្ឌបាតាធិមុត្តោ សេនាសនាធិមុត្តោ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារាធិមុត្តោ សុត្តន្តាធិមុត្តោ វិនយាធិមុត្តោ អភិធម្មាធិមុត្តោ បំសុកូលិកង្គាធិមុត្តោ តេចីវរិកង្គាធិមុត្តោ បិណ្ឌបាតិកង្គាធិមុត្តោ សបទានចារិកង្គាធិមុត្តោ ឯកាសនិកង្គាធិមុត្តោ បត្តបិណ្ឌិកង្គាធិមុត្តោ ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គាធិមុត្តោ អារញ្ញិកង្គាធិមុត្តោ រុក្ខមូលិកង្គាធិមុត្តោ អព្ភោកាសិកង្គាធិមុត្តោ សោសានិកង្គាធិមុត្តោ យថាសន្ថតិកង្គាធិមុត្តោ នេសជ្ជិកង្គាធិមុត្តោ បឋមជ្ឈានាធិមុត្តោ ទុតិយជ្ឈានាធិមុត្តោ តតិយជ្ឈានាធិមុត្តោ ចតុត្ថជ្ឈានាធិមុត្តោ

(៥០) អធិប្បាយថា អ្នកមានចិត្តជាប់ (គឺជាប់ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ) មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះប្រព្រឹត្តទៅជាធំមុខ ទ្រង់ត្រាស់ថា អ្នកមានចិត្តជាប់ គឺមានចិត្តជាប់ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ជ្រប់ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះ មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះជាអធិបតី ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលនេះជាប់ក្នុងរូប ជាប់ក្នុងសំឡេង ជាប់ក្នុងក្លិន ជាប់ក្នុងរស ជាប់ក្នុងផោដ្ឋព្វៈ ជាប់ក្នុងត្រកូល ជាប់ក្នុងគណៈ ជាប់ក្នុងអាវាស ជាប់ក្នុងលាភ ជាប់ក្នុងយស ជាប់ក្នុងសេចក្តីសរសើរ ជាប់ក្នុងសុខ ជាប់ក្នុងចីវរ ជាប់ក្នុងបិណ្ឌបាត ជាប់ក្នុងសេនាសនៈ ជាប់ក្នុងគិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ ជាប់ក្នុងព្រះសូត្រ ជាប់ក្នុងវិន័យ ជាប់ក្នុងអភិធម្ម ជាប់ក្នុងបំសុកូលិកង្គៈ ជាប់ក្នុងតេចីវរិកង្គៈ ជាប់ក្នុងបិណ្ឌបាតិកង្គៈ ជាប់ក្នុងសបទានចារិកង្គៈ ជាប់ក្នុងឯកាសនិកង្គៈ ជាប់ក្នុងបត្តបិណ្ឌិកង្គៈ ជាប់ក្នុងខលុបច្ឆាភត្តិកង្គៈ ជាប់ក្នុងអារញ្ញិកង្គៈ ជាប់ក្នុងរុក្ខមូលិកង្គៈ ជាប់ក្នុងអព្ភោកាសិកង្គៈ ជាប់ក្នុងសោសានិកង្គៈ ជាប់ក្នុងយថាសន្ថតិកង្គៈ ជាប់ក្នុងនេសជ្ជិកង្គៈ ជាប់ក្នុងបឋមជ្ឈាន ជាប់ក្នុងទុតិយជ្ឈាន ជាប់ក្នុងតតិយជ្ឈាន ជាប់ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន

អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តាធិមុត្តោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តាធិមុត្តោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តាធិមុត្តោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តាធិមុត្តោតិ វិមុត្តិ ។ តប្បរាយណន្តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនមយំ តប្បរាយណំ កម្មប្បរាយណំ វិបាកប្បរាយណំ កម្មគរុកំ បដិសន្ធិគរុកំ ។ អបិច ភគវា ជានាតិ អយំ បុគ្គលោ រូបប្បរាយណោ ។ បេ ។ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិប្បរាយណោតិ វិមុត្តំ តប្បរាយណំ ។ តេនាហ ភគវា

វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ សព្វា (បោសាលាតិ ភគវា)
អភិជានំ តថាគតោ
តិដ្ឋន្តមេនំ ជានាតិ
វិមុត្តំ តប្បរាយណន្តិ ។

ជាប់ក្នុងអាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិ ជាប់ក្នុងវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ ជាប់ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ជាប់ក្នុងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមានចិត្តជាប់ ។ ការ[illegible] មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ គឺ សម្រេចដោយអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ មានសមាបត្តិនោះប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានកម្មប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានវិបាកប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ធ្ងន់ដោយកម្ម ធ្ងន់ដោយបដិសន្ធិ ។ មួយវិញទៀត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបថា បុគ្គលនេះ មានរូបប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ។ បេ ។ មាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានចិត្តជាប់ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលពោសាលៈ) ព្រះតថាគត
ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវវិញ្ញាណដ្ឋិតិទាំងពួង ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គល
នោះ ដែលតាំងនៅស្រាប់ទៅ មានចិត្តជាប់ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ
មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ។

[៤១] អាកិញ្ចញ្ញសម្ភវំ ញត្វា នន្ទិសំយោជនំ ឥតិ

ឯវមេតំ អភិញ្ញាយ តតោ តត្ថ វិបស្សតិ

ឯតំ ញាណំ តថំ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស វុសីមតោ ។

[៤២] អាកិញ្ចញ្ញសម្ភវំ ញត្វាតិ អាកិញ្ចញ្ញ-សម្ភវោ វុច្ចតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសំវត្តនិកោ កម្មា-ភិសង្ខារោ ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសំវត្តនិកំ កម្មាភិ-សង្ខារំ អាកិញ្ចញ្ញសម្ភវោតិ ញត្វា លគ្គនន្តិ ញត្វា ពន្ធនន្តិ ញត្វា បលិពោធោតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ អាកិញ្ចញ្ញសម្ភវំ ញត្វា ។

[៤៣] នន្ទិសំយោជនំ ឥតីតិ នន្ទិសំយោជនំ វុច្ចតិ អរូបរាគោ ។ អរូបរាគេន តំ កម្មំ លគ្គំ លគ្គិតំ បលិ-ពុទ្ធំ អរូបរាគំ នន្ទិសំយោជនន្តិ ញត្វា លគ្គនន្តិ ញត្វា

[៤១] បុគ្គលដឹងនូវការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា ដឹងនូវសេចក្ដីរីករាយ ជាគ្រឿងប្រកបដូច្នេះ លុះដឹងច្បាស់សេចក្ដីនុ៎ះយ៉ាងនេះ ហើយចេញអំពីសមាបត្តិនោះ រមែងឃើញច្បាស់ក្នុងសមាបត្តិនោះ នេះឯងជាញាណដ៏ពិតប្រាកដរបស់ព្រាហ្មណ៍ដែលមានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយនោះ ។

[៤២] ពាក្យថា ដឹងនូវការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា សេចក្ដីថា កម្មាភិសង្ខារ ដែលញ៉ាំងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅព្រម លោកហៅថា ការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា ។ បុគ្គល ដឹងនូវកម្មាភិសង្ខារ ដែលញ៉ាំងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅព្រមថា ការកើតព្រម នៃអាកិញ្ចញ្ញា ដឹងថាជាគ្រឿងជាប់ ដឹងថាជាចំណង ដឹង ស្គាល់ ស្ទង់មើល ពិចារណា ជម្រះ ធ្វើឲ្យប្រាកដថាជាគ្រឿងកង្វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងនូវការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា ។

[៤៣] ពាក្យថា សេចក្ដីរីករាយជាគ្រឿងប្រកបដូច្នេះ គឺសេចក្ដីត្រេកត្រអាលក្នុងអរូប ហៅថា សេចក្ដីរីករាយជាគ្រឿងប្រកប ។ កម្មនោះជាប់ ជាប់ស្អិត ខ្វល់ ដោយសេចក្ដីត្រេកត្រអាលក្នុងអរូប បុគ្គលដឹងនូវសេចក្ដីត្រេកត្រអាលក្នុងអរូបថា សេចក្ដីរីករាយជាគ្រឿងប្រកប ដឹងថាជាគ្រឿងជាប់

ពន្ធនន្តិ ញត្វា បលិពោធោតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ ឥតីតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥតីតិ នន្ទិសញ្ញោជនំ ឥតិ ។

[៤៤] ឯវមេតំ អភិញ្ញាយាតិ ឯវំ ឯតំ អភិញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ ឯវមេតំ អភិញ្ញាយ ។

[៤៥] តតោ តត្ថ វិបស្សតីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិត្វា តតោ វុដ្ឋហិត្វា តត្ថ ជាតេ ចិត្តចេតសិកេ ធម្មេ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ទុក្ខតោ វិបស្សតិ រោគតោ ។ បេ ។ អនិស្សរណតោ វិបស្សតិ ឥក្ខតិ ឱលោកេតិ និជ្ឈាយតិ ឧបបរិក្ខតីតិ តតោ តត្ថ វិបស្សតិ ។

[៤៦] ឯតំ ញាណំ តថំ តស្សាតិ ឯតំ ញាណំ តច្ឆំ តថំ យាថាវំ អវិបរីតំ តស្សាតិ ឯតំ ញាណំ តថំ តស្ស ។

ដឹងថាជាគ្រឿងចង ដឹង ស្គាល់ ស្ទង់មើល ពិចារណា ចម្រើន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ថាជាកង្វល់ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ជាការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះជាលំដាប់បទ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីត្រេកអរ ជាគ្រឿងប្រកបដូច្នេះ ។

[៤៤] ពាក្យថា លុះដឹងច្បាស់ សេចក្តីនុះយ៉ាងនេះហើយ គឺ ដឹង ស្គាល់ ស្ទង់មើល ពិចារណា ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់នូវសេចក្តីនុះយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះដឹងច្បាស់សេចក្តីនុះយ៉ាងនេះហើយ ។

[៤៥] ពាក្យថា ចេញអំពីសមាបត្តិនោះ ពិចារណាឃើញច្បាស់ក្នុងសមាបត្តិនោះ គឺចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ហើយចេញចាកសមាបត្តិនោះ ពិចារណាឃើញច្បាស់ នូវពួកធម៌គឺចិត្តនិងចេតសិក ដែលកើតក្នុងសមាបត្តិនោះថា មិនទៀង ឃើញច្បាស់ថាជាទុក្ខ យល់ច្បាស់ ឃើញ ក្រឡេកមើល សង្កេតមើល កំណត់មើលថាជារោគ ។ បេ ។ ថាមិនជាទីរលាស់ទុក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចេញអំពីសមាបត្តិនោះ ពិចារណាឃើញច្បាស់ក្នុងសមាបត្តិនោះ ។

[៤៦] ពាក្យថា នេះឯងជាញាណដ៏ពិតប្រាកដ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ សេចក្តីថា ញាណនុះរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ជាធម្មជាតពិត ទៀងប្រាកដ មិនប្រែប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នេះឯងជាញាណដ៏ពិតប្រាកដ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។

(៤៧) ព្រាហ្មណស្ស វុសីមតោតិ ព្រាហ្មណស្សាតិ សត្តន្នំ ធម្មានំ ពាហិតត្តា ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។ អសិតោ តាទិ បវុច្ចតេ ស ព្រហ្មាតិ ព្រាហ្មណស្ស ។ វុសីមតោតិ កល្យាណបុថុជ្ជនំ ឧបាទាយ សត្ត សេក្ខា អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ វសន្តិ សំវសន្តិ អាវសន្តិ បរិវសន្តិ ។ អរហា វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសញ្ញោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។ ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ព្រាហ្មណស្ស វុសីមតោ ។ តេនាហ ភគវា

(៤៧) ពាក្យថា របស់ព្រាហ្មណ៍ ក្នុងបទថា របស់ព្រាហ្មណ៍ ដែលមានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយ គឺឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្សាត់បង់នូវធម៌ទាំង ៧ ។ បេ ។ ជាបុគ្គលមិនអាស្រ័យកិលេស មិនញាប់ញ័រ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) របស់ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា មានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយ គឺពួកសេក្ខៈទាំង ៧ រាប់បញ្ចូលទាំងកល្យាណបុថុជ្ជន រមែងនៅ នៅគ្រប់គ្រង នៅជិត នៅនឹង ដើម្បីសម្រេចគុណវិសេសដែលមិនទាន់ដល់ ដើម្បីបាននូវធម៌ដែលមិនទាន់បាន ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ព្រះអរហន្តមានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយ មានករណីយកិច្ចធ្វើរួចហើយ មានភារៈដាក់ចុះហើយ មានប្រយោជន៍ខ្លួនសម្រេចហើយ មានសញ្ញោជនៈក្នុងភពអស់ហើយ មានចិត្តផុតស្រឡះហើយ ព្រោះដឹងដោយប្រពៃ ព្រះអរហន្តនោះ ឈ្មោះថាមានអរិយវាសនៅរួចហើយ មានចរណៈសន្សំហើយ ។ បេ ។ កំណើតគឺ ជាតិ ជរា មរណៈ សង្សារ របស់ព្រះអរហន្តនោះមិនមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) របស់ព្រាហ្មណ៍ ដែលមានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

អាកិញ្ចញ្ញសម្ភវំ ញត្វា នន្ទិសញ្ញោជនំ ឥតិ

ឯវមេតំ អភិញ្ញាយ តតោ តត្ថ វិបស្សតិ

ឯតំ ញាណំ តថំ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស វុសីមតោតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។បេ។ សត្ថា មេ ភន្តេ

ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

បោសាលមាណវបុច្ឆានិទ្ទេសោ ចុទ្ទសមោ ។

បុគ្គល ដឹងនូវកម្មកើតព្រម នៃអាកិញ្ចញ្ញ ដឹងនូវសេចក្តី
រីករាយជាគ្រឿងប្រកប ដូច្នេះ លុះដឹងច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះ
យ៉ាងនេះ ហើយចេញ ក៏ឃើញសមាបត្តិនោះ រមែងឃើញ
ច្បាស់ក្នុងសមាបត្តិនោះ នេះឯងជាញាណដ៏ពិតប្រាកដ របស់
ព្រាហ្មណ៍ ដែលមានព្រហ្មចរិយធម៌នៅរួចហើយនោះ ។
លុះចប់គាថា ។បេ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន សូមព្រះមាន
ព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមជាសាវ័ក ។

ចប់ បោសាលមាណវកបុច្ឆានិទ្ទេស ទី ១៤ ។

(៨៤) ទ្វាហំ សក្កំ អបុច្ឆិស្សំ

(ឥច្ចាយស្មា មោឃរាជា)

ន មេ ព្យាកាសិ ចក្ខុមា

យាវតតិយញ្ច ទេវិសិ

ព្យាករោតីតិ មេ សុតំ ។

(៨៥) ទ្វាហំ សក្កំ អបុច្ឆិស្សន្តិ សោ ព្រាហ្មណោ ទ្វិក្ខត្តុំ ពុទ្ធំ ភគវន្តំ បញ្ហំ អបុច្ឆិ តស្ស ភគវា បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន ព្យាកាសិ ចក្ខុសមនន្តរ(១) ឥមស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឥន្ទ្រិយបរិបាកោ ភវិស្សតីតិ ។ សក្កាតិ សក្កោ ។ ភគវា សក្យកុលា បព្វជិតោតិបិ សក្កោ ។ អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ ធនវាតិបិ សក្កោ ។ តស្សិមានិ ធនានិ សេយ្យថីទំ សទ្ធាធនំ សីលធនំ ហិរិធនំ ឱត្តប្បធនំ សុតធនំ ចាគធនំ

១ ម. ឥមន្តរា ។

(៨៤) (មោឃរាជមានអាយុ ទូលថាដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរ អស់វារៈពីរដងរួចហើយ ព្រះអង្គមានចក្ខុ ទ្រង់មិនទាន់ដោះស្រាយ ចំពោះខ្ញុំព្រះអង្គនៅឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮថា ព្រះអង្គជាទេវឫសី (កាលបើមានគេសាកសួរ) អស់វារៈបីដង ទ្រង់តែងតែព្យាករកុំខាន ។

(៨៥) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរអស់វារៈពីរដងរួចហើយ អធិប្បាយថា ព្រាហ្មណ៍នោះ បានទូលសួរប្រស្នាចំពោះព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ អស់វារៈពីរដងរួចហើយ តែព្រះមានព្រះភាគ កាលព្រាហ្មណ៍នោះសួរប្រស្នាហើយ ទ្រង់មិនទាន់ព្យាករនៅឡើយ ដោយទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ព្រាហ្មណ៍នេះ នឹងមានឥន្ទ្រិយចាស់ក្លា ក្នុងកាលជាលំដាប់ស្មើនឹងចក្ខុ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាសក្កៈ ។ ដែលព្រះមានព្រះភាគឈ្មោះសក្កៈ ព្រោះហេតុទ្រង់ចេញចាកសក្យត្រកូលហើយបួសក៏បាន ។ ឬថា ឈ្មោះសក្កៈ ព្រោះហេតុទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានធនធាន ក៏បាន ។ នេះទ្រព្យរបស់ព្រះអង្គ គឺ ទ្រព្យគឺសទ្ធា ទ្រព្យគឺសីល ទ្រព្យគឺហិរិ ទ្រព្យគឺឱត្តប្បៈ ទ្រព្យគឺសុតៈ ទ្រព្យគឺចាគៈ

បញ្ញានំ សតិបដ្ឋានានំ សម្មប្បធានានំ ឥទ្ធិបាទា-
នំ ឥន្ទ្រិយានំ ពលានំ ពោជ្ឈង្គានំ មគ្គានំ
ផលានំ និព្វានានំ ។ ឥមេហិ អនេកេហិ គុណ-
គណេហិ អញ្ញោ មហាជនោ ជនភិតិបិ សត្ថា ។
អថវា សត្ថា បភុ វិសវី អលមត្តោ សូរោ វីរោ
វិក្កន្តោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី
បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោតិបិ សត្ថាតិ
ត្វាហំ សត្ថា ។ អបុច្ឆិស្សន្តិ ត្វាហំ សត្ថា អបុច្ឆិស្សំ
អយាចិស្សំ អជ្ឈេសិស្សំ បសាទយិស្សន្តិ ត្វាហំ
សត្ថា អបុច្ឆិស្សំ ។ ឥច្ចាយស្មា មោឃរាជាតិ ឥច្ចា-
តិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ មោ-
ឃរាជាតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។
អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា មោឃរាជា ។

ទ្រព្យនៃបញ្ញា ទ្រព្យនៃសតិប្បដ្ឋាន ទ្រព្យនៃសម្មប្បធាន ទ្រព្យនៃឥទ្ធិបាទ
ទ្រព្យនៃឥន្ទ្រិយ ទ្រព្យនៃពលៈ ទ្រព្យនៃពោជ្ឈង្គ ទ្រព្យនៃមគ្គ ទ្រព្យនៃផល
ទ្រព្យនៃនិព្វាន ។ ព្រះនាមសត្ថា ព្រោះហេតុព្រះអង្គស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យ
ច្រើន រាប់មិនបាន ដោយទ្រព្យដ៏ប្រសើរ ច្រើនប្រការទាំងនេះ ក៏បាន ។
ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះសត្ថា ព្រោះហេតុទ្រង់អង់អាច មោះមុត ក្លាហាន
មានព្យាយាមតស៊ូ ក្លៀវក្លា សង្វាត ប្រឹងប្រែង មិនខ្លាច មិនខ្លាត
មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចោល លះភ័យខ្លាច មិនព្រឺរោម ក៏បាន ។
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសត្ថា ខ្ញុំព្រះអង្គ
(បានទូលសួរ) អស់វារៈពីរដងរួចហើយ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរ
(សេចក្តីថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសត្ថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរ បានអង្វរ
បានអារាធនា បានជ្រះថ្លា អស់វារៈពីរដងរួចហើយ ហេតុនោះ (លោក
ពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសត្ថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរ អស់វារៈពីរ
ដងរួចហើយ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នៃបទថា មោឃរាជមានអាយុទូលដូច្នេះ
គឺជាការតបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។
ពាក្យថា មោឃរាជ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍
នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) មោឃរាជមានអាយុទូលដូច្នេះ ។

[២០] ន មេ ព្យាកាសិ ចក្ខុមាតិ ន មេ ព្យាកាសីតិ មេ ន អាចិក្ខិ(១) ន ទេសេសិ ន បញ្ញបេសិ ន បដ្ឋបេសិ ន វិវរិ ន វិភជិ ន ឧត្តានីមកាសិ ន បកាសេសិ ។ ចក្ខុមាតិ ភគវា បញ្ចហិ ចក្ខូហិ ចក្ខុមា មំសចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ទិព្វចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា បញ្ញាចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា សមន្តចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

កថំ ភគវា មំសចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ មំសចក្ខុម្ហិ ភគវតោ បញ្ច វណ្ណា សំវិជ្ជន្តិ នីលោ ច វណ្ណោ បីតកោ ច វណ្ណោ លោហិតកោ ច វណ្ណោ កណ្ហោ ច វណ្ណោ ឱទាតោ ច វណ្ណោ ។ យត្ថ ច អក្ខិលោមានិ បតិដ្ឋិតានិ តំ នីលំ ហោតិ សុនីលំ បាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ ឧម្មាបុប្ផសមានំ ។ តស្ស បរតោ បីតកំ ហោតិ សុបីតកំ សុវណ្ណវណ្ណំ បាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ កណ្ណិការបុប្ផសមានំ ។

១ ម. អាចិក្ខិ ។

[២០] អធិប្បាយ ពាក្យថា ព្រះអង្គមានចក្ខុ ទ្រង់មិនទាន់ដោះស្រាយចំពោះខ្ញុំព្រះអង្គនៅឡើយ ត្រង់ពាក្យថា មិនទាន់ដោះស្រាយចំពោះខ្ញុំព្រះអង្គ គឺមិនទាន់ប្រាប់ មិនទាន់សំដែង មិនទាន់បញ្ញត្ត មិនទាន់តាំងទុក មិនទាន់បើក មិនទាន់ចែក មិនទាន់ធ្វើឲ្យងាយ មិនទាន់ប្រកាសដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា មានចក្ខុ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយចក្ខុ ៥ គឺ មានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ ១ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុ ដោយមំសចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ គឺក្នុងមំសចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរ ៥ គឺ សម្បុរខៀវ ១ សម្បុរលឿង ១ សម្បុរក្រហម ១ សម្បុរខ្មៅ ១ សម្បុរស ១ ។ ទីណា ដែលមានរោមព្រះនេត្រប្រតិស្ឋាននៅ ទីនោះឯង មានសម្បុរខៀវ ខៀវស្រស់ គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ដូចផ្កាត្រកៀត ។ ទីកន្លែងឆ្ងាយអំពីនោះ មានសម្បុរលឿង លឿងស្រស់ មានសម្បុរដូចមាស គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ដូចផ្កាកណ្ណិការ ។

ឧភយតោ ច អក្ខិកូដានិ(១) ភគវតោ លោហិតកានិ ហោន្តិ សុលោហិតកានិ បាសាទិកានិ ទស្សនេយ្យានិ ឥន្ទគោបកសមានានិ ។ មជ្ឈេ កណ្ហំ ហោតិ សុកណ្ហំ អលូខំ សិនិទ្ធំ បាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ អទ្ទារិដ្ឋកសមានំ ។ តស្ស បរតោ ឱទាតំ ហោតិ សុឱទាតំ សេតំ បណ្ឌរំ បាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ ឱសធិតារកសមានំ ។ តេន ភគវា បាកតិកេន មំសចក្ខុនា អត្តភាវបរិយាបន្នេន បុរិមសុចរិតកម្មាភិនិព្វត្តេន សមន្តា យោជនំ បស្សតិ ទិវា ចេវ រត្តិញ្ច ។ យទាបិ ចតុរង្គសមន្នាគតោ អន្ធការោ ហោតិ សុរិយោ ច អត្ថង្គមិតោ ហោតិ កាឡបក្ខោ ច ឧបោសថោ ហោតិ តិព្វោ ច វនសណ្ឌោ ហោតិ មហា ច អកាលមេឃោ អព្ភុដ្ឋិតោ ហោតិ ឯវរូបេ ចតុរង្គសមន្នាគតេ អន្ធការេ សមន្តា យោជនំ បស្សតិ ។ នត្ថិ សោ កុដ្ដោ វា កវាដំ វា បាការោ វា បព្វតោ វា គច្ឆោ វា លតា វា អាវរណំ រូបានំ ទស្សនាយ ។

១ ម. អក្ខិកូដានិ ។

មួយទៀត រង្វង់ព្រះនេត្រទាំងពីរខាង របស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរក្រហម ក្រហមច្រាល គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល គឺដូចសម្បុរមេក្ញៀន ។ ទីត្រង់កណ្តាល មានសម្បុរខ្មៅ ខ្មៅស្រស់ មិនសៅហ្មង ស្និទ្ធ គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ជាទីដូចសម្បុរផ្លែត្នោត ។ ទីខាងចុងពីនោះ មានសម្បុរស សុទ្ធ ស្រស់ ស្អាត គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ដូចផ្កាយព្រឹក ។ ហេតុនោះបានជា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ទតឃើញមួយយោជន៍ដោយជុំវិញ ទាំងថ្ងៃទាំងយប់ ដោយមំសចក្ខុធម្មតា ដែលរាប់បញ្ចូលក្នុងអត្តភាព កើតដោយផលនៃសុចរិតកម្មក្នុងកាលមុន ។ សូម្បីក្នុងកាលណា ដែលមានងងឹតប្រកបដោយអង្គ៤ គឺព្រះអាទិត្យអស្តង្គត ១ ឧបោសថខាងកាឡបក្ខ ១ ដងព្រៃក្រាស់ក្រែល ១ មហាអកាលមេឃ (ភ្លៀងមិនគួរកាល) ប្រាកដឡើង ១ ក្នុងកាលនោះ ព្រះមានព្រះភាគទតឃើញមួយយោជន៍ដោយជុំវិញ ក្នុងទីងងឹតប្រកបដោយអង្គ៤ មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ ជញ្ជាំងក្តី សន្លឹកទ្វារក្តី កំពែងក្តី ភ្នំក្តី គុម្ពឈើក្តី វល្លិក្តី ជាគ្រឿងបាំងនូវការឃើញរូបនោះ មិនមានឡើយ ។

ឯកញ្ចេ តិលផលំ និមិត្តំ កត្វា តិលវាហេ បក្ខិបេយ្យ ឯកញ្ញេវ តិលផលំ ឧទ្ធរេយ្យ ។ ឯវំ បរិសុទ្ធំ ភគវតោ មំសចក្ខុ ។ ឯវំ ភគវា មំសចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

កថំ ភគវា ទិព្វចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ ភគវា ទិព្វេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន ។ បេ ។ យថាកម្មុបគេ សត្តេ បជានាតិ ។ អាកង្ខមានោ ច ភគវា ឯកម្បិ លោកធាតុំ បស្សេយ្យ ទ្វេបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ តិស្សោបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ ចតស្សោបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ បញ្ចបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ ទសបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ វីសម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ តឹសម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ ចត្តាឡីសម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ បញ្ញាសម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ សតម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ សហស្សិម្បិ ចូឡនិកំ លោកធាតុំ បស្សេយ្យ ទ្វិសហស្សិម្បិ

ប្រសិនបើបុគ្គលដាក់គ្រាប់ល្ងមួយគ្រាប់ ក្នុងរទេះ ដែលពេញដោយគ្រាប់ល្ង ធ្វើឲ្យជាគ្រឿងសំគាល់ ព្រះមានព្រះភាគ គង់រើសយកគ្រាប់ល្ងនោះ ជាផលវិញបាន ។ មំសចក្ខុធម្មតារបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ តើដូចម្ដេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដ៏ជាទិព្វ ដ៏បរិសុទ្ធកន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្សធម្មតា ។ បេ ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសត្វទាំងឡាយ ដែលអន្ទោលទៅតាមយថាកម្ម ។ បើព្រះមានព្រះភាគ ប្រាថ្នា (ចង់ឃើញ) គង់ទតឃើញលោកធាតុមួយក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ២ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៣ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៤ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៥ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ១០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ២០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៣០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៤០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៥០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ១០០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុតូចចំនួន ១ ពាន់ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុកណ្ដាល ចំនួន ២ ពាន់ ក៏បាន

មជ្ឈិមិកំ លោកធាតុំ បស្សេយ្យ តិសហស្សិម្បិ លោកធាតុំ បស្សេយ្យ មហាសហស្សិម្បិ លោកធាតុំ បស្សេយ្យ ។ យាវតកំ វា បន អាកង្ខេយ្យ តាវតកំ បស្សេយ្យ ។ ឯវំ វិសុទ្ធំ ភគវតោ ទិព្វចក្ខុ ។ ឯវំ ភគវា ទិព្វចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

កថំ ភគវា បញ្ញាចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ ភគវា មហាបញ្ញោ បុថុប្បញ្ញោ ហាសប្បញ្ញោ ជវនប្បញ្ញោ តិក្ខប្បញ្ញោ និព្វេធិកប្បញ្ញោ បញ្ញាប្បភេទកុសលោ បភិន្នញាណោ អធិគតប្បដិសម្ភិទោ(១) ចតុវេសារជ្ជប្បត្តោ ទសពលធារី បុរិសាសភោ បុរិសសីហោ បុរិសនាគោ បុរិសាជញ្ញោ បុរិសធោរយ្ហោ អនន្តញាណោ អនន្តតេជោ អនន្តយសោ អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ ធនវា នេតា វិនេតា អនុនេតា បញ្ញាបេតា និជ្ឈាបេតា បេក្ខេតា បសាទេតា ។

១ ម. អធិគតប្បដិសម្ភិទោ ។

ឃើញលោកធាតុចំនួនពីរពាន់ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុមានទំហំធំច្រើន ក៏បាន ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ព្រះមានព្រះភាគ មានប្រាថ្នា (ដើម្បីឃើញ) ត្រឹមណា គប្បីឃើញបានត្រឹមនោះ ។ ទិព្វចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានចក្ខុ ដោយទិព្វចក្ខុ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុ ដោយបញ្ញាចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាក្រាស់ មានប្រាជ្ញារីករាយ មានប្រាជ្ញារហ័ស មានប្រាជ្ញាមោះមុត មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ទ្រង់ឈ្លាសក្នុងប្រភេទនៃប្រាជ្ញា ទ្រង់បែកព្រះញាណ ទ្រង់បានបដិសម្ភិទា ទ្រង់សម្រេចចតុវេសារជ្ជញ្ញាណ ទ្រង់ទ្រទ្រង់នូវកំឡាំង ១០ ជាបុរសប្រសើរ ជាបុរសអង់អាច ជាបុរសនាគ ជាបុរសអាជានេយ្យ ជាបុរសនាំទៅនូវធុរៈ ជាអនន្តញាណ មានតេជះមិនមានទីបំផុត មានយសមិនមានទីបំផុត ទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានធនធាន ទ្រង់ដឹកនាំ ទ្រង់ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ ទ្រង់ពន្យល់ ទ្រង់ដឹកនាំឲ្យរិះគិត ទ្រង់ឲ្យរមិលគន់ ទ្រង់ធ្វើឲ្យជ្រះថ្លា ។

សោ ហិ ភគវា អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បាទេតា អសញ្ជាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ជនេតា(១) អនក្ខាតស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា មគ្គញ្ញូ មគ្គវិទូ មគ្គកោវិទោ ។ មគ្គានុគា ច បន ឯតរហិ សាវកា វិហរន្តិ បច្ឆាសមន្នាគតា ។ សោ ហិ ភគវា ជានំ ជានាតិ បស្សំ បស្សតិ ចក្ខុភូតោ ញាណភូតោ ធម្មភូតោ ព្រហ្មភូតោ វត្តា បវត្តា អត្ថស្ស និន្នេតា អមតស្ស ទាតា ធម្មស្សាមិ តថាគតោ ។ នត្ថិ តស្ស ភគវតោ អញ្ញាតំ អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អផុសិតំ បញ្ញាយ ។ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ ឧបាទាយ សព្វេ ធម្មា សព្វាការេន ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ញាណមុខេ អាបាថំ អាគច្ឆន្តិ ។ យំ កិញ្ចិ នេយ្យំ នាម អត្ថិ ជានិតព្វំ អត្តត្ថោ វា បរត្ថោ វា ឧភយត្ថោ វា ទិដ្ឋធម្មិកោ វា អត្ថោ សម្បរាយិកោ វា អត្ថោ ឧត្តានោ វា អត្ថោ គម្ភីរោ វា អត្ថោ គូឡ្ហោ វា អត្ថោ បដិច្ឆន្នោ វា អត្ថោ នេយ្យោ វា អត្ថោ នីតោ វា

១ ម. សញ្ជនេតា ។

ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ញុំាងផ្លូវដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ទ្រង់ញុំាងផ្លូវដែលមិនទាន់កើតមានឲ្យកើតមាន ទ្រង់ប្រាប់ផ្លូវដែលមិនទាន់ប្រាប់ ទ្រង់ស្គាល់ផ្លូវ ទ្រង់ជ្រាបផ្លូវ ទ្រង់ឈ្លាសវៃក្នុងផ្លូវ ។ ចំណែកពួកសាវ័ក ឥឡូវនេះ គ្រាន់តែជាអ្នកដើរតាមផ្លូវ ដើរតាមក្រោយ ។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ជ្រាបហេតុដែលគួរជ្រាប ទ្រង់ឃើញហេតុដែលគួរឃើញ មានចក្ខុ មានញាណ មានធម៌ មានធម៌ដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ជាអ្នកស្តីប្រាប់ ទ្រង់ពោលរំលឹកបង្អោនទៅកាន់ប្រយោជន៍ ឲ្យនូវព្រះនិព្វាន ជាធម្មស្សាមិ ជាតថាគត ។ មិនមាន (នូវអ្វីមួយ) ដែលព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មិនបានដឹង មិនបានឃើញ មិនបានជ្រាប មិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនបានប៉ះពាល់ដោយប្រាជ្ញា ។ ធម៌ទាំងអស់ កប់តាំងអតីត អនាគតនិងបច្ចុប្បន្ន រមែងមកកាន់វិថីក្នុងប្រធាននៃព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ដោយអាការៈសព្វគ្រប់ ។ ឈ្មោះថាធម្មជាតដែលគប្បីដឹងណាមួយ ដែលជារបស់គួរដឹង គឺប្រយោជន៍ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍ជនដទៃក្តី ប្រយោជន៍ទាំងពីរក្តី ប្រយោជន៍ជាបច្ចុប្បន្នក្តី ប្រយោជន៍ក្នុងលោកខាងមុខក្តី ប្រយោជន៍រាក់ក្តី ប្រយោជន៍ជ្រៅក្តី ប្រយោជន៍លាក់លៀមក្តី ប្រយោជន៍គំបិតកំបាំងក្តី ប្រយោជន៍ដែលគួរដឹងក្តី ប្រយោជន៍ដែលបានដឹងហើយក្តី

អត្ថោ អនវជ្ជោ វា អត្ថោ និក្កិលេសោ វា អត្ថោ វោទានោ វា អត្ថោ បរមត្ថោ វា សព្វំ អន្តោពុទ្ធញ្ញាណេ បរិវត្តតិ ។ សព្វំ កាយកម្មំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ញាណានុបរិវត្តតិ សព្វំ វចីកម្មំ ញាណានុបរិវត្តតិ សព្វំ មនោកម្មំ ញាណានុបរិវត្តតិ ។ អតីតេ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ អនាគតេ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ បច្ចុប្បន្នេ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ ។ យាវតកំ នេយ្យំ តាវតកំ ញាណំ យាវតកំ ញាណំ តាវតកំ នេយ្យំ នេយ្យបរិយន្តិកំ ញាណំ ញាណបរិយន្តិកំ នេយ្យំ នេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ញាណំ នប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា នេយ្យបថោ នត្ថិ អញ្ញមញ្ញំ បរិយន្តដ្ឋាយិនោ តេ ធម្មា ។ យថា ទ្វិន្នំ សមុគ្គបដលានំ ផុសិតានំ ហេដ្ឋិម

ប្រយោជន៍មិនមានទោសក្តី ប្រយោជន៍មិនមានកិលេសក្តី ប្រយោជន៍ផូរផង់ក្តី ប្រយោជន៍ដ៏ល្អិតក្តី ធម្មជាតទាំងអស់នោះ រមែងវិលទៅក្នុងខាងក្នុងពុទ្ធញ្ញាណ ។ កាយកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ វចីកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ មនោកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ (របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ) ។ ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនមានទើសទាល់ក្នុងអតីត ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនមានទើសទាល់ក្នុងអនាគត ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនមានទើសទាល់ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ ធម្មជាតដែលគប្បីដឹង មានកំណត់ត្រឹមណា ព្រះញាណ ក៏មានកំណត់ត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានកំណត់ត្រឹមណា ធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ក៏មានកំណត់ត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ជាកំណត់ ធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ក៏មានព្រះញាណជាកំណត់ ព្រះញាណប្រព្រឹត្តកន្លង នូវធម្មជាតដែលគប្បីដឹង មិនបាន គន្លងនៃធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ក៏ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវព្រះញាណមិនបាន ធម៌ទាំងនោះ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា ។ ដូចជាគស្បូតពីរ ដែលគេគ្របហើយយ៉ាងជិតស្និទ្ធ គឺបាតស្បូតខាងក្រោម

សមុគ្គបដលំ ឧបរិមំ នាតិវត្តតិ ឧបរិមំ សមុគ្គបដលំ ហេដ្ឋិមំ នាតិវត្តតិ អញ្ញមញ្ញំ បរិយន្តដ្ឋាយិនោ ឯវមេវ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ញេយ្យញ្ច ញាណញ្ច អញ្ញមញ្ញំ បរិយន្តដ្ឋាយិនោ យាវតកំ ញេយ្យំ តាវតកំ ញាណំ យាវតកំ ញាណំ តាវតកំ ញេយ្យំ ញេយ្យបរិយន្តិកំ ញាណំ ញាណបរិយន្តិកំ ញេយ្យំ ញេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ញាណំ នប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា ញេយ្យបថោ នត្ថិ អញ្ញមញ្ញំ បរិយន្តដ្ឋាយិនោ តេ ធម្មា ។ សព្វធម្មេសុ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ញាណំ បវត្តតិ ។ សព្វេ ធម្មា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អាវជ្ជនប្បដិពទ្ធា អាកង្ខប្បដិពទ្ធា មនសិការប្បដិពទ្ធា ចិត្តុប្បាទប្បដិពទ្ធា ។ សព្វសត្តេសុ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ញាណំ បវត្តតិ ។

មិនប្រព្រឹត្តកន្លងនូវបាតស្បូងខាងលើ បាតស្បូងខាងលើ ក៏មិនប្រព្រឹត្តកន្លងនូវបាតស្បូងខាងក្រោម (បាតស្បូងទាំងនោះ) តាំងនៅត្រង់ទីបំផុត នៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងណាមិញ ធម្មជាតដែលគប្បីដឹងក្តី ព្រះញាណក្តី របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ក៏តាំងនៅត្រង់ទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងនោះដែរ គឺធម្មជាតដែលគប្បីដឹងមានកំណត់ត្រឹមណា ព្រះញាណក៏មានកំណត់ត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានកំណត់ត្រឹមណា ធម្មជាតដែលគប្បីដឹងក៏មានកំណត់ត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានធម្មជាតដែលគប្បីដឹងជាកំណត់ ធម្មជាតដែលគប្បីដឹងក៏មានព្រះញាណជាកំណត់ ព្រះញាណប្រព្រឹត្តកន្លងធម្មជាតដែលគប្បីដឹងមិនបាន គន្លងនៃធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ក៏ប្រព្រឹត្តកន្លងព្រះញាណមិនបាន ធម៌ទាំងនោះ តាំងនៅត្រង់ទីបំផុត នៃគ្នានឹងគ្នា ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងធម៌ទាំងពួង ។ ធម៌ទាំងពួង រមែងជាប់ចំពាក់ដោយការរករក ជាប់ចំពាក់ដោយការប្រាថ្នា ជាប់ចំពាក់ដោយការនឹក ជាប់ចំពាក់ដោយការតាំងចិត្ត របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសត្វទាំងពួង ។

សព្វេសំ សត្តានំ ភគវា អាសយំ ជានាតិ អនុសយំ ជានាតិ ចរិតំ ជានាតិ អធិមុត្តឹ ជានាតិ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ ភព្វាភព្វេ សត្តេ បជានាតិ ។ សទេវកោ លោកោ សមារកោ សព្រហ្មកោ សស្សមណព្រាហ្មណី បជា សទេវមនុស្សា អន្តោពុទ្ធញាណេ បរិវត្តតិ ។ យថា យេ កេចិ មច្ឆកច្ឆបា អន្តមសោ តិមិតិមិង្គលំ ឧបាទាយ អន្តោមហាសមុទ្ទេ បរិវត្តន្តិ ឯវមេវ សទេវកោ លោកោ សមារកោ សព្រហ្មកោ សស្សមណព្រាហ្មណី បជា សទេវមនុស្សា អន្តោពុទ្ធញាណេ បរិវត្តតិ ។ យថា យេ កេចិ បក្ខី អន្តមសោ គរុឡំ វេនតេយ្យំ ឧបាទាយ អាកាសស្ស បទេសេ បរិវត្តន្តិ ឯវមេវ សារីបុត្តសមា បញ្ញាយ(១) តេបិ យេបិ តេ ពុទ្ធញាណស្ស បទេសេ បរិវត្តន្តិ ។

១ ម. ឯត្តកេ លព្ភន្តាតិ ទិស្សតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែងជ្រាបអាសយធម៌ ជ្រាបអនុសយធម៌ ជ្រាបចរិត ជ្រាបអធិមុត្តិនៃពួកសត្វទាំងពួង តែងជ្រាបពួកសត្វ ដែលមានធូលីតិចក្នុងភ្នែកមានធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយរឹង មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការៈល្អ មានអាការៈអាក្រក់ ជាសត្វឲ្យត្រាស់ដឹងងាយ ឲ្យត្រាស់ដឹងក្រ ជាសត្វមានភ័ព្វនិងឥតភ័ព្វ ។ លោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ពួកសត្វព្រមទាំងសមណៈនិងព្រាហ្មណ៍ ទាំងមនុស្ស ជាសម្មតិទេពនិងមនុស្សសាមញ្ញ ក៏រមែងវិលនៅតែខាងក្នុងពុទ្ធញាណ ។ ដូចហ្វូងត្រីនិងអណ្តើកណាមួយ ដោយហោចទៅ ទោះបីត្រីឈ្មោះតិមិ និងត្រីឈ្មោះតិមិង្គលៈ រមែងវិលនៅតែខាងក្នុងមហាសមុទ្រយ៉ាងណា លោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ពួកសត្វព្រមទាំងសមណៈនិងព្រាហ្មណ៍ ទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេពនិងមនុស្សសាមញ្ញ ក៏រមែងវិលនៅតែខាងក្នុងពុទ្ធញាណ យ៉ាងនោះឯង ។ ដូចពួកបក្សីណាមួយ ដោយហោចទៅ សូម្បីគ្រុឌឈ្មោះវេនតេយ្យៈ តែងវិលនៅ តែក្នុងប្រទេសនៃអាកាស យ៉ាងណាមិញ ពួកជនណាដែលមានប្រាជ្ញា ស្មើដោយប្រាជ្ញារបស់ព្រះសារីបុត្ត សូម្បីពួកជនទាំងនោះ ក៏រមែងវិលនៅតែខាងក្នុងប្រទេសនៃពុទ្ធញាណ យ៉ាងនោះឯង

ពុទ្ធញាណំ ទេវមនុស្សានំ បញ្ញំ ផរិត្វា អភិភវិត្វា តិដ្ឋតិ ។ យេបិ តេ ខត្តិយបណ្ឌិតា ព្រាហ្មណបណ្ឌិតា គហបតិបណ្ឌិតា សមណបណ្ឌិតា និបុណា កតបរប្បវាទា វាលវេធិរូបា តេ ភិន្ទន្តា មញ្ញេ ចរន្តិ បញ្ញាគតេន ទិដ្ឋិគតានិ ។ តេ បញ្ហំ អភិសង្ខរិត្វា អភិសង្ខរិត្វា តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆន្តិ(១) ។ កថិតា វិសជ្ជិតា ច តេ បញ្ហា ភគវតា ហោន្តិ និទ្ទិដ្ឋការណា ឧបក្ខិត្តកា ច ។ តេ ភគវតោ សម្បជ្ជន្តិ ។ អថខោ ភគវា តត្ថ អតិរោចតិ យទិទំ បញ្ញាយាតិ ឯវំ ភគវា បញ្ញាចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

កថំ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ អទ្ទស សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ

១ ឱ. និគ្គូឡ្ហេ គូឡ្ហានិ ច បដិច្ឆន្នានិ ចិ បុច្ឆន្តិ ។

ពុទ្ធញាណ រមែងផ្សាយគ្របប្រាជ្ញានៃពួកទេវតានិងមនុស្ស ហើយប្រតិស្ឋានទៅ ។ ពួកជនណាមួយ ទោះបើជាខត្តិយបណ្ឌិតក្តី ព្រាហ្មណបណ្ឌិតក្តី គហបតិបណ្ឌិតក្តី សមណបណ្ឌិតក្តី ដែលមានប្រាជ្ញាល្អិត ស្គាល់ថ្វីមាត់របស់ជនដទៃ ប្រៀបនឹងនាយខ្មាន់ធ្នូ អ្នកបាញ់រោមក្រោយ ពួកជនទាំងនោះ មានអាការៈដូចជាទំលាយទទឹងនូវទិដ្ឋិ ដោយប្រាជ្ញា (ខ្លួន) ហើយប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពួកជនទាំងនោះប្រឹងតាក់តែងនូវប្រស្នា លុះតាក់តែងហើយក៏ចូលទៅសួរព្រះតថាគត ។ ប្រស្នាទាំងនោះ លុះព្រះមានព្រះភាគ បានសំដែងបានដោះស្រាយហើយ ក៏ប្រែទៅជាប្រស្នាមានហេតុ គួរសំដែងចេញនឹងពង្រីកចេញបាន ។ ពួកជនទាំងនោះក៏ចាំគ្នាចុះចូលព្រះមានព្រះភាគ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រុងរឿងគន្លងដោយប្រាជ្ញាក្នុងទីប្រជុំនោះ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ បានទតឃើញពួកសត្វដែលមានធូលីតិចក្នុងភ្នែក មានធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយក្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការៈល្អ មានអាការៈអាក្រក់ ឲ្យត្រាស់ដឹងងាយ

ទុវិញ្ញាបយេ អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនោ វិហរន្តេ ។ សេយ្យថាបិ នាម ឧប្បលិនិយំ វា បទុមិនិយំ វា បុណ្ឌរីកិនិយំ វា អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកានុគ្គតានិ អន្តោនិមុគ្គបោសីនិ អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ សមោទកដ្ឋិតានិ អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកា អច្ចុគ្គម្ម តិដ្ឋន្តិ អនុបលិត្តានិ ឧទកេន ឯវមេវ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ អទ្ទស សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនោ វិហរន្តេ ។

ឲ្យត្រាស់ដឹងក្រ សត្វពួកខ្លះ ឃើញភ័យ ក្នុងទោសជាទីបរលោក ។ ដូចក្នុងស្រះព្រលិតក្តី ក្នុងស្រះឈូកក្រហមក្តី ក្នុងស្រះឈូកសក្តី ផ្កាព្រលិត ឬផ្កាឈូកក្រហម ឬក៏ផ្កាឈូកស ពួកខ្លះ កើតក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក លូតលាស់ក្នុងទឹក ផុះកប់ទាន់ក្នុងទឹកនៅឡើយ ផ្កាព្រលិតឬផ្កាឈូកក្រហម ឬក៏ផ្កាឈូកស ពួកខ្លះ កើតក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក ឋិតនៅស្មើនឹងទឹកហើយ ផ្កាព្រលិត ឬផ្កាឈូកក្រហម ឬក៏ផ្កាឈូកស ពួកខ្លះ កើតក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក ឋិតនៅផុតអំពីទឹក មិនទទឹកដោយទឹកឡើយ យ៉ាងណាមិញ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រមើលមើលលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ បានឃើញពួកសត្វ ដែលមានធូលីតិចក្នុងភ្នែក មានធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយក្លា មានឥន្ទ្រិយខ្ទន់ មានអាការៈល្អ មានអាការៈមិនល្អ ឲ្យត្រាស់ដឹងងាយ ឲ្យត្រាស់ដឹងក្រ សត្វពួកខ្លះ ឃើញភ័យ ក្នុងទោសជាទីបរលោក ក៏យ៉ាងនោះឯង ។

ជានាតិ ភគវា អយំ បុគ្គលោ រាគចរិតោ អយំ ទោសចរិតោ អយំ មោហចរិតោ អយំ វិតក្កចរិតោ អយំ សទ្ធាចរិតោ អយំ ញាណចរិតោតិ ។ រាគចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស អសុភកថំ កថេតិ ។ ទោសចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស មេត្តាភាវនំ អាចិក្ខតិ ។ មោហចរិតំ ភគវា បុគ្គលំ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាយ កាលេន ធម្មស្សវនេ កាលេន ធម្មសាកច្ឆាយ គរុសំវាសេ និវេសេតិ ។ វិតក្កចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស អានាបានស្សតឹ អាចិក្ខតិ ។ សទ្ធាចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស បសាទនីយំ និមិត្តំ អាចិក្ខតិ ពុទ្ធសុពោធឹ(១) ធម្មសុធម្មតំ សង្ឃសុប្បដិបត្តឹ សីលានិ ច អត្តនោ ។ ញាណចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស វិបស្សនានិមិត្តំ អាចិក្ខតិ អនិច្ចាការំ ទុក្ខាការំ អនត្តាការំ ។

១ ឱ. ពុទ្ធសុពុទ្ធំ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបថា បុគ្គលនេះជារាគចរិត នេះជាទោសចរិត នេះជាមោហចរិត នេះជាវិតក្កចរិត នេះជាសទ្ធាចរិត នេះជាញាណចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងនូវអសុភកថា ចំពោះបុគ្គលជារាគចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់មេត្តាភាវនា ចំពោះបុគ្គលជាទោសចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ញុំាងបុគ្គលជាមោហចរិត ឲ្យតាំងនៅក្នុងធម្មស្សវនៈតាមកាល ក្នុងធម្មសាកច្ឆាតាមកាល នឹងការនៅរួមជាមួយគ្រូដើម្បីរៀននឹងការសាកសួរ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់អានាបានស្សតិ ចំពោះបុគ្គលជាវិតក្កចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់និមិត្តដែលគួរជ្រះថ្លា គឺការត្រាស់ដឹងប្រពៃនៃព្រះពុទ្ធ សភាពនៃធម៌ជាធម៌ល្អ ការប្រតិបត្តិប្រពៃនៃព្រះសង្ឃ នឹងសីលរបស់ខ្លួន ចំពោះបុគ្គលជាសទ្ធាចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រាប់វិបស្សនានិមិត្ត គឺអាការៈមិនទៀង អាការៈជាទុក្ខនឹងអាការៈជាអនត្តា ចំពោះបុគ្គលជាញាណចរិត ។

សេលេ យថា បព្វតមុទ្ធនិដ្ឋិតោ
យថាបិ បស្សេ ជនតំ សមន្តតោ
តថូបមំ ធម្មមយំ សុមេធ
បាសាទមារុយ្ហ សមន្តចក្ខុ
សោកាវតិណ្ណំ ជនតមបេតសោកោ
អវេក្ខស្សុ ជាតិជរាភិភូតន្តិ ។

ឯវំ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

កថំ ភគវា សមន្តចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ ។ ភគវា សព្វញ្ញុតញ្ញាណេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ ។

ន តស្ស អទិដ្ឋមិធត្ថិ កិញ្ចិ
អថោ អវិញ្ញាតមជានិតព្វំ
សព្វំ អភិញ្ញាសិ យទត្ថិ នេយ្យំ
តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខូតិ ។

បពិត្រព្រះសុមេធៈ ព្រះអង្គប្រកបដោយសមន្តចក្ខុ ទ្រង់មិន
មានសោក សូមព្រះអង្គឡើងកាន់ប្រាសាទ ជាវិការៈនៃធម៌
ហើយ ក្រឡេកមើលពួកជន ដែលរងនូវសេចក្ដីសោក
ត្រូវជាតិជរាគ្របសង្កត់ ដូចជាបុរសឈរនៅលើកំពូលភ្នំ ជា
វិការៈនៃថ្ម ហើយក្រឡេកមើលពួកជន ដែលឋិតនៅក្នុងទី
ជុំវិញ ដូច្នោះដែរ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុ ដោយសមន្តចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ សព្វញ្ញុតញ្ញាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ដល់ ដល់ព្រម មកដល់ មកដល់ព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ប្រកបហើយដោយសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ។

អ្វីមួយក្នុងលោកនេះ ដែលព្រះតថាគតនោះ មិនឃើញ
ឬមិនជ្រាបហើយ មិនគប្បីជ្រាប មិនមានទេ របស់ណា
ដែលគួរដឹង ព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់នូវរបស់នោះទាំង
អស់ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថាសមន្តចក្ខុ ។

ឯវំ ភគវា សមន្តចក្ខុតាយ ចក្ខុមាតិ ឥ មេ ព្យាកាសិ ចក្ខុមា ។

[៦១] យាវតតិយញ្ច ទេវីសិ ព្យាករោហីតិ មេ សុតន្តិ យាវតតិយំ ពុទ្ធោ សហធម្មិកំ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ព្យាករោតិ នោ សម្បាយតីតិ ឯវំ មយា ឧគ្គហិតំ ឯវំ មយា ឧបធារិតំ ឯវំ មយា ឧបលក្ខិតំ ។ ទេវីសីតិ ភគវា ទេវោ ចេវ ឥសិ ចាតិ ទេវីសិ ។ យថា រាជបព្វជិតា វុច្ចន្តិ រាជីសយោ ព្រាហ្មណបព្វជិតា វុច្ចន្តិ ព្រាហ្មណីសយោ ឯវមេវ ភគវា ទេវោ ចេវ ឥសិ ចាតិ ទេវីសិ ។ អថវា ភគវា បព្វជិតោតិបិ ឥសិ ។ មហន្តំ សីលក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិបិ ឥសិ ។ មហន្តំ សមាធិក្ខន្ធំ មហន្តំ បញ្ញាក្ខន្ធំ មហន្តំ វិមុត្តិក្ខន្ធំ មហន្តំ វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិបិ ឥសិ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមានចក្ខុ ទ្រង់មិនខានដោះស្រាយដល់ខ្ញុំព្រះអង្គទៅហើយ ។

[៦១] ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮថា ព្រះអង្គជាទេវឫសី (កាលបើមានគេសាកសួរ) អស់វារៈបីដង ទ្រង់តែងព្យាករពុំខាន អធិប្បាយថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានរៀនមកយ៉ាងនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គបានចាំទុកមកយ៉ាងនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គបានកំណត់ទុកមកយ៉ាងនេះថា ព្រះពុទ្ធដែលគេសួរប្រស្នាប្រកបដោយធម៌ ត្រឹមវារៈជាគំរប់ ៣ តែងទ្រង់ព្យាករ មិនទើសទាល់ ។ ពាក្យថា ព្រះអង្គជាទេវឫសី គឺព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះជាទេវឫសី ព្រោះហេតុទ្រង់ជាវិសុទ្ធិទេពផង ជាឫសីផង ។ ដូចពួករាជបព្វជិត គេហៅថា រាជឫសី ពួកព្រាហ្មណបព្វជិត គេហៅថា ព្រហ្មឫសី យ៉ាងណាមិញ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះជាទេវឫសី ព្រោះហេតុទ្រង់ជាវិសុទ្ធិទេពផង ជាឫសីផង គឺយ៉ាងនោះដែរ ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះជាឫសី ព្រោះហេតុទ្រង់ជាបព្វជិត ដូច្នេះក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះជាឫសី ព្រោះទ្រង់រក ស្វែងរក សួរស្វែង នូវសីលក្ខន្ធដ៏ធំ ដូច្នេះក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះជាឫសី ព្រោះទ្រង់រក ស្វែងរក សួរស្វែង នូវសមាធិក្ខន្ធដ៏ធំ បញ្ញាខន្ធដ៏ធំ វិមុត្តិខន្ធដ៏ធំ វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធដ៏ធំ ដូច្នេះក៏បាន ។

មហតោ កាមកាយស្ស បទាលនំ មហតោ វិបល្លាសស្ស បភេទនំ មហតោ តណ្ហាសល្លស្ស អព្ពុឡ្ហនំ មហតោ ទិដ្ឋិសង្ឃាដស្ស វិនិវេឋនំ មហតោ មានទ្ធជស្ស បាតនំ មហតោ អភិសង្ខារស្ស វូបសមំ មហតោ ឱឃស្ស និត្ថរណំ មហតោ ភារស្ស និក្ខេបនំ មហតោ សំសារវដ្ដស្ស ឧបច្ឆេទំ មហតោ សន្តាបស្ស និព្វាបនំ មហតោ បរិឡាហស្ស បដិប្បស្សទ្ធិំ មហតោ ធម្មទ្ធជស្ស ឧស្សាបនំ ឯសតិ គវេសតិ បរិយេសតីតិ ឥសិ ។ មហន្តេ សតិបដ្ឋានេ មហន្តេ សម្មប្បធានេ មហន្តេ ឥទ្ធិបាទេ មហន្តានិ ឥន្ទ្រិយានិ មហន្តានិ ពលានិ មហន្តេ ពោជ្ឈង្គេ មហន្តំ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ មហន្តំ និព្វានំ ឯសតិ គវេសតិ បរិយេសតីតិ ឥសិ ។ មហេសក្ខេហិ វា សត្តេហិ ឯសិតោ គវេសិតោ បរិយេសិតោ កហំ ពុទ្ធោ កហំ ភគវា កហំ ទេវទេវោ កហំ នរាសភោតិ ឥសីតិ យាវតតិយញ្ច ទេវីសិ ព្យាករោតិ មេ សុតំ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាឫសី ព្រោះទ្រង់រក ស្វែងរក ស្ទាបស្ទង់នូវការទំលាយបង់ នូវគំនរកិលេសដ៏ធំ ការទំលាយបង់នូវវិបល្លាសៈដ៏ធំ ការដកឡើងនូវសរ គឺតណ្ហាដ៏ធំ ការស្រាយចេញ នូវខ្សែ គឺទិដ្ឋិដ៏ធំ ការទំលាក់ចុះនូវទង់ជ័យ គឺមានះដ៏ធំ ការរម្ងាប់នូវអភិសង្ខារដ៏ធំ ការចេញចាកឱឃៈដ៏ធំ ការដាក់ចុះនូវភារៈដ៏ធំ ការផ្តាច់បង់ នូវសំសារវដ្តដ៏ធំ ការរំលត់នូវកំដៅដ៏ធំ ការរម្ងាប់បង់នូវការក្តៅក្រហាយដ៏ធំ នឹងការលើកឡើងនូវទង់ជ័យ គឺធម៌ដ៏ធំ ដូច្នេះក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រក ឈ្មោះថាឫសី ព្រោះទ្រង់ស្វែងរក ស្ទាបស្ទង់នូវសតិប្បដ្ឋានដ៏ធំ សម្មប្បធានដ៏ធំ ឥទ្ធិបាទដ៏ធំ ឥន្ទ្រិយដ៏ធំ ពលៈដ៏ធំ ពោជ្ឈង្គដ៏ធំ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ធំ នឹងព្រះនិព្វានដ៏ធំ ដូច្នេះក៏បាន ។ ឈ្មោះថាឫសី ព្រោះ (ព្រះមានព្រះភាគ) ត្រូវពួកសត្វមានស័ក្តិធំ ទូររក ស្វែងរក ស្ទាបស្ទង់ថា ព្រះពុទ្ធ (គង់នៅ) ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ (គង់នៅ) ក្នុងទីណា ព្រះវិសុទ្ធិទេព (គង់នៅ) ក្នុងទីណា ព្រះនរាសភៈ (គង់នៅ) ក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮថា ព្រះអង្គជាទេវឫសី (កាលបើមានគេសាកសួរ) អស់វារៈបីដង ទ្រង់តែងព្យាករពុំខាន ។

ឯវមាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ទ្វាហំ សក្កំ អបុច្ឆិស្សំ (ឥច្ចាយស្មា
មោឃរាជា)
ន មេ ព្យាកាសិ ចក្ខុមា
យាវតតិយញ្ច ទេវិសិ
ព្យាករោតីតិ មេ សុតន្តិ ។

(៦២) អយំ លោកោ បរោ លោកោ
ព្រហ្មលោកោ សទេវកោ
ទិដ្ឋិន្តេ នាភិជានាតិ
គោតមស្ស យសស្សិនោ ។

(៦៣) អយំ លោកោ បរោ លោកោតិ អយំ លោកោតិ មនុស្សលោកោ ។ បរោ លោកោតិ មនុស្សលោកំ ឋបេត្វា សព្វោ បរោ លោកោតិ អយំ លោកោ បរោ លោកោ ។

(៦៤) ព្រហ្មលោកោ សទេវកោតិ ព្រហ្មលោកោ សទេវកោ សមារកោ សស្សមណព្រាហ្មណី បជា សទេវមនុស្សាតិ ព្រហ្មលោកោ សទេវកោ ។

ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

(មោឃរាជមាណព ក្រាបទូលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ បានទូលសួរ (ព្រះអង្គ) អស់វារៈពីរដងរួចហើយព្រះអង្គមានចក្ខុ ទ្រង់មិនទាន់ដោះស្រាយដល់ខ្ញុំព្រះអង្គនៅឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮថា ព្រះអង្គជាទេវឫសី (កាលបើមានគេសាកសួរ) អស់វារៈបីដង ទ្រង់តែងព្យាករកុំខាន ។

(៦២) លោកនេះ លោកដទៃ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក រមែងមិនទាន់ដឹងច្បាស់ នូវសេចក្ដីយល់ឃើញរបស់ព្រះអង្គ ជាព្រះគោតម ដ៏ទ្រង់យស ។

(៦៣) ពាក្យថា លោកនេះ របស់បទថា លោកនេះ លោកដទៃ បានដល់មនុស្សលោក ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺលោកដទៃទាំងអស់ លើកលែងតែមនុស្សលោកចេញ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លោកនេះ លោកដទៃ ។

(៦៤) ពាក្យថា ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក បានដល់ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ពួកសត្វព្រមទាំងសមណៈ និងព្រាហ្មណ៍ ទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេព និងមនុស្សសាមញ្ញ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក ។

(៦៤) ទិដ្ឋិំ តេ នាភិជានាតីតិ តុយ្ហំ ទិដ្ឋិំ ខន្តិំ រុចិំ លទ្ធិំ អជ្ឈាសយំ អធិប្បាយំ លោកោ ន ជា-នាតិ អយំ ឯវំទិដ្ឋិកោ ឯវំខន្តិកោ ឯវំរុចិកោ ឯវំលទ្ធិកោ ឯវំអជ្ឈាសយោ ឯវំអធិប្បាយោតិ ន ជា-នាតិ ន បស្សតិ ន ទក្ខតិ នាធិគច្ឆតិ ន វិន្ទតិ ន បដិលភតីតិ ទិដ្ឋិំ តេ នាភិជានាតិ ។

(៦៥) គោតមស្ស យសស្សិនោតិ ភគវា យ-សប្បត្តោតិ យសស្សី ។ អថ វា ភគវា សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចីវរ-បិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានន្តិ គោតមស្ស យសស្សិនោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

អយំ លោកោ បរោ លោកោ
ព្រហ្មលោកោ សទេវកោ
ទិដ្ឋិំ តេ នាភិជានាតិ
គោតមស្ស យសស្សិនោតិ ។

(៦៤) ពាក្យថា មិនបានដឹងច្បាស់ នូវសេចក្ដីឃើញរបស់ព្រះអង្គ គឺសត្វលោកមិនបានដឹងនូវសេចក្ដីយល់ឃើញ សេចក្ដីគួរចិត្ត សេចក្ដីគាប់ចិត្ត លទ្ធិ អធ្យាស្រ័យ បំណងរបស់ព្រះអង្គ គឺថាមិនបានដឹង មិនបានឃើញ មិនបានយល់ មិនបានជួបប្រទះ មិនបានមាន មិនបានចំពោះថា សមណៈនេះ មានសេចក្ដីយល់ឃើញយ៉ាងនេះ មានសេចក្ដីគួរចិត្តយ៉ាងនេះ មានសេចក្ដីគាប់ចិត្តយ៉ាងនេះ មានលទ្ធិយ៉ាងនេះ មានអធ្យា-ស្រ័យយ៉ាងនេះ មានបំណងយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនបានដឹងច្បាស់នូវសេចក្ដីយល់ឃើញរបស់ព្រះអង្គ ។

(៦៥) ពាក្យថា ជាព្រះគោតម ដ៏ច្រើនយស គឺព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានយស ព្រោះហេតុច្រើនដល់នូវយស ។ ម្យ៉ាង ព្រះមានព្រះភាគ មានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ច្រើនបាន ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាព្រះគោតមដ៏ច្រើនយស ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

លោកនេះ លោកដទៃ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក
រមែងមិនបានដឹងច្បាស់ នូវសេចក្ដីយល់ឃើញរបស់ព្រះអង្គ
ជាព្រះគោតម ដ៏ច្រើនយសទេ ។

(៦៧) ឯវំ អភិក្កន្តទស្សាវឹ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ

កថំ លោកំ អវេក្ខន្តំ មច្ចុរាជា ន បស្សតិ ។

(៦៨) ឯវំ អភិក្កន្តទស្សាវិន្តិ ឯវំ អភិក្កន្តទស្សាវី អគ្គទស្សាវី សេដ្ឋទស្សាវី វិសេដ្ឋទស្សាវី បាមោក្ខទស្សាវី ឧត្តមទស្សាវី បវរទស្សាវិន្តិ ឯវំ អភិក្កន្តទស្សាវី ។

(៦៩) អត្ថិ បញ្ហេន អាគមន្តិ បញ្ហត្ថិកា អាគតា ។បេ។ សន្ទស្សេតុំ ភណិតុន្តិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។

(៧០) កថំ លោកំ អវេក្ខន្តន្តិ កថំ អវេក្ខន្តំ បច្ចវេក្ខន្តំ តុលយន្តំ តីរយន្តំ វិភាវយន្តំ វិភូតំ ករោន្តន្តិ កថំ លោកំ អវេក្ខន្តំ ។

(៦៧) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ (ដើម្បីទូលសួរ) ចំពោះព្រះអង្គទ្រង់ឃើញវិសេសយ៉ាងនេះ ចុះបុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយប្រការដូចម្តេច មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ ។

(៦៨) ពាក្យថា ព្រះអង្គទ្រង់ឃើញវិសេសយ៉ាងនេះ គឺទ្រង់ឃើញវិសេស ឃើញច្បាស់ ឃើញប្រសើរផុត ឃើញប្រសើរវិសេស ឃើញជាប្រធាន ឃើញដ៏ឧត្តម ឃើញដ៏ថ្លៃថ្លាយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គឃើញវិសេសយ៉ាងនេះ ។

(៦៩) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ គឺពួកខ្ញុំព្រះអង្គមានសេចក្តីត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ ។បេ។ ដើម្បីសន្ទនា ដើម្បីក្រាបបង្គំទូលសួរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

(៧០) ពាក្យថា បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោកដោយប្រការដូចម្តេច គឺសំឡឹងឃើញ ពិចារណាឃើញ ថ្លឹងឃើញ ត្រិះរិះឃើញ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ (នូវលោក) ដោយប្រការដូចម្តេច ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយប្រការដូចម្តេច ។

(៧១) មច្ចុរាជា ន បស្សតីតិ មច្ចុរាជា ន បស្សតិ ន ទក្ខតិ នាធិគច្ឆតិ ន វិន្ទតិ ន បដិលភតីតិ មច្ចុរាជា ន បស្សតិ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ឯវំ អភិក្កន្តទស្សាវឹ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ
កថំ លោកំ អវេក្ខន្តំ មច្ចុរាជា ន បស្សតីតិ ។

(៧២) សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ មោឃរាជ
សទា សតោ
អត្តានុទិដ្ឋឹ ឩហច្ច ឯវំ មច្ចុតរោ សិយា
ឯវំ លោកំ អវេក្ខន្តំ មច្ចុរាជា ន បស្សតិ ។

(៧៣) សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សូតិ លោកន្តិ និរយលោកោ តិរច្ឆានលោកោ បិត្តិវិសយលោកោ មនុស្សលោកោ ទេវលោកោ ខន្ធលោកោ ធាតុលោកោ អាយតនលោកោ អយំ លោកោ បរោ លោកោ ព្រហ្មលោកោ សទេវកោ ។

(៧១) ពាក្យថា មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ គឺមច្ចុរាជទើបមិនឃើញ មិនយល់ មិនជួបប្រទះ មិនបាន មិនបានចំពោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ (ដើម្បីទូលសួរ) ចំពោះព្រះអង្គ ទ្រង់ឃើញវិសេសយ៉ាងនេះ
ចុះបុគ្គលសំឡឹងមើលលោកដោយប្រការដូចម្តេច មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ ។

(៧២) (ព្រោះនោះព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលមោឃរាជ
អ្នកចូរមានស្មារតីគ្រប់កាល សំឡឹងមើលលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ (ព្រោះ) បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ
ទើបឆ្លងផុតចាកមច្ចុ បុគ្គលសំឡឹងមើលលោក យ៉ាងនេះ មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ ។

(៧៣) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកចូរសំឡឹងមើលលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ត្រង់ពាក្យថា លោក បានដល់ និរយលោក តិរច្ឆានលោក បិត្តិវិសយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក លោកនេះ លោកដទៃ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក ។

អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច លោកោ លោកោតិ ភន្តេ ភគវតា វុច្ចតិ កិត្តាវតា នុ ខោ ភន្តេ លោកោតិ វុច្ចតិ ។ លុជ្ជតីតិ ខោ ភិក្ខុ លោកោតិ វុច្ចតិ ។ កិញ្ច លុជ្ជតិ ។ ចក្ខុ លុជ្ជតិ រូបា លុជ្ជន្តិ ចក្ខុវិញ្ញាណំ លុជ្ជតិ ចក្ខុសម្ផស្សោ លុជ្ជតិ យម្បិទំ ចក្ខុសម្ផស្សប្បច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា តម្បិ លុជ្ជតិ សោតំ លុជ្ជតិ សទ្ទា លុជ្ជន្តិ ឃានំ លុជ្ជតិ គន្ធា លុជ្ជន្តិ ជិវ្ហា លុជ្ជតិ រសា លុជ្ជន្តិ កាយោ លុជ្ជតិ ផោដ្ឋព្វា លុជ្ជន្តិ មនោ លុជ្ជតិ ធម្មា លុជ្ជន្តិ មនោវិញ្ញាណំ លុជ្ជតិ មនោសម្ផស្សោ លុជ្ជតិ យម្បិទំ មនោសម្ផស្សប្បច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា តម្បិ លុជ្ជតិ លុជ្ជតីតិ ខោ ភិក្ខុ តស្មា លោកោតិ វុច្ចតិ ។

ភិក្ខុមួយរូប បានក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគដូច្នេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ តែងត្រាស់ថា លោក លោក ដូច្នេះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សភាវៈដែលហៅថា លោក តើមានតំណាក់ដូចម្ដេច ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុ សភាវៈដែលហៅថា លោក ព្រោះហេតុវិនាស ។ អ្វីតែងវិនាស ។ ចក្ខុតែងវិនាស ពួករូបតែងវិនាស ចក្ខុវិញ្ញាណតែងវិនាស ចក្ខុសម្ផស្សតែងវិនាស ធម្មជាតណាមួយ ដែលបុគ្គលទទួល ជាសុខឬទុក្ខ ឬមិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ រមែងកើតឡើង ព្រោះចក្ខុសម្ផស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតនោះ តែងវិនាសទៅ ត្រចៀកតែងវិនាស ពួកសំឡេងតែងវិនាស ច្រមុះតែងវិនាស ពួកក្លិនតែងវិនាស អណ្ដាតតែងវិនាស ពួករសតែងវិនាស កាយតែងវិនាស ពួកផ្សព្វតែងវិនាស ចិត្តតែងវិនាស ពួកធម្មារម្មណ៍តែងវិនាស មនោវិញ្ញាណតែងវិនាស មនោសម្ផស្សតែងវិនាស ធម្មជាតណាមួយដែលបុគ្គលទទួល ជាសុខឬទុក្ខ ឬមិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ កើតឡើង ព្រោះមនោសម្ផស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតនោះ រមែងវិនាស ម្នាលភិក្ខុ ហេតុនោះ សភាវៈដែលហៅថា លោក ព្រោះហេតុវិនាស ដូច្នេះឯង ។

សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ ទ្វីហិ ការណេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ អវសិយបវត្តសល្លក្ខណវសេន វា តុច្ឆសង្ខារសមនុបស្សនាវសេន វា ។

កថំ អវសិយបវត្តសល្លក្ខណវសេន សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។ រូបេ វសោ ន លព្ភតិ វេទនាយ វសោ ន លព្ភតិ សញ្ញាយ វសោ ន លព្ភតិ សង្ខារេសុ វសោ ន លព្ភតិ វិញ្ញាណេ វសោ ន លព្ភតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា រូបំ ភិក្ខវេ អនត្តា រូបញ្ច ហិទំ ភិក្ខវេ អត្តា អភវិស្ស នយិទំ រូបំ អាពាធាយ សំវត្តេយ្យ លព្ភេថ ច រូបេ ឯវំ មេ រូបំ ហោតុ ឯវំ មេ រូបំ មា អហោសីតិ យស្មា ច ខោ ភិក្ខវេ រូបំ អនត្តា តស្មា រូបំ អាពាធាយ សំវត្តតិ ន ច លព្ភតិ រូបេ ឯវំ មេ រូបំ ហោតុ ឯវំ មេ រូបំ មា អហោសីតិ វេទនា អនត្តា វេទនា

ពាក្យថា ព្រះអង្គចូរសំឡឹងមើលឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ សេចក្តីថា បុគ្គល សំឡឹងមើលឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយហេតុពីរ គឺដោយអំណាចនៃការកំណត់សង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមិនមានអំណាច ១ ដោយអំណាចនៃការពិចារណាឃើញរឿយ ៗ នូវសង្ខារថាជារបស់ទទេ ១ ។

បុគ្គល សំឡឹងមើលឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអំណាចនៃការកំណត់សង្ខារ ដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមិនមានអំណាច តើដូចម្តេច ? បុគ្គលមិនបានអំណាចក្នុងរូប មិនបានអំណាចក្នុងវេទនា មិនបានអំណាចក្នុងសញ្ញា មិនបានអំណាចក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ មិនបានអំណាចក្នុងវិញ្ញាណ ។ ដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ រូប មិនមែនជារបស់ខ្លួន ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើរូបនេះ ជារបស់ខ្លួនពិតមែន រូបនេះមិនគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបានក្នុងរូបថា សូមឲ្យរូបអាត្មាមានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យរូបអាត្មា មានយ៉ាងនេះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែរូប មិនមែនជារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ រូបទើបប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានក្នុងរូបថា សូមឲ្យរូបអាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យរូបអាត្មា មានយ៉ាងនេះឡើយ វេទនា មិនមែនជារបស់ខ្លួន

ច ហិទំ ភិក្ខវេ អត្តា អភវិស្ស នយិទំ វេទនា អាពា-
ធាយ សំវត្តេយ្យ លព្ភេថ ច វេទនាយ ឯវំ មេ វេទ-
នា ហោតុ ឯវំ មេ វេទនា មា អហោសីតិ យស្មា
ច ខោ ភិក្ខវេ វេទនា អនត្តា តស្មា វេទនា អាពា-
ធាយ សំវត្តតិ ន ច លព្ភតិ វេទនាយ ឯវំ មេ
វេទនា ហោតុ ឯវំ មេ វេទនា មា អហោសីតិ សញ្ញា
អនត្តា សញ្ញា ច ហិទំ ភិក្ខវេ អត្តា អភវិស្ស
នយិទំ សញ្ញា អាពាធាយ សំវត្តេយ្យ លព្ភេថ ច
សញ្ញាយ ឯវំ មេ សញ្ញា ហោតុ ឯវំ មេ ស-
ញ្ញា មា អហោសីតិ យស្មា ច ខោ ភិក្ខវេ
សញ្ញា អនត្តា តស្មា សញ្ញា អាពាធាយ សំ-
វត្តតិ ន ច លព្ភតិ សញ្ញាយ ឯវំ មេ សញ្ញា ហោតុ
ឯវំ មេ សញ្ញា មា អហោសីតិ សង្ខារា អនត្តា
សង្ខារា ច ហិទំ ភិក្ខវេ អត្តា អភវិស្សំសុ(១) នយិទំ
សង្ខារា អាពាធាយ សំវត្តេយ្យុំ លព្ភេថ ច សង្ខារេសុ

១ ម. អភវិស្ស ។

មោឃរាជមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើវេទនានេះ ជារបស់ខ្លួនពិតមែន វេទនានេះ
មិនគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបានក្នុងវេទនាថា សូម
ឲ្យវេទនារបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យវេទនារបស់អាត្មា មានយ៉ាង
នេះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែវេទនា មិនមែនជារបស់ខ្លួន
ហេតុនោះ វេទនាទើបប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានក្នុង
វេទនាថា សូមឲ្យវេទនារបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យវេទនារបស់អាត្មា
មានយ៉ាងនេះឡើយ សញ្ញាមិនមែនជារបស់ខ្លួនទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
ប្រសិនបើសញ្ញានេះ ជារបស់ខ្លួនពិតមែន សញ្ញានេះមិនគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបានក្នុងសញ្ញាថា សូមឲ្យសញ្ញារបស់អាត្មា
មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យសញ្ញារបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំង
ឡាយ ព្រោះហេតុតែសញ្ញា មិនមែនជារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ សញ្ញា
ទើបប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានក្នុងសញ្ញាថា សូមឲ្យសញ្ញា
របស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យសញ្ញារបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះឡើយ
សង្ខារទាំងឡាយ មិនមែនជារបស់ខ្លួនទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើ
សង្ខារទាំងឡាយនេះ ជារបស់ខ្លួនពិតមែន សង្ខារទាំងឡាយនេះ មិនគប្បី
ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបាន ក្នុងសង្ខារទាំងឡាយថា

ឯវំ មេ សង្ខារា ហោន្តុ ឯវំ មេ សង្ខារា មា អហេសុន្តិ[១] យស្មា ច ខោ ភិក្ខវេ សង្ខារា អនត្តា តស្មា សង្ខារា អាពាធាយ សំវត្តន្តិ ន ច លព្ភតិ សង្ខារេសុ ឯវំ មេ សង្ខារា ហោន្តុ ឯវំ មេ សង្ខារា មា អហេសុន្តិ វិញ្ញាណំ អនត្តា វិញ្ញាណញ្ច ហិទំ ភិក្ខវេ អត្តា អភវិស្ស នយិទំ វិញ្ញាណំ អាពាធាយ សំវត្តេយ្យ លព្ភេថ ច វិញ្ញាណេ ឯវំ មេ វិញ្ញាណំ ហោតុ ឯវំ មេ វិញ្ញាណំ មា អហោសីតិ យស្មា ច ខោ ភិក្ខវេ វិញ្ញាណំ អនត្តា តស្មា វិញ្ញាណំ អាពាធាយ សំវត្តតិ ន ច លព្ភតិ វិញ្ញាណេ ឯវំ មេ វិញ្ញាណំ ហោតុ ឯវំ មេ វិញ្ញាណំ មា អហោសីតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា នាយំ ភិក្ខវេ កាយោ តុម្ហាកំ នបិ បរេសំ បុរាណមិទំ

សូមឱ្យសង្ខារទាំងឡាយរបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះ កុំឱ្យសង្ខារទាំងឡាយរបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែសង្ខារទាំងឡាយ មិនមែនជារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ សង្ខារទាំងឡាយ ទើបប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានក្នុងសង្ខារទាំងឡាយថា សូមឱ្យសង្ខារទាំងឡាយរបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឱ្យសង្ខារទាំងឡាយរបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះឡើយ វិញ្ញាណមិនមែនជារបស់ខ្លួនទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើ វិញ្ញាណនេះជារបស់ខ្លួនពិតមែន វិញ្ញាណនេះមិនគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបានក្នុងវិញ្ញាណថា សូមឱ្យវិញ្ញាណរបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឱ្យវិញ្ញាណរបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែវិញ្ញាណ មិនមែនជារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ វិញ្ញាណទើបប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានក្នុងវិញ្ញាណថា សូមឱ្យវិញ្ញាណរបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឱ្យវិញ្ញាណរបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះឡើយ ។ មួយទៀត ព្រះពុទ្ធដីកានេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយនេះ មិនមែនជារបស់អ្នកទាំងឡាយទេ ទាំងមិនមែនជារបស់ជនទាំងឡាយដទៃទេ

ភិក្ខវេ កម្មំ សង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ វេទនិយំ ទដ្ឋព្វំ តត្រ ភិក្ខវេ សុតវា អរិយសាវកោ បដិច្ចសមុប្បាទញ្ញេវ សាធុកំ យោនិសោ មនសិករោតិ ឥតិ ឥមស្មឹ សតិ ឥទំ ហោតិ ឥមស្សុប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតិ ឥមស្មឹ អសតិ ឥទំ ន ហោតិ ឥមស្ស និរោធា ឥទំ និរុជ្ឈតិ យទិទំ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ ផស្សបច្ចយា វេទនា វេទនាបច្ចយា តណ្ហា តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ ឧបាទានបច្ចយា ភវោ ភវបច្ចយា ជាតិ ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ អវិជ្ជាយត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយគប្បីឃើញថា កាយនេះកើតអំពីកម្មចាស់ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង មានចេតនាជាមូល ជាទីតាំងនៃវេទនា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយសាវក អ្នកចេះដឹង តែងធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយយ៉ាងប្រពៃ ចំពោះធម៌ដែលកើតអាស្រ័យគ្នានឹងគ្នាក្នុងកាយនោះថា កាលបើធម្មជាតនេះមាន ធម្មជាតនេះក៏មាន ធម្មជាតនេះកើតឡើងព្រោះការកើតឡើងនៃធម្មជាតនេះ កាលបើធម្មជាតនេះមិនមាន ធម្មជាតនេះក៏មិនមាន ធម្មជាតនេះរលត់ ព្រោះការរលត់ធម្មជាតនេះ គឺថាសង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ នាមរូប (កើតមាន) ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ សឡាយតនៈ (កើតមាន) ព្រោះនាមរូបជាបច្ច័យ ផស្សៈ (កើតមាន) ព្រោះសឡាយតនៈជាបច្ច័យ វេទនា (កើតមាន) ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ តណ្ហា (កើតមាន) ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ឧបាទាន (កើតមាន) ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ភព (កើតមាន) ព្រោះឧបាទានជាបច្ច័យ ជាតិ (កើតមាន) ព្រោះភពជាបច្ច័យ ការចាស់ ស្លាប់ សោក ខ្សឹកខ្សួល លំបាកកាយ លំបាកចិត្ត ចង្អៀតណែនក្នុងចិត្តទាំងឡាយ កើតមាន ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ កិរិយាកើតឡើងនៃកងទុក្ខទាំងអស់នេះ រមែងកើតមានយ៉ាងនេះ មួយទៀត កិរិយារលត់សង្ខារ ព្រោះកិរិយាវិនាសទៅរលត់ទៅ មិនមានសេសសល់ នៃអវិជ្ជា

សង្ខារនិរោធោ សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោ នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោ សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោ ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោ តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោ ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោ ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតីតិ ។ ឯវំ អវស្សិយបវត្តសល្លក្ខណវសេន សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

កថំ តុច្ឆសង្ខារសមនុបស្សនាវសេន សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។ រូបេ សារោ ន លព្ភតិ វេទនាយ សារោ ន លព្ភតិ សញ្ញាយ សារោ ន លព្ភតិ សង្ខារេសុ សារោ ន លព្ភតិ វិញ្ញាណេ សារោ ន លព្ភតិ ។

កិរិយារលត់វិញ្ញាណ ព្រោះកិរិយារលត់សង្ខារ កិរិយារលត់នាមរូប ព្រោះកិរិយារលត់វិញ្ញាណ កិរិយារលត់សឡាយតនៈ ព្រោះកិរិយារលត់នាមរូប កិរិយារលត់ផស្សៈ ព្រោះកិរិយារលត់សឡាយតនៈ កិរិយារលត់វេទនា ព្រោះកិរិយារលត់ផស្សៈ កិរិយារលត់តណ្ហា ព្រោះកិរិយារលត់វេទនា កិរិយារលត់ឧបាទាន ព្រោះកិរិយារលត់តណ្ហា កិរិយារលត់ភព ព្រោះកិរិយារលត់ឧបាទាន កិរិយារលត់ជាតិ ព្រោះកិរិយារលត់ភព ការចាស់ ស្លាប់ សោក ខ្សឹកខ្សួល លំបាកកាយ លំបាកចិត្ត ចង្អៀតចង្អល់ចិត្តទាំងឡាយ តែងរលត់ទៅ ព្រោះកិរិយារលត់ជាតិ កិរិយារលត់គំនរទុក្ខទាំងអស់នេះ មានយ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលសំឡឹងមើលលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអំណាចនៃការកំណត់សង្ខារ ដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមិនមានអំណាច យ៉ាងនេះឯង ។

បុគ្គលសំឡឹងមើលលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអំណាចនៃការពិចារណាឃើញរឿយៗ នូវសង្ខារជារបស់ទទេ តើដូចម្តេច ។ គឺបុគ្គលមិនបាននូវខ្លឹមក្នុងរូប មិនបាននូវខ្លឹមក្នុងវេទនា មិនបាននូវខ្លឹមក្នុងសញ្ញា មិនបាននូវខ្លឹមក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ មិនបាននូវខ្លឹមក្នុងវិញ្ញាណទេ ។

រូបំ អសារំ និស្សារំ សារាបគតំ និច្ចសារសារេន វា សុខសារសារេន វា អត្តសារសារេន វា និច្ចេន វា ធុវេន វា សស្សតេន វា អវិបរិណាមធម្មេន វា ។ វេទនា អសារា និស្សារា សារាបគតា សញ្ញា អសារា និស្សារា សារាបគតា សង្ខារា អសារា និស្សារា សារាបគតា វិញ្ញាណំ អសារំ និស្សារំ សារាបគតំ និច្ចសារសារេន វា សុខសារសារេន វា អត្តសារសារេន វា និច្ចេន វា ធុវេន វា សស្ស-តេន វា អវិបរិណាមធម្មេន វា ។ យថា នឡោ អសារោ និស្សារោ សារាបគតោ យថា ច ឯរណ្ឌោ អសារោ និស្សារោ សារាបគតោ យថា ច ឧទុម្ព-រោ អសារោ និស្សារោ សារាបគតោ យថា ច សេ-តគច្ឆោ អសារោ និស្សារោ សារាបគតោ យថា ច បាលិភទ្ទកោ អសារោ និស្សារោ សារាបគតោ យថា ច ផេណុបិណ្ឌោ អសារោ និស្សារោ សារាបគតោ

រូបជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺទៀងក្តី ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺសុខក្តី ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺរបស់ខ្លួនក្តី ដោយភាពជារបស់ទៀងក្តី យឺនយូរក្តី ឋិតថេរក្តី មិនប្រែប្រួលជាធម្មតាក្តី ។ វេទនាជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម សញ្ញាជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម សង្ខារទាំងឡាយ ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម វិញ្ញាណ ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺទៀងក្តី ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺសុខក្តី ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺរបស់ខ្លួនក្តី ដោយភាពជារបស់ទៀងក្តី យឺនយូរក្តី ឋិតថេរក្តី មិនប្រែប្រួលជាធម្មតាក្តី ។ ប្រៀបដូចដើមបបុស ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម ឬដូចដើមល្ហុងខ្វង ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណាមិញ មួយទៀត ដូចដើមល្វា ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណាមិញ ឬដូចដើមសេតគច្ឆព្រឹក្ស (កក់ស) ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណាមិញ មួយទៀត ដូចដើមបាលិភទ្ទកព្រឹក្ស (រលួសបាយ) ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណាមិញ ឬដូចជាពពុះទឹក ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណាមិញ

យថា ច បុព្វុឡំ អសារំ និស្សារំ សារាបគតំ យថា ច កទលិក្ខន្ធោ អសារោ និស្សារោ សារាបគតោ យថា ច មាយា អសារា និស្សារា សារាបគតា ឯវមេវ រូបំ អសារំ និស្សារំ សារាបគតំ និច្ចសារសារេន វា សុខសារសារេន វា អត្តសារសារេន វា និច្ចេន វា ធុវេន វា សស្សតេន វា អវិបរិណាមធម្មេន វា វេទនា អសារា និស្សារា សារាបគតា សញ្ញា អសារា និស្សារា សារាបគតា សង្ខារា អសារា និស្សារា សារាបគតា វិញ្ញាណំ អសារំ និស្សារំ សារាបគតំ និច្ចសារសារេន វា សុខសារសារេន វា អត្តសារសារេន វា និច្ចេន វា ធុវេន វា សស្សតេន វា អវិបរិណាមធម្មេន វា ។ ឯវំ តុច្ឆសង្ខារសមនុបស្សនាវសេន សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។ ឥមេហិ ទ្វីហិ អាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

មួយទៀត ដូចក្រពេញទឹក ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណាមិញ ដូចដើមចេក ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណាមិញ មួយទៀត ដូចវត្ថុបំភាន់ភ្នែក ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណាមិញ រូបជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺទៀងក្តី ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺសុខក្តី ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺរបស់ខ្លួនក្តី ដោយភាពជារបស់ទៀងក្តី យ៉ាងយូរក្តី ឋិតថេរក្តី មិនប្រែប្រួលជាធម្មតាក្តី វេទនាជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម សញ្ញាជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម សង្ខារទាំងឡាយ ជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម វិញ្ញាណជារបស់មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺទៀងក្តី ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺសុខក្តី ដោយខ្លឹមមានខ្លឹមគឺរបស់ខ្លួនក្តី ដោយភាពជារបស់ទៀងក្តី យ៉ាងយូរក្តី ឋិតថេរក្តី មិនប្រែប្រួលជាធម្មតាក្តី ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអំណាចការពិចារណាឃើញ ៗ នូវសង្ខារជារបស់ទទេ យ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយហេតុពីរប្រការនេះឯង ។

អថវា ឆហាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ រូបំ អនិស្សរិយតោ អកាមការិយតោ អផាសុនិយតោ អវសវត្តនតោ បវត្តិតោ វិវិត្តតោ អវេក្ខតិ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ អនិស្សរិយតោ អកាមការិយតោ អផាសុនិយតោ អវសវត្តនតោ បវត្តិតោ វិវិត្តតោ អវេក្ខតិ ។ ឯវំ ឆហាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។ អថវា ទសហាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ រូបំ រិត្តតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អសារកតោ វធកតោ វិភវតោ អឃមូលតោ សាសវតោ សង្ខតតោ អវេក្ខតិ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ រិត្តតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អសារកតោ វធកតោ វិភវតោ អឃមូលតោ

មួយទៀត បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ៦ គឺសំឡឹងឃើញរូប ដោយសភាពជារបស់មិនមានអ្វីជាឥស្សរៈ ១ មិនលុះតាមប្រាថ្នា ១ មិនជាទីសប្បាយ ១ មិនលុះអំណាចខ្លួន ១ ប្រព្រឹត្ត (ជាប់ដោយបច្ច័យ) ១ ជារបស់ទទេ ១ សំឡឹងឃើញវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដោយសភាពជារបស់មិនមានអ្វីជាឥស្សរៈ មិនលុះតាមប្រាថ្នា មិនជាទីសប្បាយ មិនលុះអំណាចខ្លួន ប្រព្រឹត្ត (ជាប់ដោយបច្ច័យ) ជារបស់ទទេ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោកដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ១០ គឺសំឡឹងឃើញរូប ដោយសភាពជារបស់គ្មាន ១ របស់ទទេ ១ របស់សូន្យ ១ របស់មិនមែនខ្លួនប្រាណ ១ របស់មិនមានខ្លឹម ១ ជាអ្នកសម្លាប់ ១ របស់មិនចម្រើន ១ របស់បង្កទុក្ខ ១ របស់ប្រកបដោយអាសវៈ ១ របស់ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ១ សំឡឹងឃើញវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដោយសភាពជារបស់គ្មាន របស់ទទេ របស់សូន្យ របស់មិនមែនខ្លួនប្រាណ របស់មិនមានខ្លឹម ជាអ្នកសម្លាប់ របស់មិនចម្រើន របស់បង្កទុក្ខ

សាសវតោ សង្ខតតោ អវេក្ខតិ ។ ឯវំ ទសហា-ការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។ អបិច ទ្វាទសហាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ រូបំ ន សត្តោ ន ជីវោ ន បោសោ ន នរោ ន មាណវោ ន ឥត្ថី ន បុរិសោ ន អត្តា ន អត្ត-និយំ ន អហំ ន មម ន កោចិ អត្ថិ វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ន សត្តោ ន ជីវោ ន បោសោ ន នរោ ន មាណវោ ន ឥត្ថី ន បុរិសោ ន អត្តា ន អត្តនិយំ ន អហំ ន មម ន កោចិ អត្ថិ ។ ឯវំ ទ្វាទសហាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា យំ ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ តំ បជ-ហថ តំ វោ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ កិញ្ច ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ រូបំ ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ

របស់ប្រកបដោយអាសវៈ របស់ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ៗ បុគ្គលសំឡឹងមើលឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ១០ យ៉ាងនេះឯង ៗ មួយទៀត បុគ្គលសំឡឹងមើលឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ១២ គឺឃើញថា រូបមិនមែនសត្វ ១ មិនមែនជីវៈ ១ មិនមែនបុរស ១ មិនមែននរៈ ១ មិនមែនមាណព ១ មិនមែនស្រី ១ មិនមែនប្រុស ១ មិនមែនខ្លួន ១ មិនមែនរបស់ខ្លួន ១ មិនមែនយើង ១ មិនមែនរបស់យើង ១ មិនមែនជាបុគ្គលណា ៗ ១ ឃើញថា វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនមែនសត្វ មិនមែនជីវៈ មិនមែនបុរស មិនមែននរៈ មិនមែនមាណព មិនមែនស្រី មិនមែនប្រុស មិនមែនខ្លួន មិនមែនរបស់ខ្លួន មិនមែនយើង មិនមែនរបស់យើង មិនមែនជាបុគ្គលណា ៗ ៗ បុគ្គលសំឡឹងមើលឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ១២ យ៉ាងនេះឯង ៗ

ដូចព្រះពុទ្ធដីកា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ របស់ណា មិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់របស់នោះ របស់នោះដែលពួកអ្នកបានលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្តីសុខ អស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ របស់អ្វី ដែលមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ រូបមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក

តំ បជហថ តំ វោ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ វេទនា ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ
តំ បជហថ សា វោ បហីនា ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ សញ្ញា ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ
តំ បជហថ សា វោ បហីនា ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ សង្ខារា ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ
តេ បជហថ តេ វោ បហីនា ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សន្តិ វិញ្ញាណំ ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ
តំ បជហថ តំ វោ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ ។ តំ កឹ មញ្ញថ ភិក្ខវេ យំ
ឥមស្មឹ ជេតវនេ តិណកដ្ឋសាខាបលាសំ តំ ជនោ
ហរេយ្យ វា ឌហេយ្យ វា យថាបច្ចយំ វា ករេយ្យ
អបិ នុ តុម្ហាកំ ឯវមស្ស អម្ហេ ជនោ ហរតិ
វា ឌហតិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោតីតិ ។
នោ ហេតំ ភន្តេ ។ តំ កិស្ស ហេតុ ។

ពួកអ្នកចូរលះបង់រូបនោះ រូបនោះដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្ដីសុខ អស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វេទនាមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់វេទនានោះ វេទនានោះដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្ដីសុខ អស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សញ្ញាមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់សញ្ញានោះ សញ្ញានោះ ដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្ដីសុខអស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សង្ខារទាំងឡាយ មិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់សង្ខារទាំងនោះ សង្ខារទាំងនោះ ដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្ដីសុខអស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណ មិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់វិញ្ញាណនោះ វិញ្ញាណនោះដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្ដីសុខ អស់កាលយូរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកអ្នកសំគាល់ហេតុនោះជាដូចម្ដេច ស្មៅ ឈើ មែកឈើ ស្លឹកឈើណា ក្នុងវត្តជេតពននេះ ជនគប្បីនាំទៅក្ដី ដុតក្ដី ធ្វើឲ្យត្រូវតាមបច្ច័យក្ដី នូវរបស់នោះ តើពួកអ្នកគិតយ៉ាងនេះថា ជននាំទៅក្ដី ដុតក្ដី ធ្វើឲ្យត្រូវតាមបច្ច័យក្ដី នូវពួកយើងដែរឬ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ដំណើរនោះមិនដូច្នោះទេ ។ ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ។

ន ហោ ឯតំ ភន្តេ អត្តា វា អត្តនិយំ វាតិ ។ ឯវមេវ ខោ ភិក្ខវេ យំ ន តុម្ហាកំ តំ បជហថ តំ វោ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ កិញ្ច ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ រូបំ ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ តំ បជហថ តំ វោ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ភិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ តំ បជហថ តំ វោ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតីតិ ។ ឯវម្បិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច សុញ្ញោ លោកោ សុញ្ញោ លោកោតិ ភន្តេ វុច្ចតិ កិត្តាវតា នុ-ខោ ភន្តេ សុញ្ញោ លោកោតិ វុច្ចតិ ។

បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន (ព្រោះថា) ខ្លួនក្តី របស់សម្រាប់ខ្លួនក្តី មិនមែនជារបស់ពួកខ្ញុំព្រះអង្គឡើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សេចក្តីនេះ ពិតយ៉ាងនេះហើយ របស់ណាមិនមែនជារបស់ពួកអ្នកទេ ពួកអ្នកចូរលះបង់របស់នោះ របស់នោះដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ របស់អ្វី ដែលមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ រូបមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់រូបនោះ រូបនោះដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណនោះ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណនោះ ដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះអានន្ទមានអាយុ បានទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ យ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា លោកសូន្យ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ថា លោកសូន្យ តើដោយហេតុដូចម្តេច ។

យស្មា ខោ អានន្ទ សុញ្ញំ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា តស្មា សុញ្ញោ លោកោតិ វុច្ចតិ កិញ្ចានន្ទ សុញ្ញំ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា ។ ចក្ខុ សុញ្ញំ រូបា សុញ្ញា ចក្ខុវិញ្ញាណំ សុញ្ញំ ចក្ខុសម្ផស្សោ សុញ្ញោ យម្បិទំ ចក្ខុសម្ផស្សប្បច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា តម្បិ សុញ្ញំ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា សោតំ សុញ្ញំ សទ្ទា សុញ្ញា ឃានំ សុញ្ញំ គន្ធា សុញ្ញា ជិវ្ហា សុញ្ញា រសា សុញ្ញា កាយោ សុញ្ញោ ផោដ្ឋព្វា សុញ្ញា មនោ សុញ្ញោ ធម្មា សុញ្ញា មនោវិញ្ញាណំ សុញ្ញំ មនោសម្ផស្សោ សុញ្ញោ យម្បិទំ មនោសម្ផស្សប្បច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា តម្បិ សុញ្ញំ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា យស្មា ច ខោ អានន្ទ សុញ្ញំ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា តស្មា សុញ្ញោ លោកោតិ វុច្ចតីតិ ។ ឯវម្បិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលអានន្ទ ព្រោះហេតុតែធម្មជាតសូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ហេតុនោះ ទើបតថាគតពោលថា លោកសូន្យ ម្នាលអានន្ទ ចុះធម្មជាតអ្វី សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ។ ភ្នែកសូន្យ រូបទាំងឡាយសូន្យ ចក្ខុវិញ្ញាណសូន្យ ចក្ខុសម្ផស្សសូន្យ សូម្បីធម្មជាតសម្រាប់ទទួលអារម្មណ៍ណា ជាសុខ ឬជាទុក្ខ ឬមិនជាទុក្ខមិនជាសុខ កើតឡើង ព្រោះចក្ខុសម្ផស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតនោះក៏សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ត្រចៀកសូន្យ សំឡេងទាំងឡាយសូន្យ ច្រមុះសូន្យ ក្លិនទាំងឡាយសូន្យ អណ្តាតសូន្យ រសទាំងឡាយសូន្យ កាយសូន្យ ផ្សព្វទាំងឡាយសូន្យ មនះសូន្យ ធម្មារម្មណ៍សូន្យ មនោវិញ្ញាណសូន្យ មនោសម្ផស្សសូន្យ មួយទៀត សូម្បីធម្មជាតសម្រាប់ទទួលអារម្មណ៍ណា ជាសុខ ឬជាទុក្ខ ឬមិនជាទុក្ខមិនជាសុខ កើតឡើង ព្រោះមនោសម្ផស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតនោះ ក៏សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ម្នាលអានន្ទ ព្រោះហេតុតែធម្មជាតសូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ទើបតថាគតពោលថា លោកសូន្យ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។

សុទ្ធំ ធម្មសមុប្បាទំ សុទ្ធំ សង្ខារសន្តតឹ
បស្សន្តស្ស យថាភូតំ ន ភយំ ហោតិ គាមណិ
តិណកដ្ឋសមំ លោកំ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
ន អញ្ញំ បត្ថយេ កិញ្ចិ អញ្ញត្រ អប្បដិសន្ធិយាតិ ។

ឯវម្បិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា ឯវមេវ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ រូបំ សមន្វេសតិ យាវតា រូបស្ស គតិ វេទនំ សមន្វេសតិ យាវតា វេទនាយ គតិ សញ្ញំ សមន្វេសតិ យាវតា សញ្ញាយ គតិ សង្ខារេ សមន្វេសតិ យាវតា សង្ខារានំ គតិ វិញ្ញាណំ សមន្វេសតិ យាវតា វិញ្ញាណស្ស គតិ តស្ស ភិក្ខុនោ រូបំ សមន្វេសតោ យាវតា រូបស្ស គតិ វេទនំ សមន្វេសតោ យាវតា វេទនាយ គតិ សញ្ញំ សមន្វេសតោ យាវតា សញ្ញាយ គតិ សង្ខារេ សមន្វេសតោ យាវតា សង្ខារានំ គតិ

ម្នាលគាមណិ កាលបុគ្គលឃើញ តាមពិត នូវការកើត
ឡើងនៃធម៌ដ៏បរិសុទ្ធ នឹងការជាប់តនៃសង្ខារដ៏បរិសុទ្ធ ភ័យ
រមែងមិនមាន កាលណាបុគ្គលឃើញលោក ជាស្មើនឹង
ស្មៅនិងឈើ ដោយប្រាជ្ញា បុគ្គលមិនប្រាថ្នារបស់ដទៃ
ណាមួយឡើយ វៀរលែងតែព្រះនិព្វានដែលមិនមានបដិសន្ធិ ។

បុគ្គលរមែងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ទុកថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ យ៉ាងនេះមែនហើយ ភិក្ខុស្វែងរករូប ហេតុដល់ដំណើររបស់រូប ស្វែងរកវេទនា ហេតុដល់ដំណើររបស់វេទនា ស្វែងរកសញ្ញា ហេតុដល់ដំណើររបស់សញ្ញា ស្វែងរកសង្ខារទាំងឡាយ ហេតុដល់ដំណើររបស់សង្ខារទាំងឡាយ ស្វែងរកវិញ្ញាណ ហេតុដល់ដំណើររបស់វិញ្ញាណ កាលភិក្ខុនោះ ស្វែងរករូប ហេតុដល់ដំណើររបស់រូប ស្វែងរកវេទនា ហេតុដល់ដំណើររបស់វេទនា ស្វែងរកសញ្ញា ហេតុដល់ដំណើររបស់សញ្ញា ស្វែងរកសង្ខារទាំងឡាយ ហេតុដល់ដំណើររបស់សង្ខារទាំងឡាយ

វិញ្ញាណំ សមន្វេសតោ យាវតា វិញ្ញាណស្ស គតិ យម្ហិ យស្ស ហោតិ អហន្តិ វា មមន្តិ វា អស្មីតិ វា តម្ហិ តស្ស ន ហោតីតិ ។ ឯវម្បិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សូតិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ បច្ចវេក្ខស្សុ តុលេហិ តីរេហិ វិភាវេហិ វិភូតំ ករោហីតិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ ។

(៧៦) មោឃរាជ សទា សតោតិ មោឃរាជាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ សទាតិ សព្វកាលំ ។ បេ ។ បច្ឆិមេ វយោខន្ធេ ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោតិ មោឃរាជ សទា សតោ ។

ស្វែងរកវិញ្ញាណ ហេតុដល់ដំណើរ របស់វិញ្ញាណ សេចក្តីប្រកាន់ណា របស់បុគ្គលណាថា អញក្តី របស់អញក្តី អញមានក្តី សូម្បីសេចក្តីប្រកាន់នោះ របស់បុគ្គលនោះ ក៏មិនមានឡើយ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។

ពាក្យថា អ្នកចូរសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ គឺអ្នកចូរសំឡឹងមើល ចូរពិចារណា ចូរប្រៀបធៀប ចូរកំណត់ ចូរធ្វើឲ្យប្រាកដ ចូរធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ នូវលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ។

(៧៦) ពាក្យថា មោឃរាជ របស់បទថា ម្នាលមោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតីគ្រប់កាល គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា គ្រប់កាល គឺអស់កាលទាំងពួង ។ បេ ។ ក្នុងវ័យ ដែលជាបំផុត ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ គឺកាលចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថាមានស្មារតី ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា មានស្មារតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលមោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតី គ្រប់កាល ។

(៧៨) អត្តានុទិដ្ឋឹ ឩហច្ចាតិ អត្តានុទិដ្ឋិ វុច្ចតិ វីសតិវត្ថុកា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មឹ វា អត្តានំ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មឹ វា អត្តានំ យា ឯវរូបា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតំ ទិដ្ឋិគហនំ ទិដ្ឋិកន្តារោ ទិដ្ឋិវិសូកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្ផន្ទិតំ ទិដ្ឋិសំយោជនំ គាហោ បតិដ្ឋាហោ អភិនិវេសោ បរាមាសោ កុម្មគ្គោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆត្តំ តិត្ថាយតនំ វិបរិយេសគ្គាហោ វិបរីតគ្គាហោ វិបល្លាសគ្គាហោ មិច្ឆាគាហោ អយាថាវកស្មឹ យាថាវកន្តិ គាហោ យាវតា ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិគតានិ អយំ អត្តានុទិដ្ឋិ ។ អត្តានុទិដ្ឋឹ ឩហច្ចាតិ អត្តានុទិដ្ឋឹ ឩហច្ច សមូហច្ច ឧទ្ធរិត្វា សមុទ្ធរិត្វា ឧប្បាដយិត្វា សមុប្បាដយិត្វា បជហិត្វា វិនោទេត្វា

(៧៨) ពាក្យថា បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ អធិប្បាយថា សក្កាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ លោកហៅថា អត្តានុទិដ្ឋិ ។ បុថុជ្ជន អ្នកមិនចេះដឹងក្នុងលោកនេះ មិនឃើញពួកព្រះអរិយៈ មិនឈ្លាសវៃចំពោះអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួន ក្នុងអរិយធម៌ មិនឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃចំពោះសប្បុរិសធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនក្នុងសប្បុរិសធម៌ រមែងពិចារណាឃើញនូវរូបថាខ្លួន នូវខ្លួនថាមានរូបខ្លះ នូវរូបក្នុងខ្លួនខ្លះ នូវខ្លួនក្នុងរូបខ្លះ ពិចារណាឃើញ នូវវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណថាខ្លួន នូវខ្លួនថាមានវិញ្ញាណខ្លះ នូវវិញ្ញាណក្នុងខ្លួនខ្លះ នូវខ្លួនក្នុងវិញ្ញាណខ្លះ សេចក្តីឃើញ សេចក្តីយល់ ការប្រកាន់តាមយល់ ផ្លូវដាច់ស្រយាលគឺទិដ្ឋិ សត្រូវ គឺទិដ្ឋិ ការញាប់ញ័រ គឺទិដ្ឋិ សំយោជនៈ គឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់មាំ ការប្រកាន់ស្អិត ការបេះបោសអង្អែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស សេចក្តីខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ ការប្រកាន់ទ្វេច ការប្រកាន់ឃ្លៀងឃ្លាត ការប្រកាន់វិបល្លាស ការប្រកាន់ខុស ការប្រកាន់ថាពិតក្នុងរបស់មិនពិត ទិដ្ឋិ ៦២ ជាន់ប៉ុន្មាន យ៉ាងនេះ ឯណា នេះជាអត្តានុទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា បុគ្គល ដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ គឺដក ដកឡើង ហើប ហើបឡើង គាស់ គាស់ឡើង លះបង់ បន្ទោបង់

ព្យន្តីកត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ អត្តានុទិដ្ឋឹ ឩហច្ច ។

(៧៦) ឯវំ មច្ចុត្តរោ សិយាតិ ឯវំ មច្ចុម្បិ តរេយ្យាសិ ជរម្បិ តរេយ្យាសិ មរណម្បិ តរេយ្យាសិ ឧត្តរេយ្យាសិ សមតិក្កមេយ្យាសិ វីតិវត្តេយ្យាសីតិ ឯវំ មច្ចុត្តរោ សិយា ។

(៧៧) ឯវំ លោកំ អវេក្ខន្តន្តិ ឯវំ លោកំ អវេក្ខន្តំ បច្ចវេក្ខន្តំ តុលយន្តំ តីរយន្តំ វិភាវយន្តំ វិភូតំ ករោន្តន្តិ ឯវំ លោកំ អវេក្ខន្តំ ។

(៧៨) មច្ចុរាជា ន បស្សតីតិ មារោបិ មច្ចុរាជា មរណម្បិ មច្ចុរាជា ។ ន បស្សតីតិ មច្ចុរាជា ន បស្សតិ ន ទក្ខតិ នាធិគច្ឆតិ ន វិន្ទតិ ន បដិល-ភតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា សេយ្យថាបិ ភិក្ខវេ អារញ្ញ-កោ មិគោ អរញ្ញេ បវនេ ចរមានោ វិស្សត្ថោ គច្ឆតិ វិស្សត្ថោ តិដ្ឋតិ វិស្សត្ថោ និសីទតិ វិស្សត្ថោ សេយ្យំ

ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព នៃអត្តានុទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ ។

(៧៦) ពាក្យថា ទើបឆ្លងផុតចាកមច្ចុយ៉ាងនេះ គឺនឹងឆ្លងចាកមច្ចុផង ឆ្លងចាកជរាផង ឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ប្រព្រឹត្តកន្លងមរណៈផង យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទើបឆ្លងផុតចាកមច្ចុយ៉ាងនេះ ។

(៧៧) ពាក្យថា បុគ្គលសំឡឹងឃើញនូវលោកយ៉ាងនេះ គឺបុគ្គលកំពុងសំឡឹងមើល ពិចារណា ប្រៀបធៀប ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវលោក យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក យ៉ាងនេះ ។

(៧៨) ពាក្យថា មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ អធិប្បាយថា មារឈ្មោះថាមច្ចុរាជ សេចក្ដីស្លាប់ ឈ្មោះថាមច្ចុរាជ ។ ពាក្យថា មិនឃើញ គឺមច្ចុរាជ មិនឃើញ មិនយល់ មិនជួបប្រទះ មិនបាន មិនបានចំពោះ ។ ដូចព្រះពុទ្ធដីកា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ដូចម្រឹគដែលនៅក្នុងព្រៃ ត្រាច់ទៅក្នុងព្រៃធំ រមែងដើរឥតកក្រៀស ឈរឥតកក្រៀស អង្គុយឥតកក្រៀស ដេកឥតកក្រៀស

កប្បេតិ តំ កិស្ស ហេតុ អនាបាថគតោ ភិក្ខវេ លុទ្ទស្ស(១) ឯវមេវ ខោ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ(២) វធិត្វា មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ តតិយំ ឈានំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សព្វសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា អនន្តោ អាកាសោតិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា

១ ម. លុទ្ទកស្ស ។ ២ ម. អបទំ ។

ដំណេកនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះម្រឹគនុ៎ះមិននៅក្នុងគន្លងរបស់ព្រាន យ៉ាងណាមិញ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហើយចូលបឋម-ជ្ឈាន ដែលមានវិតក្កៈនិងវិចារៈ មានបីតិនិងសុខ ដែលកើតអំពីសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ គេហៅថាបានធ្វើមារឲ្យខ្វាក់ សម្លាប់មិនឲ្យមានស្នាមជើង ដល់នូវការមិនឃើញដោយភ្នែកនៃមារដែលមានចិត្តបាប ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ ព្រោះរម្ងាប់វិតក្កៈនិងវិចារៈ ចូលទុតិយជ្ឈាន ជាធម្មជាតកើតមាន ក្នុងសន្តាន ប្រកបដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា មានសភាពជាចិត្តខ្ពស់ឯក មិនមានវិតក្កៈនិងវិចារៈ មានតែបីតិនិងសុខ ដែលកើតអំពីសមាធិ ចូលតតិយជ្ឈាន ចតុត្ថជ្ឈាន ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ គេហៅថា បានធ្វើនូវមារ ឲ្យខ្វាក់ សម្លាប់មិនឲ្យមានស្នាមជើង ដល់នូវការមិនឃើញដោយភ្នែកនៃមារ ដែលមានចិត្តបាប ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ ព្រោះកន្លងនូវរូបសញ្ញា ដោយសព្វគ្រប់ ធ្វើបដិឃសញ្ញាឲ្យវិនាស មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត នូវនានត្តសញ្ញា ហើយចូលអាកាសានញ្ចាយតនៈ ដោយបរិកម្មថា អាកាស មិនមានទីបំផុត ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ គេហៅថា បានធ្វើមារឲ្យខ្វាក់ សម្លាប់ មិនឲ្យមានស្នាមជើង

មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សព្វសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ សព្វសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ សព្វសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ សព្វសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខីណា ហោន្តិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ តិណ្ណោ លោកេ វិសត្តិកំ សោ វិស្សត្ថោ គច្ឆតិ វិស្សត្ថោ តិដ្ឋតិ វិស្សត្ថោ និសីទតិ វិស្សត្ថោ សេយ្យំ កប្បេតិ តំ កិស្ស ហេតុ អនាបាថគតោ ភិក្ខវេ បាបិមតោតិ មច្ចុរាជា ន បស្សតិ ។ តេនាហ ភគវា

ដល់នូវការមិនឃើញដោយភ្នែកនៃមារដែលមានចិត្តបាប ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ កន្លងនូវអាកាសានញ្ចាយតនៈដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈដោយបរិកម្មថា វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត កន្លងនូវវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈដោយបរិកម្មថា អ្វីតិចតួចមិនមាន កន្លងនូវអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ កន្លងនូវនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលសញ្ញាវេទយិតនិរោធ លុះភិក្ខុនោះ បានឃើញដោយប្រាជ្ញា អាសវៈទាំងឡាយ ក៏អស់ទៅ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតហៅថា បានធ្វើមារឲ្យខ្វាក់ សម្លាប់មិនឲ្យមានស្នាមជើង ដល់នូវការមិនឃើញដោយភ្នែក នៃមារដែលមានចិត្តបាប ឆ្លងតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកាក្នុងលោកបាន ភិក្ខុនោះ រមែងដើរដោយស្ងៀម ឈរដោយស្ងៀម អង្គុយដោយស្ងៀម ដេកដោយស្ងៀម ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះថា ភិក្ខុនោះមិនទៅក្នុងគន្លង របស់មារមានចិត្តបាប ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មច្ចុរាជ រមែងមិនឃើញ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ មោឃរាជ សទា
សតោ

អត្តានុទិដ្ឋឹ ឩហច្ច ឯវំ មច្ចុតរោ សិយា

ឯវំ លោកំ អវេក្ខន្តំ មច្ចុរាជា ន បស្សតីតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។ បេ ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

មោឃរាជមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ បណ្ណរសមោ ។

ម្នាលមោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតីគ្រប់កាល សំឡឹងមើលលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ (ព្រោះ) បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ ទើបឆ្លងផុតមច្ចុ បុគ្គលសំឡឹងមើលលោកយ៉ាងនេះ មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ ។

ព្រមដោយការចប់គាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គសុំជាសាវ័ក ។

ចប់ មោឃរាជមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ១៥ ។

បិង្គិយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(៧៩) ជិណ្ណោហមស្មិ អពលោ វីតវណ្ណោ

(ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោ)

នេត្តា ន សុទ្ធា សវនំ ន ផាសុ
មាហំ នស្សំ មោមុហោ អន្តរាយ
អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ
ជាតិជរាយ ឥធ វិប្បហានំ ។

(៨០) ជិណ្ណោហមស្មិ អពលោ វីតវណ្ណោតិ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ(១) មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ វីសវស្សសតិកោ ជាតិយា ។ អពលោតិ ទុព្វលោ អប្បពលោ អប្បថាមោ ។ វីតវណ្ណោតិ វីតវណ្ណោ វិគតវណ្ណោ យា សា បុរិមា សុភា វណ្ណនិភា សា អន្តរហិតា អាទីនវោ បាតុភូតោតិ ជិណ្ណោហមស្មិ អពលោ វីតវណ្ណោ ។ ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។

១ ម. វីតវណ្ណោតិ ជិណ្ណោហមស្មីតិ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ ។

បិង្គិយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

[៧៩] (បិង្គិយៈមានអាយុ ក្រាបទូលថាដូច្នេះ) ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្សគ្រាំគ្រា មានកំឡាំងខ្សោយ ប្រាសចាកសម្បុរ ទាំងភ្នែកក៏មិនស្អាត ការស្តាប់(១)ក៏មិនស្រួល សូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គលវង្វេង វិនាសក្នុងចន្លោះឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា ដែលជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះឲ្យខ្ញុំ ។

[៨០] ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្សគ្រាំគ្រា មានកំឡាំងខ្សោយ ប្រាសចាកសម្បុរ គឺជាមនុស្សគ្រាំគ្រា ចម្រើនហើយ មានអាយុច្រើន រស់នៅបានយូរឆ្នាំមកហើយ មានវ័យដល់ហើយតាមលំដាប់ មានអាយុ ១២០ ឆ្នាំ អំពីកំណើត ។ ពាក្យថា មានកំឡាំងខ្សោយ គឺ មានកំឡាំងថយ មានកំឡាំងកាយតិច មានកំឡាំងចិត្តតិច ។ ពាក្យថា ប្រាសចាកសម្បុរ គឺ ប្រាសចាកសម្បុរ បាត់សម្បុរ ពន្លឺសម្បុរដ៏ល្អណា មានក្នុងកាលមុន ពន្លឺសម្បុរដ៏ល្អនោះបាត់ទៅ ទោសក៏កើតប្រាកដ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្សគ្រាំគ្រា មានកំឡាំងខ្សោយ ប្រាសចាកសម្បុរ ។ ពាក្យថា បិង្គិយៈមានអាយុក្រាបទូលថាដូច្នេះ ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។

១ ត្រចៀក

បិង្គិយោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោ ។

(៨១) នេត្តា ន សុទ្ធា សវនំ ន ផាសូតិ នេត្តា អសុទ្ធា អវិសុទ្ធា អបរិសុទ្ធា អវោទាតា នោ តថា ចក្ខុនា រូបំ បស្សាមីតិ នេត្តា ន សុទ្ធា ។ សវនំ ន ផាសូតិ សោតំ អសុទ្ធំ អវិសុទ្ធំ អបរិសុទ្ធំ អវោទាតំ នោ តថា សោតេន សទ្ទំ សុណោមីតិ នេត្តា ន សុទ្ធា សវនំ ន ផាសុ ។

(៨២) មាហម្បនស្សំ មោមុហោ អន្តរាយេតិ ហហំ នស្សំ បនស្សំ វិនស្សំ(១) ។ មោមុហោតិ អវិជ្ជា អវិជ្ជាគតោ អញ្ញាណី អវិភាវី ទុប្បញ្ញោ ។ អន្តរាយេតិ តុយ្ហំ ធម្មំ ទិដ្ឋិំ បដិបទំ មគ្គំ អនញ្ញាយ អនធិគន្ត្វា អវិទិត្វា អប្បដិលភិត្វា អផស្សយិត្វា អសច្ឆិកត្វា អន្តរាយេវ កាលំ ករេយ្យន្តិ មាហម្បនស្សំ មោមុហោ អន្តរាយេ ។

---

១ ម. នស្សន្តិ មាហំ នស្សំ មាហំ វិនស្សំ មាហំ បនស្សំ ។

ពាក្យថា បិង្គិយៈ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) បិង្គិយៈ មានអាយុក្រាបទូលថ្វាយ ។

(៨១) ពាក្យថា ភ្នែកមិនស្អាត ការស្តាប់មិនស្រួល គឺភ្នែកទាំងពីរ មិនស្អាត មិនមឹកបត់ មិនបរិសុទ្ធ មិនផូរផង់ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ មិនឃើញរូបដោយភ្នែក ដោយប្រការដូច្នោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ភ្នែកមិនស្អាត ។ ពាក្យថា ការស្តាប់មិនស្រួល គឺត្រចៀក មិនស្អាត មិនមឹកបត់ មិនបរិសុទ្ធ មិនផូរផង់ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ មិនឮសំឡេង ដោយត្រចៀក ដោយប្រការដូច្នោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ភ្នែកមិនស្អាត ការស្តាប់មិនស្រួល ។

(៨២) ពាក្យថា សូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គលវង្វេង ខូចក្នុងចន្លោះឡើយ គឺសូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គលាញ ខូច វិនាសឡើយ ។ ពាក្យថា ជាបុគ្គលវង្វេង គឺជាបុគ្គលមិនយល់ ដល់នូវសេចក្តីល្អិតទៅ មិនដឹង មិនក៏នៅ ឥតប្រាជ្ញា ។ ពាក្យថា ក្នុងចន្លោះ គឺខ្ញុំព្រះអង្គមិនដឹង មិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនធ្វើឲ្យប្រាកដ មិនបានចំពោះ មិនពាល់ត្រូវ មិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គ របស់ព្រះអង្គ ហើយធ្វើមរណកាល ក្នុងចន្លោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គលវង្វេង ខូចក្នុងចន្លោះឡើយ ។

(៨៣) អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញន្តិ អាចិក្ខ ធម្មន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទេ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្វានញ្ច និព្វានគាមិនិញ្ច បដិបទំ អាចិក្ខ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ អាចិក្ខ ធម្មំ ។ យមហំ វិជញ្ញន្តិ យមហំ ជានេយ្យំ វិជានេយ្យំ បដិវិជានេយ្យំ បដិវិជ្ឈេយ្យំ អធិគច្ឆេយ្យំ ផុសេយ្យំ សច្ឆិករេយ្យន្តិ អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ ។

(៨៤) ជាតិជរាយ ឥធ វិប្បហានន្តិ ឥធេវ ជាតិជរាមរណស្ស បហានំ វូបសមំ បដិនិស្សគ្គំ បដិប្បស្សទ្ធិំ អមតំ និព្វានន្តិ ជាតិជរាយ ឥធ វិប្បហានំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

(៨៣) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ត្រង់ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងឡើង បើក ចែកចាយ ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសនូវព្រហ្មចរិយៈ មានលំអបទដើម លំអបទកណ្តាល លំអបទចុង ព្រមទាំងអត្ថ ព្រមទាំងព្យញ្ជនៈ ពេញបរិបូណ៌ បរិសុទ្ធទាំងអស់ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ និព្វាន និងនិព្វានគាមិនីបដិបទា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា គឺខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹង យល់ច្បាស់ ដឹងច្បាស់លាស់ ចាក់ធ្លុះធម៌នោះ បាននូវ ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ។

(៨៤) ពាក្យថា ជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ គឺការលះចេញ រម្ងាប់បង់ រលាស់ចោល រម្ងាប់នូវជាតិជរា និងមរណៈ ក្នុងទីនេះឯង គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ជិណ្ណោហមស្មិ អពលោ វីតវណ្ណោ

(ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោ)

នេត្តា ន សុទ្ធា សវនំ ន ផាសុ

មាហំ នស្សំ មោមុហោ អន្តរាយ

អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ

ជាតិជរាយ ឥធ វិប្បហានន្តិ ។

(៨៥) ទិស្វាន រូបេសុ វិហញ្ញមានេ

(បិង្គិយាតិ ភគវា)

រុប្បន្តិ រូបេសុ ជនា បមត្តា

តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ

ជហស្សុ រូបំ អបុនព្ភវាយ ។

(៨៦) ទិស្វាន រូបេសុ វិហញ្ញមានេតិ រូបន្តិ ចត្តារោ ច មហាភូតា ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយរូបំ ។ សត្តា រូបហេតុ រូបប្បច្ចយា រូបការណា ហញ្ញន្តិ វិហញ្ញន្តិ ឧបហញ្ញន្តិ ឧបឃាតយន្តិ រូបេ សតិ វិវិធកម្មការណា ការេន្តិ

(បិង្គិយៈមាណពក្រាបទូលដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្សចាស់ជរា មានកម្លាំងខ្សោយ ប្រាសចាកសម្បុរ ទាំងភ្នែក ក៏មិនស្អាត ការស្តាប់ ក៏មិនស្រួល សូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គលវង្វេង ខូចក្នុងចន្លោះឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា ដែលជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះឲ្យចាំ ។

(៨៥) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ) ពួកជនដែលប្រហែស ឃើញសត្វទាំងឡាយកំពុងលំបាក ព្រោះរូប ក៏លំបាកព្រោះរូប ម្នាលបិង្គិយៈ ហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គលមិនប្រហែស លះបង់រូបចោល ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។

(៨៦) អធិប្បាយពាក្យថា ឃើញសត្វទាំងឡាយកំពុងលំបាកព្រោះរូប ត្រង់ពាក្យថា រូប បានដល់មហាភូតរូបបួនផង រូបដែលអាស្រ័យនឹងមហាភូតរូបបួនផង ។ សត្វទាំងឡាយលំបាក ឈឺចាប់ ក្តៅក្រហាយ ចង្អៀតចង្អល់ ព្រោះហេតុនៃរូប ព្រោះរូបជាបច្ច័យ ព្រោះដំណើរនៃរូប កាលបើរូបមាន សត្វទាំងឡាយ ត្រូវគេធ្វើនូវកម្មករណ៍ផ្សេងៗ ។

កសាហិបិ តាឡេន្តិ វេត្តេហិបិ តាឡេន្តិ អឌ្ឍទណ្ឌកេ-
ហិបិ តាឡេន្តិ ហត្ថម្បិ ឆិន្ទន្តិ បាទម្បិ ឆិន្ទន្តិ ហត្ថ-
បាទម្បិ ឆិន្ទន្តិ កណ្ណម្បិ ឆិន្ទន្តិ នាសម្បិ ឆិន្ទន្តិ
កណ្ណនាសម្បិ ឆិន្ទន្តិ ពិលង្គថាលិកម្បិ ករោន្តិ
សង្ខមុណ្ឌិកម្បិ ករោន្តិ រាហុមុខម្បិ ករោន្តិ ជោតិ-
មាលិកម្បិ ករោន្តិ ហត្ថបជ្ជោតិកម្បិ ករោន្តិ
ឯរកវត្តិកម្បិ ករោន្តិ ចីរកវាសិកម្បិ ករោន្តិ
ឯណេយ្យកម្បិ ករោន្តិ ពលិសមំសិកម្បិ ករោន្តិ

គឺវាយនឹងរំពាត់ខ្លះ វាយនឹងផ្ដៅខ្លះ [illegible] កាត់ដៃខ្លះ កាត់ជើងខ្លះ កាត់ទាំងដៃទាំងជើងខ្លះ កាត់ត្រចៀកខ្លះ កាត់ច្រមុះខ្លះ កាត់ត្រចៀកនិងច្រមុះខ្លះ ធ្វើពិលង្គថាលិកកម្ម(១)ខ្លះ ធ្វើសង្ខមុណ្ឌកកម្ម(២)ខ្លះ ធ្វើរាហុមុខកម្ម(៣)ខ្លះ ធ្វើជោតិមាលិកកម្ម(៤)ខ្លះ ធ្វើហត្ថបជ្ជោតិកកម្ម(៥)ខ្លះ ធ្វើឯរកវត្តិកកម្ម(៦)ខ្លះ ធ្វើចីរកវាសិកកម្ម(៧)ខ្លះ ធ្វើឯណេយ្យកកម្ម(៨)ខ្លះ ធ្វើពលិសមំសិកកម្ម(៩)ខ្លះ

• ១ បោះលលាដ៍ក្បាលដាក់ដែកក្ដៅឲ្យខ្ទះពុះខ្មោលឡើង ។ ២ គួសស្បែកតាំងពីបបូរមាត់លើ, ត្រចៀកទាំងសងខាង និងកញ្ចឹងកហើយកាត់ផ្ទឹងឲ្យសដូចសម្បុរស័ង្ខ ។ ៣ យកដង្កាប់បើកមាត់ ហើយអុជភ្លើងក្នុងមាត់ ឬដាប់មាត់ឲ្យធ្លាយដល់គល់ត្រចៀកទាំងពីរ ធ្វើឲ្យឈាមហូរចេញតាមមាត់ ។ ៤ រុំខ្លួនទាំងមូលដោយសំពត់ប្រេង ហើយដុត ។ ៥ រុំដៃទាំងពីរដោយសំពត់ប្រេងហើយដុត ។ ៦ ចៀរស្បែកចាប់ពីកទៅទាំងពីរសល់ជើងហើយដកឲ្យដើរជាន់លើស្បែកខ្លួន ។ ៧ ចៀរស្បែកពីក ចុះក្រោមត្រឹមចង្កេះ ហើយចៀរពីចង្កេះដល់កជើង ។ ៨ ស៊កច្រវាក់ដែកត្រង់កែងដៃ និងជង្គង់ទាំងពីរ ហើយដោតនឹងបង្គោលដែកឲ្យអ្នកនោះនៅ ដុតភ្លើងជុំវិញ ។ ៩ យកសន្ទូចដែក មានមុខពីរខាង ឆ្កាឲ្យរហែកស្បែកសាច់សរសៃចេញ ។ [illegible] ។

កហាបណិកម្បិ ការេន្តិ ខារាបតច្ឆិកម្បិ ការេន្តិ បលិឃបរិវត្តិកម្បិ ការេន្តិ បលាលបីឋកម្បិ ការេន្តិ តត្តេនបិ តេលេន ឱសិញ្ចន្តិ សុនខេហិបិ ខាទាបេន្តិ ជីវន្តម្បិ សូលេ ឧត្តាសេន្តិ អសិនាបិ សីសំ ឆិន្ទន្តិ ។ ឯវំ សត្តា រូបហេតុ រូបប្បច្ចយា រូបការណា ហញ្ញន្តិ វិហញ្ញន្តិ ឧបហញ្ញន្តិ ឧបឃាតយន្តិ ។ ឯវំ ហញ្ញមានេ វិហញ្ញមានេ ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ទិស្វាន រូបេសុ វិហញ្ញមានេ ។ បិង្គិយាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនំ ។ បេ ។ យទិទំ ភគវាតិ បិង្គិយាតិ ភគវា ។

ធ្វើកហាបណិកកម្ម(១)ខ្លះ ធ្វើខារាបតច្ឆិកកម្ម(២)ខ្លះ ធ្វើបលិឃបរិវត្តិកកម្ម(៣)ខ្លះ ធ្វើបលាលបីឋកកម្ម(៤)ខ្លះ ស្រោចដោយប្រេងដែលក្តៅខ្លះ ឲ្យឆ្កែខាំខ្លះ ឲ្យដេកផ្ងារលើឈើអណ្តោតទាំងរស់ខ្លះ កាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ។ សត្វទាំងឡាយលំបាក ឈឺចាប់ ក្តៅក្រហាយ ចង្អៀតចង្អល់ ព្រោះរូបជាហេតុ ព្រោះរូបជាបច្ច័យ ព្រោះរូបជាដើមហេតុ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ ឃើញ ជួប ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវសត្វទាំងឡាយ កំពុងលំបាក ក្តៅក្រហាយ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញសត្វទាំងឡាយ កំពុងលំបាកព្រោះរូប ។ ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ ក្នុងបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ ។

---

១ អារសាច់ចុងៗ ប៉ុនកហាបណៈ ។ ២ យកអាវុធច្រូតសរីរៈហើយយកទឹកប្រៃកំបោរ [illegible] ស្រាស់សសៃចេញ ឲ្យនៅសល់តែឆ្អឹង ។ ៣ ឲ្យដេកផ្អៀងហើយដោតដែកស្រួចត្រង់ត្រចៀក ភ្ជាប់ទៅនឹងផែនដី ហើយចាប់ជើងបង្វិល ។ ៤ វាយនឹងដំបងឲ្យខ្ទេចទាំង ដែលមិនឲ្យដាច់ស្បែកក្រៅហើយមូរសាច់ជាដុំទាំងស្បែក ។ ពិស្តារក្នុង [illegible] ។

(៨៧) រុប្បន្តិ រូបេសុ ជនា បមត្តាតិ រុប្បន្តីតិ រុប្បន្តិ កុប្បន្តិ បីឡិយន្តិ ឃដ្ដិយន្តិ ព្យធិតា ទោមនស្សិតា ហោន្តិ ចក្ខុរោគេន រុប្បន្តិ កុប្បន្តិ បីឡិយន្តិ ឃដ្ដិយន្តិ ព្យធិតា ទោមនស្សិតា ហោន្តិ សោតរោគេន ។ បេ ។ ឌំសមកសវាតាតបសិរឹសបសម្ផស្សេហិ រុប្បន្តិ កុប្បន្តិ បីឡិយន្តិ ឃដ្ដិយន្តិ ព្យធិតា ទោមនស្សិតា ហោន្តីតិ រុប្បន្តិ រូបេសុ ។ អថវា ចក្ខុស្មឹ ហីយមានេ ហាយមានេ បរិហាយមានេ វេមានេ វិគច្ឆមានេ អន្តរធាយមានេ រុប្បន្តិ ។ បេ ។ ទោមនស្សិតា ហោន្តិ សោតស្មឹ ឃានស្មឹ ជិវ្ហាយ កាយស្មឹ រូបស្មឹ សទ្ទស្មឹ គន្ធស្មឹ រសស្មឹ ផោដ្ឋព្វស្មឹ កុលស្មឹ គណស្មឹ អាវាសស្មឹ លាភស្មឹ យសស្មឹ បសំសាយ សុខស្មឹ ចីវរស្មឹ បិណ្ឌបាតស្មឹ សេនាសនស្មឹ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារស្មឹ ហីយមានេ ហាយមានេ បរិហាយមានេ វេមានេ វិគច្ឆមានេ អន្តរធាយមានេ រុប្បន្តិ កុប្បន្តិ បីឡិយន្តិ ឃដ្ដិយន្តិ ព្យធិតា ទោមនស្សិតា ហោន្តីតិ ឯវម្បិ រុប្បន្តិ រូបេសុ ។

(៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជនដែលប្រហែស តែងលំបាកព្រោះរូប ត្រង់ពាក្យថា លំបាក គឺលំបាក កម្រើក បៀតបៀន ភ្ញាំងខ្លួន ឈឺ ដល់នូវទោមនស្ស ដោយរោគក្នុងភ្នែក លំបាក កម្រើក បៀតបៀន ភ្ញាំងខ្លួន ឈឺ ដល់នូវទោមនស្ស ដោយរោគក្នុងត្រចៀក ។ បេ ។ លំបាក កម្រើក បៀតបៀន ភ្ញាំងខ្លួន ឈឺ ដល់នូវទោមនស្ស ដោយសម្ផស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ សត្វលូន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែងលំបាកព្រោះរូប ។ មួយទៀត សត្វទាំងឡាយ កាលបើភ្នែក សាបសូន្យ ធ្លាក់ចុះ រលេចលាយ វិនាស ទៅប្រាស អន្តរធាន តែងលំបាក ។ បេ ។ ដល់នូវទោមនស្ស សត្វទាំងឡាយ កាលត្រចៀក ច្រមុះ អណ្តាត កាយ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ សាបសូន្យ ធ្លាក់ចុះ រលេចលាយ វិនាស ទៅប្រាស អន្តរធាន លំបាក កម្រើក ព្រោះសេចក្តីវិនាសបៀតបៀន ភ្ញាំងខ្លួន ឈឺ ដល់នូវទោមនស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែងលំបាកព្រោះរូប យ៉ាងនេះក៏បាន ។

ជនាតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ទា ច គហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។ បមត្តាតិ បមាទោ វត្តព្វោ កាយទុច្ចរិតេ វា វចីទុច្ចរិតេ វា មនោទុច្ចរិតេ វា បញ្ចសុ វា កាមគុណេសុ ចិត្តស្ស វោស្សគ្គោ វោស្សគ្គានុប្បទានំ កុសលានំ វា ធម្មានំ ភាវនាយ អសក្កច្ចកិរិយតា អសាតច្ចកិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិយតា ឱលីនវុត្តិតា និក្ខិត្តច្ឆន្ទតា និក្ខិត្តធុរតា អនាសេវនា អភាវនា អពហុលីកម្មំ អនធិដ្ឋានំ អននុយោគោ បមាទោ យោ ឯវរូបោ បមាទោ បមជ្ជនា បមជ្ជិតត្តំ អយំ វុច្ចតិ បមាទោ ។ ឥមិនា បមាទេន សមន្នាគតា ជនា បមត្តាតិ រុប្បន្តិ រូបេសុ ជនា បមត្តា ។

(៨៨) តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោតិ តស្មាតិ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា ឯវំ អាទីនវំ សម្បស្សមានោ រូបេសូតិ តស្មា តុវំ បិង្គិយ ។

ពាក្យថា ពួកជន បានដល់ពួកក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ ពួកវៃស្យ ពួកសូទ្រ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា មនុស្ស ។ ពាក្យថា ប្រមាទ គឺការប្រមាទ ខ្ញុំគួរពោលដូចតទៅនេះ ការបណ្តោយចិត្ត ការផ្តល់កម្លាំងដល់ការបណ្តោយចិត្តទៅ ក្នុងកាយទុច្ចរិត ក្នុងវចីទុច្ចរិត ក្នុងមនោទុច្ចរិត ឬក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ក្តី ភាពនៃកិរិយាមិនធ្វើរឿយ ៗ ភាពនៃកិរិយាមិនតាំងនៅ ភាពនៃកិរិយាប្រព្រឹត្តធូរថយ ការដាក់ចុះនូវឆន្ទៈ ការដាក់ចុះនូវធុរៈ ការមិនសេព ការមិនចម្រើន ការមិនធ្វើឲ្យច្រើន ការមិនអធិដ្ឋាន ការមិនប្រកបរឿយ ៗ ក្នុងការចម្រើនធម៌ជាកុសលក្តី ឈ្មោះថាការប្រមាទ សេចក្តីធ្វេសប្រហែស ការបណ្តែតបណ្តោយ ភាពនៃសេចក្តីធ្វេសប្រហែស ដែលមានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះហៅថា ការប្រមាទ ។ ពួកជនប្រកបដោយសេចក្តីប្រមាទនេះ ឈ្មោះថា អ្នកប្រមាទ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនប្រមាទ គឺលំបាកព្រោះរូប ។

(៨៨) ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គលមិនប្រមាទ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះហេតុនុ៎ះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ បុគ្គលកាលឃើញច្បាស់នូវទោស ក្នុងរូបយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបិង្គិយៈ ហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គលមិនប្រមាទ ។

អប្បមត្តោតិ សក្កច្ចការី សាតច្ចការី ។ បេ ។ អប្បមត្តោ កុសលេសុ ធម្មេសុ តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ ។

(៨៤) ជហស្សុ រូបំ អបុនព្ភវាយាតិ រូបន្តិ ចត្តារោ ច មហាភូតា ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយរូបំ ។ ជហស្សុ រូបន្តិ រូបំ ជហស្សុ រូបំ បជហស្សុ រូបំ វិនោទេហិ រូបំ ព្យន្តីករោហិ រូបំ អនភាវំ គមេហិ ជហស្សុ រូបំ ។ អបុនព្ភវាយាតិ យថា តេ រូបំ ឥធេវ និរុជ្ឈេយ្យ បុន បដិសន្ធិកោ ន និព្វត្តេយ្យ កាមធាតុយា វា រូបធាតុយា វា អរូបធាតុយា វា កាមភវេ វា រូបភវេ វា អរូបភវេ វា សញ្ញាភវេ វា អសញ្ញាភវេ វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ វា ឯកវោការភវេ វា ចតុវោការភវេ វា បញ្ចវោការភវេ វា បុន គតិយា វា ឧបបត្តិយា វា បដិសន្ធិយា វា សំសារេ វា វដ្ដេ វា ន ជនេយ្យ ន សញ្ជនេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ នាភិនិព្វត្តេយ្យ ឥធេវ និរុជ្ឈេយ្យ វូបសមេយ្យ អត្ថំ គច្ឆេយ្យ

ពាក្យថា ចូរជាបុគ្គលមិនប្រមាទ គឺធ្វើដោយគោរព ធ្វើរឿយៗ ។បេ។ មិនប្រមាទក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបិង្គិយៈ ហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គលមិនប្រមាទ ។

(៨៤) អធិប្បាយពាក្យថា ចូរលះបង់រូប ដើម្បីការមិនកើតទៀត ត្រង់ពាក្យថា រូប បានដល់មហាភូតរូប៤ និងរូបអាស្រ័យមហាភូតរូប៤ ។ ពាក្យថា ចូរលះបង់រូប គឺចូរលះបង់រូប ចូរហាលរូប ចូរបន្ទោបង់រូប ចូរធ្វើឲ្យវិនាសរូប ចូរឲ្យរូបវិនាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចូរលះបង់រូប ។ ពាក្យថា ដើម្បីការមិនឲ្យកើតទៀត អធិប្បាយថា រូបរបស់អ្នកគប្បីរលត់ក្នុងលោកនេះ យ៉ាងណា បដិសន្ធិកត មិនគប្បីកើតទៀត ក្នុងកាមធាតុក្តី ក្នុងរូបធាតុក្តី ក្នុងអរូបធាតុក្តី ក្នុងកាមភពក្តី ក្នុងរូបភពក្តី ក្នុងអរូបភពក្តី ក្នុងសញ្ញាភពក្តី ក្នុងអសញ្ញាភពក្តី ក្នុងនេវសញ្ញានាសញ្ញាភពក្តី ក្នុងឯកវោការភពក្តី ក្នុងចតុវោការភពក្តី ក្នុងបញ្ចវោការភពក្តី គឺ មិនគប្បីកើត មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បីកកើត មិនគប្បីកើតចំពោះទៀត ក្នុងគតិក្តី ក្នុងឧបបត្តិក្តី ក្នុងបដិសន្ធិក្តី ក្នុងសំសារក្តី ក្នុងវដ្តៈក្តី គឺថា គប្បីរលត់ ស្ងប់រម្ងាប់ ដល់នូវការតាំងនៅមិនបាន

បដិប្បស្សម្ភយាតិ ជហស្សុ រូបំ អបុនព្ភវាយ ។

តេនាហ ភគវា

ទិស្វាន រូបេសុ វិហញ្ញមានេ (បិង្គិយាតិ ភគវា)
រុប្បន្តិ រូបេសុ ជនា បមត្តា
តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ
ជហស្សុ រូបំ អបុនព្ភវាយាតិ ។

(៩០) ទិសា ចតស្សោ វិទិសា ចតស្សោ
ឧទ្ធំ អធោ ទស ទិសា ឥមាយោ
ន តុយ្ហំ អទិដ្ឋំ អស្សុតាមុតំ វា
អថោ អវិញ្ញាតំ កិញ្ចិ នមត្ថិ លោកេ
អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ
ជាតិជរាយ ឥធ វិប្បហានំ ។

(៩១) ទិសា ចតស្សោ វិទិសា ចតស្សោ ឧទ្ធំ អធោ ទស ទិសា ឥមាយោតិ ទស ទិសា ន តុយ្ហំ អទិដ្ឋំ អសុតំ អមុតំ អវិញ្ញាតំ កិញ្ចិ អត្តត្ថោ វា បរត្ថោ វា ឧភយត្ថោ វា

រម្ងាប់បង់ ក្នុងអត្តភាពនេះឯង កំចាត់ចោលផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចូរលះបង់រូប ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ) ពួកជនដែល
ប្រមាទ ឃើញសត្វទាំងឡាយ កំពុងលំបាកព្រោះរូប ក៏
លំបាកព្រោះរូប ម្នាលបិង្គិយៈ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គលមិន
ប្រមាទ លះបង់រូបទៅ ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។

(៩០) ទិសទាំង ១០ នេះ គឺ ទិសធំ ៤ ទិសតូច ៤ ទិសខាង
លើ ១ ទិសខាងក្រោម ១ របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ឈ្មោះថា ព្រះ
អង្គមិនធ្លាប់ឃើញ មិនធ្លាប់ឮ មិនធ្លាប់ប៉ះពាល់ មិនមានទេ
មួយទៀត របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ក្នុងលោក ឈ្មោះថាព្រះអង្គ
មិនធ្លាប់ជ្រាប មិនមានទេ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងនូវធម៌ណា ដែល
ជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ សូមព្រះអង្គត្រាស់
ប្រាប់ធម៌នោះឲ្យបាន ។

(៩១) ពាក្យថា ទិសទាំង ១០ នេះ គឺទិសធំ ៤ ទិសតូច ៤ ទិសខាងលើ ១ ទិសខាងក្រោម ១ សេចក្ដីថា ក្នុងទិសទាំង ១០ របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ដែលជាប្រយោជន៍ខ្លួនក្ដី ប្រយោជន៍អ្នកដទៃក្ដី ប្រយោជន៍ទាំងពីរក្ដី

ទិដ្ឋធម្មិកោ វា អត្ថោ សម្បរាយិកោ វា អត្ថោ ។បេ។ បរមត្ថោ វា នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ភតីតិ ន តុយ្ហំ អទិដ្ឋំ អសុតាមុតំ វា អថោ អវិញ្ញាតំ កិញ្ចិ ឥមស្មិំ លោកេ ។

(៩៦) អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញន្តិ អាចិក្ខ ធម្មន្តិ អាទិកល្យាណំ ។បេ។ និព្វានគាមិនិញ្ច បដិបទំ អាចិក្ខ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ អាចិក្ខ ធម្មំ ។ យមហំ វិជញ្ញន្តិ យមហំ ជានេយ្យំ វិជានេយ្យំ បដិវិជានេយ្យំ បដិវិជ្ឈេយ្យំ អធិគច្ឆេយ្យំ ផុសេយ្យំ សច្ឆិករេយ្យន្តិ អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ ។

(៩៧) ជាតិជរាយ ឥធ វិប្បហានន្តិ ឥធេវ

ប្រយោជន៍ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបច្ចុប្បន្នក្តី ប្រយោជន៍ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោកខាងមុខក្តី ។ បេ ។ ប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តមក្តី ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ឃើញ មិនធ្លាប់ឮ មិនធ្លាប់ប៉ះពាល់ មិនធ្លាប់ជ្រាប មិនមាន គ្មាន រកមិនមាន ពុំមាន មិនបានប្រាកដនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ឃើញ មិនធ្លាប់ឮ មិនធ្លាប់ប៉ះពាល់ មិនមានទេ ម្យ៉ាងទៀត របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ក្នុងលោក ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ជ្រាប មិនមានទេ ។

(៩៦) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គក្រាស់ប្រាប់ធម៌ ក្នុងបទថា ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងនូវធម៌ណា សូមព្រះអង្គក្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងឡើង បើក ចែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវធម៌ ឲ្យមានលំអបទដើម ។ បេ ។ នឹងនិព្វានគាមិនីបដិបទា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គក្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងនូវធម៌ណា គឺខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹង ដឹងច្បាស់ ដឹងជាក់ ចាក់ធ្លុះ ត្រាស់ដឹង ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងនូវធម៌ណា សូមព្រះអង្គក្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ។

(៩៧) ពាក្យថា ជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ

ជាតិជរាមរណស្ស បហានំ វូបសមោ បដិនិស្សគ្គោ បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្វានន្តិ ជាតិជ្ជរាយ ឥធ វិប្បហានំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ទិសា ចតស្សោ វិទិសា ចតស្សោ
ឧទ្ធំ អធោ ទស ទិសា ឥមាយោ
ន តុយ្ហំ អទិដ្ឋំ អសុតាមុតំ វា
អថោ អវិញ្ញាតំ កិញ្ចិ នមត្ថិ លោកេ
អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ
ជាតិជ្ជរាយ ឥធ វិប្បហានន្តិ ។

(៩៦) តណ្ហាធិបន្នេ មនុជេ បេក្ខមានោ
(បិង្គិយាតិ ភគវា)
សន្តាបជាតេ ជរសា បរេតេ
តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ
ជហស្សុ តណ្ហំ អបុនព្ភវាយ ។

(៩៧) តណ្ហាធិបន្នេ មនុជេ បេក្ខមានោតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។

គឺការលះបង់ ការរម្ងាប់បង់ ការលះលែងចោល ការរម្ងាប់នូវជាតិជរាមរណៈ គឺអមតនិព្វាន ក្នុងទីនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនិងជរាក្នុងទីនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

ទិសទាំង ១០ នេះ គឺទិសធំ ៤ ទិសតូច ៤ ទិសខាងលើ ១
ទិសខាងក្រោម ១ របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់
ឃើញ មិនធ្លាប់ឮ មិនធ្លាប់ប៉ះពាល់ មិនមានទេ មួយទៀត
របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ក្នុងលោក ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ជ្រាប
មិនមានទេ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា ដែលជាគ្រឿងលះបង់
ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ សូមព្រះអង្គ ក្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះដល់ខ្ញុំ ។

[៩៦] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ) អ្នកកាលបើ
សំឡឹងមើល នូវពួកមនុស្សដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ត្រូវ
សេចក្ដីក្ដៅក្រហាយកើតមាន ត្រូវជរាបៀតបៀន ម្នាលបិង្គិយៈ
អ្នកនឹងទៅជាបុគ្គលមិនប្រមាទ ព្រោះការឃើញនោះ ហេតុ
នេះ អ្នកចូរលះបង់តណ្ហា ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។

[៩៧] ពាក្យថា អ្នកកាលបើសំឡឹងមើល នូវពួកមនុស្ស ដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។

តណ្ហាធិបន្នេតិ តណ្ហាអធិបន្នេ តណ្ហានុគតេ តណ្ហា-
នុសដេ តណ្ហាយាបន្នេ អភិភូតេ បរិយាទិន្នចិត្តេ ។
មនុជេតិ សត្តាធិវចនំ ។ បេក្ខមានោតិ បេក្ខមានោ
ទក្ខមានោ ឱលោកយមានោ និជ្ឈាយមានោ ឧប-
បរិក្ខមានោតិ តណ្ហាធិបន្នេ មនុជេ បេក្ខមានោ ។
បិង្គិយាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។

(៤៦) សន្តាបជាតេ ជរសា បរេតេតិ សន្តាបជា-
តេតិ ជាតិយា សន្តាបជាតេ ជរាយ សន្តាបជាតេ
ព្យាធិនា សន្តាបជាតេ មរណេន សន្តាបជាតេ
សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសេហិ សន្តាបជា-
តេ នេរយិកេន ទុក្ខេន សន្តាបជាតេ ។ បេ ។
ទិដ្ឋិព្យសនេន ទុក្ខេន សន្តាបជាតេ ឦតិជាតេ
ឧបទ្ទវជាតេ ឧបសគ្គជាតេតិ សន្តាបជាតេ ។

ពាក្យថា ដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ គឺ តណ្ហាគ្របសង្កត់ ទៅតាម
តណ្ហា ឋាសទៅតាមតណ្ហា ជ្រមុជចុះក្នុងតណ្ហា ត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់
មានចិត្តគឺតណ្ហារួបរឹត ។ ពាក្យថា ពួកមនុស្ស គឺជាឈ្មោះនៃសត្វ ។
ពាក្យថា កាលបើសំឡឹងមើល គឺ កាលបើសំឡឹងមើល ក្រឡេកមើល
រមិលមើល ពិនិត្យមើល ពិចារណាមើល (ហេតុនោះ) ទ្រង់ត្រាស់ថា អ្នក
កាលបើសំឡឹងមើលពួកមនុស្ស ដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ។ ពាក្យថា
ម្នាលបិង្គិយៈ គឺ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍ចំឈ្មោះ ។

(៤៦) ពាក្យថា ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន ត្រូវជរាបៀត
បៀន ត្រង់ពាក្យថា ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន គឺ កើតសេចក្តី
ក្តៅក្រហាយព្រោះជាតិ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះជរា កើតសេចក្តី
ក្តៅក្រហាយព្រោះព្យាធិ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះមរណៈ កើត
សេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស និងសេច-
ក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្តដ៏ខ្លាំង កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយ ព្រោះទុក្ខ
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងនរក ។ បេ ។ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយ កើតមាន
ចង្រៃ កើតមានឧបទ្រព កើតមានឧបសគ្គ អំពីទុក្ខ ព្រោះវិនាសទិដ្ឋិ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន ។

ជរសា បរេតោតិ ជរាយ ផុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ ជាតិយានុគតោ ជរាយ អនុសដោ ព្យាធិនា អភិភូតោ មរណេន អព្ភាហតោ អតាណោ អលេណោ អសរណោ អសរណីភូតោតិ សន្តាបជាតោ ជរសា បរេតោ ។

(៤៧) តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោតិ តស្មាតិ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា ឯវំ អាទីនវំ សម្បស្សមានោ តណ្ហាយាតិ តស្មា តុវំ បិង្គិយ ។ អប្បមត្តោតិ សក្កច្ចការី សាតច្ចការី ។បេ។ អប្បមត្តោ កុសលេសុ ធម្មេសូតិ តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ ។

(៤៨) ជហស្សុ តណ្ហំ អបុនព្ភវាយាតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ជហស្សុ តណ្ហន្តិ តណ្ហំ ជហស្សុ តណ្ហំ បជហស្សុ តណ្ហំ វិនោទេហិ តណ្ហំ ព្យន្តីករោហិ តណ្ហំ អនភាវង្គមេហីតិ ជហស្សុ តណ្ហំ ។

ពាក្យថា ត្រូវជរាបៀតបៀន គឺត្រូវជរាប៉ះពាល់ បៀតបៀន រួបរឹត ប្រព័ទ្ធ ទៅតាមជាតិ ជរាទៅតាមដល់ ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំចាត់ មិនមានទីពំនាក់ មិនមានទីជ្រក មិនមានទីពឹង មិនមានទីរលឹក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន ត្រូវជរាបៀតបៀន ។

(៤៧) ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងទៅជាបុគ្គលមិនប្រហែស ព្រោះការឃើញនោះ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះការឃើញនោះ គឺព្រោះហេតុនោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ បុគ្គលកាលបើឃើញទោសនៃតណ្ហាយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នក ... ព្រោះការឃើញនោះ ។ ពាក្យថា គឺនឹងជាបុគ្គលមិនប្រហែស គឺនឹងជាបុគ្គលធ្វើដោយគោរព ធ្វើរឿយ ៗ ។ បេ ។ មិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងជាបុគ្គលមិនប្រហែស ព្រោះការឃើញនោះ ។

(៤៨) ពាក្យថា ចូរលះបង់តណ្ហា ដើម្បីការមិនកើតទៀត ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ចូរលះបង់តណ្ហា គឺចូរលះបង់តណ្ហា បន្ទោបង់តណ្ហា បន្សាបង់តណ្ហា ធ្វើឲ្យវិនាសតណ្ហា ញ៉ាំងតណ្ហាឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចូរលះបង់តណ្ហា ។

អបុនព្ភវាយាតិ យថា តេ រូបំ ឥធេវ និរុជ្ឈេយ្យ បុន បដិសន្ធិ ភវេ ន និព្វត្តេយ្យ កាមធាតុយា វា រូបធាតុយា វា អរូបធាតុយា វា កាមភវេ វា រូបភវេ វា អរូបភវេ វា សញ្ញាភវេ វា អសញ្ញាភវេ វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ វា ឯកវោការភវេ វា ចតុវោការភវេ វា បញ្ចវោការភវេ វា បុន គតិយា វា ឧបបត្តិយា វា បដិសន្ធិយា វា សំសារេ វា វដ្ដេ វា ន ជនេយ្យ ន សញ្ជនេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ នាភិនិព្វត្តេយ្យ ឥធេវ និរុជ្ឈេយ្យ វូបសមេយ្យ អត្ថំ គច្ឆេយ្យ បដិប្បស្សម្ភេយ្យាតិ ជហស្សុ តណ្ហំ អបុនព្ភវាយ ។ តេនាហ ភគវា

តណ្ហាធិបន្នេ មនុជេ បេក្ខមានោ
(បិង្គិយាតិ ភគវា)
សន្តាបជាតេ ជរសា បរេតេ
តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ
ជហស្សុ តណ្ហំ អបុនព្ភវាយាតិ ។

ពាក្យថា ដើម្បីការមិនកើតទៀត គឺ រូបរបស់អ្នក គប្បីរលត់ក្នុងទីនេះឯង យ៉ាងណា បដិសន្ធិភព មិនគប្បីកើតទៀត ក្នុងកាមធាតុក្តី រូបធាតុក្តី អរូបធាតុក្តី កាមភពក្តី រូបភពក្តី អរូបភពក្តី សញ្ញាភពក្តី អសញ្ញាភពក្តី នេវសញ្ញានាសញ្ញាភពក្តី ឯកវោការភពក្តី ចតុវោការភពក្តី បញ្ចវោការភពក្តី គឺមិនកើត មិនបង្កើត មិនកកើត មិនកើតចំពោះក្នុងគតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ សំសារ និងវដ្តៈទៀត គឺជាគប្បីរលត់ គប្បីចូលទៅរម្ងាប់ គប្បីដល់នូវការតាំងនៅមិនបាន គប្បីរម្ងាប់ចំពោះក្នុងទីនេះឯង គឺយ៉ាងនោះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចូរលះបង់តណ្ហា ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ) អ្នកកាលបើសំឡឹង
មើលពួកមនុស្ស ដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ត្រូវសេចក្តី
ក្តៅក្រហាយកើតមាន ត្រូវជរាបៀតបៀន ម្នាលបិង្គិយៈ
អ្នកនឹងទៅជាបុគ្គលមិនប្រហែស ព្រោះការឃើញនោះ ហេតុ
នេះ អ្នកចូរលះបង់តណ្ហា ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។

(៨៨) សហ គាថាបរិយោសានា តេន ព្រាហ្មណេន សទ្ធឹ ឯកច្ឆន្ទា ឯកប្បយោគា ឯកាធិប្បាយា ឯកវាសនវាសិតា តេសំ អនេកបាណសហស្សានំ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ តស្ស ច ព្រាហ្មណស្ស វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ។ សហ ចក្ខុប្បដិលាភា អជិនជដាវាកចីរតិទណ្ឌកមណ្ឌលុំ កេសា ច មស្សុ ច អន្តរហិតា ។ ភណ្ឌុកាសាយវត្ថវសនោ សង្ឃាដិបត្តចីវរធរោ អន្វត្ថប្បដិបត្តិយា បញ្ជលិកោ ភគវន្តំ នមស្សមានោ និសិន្នោ ហោតិ សត្ថា មេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

បិង្គិយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ សោឡសមោ ។

---

(៨៨) ក្នុងវេលាដំណាលគ្នានឹងចប់ព្រះគាថា ពួកសត្វទាំងឡាយណា មានឆន្ទៈតែមួយ មានប្រយោគតែមួយ មានបំណងតែមួយ នៅដោយវាសនាតែមួយ ជាមួយនឹងព្រាហ្មណ៍នោះ ធម្មចក្ខុ គឺសោតាបត្តិមគ្គ ប្រាសចាកធូលី ប្រាសចាកមន្ទិល កើតឡើងដល់ពាន់នៃសត្វទាំងឡាយដ៏ច្រើននោះថា ធម្មជាតណានីមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា មួយទៀត ធម្មចក្ខុ ប្រាសចាកធូលី ប្រាសចាកមន្ទិល កើតឡើងដល់ព្រាហ្មណ៍នោះថា ធម្មជាតណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ស្បែកខ្លា ផ្នួងសក់ សំពត់សម្បកឈើ ឈើច្រត់ កុណ្ឌី សក់នឹងពុកមាត់ បាត់ទៅក្នុងវេលាដំណាលគ្នានឹងការបានចក្ខុ ។ ព្រាហ្មណ៍នោះ ជាភិក្ខុមានកណ្ឋៈ នឹងស្លៀកពាក់សំពត់កាសាយៈ ទ្រទ្រង់សង្ឃាដិបាត្រនឹងចីវរ អង្គុយប្រណម្យអញ្ជលីនមស្ការព្រះមានព្រះភាគ ដោយការសម្រេចប្រយោជន៍ដ៏សមគួរ បានពោលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគជាគ្រូនៃខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមជាសាវ័ក ។

ចប់ បិង្គិយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ១៦ ។

សោឡសមាណវកបញ្ហានិគមនិទ្ទេសោ

(១០០) ឥទមវោច ភគវា មគធេសុ វិហរន្តោ បាសាណកេ ចេតិយេ បរិចារកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានំ អជ្ឈិដ្ឋោ បុដ្ឋោ បុដ្ឋោ បញ្ហំ ព្យាកាសិ ។

(១០១) ឥទមវោចាតិ ឥទំ បារាយនំ អវោច ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ឥទមវោច ភគវា ។

(១០២) មគធេសុ វិហរន្តោតិ មគធនាមកេ ជនបទេ ។ វិហរន្តោតិ វិហរន្តោ ឥរិយន្តោ វត្តេន្តោ បាលេន្តោ យបេន្តោ យាបេន្តោ ។ បាសាណកេ ចេតិយេតិ បាសាណចេតិយំ វុច្ចតិ ពុទ្ធាសនន្តិ មគធេសុ វិហរន្តោ បាសាណកេ ចេតិយេ ។

សោឡសមាណវកបញ្ហានិគមនិទ្ទេស

(១០០) ព្រះមានព្រះភាគ កាលគង់នៅ នាបាសាណកចេតិយ ក្នុងមគធជនបទ ទ្រង់បានសំដែងធម៌នេះ កាលព្រាហ្មណ៍ ចំនួន ១៦ ជាអ្នកបំរើ (នៃពាវរីព្រាហ្មណ៍) អារាធនា សួរហើយ ៗ ព្រះអង្គក៏បានទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នា ។

(១០១) ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានសំដែងធម៌នេះ គឺ បានសំដែងធម៌បារាយនៈនេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បានសំដែងធម៌នេះ ។

(១០២) ពាក្យថា កាលគង់នៅក្នុងមគធជនបទ គឺក្នុងជនបទមានឈ្មោះថា មគធៈ ។ ពាក្យថា កាលគង់នៅ គឺកាលឋិតនៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ។ ពាក្យថា បាសាណកចេតិយ សេចក្ដីថា ពុទ្ធាសនៈ លោកហៅថា បាសាណចេតិយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលគង់នៅនាបាសាណកចេតិយ ក្នុងមគធជនបទ ។

(១០៣) បរិចារិកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានន្តិ បិង្គិយោ(១) ព្រាហ្មណោ ពាវរិស្ស ព្រាហ្មណស្ស សេដ្ឋោ សេដ្ឋកោ(២) បរិចារកោ បិង្គិយេន(៣) តេ សោឡសាតិ ឯវម្បិ បរិចារិកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានំ ។ អថវា តេ សោឡស ព្រាហ្មណា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ សេដ្ឋា សេដ្ឋកា បរិចារកា សំយុត្តិ ឯវម្បិ បរិចារិកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានំ ។

(១០៤) អជ្ឈិដ្ឋោ បុដ្ឋោ បុដ្ឋោ បញ្ហំ ព្យាកាសីតិ អជ្ឈិដ្ឋោ អជ្ឈេសិតោ ។ បុដ្ឋោ បុដ្ឋោតិ បុដ្ឋោ បុច្ឆិតោ យាចិតោ អជ្ឈេសិតោ បសាទិតោ ។ បញ្ហំ ព្យាកាសីតិ បញ្ហំ ព្យាកាសិ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ បកាសេសីតិ អជ្ឈិដ្ឋោ បុដ្ឋោ បុដ្ឋោ បញ្ហំ ព្យាកាសិ(៤) ។

---

១ ម. សិង្គិយោ ។ ២ បដ្ឋោ បដ្ឋកោ ។ ៣ សំស្សេ តេន ។ ៤ ម. ព្យាកាសិ តេនេវ វុត្តិ ។ តិកោ ឃំ មនុស្សលោកេ តិទសាធិប ភគវា ... យាចិយ បរិចារិកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានំ អជ្ឈិដ្ឋោ បុដ្ឋោ បុដ្ឋោ បញ្ហំ ព្យាកាសីតិ ទិស្សតិ ។

(១០៣) ពាក្យថា កាលត្រូវព្រាហ្មណ៍ជាអ្នកបំរើទាំង ១៦ សេចក្តីថា បិង្គិយព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកបំរើ ប្រសើរ ថ្លៃថ្លា នៃពាវរីព្រាហ្មណ៍ ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ នាក់នោះ រាប់ទាំងបិង្គិយព្រាហ្មណ៍ផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលព្រាហ្មណ៍ទាំង១៦ ជាអ្នកបំរើ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ ឬថា ព្រាហ្មណ៍ទាំង១៦ នោះ ជាអ្នកបំរើ ប្រសើរ ថ្លៃថ្លា នៃព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ ជាអ្នកបំរើ យ៉ាងនេះក៏បាន ។

(១០៤) ពាក្យថា អារាធនា សួរហើយៗ ព្រះអង្គក៏បានទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នា គឺ អារាធនាហើយ និមន្តហើយ ។ ពាក្យថា សួរហើយៗ គឺសួរហើយ សួរបញ្ជាក់ហើយ អង្វរហើយ អារាធនាហើយ ឲ្យជ្រះថ្លាហើយ ។ ពាក្យថា ទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នា គឺទ្រង់ដោះស្រាយ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងឡើង បើក ចែកចេញ ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសនូវប្រស្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អារាធនា សួរហើយៗ ព្រះអង្គក៏បានទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នា ។

(១០៨) ឯកមេកស្ស ចេវ បញ្ហស្ស អត្ថមញ្ញាយ ធម្មមញ្ញាយ ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជេយ្យ គច្ឆេយ្យ ជរាមរណស្ស បារំ បារង្គមនីយា ឥមេ ធម្មាតិ តស្មា ឥមស្ស ធម្មបរិយាយស្ស បារាយនន្តេវ អធិវចនំ ។

(១០៩) ឯកមេកស្ស ចេវ បញ្ហស្សាតិ ។ ឯក- មេកស្ស ចេវ អជិតបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ តិស្សមេត្តេយ្យបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ បុណ្ណកបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ មេត្តគូបញ្ហស្ស ឯក- មេកស្ស ចេវ ធោតកបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ ឧបសីវបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ នន្ទ- បញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ ហេមកបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ តោទេយ្យបញ្ហស្ស ឯកមេ- កស្ស ចេវ កប្បបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ ជតុកណ្ណីបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ ភទ្រាវុធ- បញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេវ ឧទយបញ្ហស្ស ឯក- មេកស្ស ចេវ បោសាលបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស

(១០៨) ប្រសិនបើបុគ្គល បានដឹងអត្ថ បានដឹងធម៌ នៃប្រស្នាមួយៗ ហើយប្រតិបត្តិនូវធម៌ ដ៏សមគួរដល់ធម៌ បុគ្គលនោះ នឹងទៅកាន់ត្រើយនៃជរានិងមរណៈ ពុំខាន (ព្រោះថា) ធម៌ទាំងនេះ ជាធម៌គួរដល់សត្វទៅកាន់ត្រើយ ហេតុនោះ ពាក្យថា បារាយនៈ ជាឈ្មោះនៃធម្មបរិយាយនេះ ។

(១០៩) ពាក្យថា ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាមួយៗ គឺ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាអជិតមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាតិស្សមេត្តេយ្យ- មាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាបុណ្ណកមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាមេត្តគូមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាធោតក- មាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាឧបសីវមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នានន្ទមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាហេមកមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាតោទេយ្យមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាកប្បមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាជតុកណ្ណីមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាភទ្រាវុធមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាឧទយមាណពមួយៗ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាបោសាលមាណពមួយៗ

ចេតិ មោឃរាជប្បញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ចេតិ បិង្គិយប្បញ្ហស្សាតិ ឯកមេកស្ស ចេតិ បញ្ហស្ស ។

(១០៧) អត្ថមញ្ញាយ ធម្មមញ្ញាយាតិ ស្សេវ បញ្ហោ ធម្មោ វិសជ្ជិតំ អត្ថោ អត្ថំ អញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ អត្ថមញ្ញាយ ។ ធម្មមញ្ញាយាតិ ធម្មំ អញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ ធម្មមញ្ញាយ ។

(១០៨) ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជេយ្យាតិ សម្មាបដិបទំ អនុលោមប្បដិបទំ អបច្ចនីកប្បដិបទំ អន្វត្ថប្បដិបទំ ធម្មានុធម្មប្បដិបទំ បដិបជ្ជេយ្យាតិ ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជេយ្យ ។

(១០៩) គច្ឆេយ្យ ជាតិមរណស្ស បារន្តិ ជាតិមរណបារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ គច្ឆេយ្យ ជាតិមរណស្ស បារន្តិ បារំ គច្ឆេយ្យ

ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាមោឃរាជមាណពមួយ ១ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាបិង្គិយមាណពមួយ ១ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាមួយៗ ។

(១០៧) ពាក្យថា បានដឹងអត្ថ បានដឹងធម៌ គឺបានដឹង យល់ ពិចារណា ក្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវសេចក្តីថា ធម៌គឺប្រស្នានោះឯង អត្ថគឺការដោះស្រាយនោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានដឹងអត្ថ ។ ពាក្យថា បានដឹងធម៌ គឺបានដឹង យល់ ពិចារណា ក្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវធម៌ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានដឹងធម៌ ។

(១០៨) ពាក្យថា ប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ គឺ ប្រតិបត្តិ សម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនីកប្បដិបទា អន្វត្ថប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ប្រតិបត្តិធម៌ ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ។

(១០៩) ពាក្យថា ទៅកាន់ត្រើយ នៃជាតិនិងមរណៈ កុំមាន សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយនៃជាតិនិងមរណៈ បានដល់ សេចក្តីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា នឹងទៅកាន់ត្រើយ នៃជាតិនិងមរណៈកុំមាន បានសេចក្តីថា នឹងទៅកាន់ត្រើយ

បារំ អធិគច្ឆេយ្យ បារំ ផុសេយ្យ បារំ សច្ឆិករេយ្យាតិ គច្ឆេយ្យ ជរាមរណស្ស បារំ ។

(១១០) បារគមនិយា(១) ឥមេ ធម្មាតិ ឥមេ ធម្មា បារគមនិយា បារំ បាបេន្តិ បារំ សម្បាបេន្តិ បារំ សមនុបាបេន្តិ ជរាមរណស្ស តរណាយ សំវត្តន្តីតិ បារគមនិយា ឥមេ ធម្មា ។

(១១១) តស្មា ឥមស្ស ធម្មបរិយាយស្សាតិ តស្មាតិ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា តស្មា ។ ឥមស្ស ធម្មបរិយាយស្សាតិ ឥមស្ស បារាយនស្សាតិ តស្មា ឥមស្ស ធម្មបរិយាយស្ស ។

(១១២) បារាយនន្តេវ អធិវចនន្តិ បារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ អយនំ វុច្ចតិ មគ្គោ សេយ្យថីទំ សម្មាទិដ្ឋិ ។បេ។ សម្មាសមាធិ ។ អធិវចនន្តិ នាមំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ ។បេ។

១ ម. បារង្គមនិយា ។

នឹងដល់នូវត្រើយ នឹងប៉ះពាល់ត្រើយ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវត្រើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នឹងទៅកាន់ត្រើយ នៃជរានិងមរណៈក៏បាន ។

(១១០) ពាក្យថា ធម៌ទាំងនេះ ជាធម៌គួរនាំសត្វទៅកាន់ត្រើយ សេចក្ដីថា ធម៌ទាំងនេះ ជាធម៌គួរនាំសត្វទៅកាន់ត្រើយ គឺ ញុំាងសត្វឲ្យដល់ត្រើយ ឲ្យដល់ព្រមនូវត្រើយ ឲ្យដល់សព្វនូវត្រើយ គឺ ជាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីឆ្លងផុតជរានិងមរណៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ធម៌ទាំងនេះ ជាធម៌គួរនាំសត្វទៅកាន់ត្រើយ ។

(១១១) ពាក្យថា ហេតុនោះ . . . នៃធម្មបរិយាយនេះ ត្រង់ពាក្យថា ហេតុនោះ គឺ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ហេតុនោះ ។ ពាក្យថា នៃធម្មបរិយាយនេះ គឺ នៃបារាយនៈនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ហេតុនោះ . . . នៃធម្មបរិយាយនេះ ។

(១១២) ពាក្យថា បារាយនៈ ជាឈ្មោះ សេចក្ដីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា បារៈ បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ មគ្គគឺសម្មាទិដ្ឋិ ។បេ។ សម្មាសមាធិ លោកហៅថា អាយនៈ ។ ពាក្យថា ឈ្មោះ គឺជានាម ការរាប់ សេចក្ដីសំគាល់ បញ្ញត្តិ ។បេ។

អភិលាបោ ហោតិ បារាយនន្តេវ អធិវចនំ ។

(១១៣) អជិតោ តិស្សមេត្តេយ្យោ បុណ្ណកោ អថ មេត្តគូ
ធោតកោ ឧបសីវោ ច នន្ទោ ច អថ ហេមកោ
តោទេយ្យកប្បា ទុភយោ ជតុកណ្ណី ច បណ្ឌិតោ
ភទ្រាវុធោ ឧទយោ ច បោសាលោ ចាបិ ព្រាហ្មណោ
មោឃរាជា ច មេធាវី បិង្គិយោ ច មហាឥសិ
ឯតេ ពុទ្ធំ ឧបាគញ្ឆុំ សម្បន្នចរណំ ឥសិំ
បុច្ឆន្តា និបុណេ បញ្ហេ ពុទ្ធសេដ្ឋំ ឧបាគមុំ ។

(១១៤) ឯតេ ពុទ្ធំ ឧបាគញ្ឆុន្តិ ឯតេតិ[១] ព្រាហ្មណា ។ ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភគវា សយម្ភូ អនាចរិយកោ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សច្ចានិ អភិសម្ពុជ្ឈិ តត្ថ ច សព្វញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ ។ ពុទ្ធោតិ កេនដ្ឋេន ពុទ្ធោ ។

---
១ ម. ឯតេតិ សោឡសបារាយនិយា ព្រាហ្មណា ។

ជាពាក្យសម្រាប់ហៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពាក្យថា បារាយនៈ ជាឈ្មោះ ។

(១១៣) អជិតៈ ១ តិស្សមេត្តេយ្យៈ ១ បុណ្ណកៈ ១ មេត្តគូ ១ ធោតកៈ ១ ឧបសីវៈ ១ នន្ទៈ ១ ហេមកៈ ១ ជនពីរនាក់ គឺ តោទេយ្យៈ ១ កប្បៈ ១ និងជតុកណ្ណីបណ្ឌិត ១ ភទ្រាវុធ ១ ឧទយៈ ១ បោសាលព្រាហ្មណ៍ ១ មោឃរាជ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ១ បិង្គិយៈ ជាអ្នកស្វែងរកគុណធំ ១ ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ នាក់នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធជាឥសី ទ្រង់មានចរណៈបរិបូណ៌ បានចូលមកគាល់ សួរប្រស្នាដ៏ល្អិត ចំពោះព្រះពុទ្ធប្រសើរ ។

(១១៤) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ នាក់នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធ ត្រង់ពាក្យថា នុ៎ះ គឺពួកព្រាហ្មណ៍នុ៎ះ ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ដឹងឯង មិនមានបុគ្គលជាគ្រូ បានត្រាស់ដឹងដោយព្រះអង្គឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលព្រះអង្គមិនធ្លាប់ឮហើយក្នុងកាលមុន ទាំងបានដល់សព្វញ្ញុតញ្ញាណក្នុងសច្ចៈទាំងនោះ និងការស្ទាត់ក្នុងពលៈទាំងឡាយ ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ចុះឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ដោយអត្ថដូចម្តេច ។

ពុជ្ឈិតា សច្ចានីតិ ពុទ្ធោ ។ ពោធេតា បជាយាតិ ពុទ្ធោ ។ សព្វញ្ញុតាយ ពុទ្ធោ ។ សព្វទស្សាវិតាយ ពុទ្ធោ ។ អនញ្ញនេយ្យតាយ ពុទ្ធោ ។ វិកសិតាយ ពុទ្ធោ ។ ខីណាសវសង្ខាតេន ពុទ្ធោ ។ និរុបក្កិលេសសង្ខាតេន ពុទ្ធោ ។ ឯកន្តវីតរាគោតិ ពុទ្ធោ ។ ឯកន្តវីតទោសោតិ ពុទ្ធោ ។ ឯកន្តវីតមោហោតិ ពុទ្ធោ ។ ឯកន្តនិក្កិលេសោតិ ពុទ្ធោ ។ ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ពុទ្ធោ ។ ឯកោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ពុទ្ធោ ។ អពុទ្ធិវិហតត្តា ពុទ្ធិប្បដិលាភា ពុទ្ធោ ។ ពុទ្ធោតិ នេតំ នាមំ មាតរា កតំ ន បិតរា កតំ ន ភាតរា កតំ ន ភគិនិយា កតំ

ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ញុំាងពពួកសត្វឲ្យត្រាស់ដឹង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គដឹងនូវធម៌ទាំងពួង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គឃើញធម៌ទាំងពួង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គដឹងច្បាស់ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គរីកហើយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះគេពោលថា ព្រះអង្គមានអាសវៈអស់ហើយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះគេពោលថា ព្រះអង្គមានឧបក្កិលេសចេញហើយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាករាគៈដោយចំណែកមួយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកទោសៈដោយចំណែកមួយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកមោហៈដោយចំណែកមួយ ។ ឈ្មោះថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់មានកិលេសចេញហើយដោយចំណែកមួយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ទៅហើយកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ជាបុគ្គលឯក ត្រាស់ដឹងចំពោះសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ មិនមាននរណាជាគ ដទៃក្រៃលែងជាង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះទ្រង់កំចាត់បង់សេចក្តីល្ងង់ ព្រោះការបាននូវប្រាជ្ញា ។ ព្រះនាមព្រះពុទ្ធនុ៎ះ មិនមែនព្រះមាតាថ្វាយ មិនមែនព្រះបិតាថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនប្រុសថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនស្រីថ្វាយ

ន មិត្តាមច្ចេហិ កតំ ន ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ ន សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ ន ទេវតាហិ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតំ ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ ពោធិយា មូលេ សហ សព្វញ្ញុតញ្ញាណស្ស បដិលាភា សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ពុទ្ធំ ។ ឯតេ ពុទ្ធំ ឧបាគមុន្តិ ឯតេ ពុទ្ធំ ឧបាគមីសុ ឧបសង្កមីសុ បយិរុបាសីសុ បរិបុច្ឆីសុ បរិបញ្ហីសុតិ ឯតេ ពុទ្ធំ ឧបាគមុំ ។

[១១៨] សម្បន្នចរណំ ឥសិន្តិ ចរណំ វុច្ចតិ សីលាចារនិប្ផត្តិ ។ សីលសំវរោបិ ចរណំ ឥន្ទ្រិយសំវរោបិ ចរណំ ភោជនេ មត្តញ្ញុតាបិ ចរណំ ជាគរិយានុយោគោបិ ចរណំ សត្តបិ សទ្ធម្មា ចរណំ ចត្តារិបិ ឈានាបិ ចរណំ ។ សម្បន្នចរណន្តិ សម្បន្នចរណំ សេដ្ឋចរណំ បាមោក្ខចរណំ ឧត្តមចរណំ បវរចរណន្តិ សម្បន្នចរណំ ។

មិនមែនពួកមិត្តនឹងអាមាត្យធ្វើឲ្យ មិនមែនពួកញាតិនឹងសាលោហិតធ្វើឲ្យ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ធ្វើឲ្យ មិនមែនពួកទេវតាធ្វើឲ្យទេ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ នុ៎ះ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយមានព្រះភាគ ជាព្រះនាមកើតក្នុងទីបំផុតនៃវិមោក្ខ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ កើតព្រោះការត្រាស់ដឹងព្រមដោយការបានចំពោះនូវសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធ ។ ពាក្យថា នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធ គឺ ព្រាហ្មណ៍ទាំងនុ៎ះ ចូលមករក ចូលមកជិត មកអង្គុយជិត សាកសួរ ដណ្ដឹងសួរ នូវព្រះពុទ្ធ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ នាក់នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធ ។

[១១៨] ពាក្យថា ជាឥសី មានចរណៈបរិបូណ៌ អធិប្បាយថា ការសម្រេចដោយសីលាចារៈ លោកហៅថា ចរណៈ ។ ការសង្រួមសីល ឈ្មោះថាចរណៈ ការសង្រួមឥន្ទ្រិយ ឈ្មោះថាចរណៈ ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ឈ្មោះថាចរណៈ ការប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក ឈ្មោះថាចរណៈ ព្រះសទ្ធម្មទាំង ៧ ឈ្មោះថាចរណៈ ឈានទាំង ៤ ឈ្មោះថាចរណៈ ។ ពាក្យថា មានចរណៈបរិបូណ៌ គឺមានចរណៈគ្រប់គ្រាន់ មានចរណៈដ៏ប្រសើរ មានចរណៈជាប្រធាន មានចរណៈដ៏ឧត្តម មានចរណៈដ៏ថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចរណៈបរិបូណ៌ ។

ឥសិន្តិ ឥសិ ។ ភគវា មហន្តំ សីលក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ ឥសិ ។បេ។ មហេសក្ខេហិ វា សត្តេហិ ឯសិតោ គវេសិតោ បរិយេសិតោ កហំ ពុទ្ធោ កហំ ភគវា កហំ ទេវទេវោ កហំ នរាសភោតិ ឥសីតិ សព្វញ្ញូតរណំ ឥសី ។

(១១៦) ពុដ្ឋា និបុណោ បញ្ហោតិ ពុដ្ឋាតិ ពុដ្ឋា យាចិតា អជ្ឈេសិតា បសាទិតា ។ និបុណោ បញ្ហោតិ គម្ភីរេ ទុទ្ទសេ ទុរនុពោធេ សន្តេ បណីតេ អតក្កាវចរេ និបុណេ បណ្ឌិតវេទនីយេ បញ្ហេតិ ពុដ្ឋា និបុណេ បញ្ហេ ។

(១១៧) ពុទ្ធសេដ្ឋំ ឧបាគមុន្តិ ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភគវា ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ។ សេដ្ឋន្តិ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ បាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរន្តិ ពុទ្ធសេដ្ឋំ ។ ឧបាគមុន្តិ ឧបាគមឹសុ ឧបសង្កមឹសុ

ពាក្យថា ឥសី គឺជាអ្នកស្វែង ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាឥសី ព្រោះហេតុព្រះអង្គស្វែង ស្វែងរក ស្វះស្វែងនូវសីលក្ខន្ធដ៏ធំ ។បេ។ ម្យ៉ាង ឈ្មោះថាឥសី ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ត្រូវសត្វទាំងឡាយមានសក្តិធំ រកស្វែង ស្វះស្វែងថា ព្រះពុទ្ធគង់ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគគង់ក្នុងទីណា ព្រះពុទ្ធជាទេវតាដ៏ជាងទេវតា គង់ក្នុងទីណា ព្រះពុទ្ធជានរៈអង់អាច គង់ក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាឥសី មានទបណោៈ បរិបូណ៌ ។

(១១៦) ពាក្យថា សួរប្រស្នាដ៏ល្អិត គឺពាក្យថា សួរ គឺសួរ អង្វរ អារាធនា ជ្រះថ្លា ។ ពាក្យថា ប្រស្នាដ៏ល្អិត គឺប្រស្នាដ៏ជ្រាលជ្រៅ ដែលបុគ្គលឃើញបានដោយកម្រ ត្រាស់ដឹងបានដោយកម្រ ដ៏ល្អិត ឧត្តម មិនជាទីស្ទង់ដោយសេចក្តីត្រិះរិះ ជាប្រស្នាដ៏ម៉ត់ចត់ មានតែបណ្ឌិតទើបដឹងបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សួរប្រស្នាដ៏ល្អិត ។

(១១៧) ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ក្នុងបទថា ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធប្រសើរ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ។បេ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ប្រសើរ គឺលើស ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធប្រសើរ ។ ពាក្យថា ចូលមកគាល់ គឺ ចូលមករក ចូលមកជិត

បយិរុបាសិសុ បរិបុច្ឆិសុ បរិបញ្ហឹសុតិ ពុទ្ធសេដ្ឋំ ឧបាគមុំ ។ តេនេតំ វុច្ចតិ

បរេ ពុទ្ធំ ឧបាគច្ឆុំ សម្បន្នចរណំ ឥសឹ
បុច្ឆន្តា និបុណេ បញ្ហេ ពុទ្ធសេដ្ឋំ ឧបាគមុន្តិ ។

(១១៨) តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាកាសិ
បញ្ហំ បុដ្ឋោ យថាតថំ
បញ្ហានំ វេយ្យាករណេន
តោសេសិ ព្រាហ្មណេ មុនិ ។

(១១៩) តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាកាសីតិ តេសន្តិ សោឡសន្នំ បារាយនិយានំ ព្រាហ្មណានំ ។ ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភគវា ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ។ ព្យាកាសីតិ តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាកាសិ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ បកាសេសីតិ តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាកាសិ ។

ចូលមកអង្គុយជិត សាកសួរ ដណ្ដឹងសួរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធប្រសើរ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦នាក់នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធ
ជាឥសី ទ្រង់មានចរណៈបរិបូណ៌ បានចូលមកគាល់
សួរប្រស្នាដ៏ល្អិត ចំពោះព្រះពុទ្ធប្រសើរ ។

(១១៨) ព្រះពុទ្ធ ដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សួរប្រស្នា
ហើយ ក៏ទ្រង់ព្យាករហើយ តាមសេចក្ដីពិត ព្រះ
មុនិ បានទ្រង់ញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ឲ្យត្រេកអរ
ដោយការព្យាករណ៍ប្រស្នាទាំងឡាយ ។

(១១៩) ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ(សួរប្រស្នាហើយ) ក៏ទ្រង់ព្យាករហើយ ត្រង់ពាក្យថា ដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ គឺដែលពួកព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ ជាអ្នកគួរទៅកាន់ត្រើយ ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។បេ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ទ្រង់ព្យាករហើយ គឺព្រះពុទ្ធទ្រង់ព្យាករ ប្រាប់ សំដែង តែងតាំង តាំងផ្ដើម បើក ចែកចាយ ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសហើយ ចំពោះជនទាំងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ (សួរប្រស្នាហើយ) ទ្រង់ព្យាករហើយ ។

[១៦០] បញ្ហំ បុដ្ឋោ យថាតថន្តិ បញ្ហំ បុដ្ឋោតិ បញ្ហំ បុច្ឆិតោ យាចិតោ អជ្ឈេសិតោ បសាទិតោ ។ យថាតថន្តិ យថា អាចិក្ខិតព្វំ តថា អាចិក្ខិ យថា ទេសិតព្វំ តថា ទេសេសិ យថា បញ្ញបេតព្វំ តថា បញ្ញបេសិ យថា បដ្ឋបេតព្វំ តថា បដ្ឋបេសិ យថា វិវរិតព្វំ តថា វិវរិ យថា វិភជិតព្វំ តថា វិភជិ យថា ឧត្តានីកាតព្វំ តថា ឧត្តានីមកាសិ យថា បកាសេតព្វំ តថា បកាសេសីតិ បញ្ហំ បុដ្ឋោ យថាតថំ ។

[១៦១] បញ្ហានំ វេយ្យាករណេនាតិ បញ្ហានំ វេយ្យាករណេន អាចិក្ខនេន ទេសនេន បញ្ញបនេន បដ្ឋបនេន វិវរណេន វិភជនេន ឧត្តានីកម្មេន បកាសនេនាតិ បញ្ហានំ វេយ្យាករណេន ។

[១៦២] តោសេសិ ព្រាហ្មណោ មុនីតិ តោសេសីតិ តោសេសិ វិតោសេសិ បសាទេសិ អារាធេសិ អត្តមនេ អកាសិ ។

[១៦០] ពាក្យថា សួរប្រស្នាហើយ ... តាមសេចក្តីពិត ត្រង់ពាក្យថា សួរប្រស្នាហើយ គឺ អង្វរ អារាធនា ឲ្យជ្រះថ្លាហើយ នូវប្រស្នា ។ ពាក្យថា តាមសេចក្តីពិត គឺ គួរប្រាប់យ៉ាងណា ទ្រង់ប្រាប់យ៉ាងនោះ គួរសំដែងយ៉ាងណា ទ្រង់សំដែងយ៉ាងនោះ គួរតែងតាំងយ៉ាងណា ទ្រង់តែងតាំងយ៉ាងនោះ គួរតាំងផ្តើមយ៉ាងណា ទ្រង់តាំងផ្តើមយ៉ាងនោះ គួរបើកយ៉ាងណា ទ្រង់បើកយ៉ាងនោះ គួរចែកញែកយ៉ាងណា ទ្រង់ចែកញែកយ៉ាងនោះ គួរធ្វើឲ្យរាក់យ៉ាងណា ទ្រង់ធ្វើឲ្យរាក់យ៉ាងនោះ គួរប្រកាសយ៉ាងណា ទ្រង់ប្រកាសយ៉ាងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សួរប្រស្នាហើយ ... តាមសេចក្តីពិត ។

[១៦១] ពាក្យថា ដោយការព្យាករណ៍ប្រស្នាទាំងឡាយ គឺ ដោយការព្យាករណ៍ ការប្រាប់ ការសំដែង ការតែងតាំង ការតាំងផ្តើម ការបើក ការចែកញែក ការធ្វើឲ្យរាក់ ការប្រកាស នូវប្រស្នាទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដោយការព្យាករណ៍ប្រស្នាទាំងឡាយ ។

[១៦២] ពាក្យថា ឲ្យត្រេកអរ ក្នុងបទថា ព្រះមុនិបានទ្រង់ញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ឲ្យត្រេកអរ គឺ ឲ្យត្រេកអរ ឲ្យត្រេកអរវិសេស ឲ្យជ្រះថ្លា ឲ្យស្រស់ស្រាយ បានធ្វើពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះឲ្យមានចិត្តរីករាយ ។

ព្រាហ្មណោតិ សោឡស ពាវរិយេ ព្រាហ្មណេ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនីតិ តោសេសិ ព្រាហ្មណេ មុនិ ។ តេនេតំ វុច្ចតិ

តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាកាសិ បញ្ហំ បុដ្ឋោ យថាតថំ

បញ្ហានំ វេយ្យាករណេន តោសេសិ ព្រាហ្មណេ

មុនីតិ ។

(១៦៣) តេ តោសិតា ចក្ខុមតា ពុទ្ធេនាទិច្ចពន្ធុនា

ព្រហ្មចរិយមចរិំសុ វរបញ្ញស្ស សន្តិកេ ។

(១៦៤) តេ តោសិតា ចក្ខុមតាតិ តេតិ សោឡស ពាវរិយា ព្រាហ្មណា ។ តោសិតាតិ តោសិតា វិតោសិតា បសាទិតា អារាធិតា អត្តមនា កតាតិ តេ តោសិតា ។

ពាក្យថា ញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ គឺ ពន្យល់ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ ដែលជាអ្នកគួរដល់ត្រើយ ។ ពាក្យថា ព្រះមុនិ សេចក្ដីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានដល់ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ បុគ្គលណាកន្លងបង់នូវបណ្ដាញ ជាគ្រឿងជាប់ជំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមុនិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមុនិបានទ្រង់ញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ឲ្យត្រេកអរ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

ព្រះពុទ្ធ ដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សួរប្រស្នាហើយ ក៏ទ្រង់

ព្យាករហើយ តាមសេចក្ដីពិត ព្រះមុនិ បានញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍

ឲ្យត្រេកអរ ដោយការព្យាករណ៍ប្រស្នាទាំងឡាយ ។

(១៦៣) ជនទាំងនោះ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ជាផៅពង្ស នៃព្រះ

អាទិត្យ មានចក្ខុ បានឲ្យត្រេកអរហើយ ក៏បានប្រព្រឹត្ត

ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងសំណាក់ព្រះសាស្ដា មានបញ្ញាប្រសើរ ។

(១៦៤) ពាក្យថា ជនទាំងនោះ ដែលព្រះពុទ្ធ មានចក្ខុ បានឲ្យត្រេកអរហើយ ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងនោះ គឺពួកព្រាហ្មណ៍ ទាំង ១៦ ដែលគួរទៅកាន់ត្រើយ ។ ពាក្យថា បានឲ្យត្រេកអរ គឺបានឲ្យត្រេកអរ ឲ្យត្រេកអរពិសេស ឲ្យជ្រះថ្លា ឲ្យស្រស់ស្រាយ ធ្វើឲ្យមានចិត្តរីករាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងនោះ . . . បានឲ្យត្រេកអរហើយ ។

ចក្ខុមតាតិ ភគវា បញ្ចហិ ចក្ខូហិ ចក្ខុមា មំសចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ទិព្វចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា បញ្ញាចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា សមន្តចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ កថំ ភគវា មំសចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ បេ ។ ឯវំ ភគវា សមន្តចក្ខុនាបិ ចក្ខុមាតិ តេ តោសិតា ចក្ខុមតា ។

(១៦៨) ពុទ្ធមាទិច្ចពន្ធុនាតិ ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភគវា ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ។ អាទិច្ចពន្ធុនាតិ អាទិច្ចោ វុច្ចតិ សុរិយោ ។ សោ គោតមោ គោត្តេន ភគវាបិ គោតមោ គោត្តេន ភគវា សុរិយស្ស គោត្តញាតកោ គោត្តពន្ធុ តស្មា ពុទ្ធោ អាទិច្ចពន្ធូតិ ពុទ្ធមាទិច្ចពន្ធុនា ។

(១៦៩) ព្រហ្មចរិយមចរីសុន្តិ ព្រហ្មចរិយំ វុច្ចតិ អសទ្ធម្មសមាបត្តិយា អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេរមណី វិរមណំ អកិរិយា

ពាក្យថា មានចក្ខុ គឺព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយចក្ខុ ៥ គឺមានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ ១ ។ ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងនោះដែលព្រះពុទ្ធមានចក្ខុ ធ្លាប់ឲ្យត្រេកអរហើយ ។

(១៦៨) ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធទ្រង់ជាផៅពង្ស នៃព្រះអាទិត្យ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធនេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ទ្រង់ជាផៅពង្សនៃព្រះអាទិត្យ សេចក្តីថា សុរិយៈ លោកហៅថា ព្រះអាទិត្យ ។ សុរិយៈនោះជាគោតមៈដោយគោត្រ ព្រះមានព្រះភាគក៏ជាគោតមៈដោយគោត្រ ព្រះមានព្រះភាគ ជាញាតិដោយគោត្រ ជាផៅពង្សដោយគោត្រនៃសុរិយៈ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាជាផៅពង្សនៃព្រះអាទិត្យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ជាផៅពង្ស នៃព្រះអាទិត្យ ។

(១៦៩) ពាក្យថា បានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ សេចក្តីថា ការវៀរ ការវេន ការវេនស្រឡះ ចេតនាជាហេតុវៀរ ការវៀរ ការមិនធ្វើ

អករណំ អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ សេតុឃាតោ ។ អបិច និប្បរិយាយេន ព្រហ្មចរិយំ វុច្ចតិ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេយ្យថីទំ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ។ ព្រហ្មចរិយមចរឹសូតិ ព្រហ្មចរិយំ អចរឹសុ សមាទាយ វត្តឹសូតិ ព្រហ្មចរិយមចរឹសុ ។

[១៦៧] វរបញ្ញស្ស សន្តិកេតិ វរបញ្ញស្ស អគ្គបញ្ញស្ស សេដ្ឋបញ្ញស្ស បាមោក្ខបញ្ញស្ស ឧត្តមបញ្ញស្ស បវរបញ្ញស្ស ។ សន្តិកេតិ សន្តិកេ សាមន្តា អាសន្នេ អវិទូរេ ឧបកដ្ឋេតិ វរបញ្ញស្ស សន្តិកេ ។ តេនេតំ វុច្ចតិ

ការមិនសាង ការមិនសម្រុក ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងកម្រិត ការផ្តាច់ស្ពាន គឺការប្រកបដោយអសទ្ធម្ម លោកហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ។ មួយទៀត បើពោលដោយអំណាចនិប្បរិយាយ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺ ប្រាជ្ញាយល់ឃើញត្រូវ សេចក្តីត្រិះរិះត្រូវ សំដីត្រូវ ការងារត្រូវ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ការព្យាយាមត្រូវ សេចក្តីរលឹកត្រូវ ការតម្កល់ចិត្តខ្ជាប់ត្រូវ លោកហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ។ ពាក្យថា បានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ គឺ បានប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តសមាទានព្រហ្មចរិយៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក៏បានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ។

[១៦៧] ពាក្យថា ក្នុងសំណាក់ព្រះសាស្តា មានប្រាជ្ញាប្រសើរ គឺ ព្រះសាស្តាមានប្រាជ្ញាប្រសើរ មានប្រាជ្ញាដ៏លើស មានប្រាជ្ញាប្រសើរបំផុត មានប្រាជ្ញាជាប្រធាន មានប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តម មានប្រាជ្ញាដ៏ថ្លៃថ្លា ។ ពាក្យថា ក្នុងសំណាក់ គឺ ក្នុងសំណាក់ ក្បែរ ជិត មិនឆ្ងាយ កៀក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងសំណាក់ព្រះសាស្តា មានប្រាជ្ញាប្រសើរ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

យេ តោសិតា ចក្ខុមតា ពុទ្ធេនាទិច្ចពន្ធុនា
ព្រហ្មចរិយមចរិំសុ វរបញ្ញស្ស សន្តិកេ ។

(១២៨) ឯកមេកស្ស បញ្ហស្ស យថា ពុទ្ធេន ទេសិតំ
តថា យោ បដិបជ្ជេយ្យ គច្ឆេ បារំ អបារតោ ។

(១២៩) ឯកមេកស្ស បញ្ហស្សាតិ ឯកមេកស្ស អជិតបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស តិស្សមេត្តេយ្យបញ្ហស្ស ។បេ។ ឯកមេកស្ស បិង្គិយបញ្ហស្សាតិ ឯកមេកស្ស បញ្ហស្ស ។

(១៣០) យថា ពុទ្ធេន ទេសិតន្តិ ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភគវា ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ។ យថា ពុទ្ធេន ទេសិតន្តិ យថា ពុទ្ធេន អាចិក្ខិតំ ទេសិតំ បញ្ញបិតំ បដ្ឋបិតំ វិវដំ វិភត្តំ ឧត្តានីកតំ បកាសិតន្តិ យថា ពុទ្ធេន ទេសិតំ ។

ជនទាំងនោះ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ជាផៅពន្ធនៃព្រះអាទិត្យ មានចក្ខុ បានឲ្យត្រេកអរហើយ ក៏បានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងសំណាក់ព្រះសាស្តា មានប្រាជ្ញាប្រសើរ ។

(១២៨) សេចក្តីនៃប្រស្នាមួយៗ ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ យ៉ាងណា បើបុគ្គលណាប្រតិបត្តិតាមយ៉ាងនោះ បុគ្គលនោះ នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយបាន ។

(១២៩) ពាក្យថា នៃប្រស្នាមួយៗ គឺនៃប្រស្នាអជិតមាណពមួយៗ នៃប្រស្នាតិស្សមេត្តេយ្យមាណពមួយៗ ។ បេ ។ នៃប្រស្នាបិង្គិយមាណពមួយៗ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នៃប្រស្នាមួយៗ ។

(១៣០) ពាក្យថា ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ យ៉ាងណា គឺត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ យ៉ាងណា សេចក្តីថា ដែលព្រះពុទ្ធប្រាប់ សំដែង តែងតាំង តាំងទុក បើក ចែកចេញ ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសហើយ យ៉ាងណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ យ៉ាងណា ។

(១៣១) តថា យោ បដិបជ្ជេយ្យាតិ សម្មាបដិបទំ អនុលោមប្បដិបទំ អបច្ចនីកប្បដិបទំ អន្វត្ថប្បដិបទំ ធម្មានុធម្មប្បដិបទំ បដិបជ្ជេយ្យាតិ តថា យោ បដិបជ្ជេយ្យ ។

(១៣២) គច្ឆេ បារំ អបារតោតិ បារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ អបារំ វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ គច្ឆេ បារំ អបារតោ អបារតោ បារំ គច្ឆេយ្យ បារំ អធិគច្ឆេយ្យ បារំ ផុសេយ្យ បារំ សច្ឆិករេយ្យាតិ គច្ឆេ បារំ អបារតោ ។ តេនេតំ វុច្ចតិ

(១៣១) ពាក្យថា បើបុគ្គលណាប្រតិបត្តិតាម យ៉ាងនោះ គឺ បើបុគ្គលប្រតិបត្តិសម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនីកប្បដិបទា អន្វត្ថប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើបុគ្គលណាប្រតិបត្តិតាម យ៉ាងនោះ ។

(១៣២) ពាក្យថា បុគ្គលនោះនឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ សេចក្ដីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយ បានដល់ សេចក្ដីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលនូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក សេចក្ដីរលត់ និព្វាន ។ កិលេសទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ នឹងអភិសង្ខារទាំងឡាយ លោកហៅថា ទីមិនមែនត្រើយ ។ ពាក្យថា បុគ្គលនោះ នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ គឺ បុគ្គលនោះនឹងចេញ អំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ បានត្រើយ ពាល់ត្រូវត្រើយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ត្រើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលនោះ នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

ឯកមេកស្ស បញ្ហស្ស យថា ពុទ្ធេន ទេសិតំ
តថា យោ បដិបជ្ជេយ្យ គច្ឆេ បារំ អបារតោ។

[១៣៣] អបារា បារំ គច្ឆេយ្យ ភាវេន្តោ មគ្គមុត្តមំ
មគ្គោ សោ បារគមនាយ តស្មា បារាយនំ ឥតិ ។

[១៣៤] អបារា បារំ គច្ឆេយ្យាតិ អបារំ វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ បារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ អបារា បារំ គច្ឆេយ្យាតិ អបារា បារំ គច្ឆេយ្យ បារំ អធិគច្ឆេយ្យ បារំ ផុសេយ្យ បារំ សច្ឆិករេយ្យាតិ អបារា បារំ គច្ឆេយ្យ ។

សេចក្តីនៃប្រស្នាមួយ ៗ ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ យ៉ាងណា បើបុគ្គលណាប្រតិបត្តិតាម យ៉ាងនោះ បុគ្គលនោះនឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយបាន ។

[១៣៣] បុគ្គលកាលចំរើនមគ្គដ៏ឧត្តម នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយបាន មគ្គនោះតែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ ហេតុនោះ មគ្គ (លោកពោលថា) បារាយនៈ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

[១៣៤] ពាក្យថា នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ គឺ កិលេសទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ និងអភិសង្ខារទាំងឡាយ លោកហៅថា ទីមិនមែនត្រើយ ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយ បានដល់សេចក្តីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់នូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា សេចក្តីប្រាសចាកតម្រេក សេចក្តីរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ បានសេចក្តីថា នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ បានត្រើយ ពាល់ត្រើយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវត្រើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយទៅកាន់ត្រើយ ។

[១៣៥] ភាវេត្វា មគ្គមុត្តមន្តិ មគ្គន្តិ មគ្គោ វុច្ចតិ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេយ្យថីទំ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ។ ឧត្តមន្តិ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ បាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរំ មគ្គមុត្តមំ ។ ភាវេត្វាតិ ភាវេត្វា អាសេវិត្វា ពហុលីករិត្វាតិ ភាវេត្វា មគ្គមុត្តមំ ។

[១៣៦] មគ្គោ សោ បារគមនាយាតិ មគ្គោ បន្ថោ បថោ បជ្ជោ អញ្ជសំ វដុមាយនំ នាវា ឧត្តរសេតុ កុល្លោ សង្កមោ ។ បារគមនាយាតិ បារគមនាយ បារសម្បាបនាយ បារសមតិក្កមនាយ ជរាមរណស្ស តរណាយាតិ មគ្គោ សោ បារគមនាយ ។

[១៣៧] តស្មា បារាយនំ ឥតីតិ តស្មាតិ តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា ។

[១៣៥] ពាក្យថា មគ្គ ក្នុងបទថា កាលចម្រើនមគ្គ ដ៏ឧត្តម សេចក្តីថា មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺ ប្រាជ្ញាយល់ឃើញត្រូវ ។ បេ ។ ការតម្កល់ចិត្តខ្ជាប់ត្រូវ លោកហៅថា មគ្គ ។ ពាក្យថា ដ៏ឧត្តម គឺ ដ៏លើស ដ៏ប្រសើរ ដ៏ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មគ្គដ៏ឧត្តម ។ ពាក្យថា កាលចម្រើន គឺ កាលចម្រើន កាលសេព កាលធ្វើឲ្យច្រើន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលចម្រើនមគ្គដ៏ឧត្តម ។

[១៣៦] ពាក្យថា មគ្គនោះរមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ គឺ ផ្លូវ តម្រាយ គន្លង ប្រទេសសម្រាប់ទៅដោយជើង ទីសម្រាប់ដើរ ទីសម្រាប់ដើរទៅមក ទូក ស្ពានសម្រាប់ឆ្លង ផែ ពោងកាយ ។ ពាក្យថា ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ គឺ ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ ដើម្បីដល់ព្រមនូវត្រើយ ដើម្បីដល់កាត់នូវត្រើយ គឺថា ដើម្បីឆ្លងជរានិងមរណៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មគ្គនោះរមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ ។

[១៣៧] ពាក្យថា ហេតុនោះ ក្នុងបទថា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បារាយនៈ ដោយប្រការដូច្នេះ គឺ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ ។

បារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្វសង្ខារ-សមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរា-គោ និរោធោ និព្ពានំ ។ អយនំ វុច្ចតិ មគ្គោ ។ ឥតីតិ បទសន្ធិ ។បេ។ បទានុបុព្ពតាមេតំ ឥតីតិ តស្មា បារាយនំ ឥតិ ។ តេនេតំ វុច្ចតិ

អបារា បារំ គច្ឆេយ្យ ភាវេន្តោ មគ្គមុត្តមំ
មគ្គោ សោ បារគមនាយ តស្មា បារាយនំ ឥតីតិ ។

(១៣៨) បារាយនមនុគាយិស្សំ (ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោ)
(យថា អទ្ទក្ខិ តថា អក្ខាសិ)
វិមលោ ភូរិមេធសោ
និក្កាមោ និព្វនោ នាថោ
កិស្ស ហេតុ មុសា ភណេ ។

អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយ បានដល់សេចក្ដីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់នូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា សេចក្ដីប្រាសចាកតម្រេក សេចក្ដីរលត់ និព្វាន ។ មគ្គ លោកហៅថា អយនៈ ។ ពាក្យថា ដោយប្រការដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។បេ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុះជាលំដាប់បទ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បារាយនៈ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

បុគ្គលកាលចម្រើនមគ្គដ៏ឧត្តម នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ
ទៅកាន់ត្រើយបាន មគ្គនោះតែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីទៅកាន់
ត្រើយ ហេតុនោះ មគ្គ (លោកពោលថា) បារាយនៈ
ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(១៣៨) (បិង្គិយៈមានអាយុពោលដូច្នេះថា) ខ្ញុំនឹងច្រៀងតាម
បារាយនៈ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមានមន្ទិលគឺកិលេស
ទៅប្រាសហើយ មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី មានកាមចេញហើយ
មានព្រៃចេញហើយ ជាព្រះពុទ្ធនាគ (ទ្រង់ឃើញហើយ
យ៉ាងណា ទ្រង់ពោលយ៉ាងនោះ) ទ្រង់នឹងពោលមុសា
ព្រោះហេតុដូចម្ដេចកើត ។

(១៣៩) បារាយនមនុគាយិស្សន្តិ គីតមនុគាយិស្សំ ភាសិតមនុគាយិស្សំ លបិតមនុគាយិស្សំ កថិតមនុគាយិស្សន្តិ បារាយនមនុគាយិស្សំ ។ ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ បិង្គិយោតិ តស្ស ថេរស្ស នាមំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វោហារោ នាមំ នាមកម្មំ នាមធេយ្យំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោ ។

(១៤០) យថា អទ្ទក្ខិ តថា អក្ខាសីតិ យថា អទ្ទក្ខិ តថា អក្ខាសិ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីអកាសិ បកាសេសិ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។

(១៣៩) ពាក្យថា ខ្ញុំនឹងច្រៀងតាមបារាយនៈ គឺ ខ្ញុំនឹងច្រៀងតាមចម្រៀង នឹងច្រៀងតាមភាសិតដែលព្រះមានព្រះភាគសំដែងហើយ នឹងច្រៀងតាមការស្តី ដែលព្រះមានព្រះភាគពោលហើយ នឹងច្រៀងតាមការស្តី (របស់ព្រះមានព្រះភាគ) ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំនឹងច្រៀងតាមបារាយនៈ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុងបទថា បិង្គិយៈមានអាយុពោលដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុ៎ះជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយការគោរពកោតក្រែង ។ ពាក្យថា បិង្គិយៈ គឺ ជាឈ្មោះ ជាពាក្យសម្រាប់រាប់ ជាគ្រឿងសំគាល់ ជាបញ្ញត្តិ ជាវោហារ ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមប្បញ្ញត្តិ ជាសំដី ជាគ្រឿងបញ្ជាក់ ជាគ្រឿងប្រកាស នៃព្រះថេរៈនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បិង្គិយៈមានអាយុពោលដូច្នេះ ។

(១៤០) ពាក្យថា ទ្រង់ឃើញយ៉ាងណា ទ្រង់ពោលយ៉ាងនោះ គឺ ទ្រង់ឃើញយ៉ាងណា ទ្រង់ពោល ប្រាប់ សំដែង តែងតាំង តាំងផ្តើម បើក ចែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស យ៉ាងនោះថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។

យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ យថា អទ្ទក្ខិ តថា អក្ខាសិ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ បកាសេសីតិ យថា អទ្ទក្ខិ តថា អក្ខាសិ ។

(១៦១) វិមលោ ភូរិមេធសោតិ វិមលោតិ រាគោ មលំ ទោសោ មលំ មោហោ មលំ កោធោ មលំ ឧបនាហោ មលំ ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា មលា ។ តេ មលា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អមលោ វិមលោ និម្មលោ មលាបគតោ មលវិប្បហីនោ មលវិប្បមុត្តោ សព្វមលវីតិវត្តោ ។ ភូរិ វុច្ចតិ បឋវី ។

ធម្មជាតឯណានីមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះមានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ទ្រង់ឃើញយ៉ាងណា ទ្រង់ពោលប្រាប់ សំដែង តែងតាំង តាំងផ្តើម បើក ចែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសហើយ យ៉ាងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ឃើញយ៉ាងណា ទ្រង់ពោលយ៉ាងនោះ ។

(១៦១) អធិប្បាយពាក្យថា មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ត្រង់ពាក្យថា មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ សេចក្តីថា រាគៈឈ្មោះថាមន្ទិល ទោសៈឈ្មោះថាមន្ទិល មោហៈឈ្មោះថាមន្ទិល ក្រោធឈ្មោះថាមន្ទិល ការចងក្រោធទុក ឈ្មោះថាមន្ទិល ។បេ។ អភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងពួង ឈ្មោះថាមន្ទិល ។ មន្ទិលទាំងនេះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់ កាត់ផ្តាច់ឫសចេញហើយ ធ្វើឲ្យនៅសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន មានកិរិយាមិនកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមិនមានមន្ទិល មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ ជ្រះស្អាត ចាកមន្ទិល ប្រាសចាកមន្ទិល លះបង់មន្ទិល រួចស្រឡះចាកមន្ទិល ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវមន្ទិលទាំងពួង ។ ប្រថពី លោកហៅថា ផែនដី ។

ភគវា ឥមាយ បថវីសមាយ វិបុលាយ វិត្ថតាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ ។ មេធា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភគវា ឥមាយ មេធាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ ភូរិមេធ-សោតិ វិមលោ ភូរិមេធសោ ។

(១៦៦) និក្កាមោ និព្វនោ នាថោតិ កាមាតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ វត្ថុកាមា បរិញ្ញាតា កិលេសកាមា បហីនា ។ វត្ថុកាមានំ បរិញ្ញាតត្តា កិលេសកាមានំ បហីនត្តា ភគវា ន កាមេ កាមេតិ ន កាមេ បត្ថេតិ ន កាមេ បិហេតិ ន កាមេ អភិជប្បតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ប្រកបព្រមហើយ ដោយប្រាជ្ញាដ៏ទូលាយ ស្មើដោយប្រថពីនេះ ។ ប្រាជ្ញា លោកហៅថា មេធា គឺបញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ឃើញត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ដល់ ដល់ព្រម គប់ ប្រកប ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រម ដោយមេធាគឺប្រាជ្ញានេះ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។

(១៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា មានកាមចេញហើយ មានព្រៃចេញហើយ ជាព្រះពុទ្ធនាថ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើពោលតាមឧទ្ទាន កាមមាន ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថាវត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ វត្ថុកាម ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគកំណត់ដឹងហើយ កិលេសកាម ទ្រង់លះបង់ហើយ ។ ព្រោះទ្រង់កំណត់ដឹងវត្ថុកាម ព្រោះទ្រង់លះកិលេសកាម ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមិនប្រាថ្នាកាមទាំងឡាយ មិនចង់បានកាមទាំងឡាយ មិនស្រឡាញ់កាមទាំងឡាយ មិនជាប់ព្រះហឫទ័យនឹងកាមទាំងឡាយ ។

យេសំ កាមេ កាមេន្តិ កាមេ បត្ថេន្តិ កាមេ បិហយន្តិ កាមេ អភិជប្បន្តិ តេ កាមកាមិនោ រាគរាគិនោ សញ្ញសញ្ញិនោ ។ អាគំ ន កាមេ កាមេតិ ន កាមេ បត្ថេតិ ន កាមេ បិហេតិ ន កាមេ អភិជប្បតិ តស្មា ពុទ្ធោ អកាមោ និក្កាមោ ចត្តកាមោ វន្តកាមោ មុត្តកាមោ បហីនកាមោ បដិនិស្សដ្ឋកាមោ វីតរាគោ វិគតរាគោ ចត្តរាគោ វន្តរាគោ មុត្តរាគោ បហីនរាគោ បដិនិស្សដ្ឋរាគោ និច្ឆាតោ និព្វុតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតីតិ និក្កាមោ ។ និព្វនោតិ រាគោ វនំ ទោសោ វនំ មោហោ វនំ កោធោ វនំ ឧបនាហោ វនំ ។ បេ ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា វនា ។ តេ វនា ពុទ្ធស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា

ជនទាំងឡាយណា នៅប្រាថ្នាកាមទាំងឡាយ ចង់បានកាមទាំងឡាយ ស្រឡាញ់កាមទាំងឡាយ ជាប់ចិត្តនឹងកាមទាំងឡាយ ជនទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថាមានសេចក្តីប្រាថ្នាកាម មានសេចក្តីត្រេកអរដោយរាគៈ មានសេចក្តីសំគាល់ដោយកាមសញ្ញា ។ ព្រះមានព្រះភាគ មិនប្រាថ្នាកាមទាំងឡាយ មិនចង់បានកាមទាំងឡាយ មិនស្រឡាញ់កាមទាំងឡាយ មិនជាប់ព្រះហឫទ័យនឹងកាមទាំងឡាយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនមានកាម មានកាមចេញហើយ បោះបង់កាម ខ្ជាក់កាម រំលែងកាម លះកាម រលាស់ចោលកាម ប្រាសចាករាគៈ មានរាគៈទៅបាត់ហើយ បោះបង់រាគៈ ខ្ជាក់រាគៈ រំលែងរាគៈ លះរាគៈ រលាស់ចោលរាគៈ ប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា មានទុក្ខរលត់ហើយ មានសេចក្តីត្រជាក់កើតហើយ សោយសុខ មានខ្លួនដូចជាព្រហ្ម សម្រេចសម្រាន្តនៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានកាមចេញហើយ ។ ពាក្យថា មានព្រៃចេញហើយ សេចក្តីថា រាគៈឈ្មោះថាព្រៃ ទោសៈឈ្មោះថាព្រៃ មោហៈឈ្មោះថាព្រៃ ក្រោធឈ្មោះថាព្រៃ ការចងក្រោធទុកឈ្មោះថាព្រៃ ។ បេ ។ អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួងឈ្មោះថាព្រៃ ។ ព្រៃទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យមានទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត

អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនិ-ឃោ និឃោ វីតាបគតោ វន្តិប្បហីនោ វន្តិប្បមុត្តោ សព្វាវេរីតិវត្តោតិ ពុទ្ធោ ១ នាគោតិ ភគវា អាគុំ ន ករោតីតិ នាគោ ១ ន គច្ឆតីតិ នាគោ ១ ន អាគច្ឆតីតិ នាគោ ១ បេ ១ ឯវំ ភគវា ន អាគច្ឆតីតិ នាគោតិ និក្កាមោ ពុទ្ធោ នាគោ ១

(១២៣) កិស្ស ហេតុ មុសា ភណេតិ កិស្ស ហេតូតិ កិស្ស ហេតុ កិំការណា កិំបច្ចយា កិស្ស ហេតុ ១ មុសា ភណេតិ មោសវជ្ជំ ភ-ណេយ្យ មុសាវាទំ ភណេយ្យ អនរិយវាទំ ភណេ-យ្យ ៕ ឥធេកច្ចោ សភគ្គតោ វា បរិសគ្គតោ វា ញាតិមជ្ឈគតោ វា(១) រាជកុលមជ្ឈគតោ វា អភិនី-តោ សក្ខិបុដ្ឋោ ឯហិ ភោ បុរិស យំ ជានាសិ តំ

១ ម. ឯត្ថន្តរេ បូគមជ្ឈគតោតិ បាឋោ ទិស្សតិ ។

ឱ្យដល់នូវការមិនមានទីកើត មានកិរិយាមិនកើតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមិនមានទុក្ខ មានទុក្ខចេញហើយ ប្រាសចាកទុក្ខ លះបង់ទុក្ខ រួចស្រឡះចាកទុក្ខ ប្រព្រឹត្តកន្លងទុក្ខទាំងអស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានទុក្ខចេញហើយ ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធនាគ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុទ្រង់មិនធ្វើអំពើអាក្រក់ ១ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុទ្រង់មិនលុះ ១ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុទ្រង់មិនមក ១ បេ ១ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុទ្រង់មិនមក យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានកាមចេញហើយ មានទុក្ខចេញហើយ ជាព្រះពុទ្ធនាគ ១

(១២៣) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីពោលមុសា ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត គឺ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះការណ៍អ្វី ព្រោះបច្ច័យអ្វី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត ១ ពាក្យថា គប្បីពោលមុសា គឺគប្បីពោលពាក្យមុសា ពោលមុសាវាទ ពោលពាក្យមិនប្រសើរ ១ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ទៅក្នុងទីប្រជុំក្តី ទៅក្នុងបរិសទ្យក្តី ទៅក្នុងកណ្តាលពួកញាតិក្តី ទៅក្នុងកណ្តាលរាជត្រកូលក្តី ដែលគេនាំទៅសួរជាសាក្សីថា ម្នាលបុរសដ៏ចម្រើន អ្នកចូរមក អ្នកដឹងហេតុណា ចូរពោលហេតុនោះ

វេទេតីតិ អជានំ អាហ ជានាមីតិ ជានំ វា អាហ ន
ជានាមីតិ អបស្សំ វា អាហ បស្សាមីតិ បស្សំ វា
អាហ ន បស្សាមីតិ ឥតិ អត្តហេតុ វា បរហេតុ វា
អាមិសកិញ្ចិក្ខហេតុ វា សម្បជានមុសា ភណតិ
ឥទំ វុច្ចតិ មុសាវាទោ ។ អបិច តីហាការេហិ មុសា-
វាទោ ហោតិ បុព្វេវស្ស ហោតិ មុសា ភណិស្សន្តិ
ភណន្តស្ស ហោតិ មុសា ភណាមីតិ ភណិតស្ស
ហោតិ មុសា មយា ភណិតន្តិ ឥមេហិ តីហាកា-
រេហិ មុសាវាទោ ហោតិ ។ អបិច ចតូហាការេ-
ហិ មុសាវាទោ ហោតិ បុព្វេវស្ស ហោតិ មុសា
ភណិស្សន្តិ ។ បេ ។ បញ្ចហាការេហិ ឆហាការេ-
ហិ សត្តហាការេហិ អដ្ឋហាការេហិ មុសាវាទោ
ហោតិ បុព្វេវស្ស ហោតិ មុសា ភណិស្សន្តិ ភ-
ណន្តស្ស ហោតិ មុសា ភណាមីតិ ភណិតស្ស
ហោតិ មុសា មយា ភណិតន្តិ វិនិធាយ ទិដ្ឋឹ វិ-
និធាយ ខន្តឹ វិនិធាយ រុចឹ វិនិធាយ សញ្ញំ វិនិធាយ
ភាវំ ឥមេហិ អដ្ឋហាការេហិ មុសាវាទោ ហោតិ ។

កាលមិនដឹង ពោលថាខ្ញុំដឹងក្ដី កាលដឹង ពោលថាខ្ញុំមិនដឹងក្ដី កាលមិន
ឃើញ ពោលថាខ្ញុំឃើញក្ដី កាលឃើញ ពោលថាខ្ញុំមិនឃើញក្ដី ពោល
សម្បជានមុសាទាំង ព្រោះហេតុនៃខ្លួនក្ដី ព្រោះហេតុនៃបុគ្គលដទៃក្ដី
ព្រោះហេតុតែសំណូកណាមួយក្ដី នេះលោកហៅថា ពាក្យមុសា ។
មួយទៀត ការពោលមុសាដោយអាការ ៣ គឺ មុនដំបូង មុសាក៏មានដល់
បុគ្គលនោះថា អញនឹងពោលមុសា ១ មុសាក៏មានដល់បុគ្គលកំពុងពោល
ថា អញកំពុងពោលមុសា ១ មុសាក៏មានដល់បុគ្គលពោលរួចហើយថា
អញពោលមុសាហើយ ១ នេះការពោលមុសា ដោយអាការ ៣ ។
មួយទៀត ការពោលមុសា ដោយអាការ ៤ យ៉ាង គឺ មុនដំបូង
មុសាក៏មានដល់បុគ្គលនោះថា អញនឹងពោលមុសា ១ ។ បេ ។
ការពោលមុសាដោយអាការ ៥ ដោយអាការ ៦ ដោយអាការ ៧
ដោយអាការ ៨ គឺ មុនដំបូង មុសាក៏មានដល់បុគ្គលនោះថា អញនឹងពោល
មុសា ១ មុសាក៏មានដល់បុគ្គលកំពុងពោលថា អញកំពុងពោលមុសា ១
មុសាក៏មានដល់បុគ្គលពោលរួចហើយថា អញពោលមុសាហើយ ១ ពោល
បិទបាំងនូវទិដ្ឋិ ១ បិទបាំងនូវខន្តិ ១ បិទបាំងនូវសេចក្ដីគាប់ចិត្ត ១ បិទបាំងនូវ
សញ្ញា ១ បិទបាំងនូវសេចក្ដីពិត ១ នេះការពោលមុសាដោយអាការ ៨ ។

កិស្ស ហេតុ មុសា ភណេយ្យ ភាសេយ្យ ទីបេយ្យ វោហរេយ្យាតិ កិស្ស ហេតុ មុសា ភណេ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

បារាយនមនុគាយិស្សំ (ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោ)
(យថា អទ្ទក្ខិ តថា អក្ខាសិ)
វិមលោ ភូរិមេធសោ
និក្កាមោ និក្កនោ នាថោ
កិស្ស ហេតុ មុសា ភណេតិ ។

(១៦៦) បហីនមលមោហស្ស មានមក្ខប្បហាយិនោ
ហន្ទាហំ កិត្តយិស្សាមិ គិរំ វណ្ណុបសញ្ហិតំ ។

(១៦៧) បហីនមលមោហស្សាតិ មលាតិ រាគោ មលំ ទោសោ មលំ មោហោ មលំ មានោ មលំ ទិដ្ឋិ មលំ កិលេសោ មលំ សព្វទុច្ចរិតំ មលំ ។ មោហោតិ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្គី មោហោ អកុសលមូលំ អយំ វុច្ចតិ មោហោ ។

ព្រះអង្គគប្បីពោល និយាយ សំដែង ថ្លែងនូវមុសា ព្រោះហេតុអ្វីបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គប្បីពោលមុសា ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត ។ ហេតុនោះ បិង្គិយត្ថេរពោលថា

(បិង្គិយមានអាយុ ពោលដូច្នេះថា) ខ្ញុំនឹងច្រៀងតាម
បារាយនៈ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមានមន្ទិលគឺកិលេស
ទៅប្រាសហើយ មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី មានកាមចេញហើយ
មានព្រៃចេញហើយ ជាព្រះពុទ្ធនាថ (ទ្រង់ឃើញហើយ
យ៉ាងណា ទ្រង់ពោលយ៉ាងនោះ) ទ្រង់គប្បីពោលមុសា
ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត ។

[១៦៦] បើដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងសំដែងពាក្យ ដែលប្រកបដោយគុណ
របស់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គលះបង់មន្ទិលនិងមោហៈ
ហើយ លះបង់មានះនិងមក្ខៈហើយ ។

[១៦៧] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គលះបង់មន្ទិលនិងមោហៈហើយ ត្រង់ពាក្យថា មន្ទិល បានដល់ រាគៈ ឈ្មោះថាមន្ទិល ទោសៈឈ្មោះថាមន្ទិល មោហៈ ឈ្មោះថាមន្ទិល មានះ ឈ្មោះថាមន្ទិល ទិដ្ឋិឈ្មោះថាមន្ទិលក៏ កិលេសឈ្មោះថាមន្ទិល ទុច្ចរិតទាំងពួង ឈ្មោះថាមន្ទិល ។ ពាក្យថា មោហៈ គឺ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្គី គឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង មូលនៃអកុសល នេះលោកហៅថា មោហៈ ។

មលញ្ច មោហោ ច ពុទ្ធស្ស កតវេតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ បហីនមលមោហោតិ បហីនមលមោហស្ស ។

(១៦៦) មានមក្ខប្បហាយិនោតិ មានាតិ ឯកវិធេន មានោ យា ចិត្តស្ស ឧណ្ណតិ ។ ទុវិធេន មានោ អត្តុក្កំសនមានោ បរវម្ភនមានោ ។ តិវិធេន មានោ សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ សទិសោហមស្មីតិ មានោ ហីនោហមស្មីតិ មានោ ។ ចតុព្វិធេន មានោ លាភេន មានំ ជនេតិ យសេន មានំ ជនេតិ បសំសាយ មានំ ជនេតិ សុខេន មានំ ជនេតិ ។ បញ្ចវិធេន មានោ លាភិម្ហិ មនាបិកានំ រូបានន្តិ មានំ ជនេតិ លាភិម្ហិ មនាបិកានំ សទ្ទានំ គន្ធានំ រសានំ ផោដ្ឋព្វានន្តិ មានំ ជនេតិ ។

មន្ទិលនិងមោហៈ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគបានលះបង់ កាត់ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើឲ្យមានទីតាំងនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ធ្វើឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន មិនឲ្យមានកិរិយាកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមានមន្ទិលនិងមោហៈលះបង់ហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គលះបង់មន្ទិលនិងមោហៈហើយ ។

(១៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា លះបង់មានះនិងមក្ខៈហើយ ត្រង់ពាក្យថា មានះ សេចក្តីថា មានះដោយប្រការមួយ បានដល់ការលើកឡើងនៃចិត្ត ។ មានះដោយប្រការ២ គឺ មានះដោយការលើកតម្កើងខ្លួន ១ មានះដោយការបន្តុះបង្អាប់អ្នកដទៃ ១ ។ មានះដោយប្រការ៣ គឺ មានះថាអញជាបុគ្គលប្រសើរ ១ មានះថាអញជាបុគ្គលស្មើ ១ មានះថាអញជាបុគ្គលថោកថយ ១ ។ មានះដោយប្រការ៤ គឺ បុគ្គលញុំាងមានះឲ្យកើតព្រោះលាភ ១ ញុំាងមានះឲ្យកើតព្រោះយស ១ ញុំាងមានះឲ្យកើតព្រោះសេចក្តីសរសើរ ១ ញុំាងមានះឲ្យកើតព្រោះសុខ ១ ។ មានះដោយប្រការ៥ គឺ បុគ្គលញុំាងមានះឲ្យកើតថា អញបានរូបជាទីគាប់ចិត្ត ១ ញុំាងមានះឲ្យកើតថាអញបានសំឡេង ១ ក្លិន ១ រស ១ ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។

ឆព្វិធេន មទោ ចក្ខុសម្បទាយ មទំ ជនេតិ សោតសម្បទាយ ឃានសម្បទាយ ជិវ្ហាសម្បទាយ កាយសម្បទាយ មនោសម្បទាយ មទំ ជនេតិ ។ សត្តវិធេន មានោ មានោ អតិមានោ មានាតិមានោ ឱមានោ អវមានោ(១) អស្មិមានោ មិច្ឆាមានោ ។ អដ្ឋវិធេន មទោ លាភេន មទំ ជនេតិ អលាភេន ឱមានំ ជនេតិ យសេន មទំ ជនេតិ អយសេន ឱមានំ ជនេតិ បសំសាយ មទំ ជនេតិ និន្ទាយ ឱមានំ ជនេតិ សុខេន មទំ ជនេតិ ទុក្ខេន ឱមានំ ជនេតិ ។ នវវិធេន មានោ សេយ្យស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ សេយ្យស្ស សទិសោហមស្មីតិ មានោ សេយ្យស្ស ហីនោហមស្មីតិ មានោ

១ អដ្ឋកថាយំ អធិមានោតិ ទិស្សតិ ។

មានះដោយប្រការ ៦ គឺ បុគ្គលញ៉ាំងមានះឲ្យកើត ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយចក្ខុ ១ ញ៉ាំងមានះឲ្យកើត ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយសោតៈ ១ ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយឃានៈ ១ ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយជិវ្ហា ១ ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយកាយ ១ ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយមនៈ ១ ។ មានះដោយប្រការ ៧ គឺ ការក្រអឺតក្រអោង ១ ការប្រកាន់ក្រាន់ ១ ការមើលងាយដោយសេចក្ដីប្រកាន់ ១ ការប្រកាន់ថាថយ ១ ការប្រកាន់ថាកក ១ ការប្រកាន់ថាអញមាន ១ ការប្រកាន់ខុស ១ ។ មានះដោយប្រការ ៨ គឺ បុគ្គលញ៉ាំងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើតព្រោះលាភ ១ ញ៉ាំងការប្រកាន់ថាថយឲ្យកើត ព្រោះការមិនមានលាភ ១ ញ៉ាំងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើតព្រោះយស ១ ញ៉ាំងការប្រកាន់ថាថយឲ្យកើតព្រោះការមិនមានយស ១ ញ៉ាំងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើតព្រោះសេចក្ដីសរសើរ ១ ញ៉ាំងការប្រកាន់ថាថយឲ្យកើតព្រោះសេចក្ដីតិះដៀល ១ ញ៉ាំងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើតព្រោះសុខ ១ ញ៉ាំងការប្រកាន់ថាថយឲ្យកើតព្រោះទុក្ខ ១ ។ មានះដោយប្រការ ៩ គឺ បុគ្គលអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់មានមានះថា អញខ្ពង់ខ្ពស់ជាងគេ ១ បុគ្គលអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ មានមានះថា អញស្មើ ១ បុគ្គលអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់មានមានះថា អញថោកថយ ១

សទិសស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ សទិសស្ស សទិសោហមស្មីតិ មានោ សទិសស្ស ហីនោហមស្មីតិ មានោ ហីនស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ ហីនស្ស សទិសោហមស្មីតិ មានោ ហីនស្ស ហីនោហមស្មីតិ មានោ ។ នវវិធេន មានោ ឥធេកច្ចោ មានំ ជនេតិ ជាតិយា វា គោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា វណ្ណពោក្ខរតាយ វា ធនេន វា អជ្ឈេនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិភាណេន វា អញ្ញតរញ្ញតរេន វា វត្ថុនា យោ ឯវរូបោ មានោ មញ្ញនា មញ្ញិតត្តំ ឧណ្ណតិ ឧន្នាមោ ធជោ សម្បគ្គាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ មានោ ។ មក្ខោតិ មក្ខោ មក្ខាយនា មក្ខាយិតត្តំ និដ្ឋុរិយកម្មំ អយំ វុច្ចតិ មក្ខោ ។ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ មានោ ច មក្ខោ ច បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ មានមក្ខប្បហាយីតិ មានមក្ខប្បហាយិនោ ។

បុគ្គលអ្នកស្មើនឹងគេមានមានះថាអញខ្ពង់ខ្ពស់ ១ បុគ្គលអ្នកស្មើនឹងគេមានមានះថាអញស្មើ ១ បុគ្គលអ្នកស្មើនឹងគេមានមានះថាអញថោកទាប ១ បុគ្គលអ្នកថោកទាបមានមានះថាអញខ្ពង់ខ្ពស់ ១ បុគ្គលអ្នកថោកទាបមានមានះថាអញស្មើ ១ បុគ្គលអ្នកថោកទាបមានមានះថាអញថោកទាប ១ ។ មានះដោយប្រការ ៩ គឺ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ញុំាងមានះឲ្យកើតព្រោះជាតិ ឬគោត្រឬការកើតជាកូនអ្នកមានត្រកូល ១ ព្រោះភាពជាអ្នកមានរូបល្អ ១ ព្រោះទ្រព្យ ១ ព្រោះការរៀន ១ ព្រោះការងារ ១ ព្រោះសិល្បៈ ១ ព្រោះទីតាំងនៃវិជ្ជា ១ ព្រោះការចេះដឹង ១ ព្រោះសេចក្ដីឆ្លៀវឆ្លាស ១ ព្រោះវត្ថុណាមួយ ១ ការមើលងាយ អាការនៃការមើលងាយ ភាពនៃការមើលងាយ ការលើកកំពស់ ការប្រកាន់ខ្ពស់ ការផ្គងចិត្ត ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះឯណា នេះលោកហៅថា មានះ ។ ពាក្យថា មក្ខៈ បានដល់សេចក្ដីលុបគុណ អាការលុបគុណ ភាពនៃសេចក្ដីលុបគុណ អំពើនៃសេចក្ដីច្រណែន នេះលោកហៅថា មក្ខៈ ។ មានះនិងមក្ខៈ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគបានលះបង់ តាស់រំលើងឫសគល់ ធ្វើឲ្យមានតែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនមានទីកើត មិនឲ្យមានកិរិយាកើតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាលះបង់មានះនិងមក្ខៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់មានះនិងមក្ខៈហើយ ។

(១៤៧) ហន្ទាហំ កិត្តយិស្សាមិ គិរំ វណ្ណូបសញ្ហិតន្តិ ហន្ទាហន្តិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ហន្ទាតិ ។ កិត្តយិស្សាមីតិ វណ្ណេន ឧបេតំ សមុបេតំ ឧបាគតំ សមុបាគតំ ឧបបន្នំ សមុបបន្នំ សមន្នាគតំ គិរំ វចំ ព្យបថំ ឧទីរណំ កិត្តយិស្សាមិ ទេសិស្សាមិ បញ្ញបេស្សាមិ បដ្ឋបេស្សាមិ វិវរិស្សាមិ វិភជិស្សាមិ ឧត្តានីករិស្សាមិ បកាសិស្សាមីតិ ហន្ទាហំ កិត្តយិស្សាមិ គិរំ វណ្ណូបសញ្ហិតំ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

បហីនមលមោហស្ស មានមក្ខប្បហាយិនោ
ហន្ទាហំ កិត្តយិស្សាមិ គិរំ វណ្ណូបសញ្ហិតន្តិ ។

(១៤៨) តមោនុទោ ពុទ្ធោ សមន្តចក្ខុ
លោកន្តគូ សព្វភវាតិវត្តោ
អនាសវោ សព្វទុក្ខប្បហីនោ
សច្ចវ្ហយោ ព្រហ្មុបាសិតោ មេ ។

(១៤៧) អធិប្បាយពាក្យថា បើដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងសំដែងពាក្យប្រកបដោយគុណ ត្រង់ពាក្យថា បើដូច្នោះខ្ញុំ គឺ ការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា បើដូច្នោះខ្ញុំ នុះជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា សំដែង គឺ នឹងពោល បញ្ជាក់ ឲ្យដឹងច្បាស់ តាំងឡើង បើក ចែកចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវពាក្យ គឺវាចា គន្លងពាក្យ នឹងសំដី ដែលគប គបព្រម ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលដល់ ចូលដល់ព្រម មកដល់ព្រម ដោយគុណ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងសំដែងពាក្យប្រកបដោយគុណ ។ ហេតុនោះ បិង្គិយត្ថេរពោលថា

បើដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងសំដែងពាក្យប្រកបដោយគុណ របស់
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់មន្ទិលនឹងមោហៈហើយ
លះបង់មានះនឹងមក្ខៈហើយ ។

(១៤៨) ព្រះពុទ្ធទ្រង់បន្ទោបង់នូវងងឹត មានសមន្តចក្ខុ ទ្រង់
ដល់ទីបំផុតលោក ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយនូវភពទាំងពួង
មិនមានអាសវៈ ទ្រង់លះបង់ទុក្ខទាំងពួងហើយ មាន
ព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះ
ភាគប្រសើរបួរហើយ ។

(១៦៩) តមោនុទោ ពុទ្ធោ សមន្តចក្ខូតិ តមោនុទោតិ រាគតមំ ទោសតមំ មោហតមំ មានតមំ ទិដ្ឋិតមំ កិលេសតមំ ទុច្ចរិតតមំ អន្ធការណំ អចក្ខុករណំ អញ្ញាណករណំ បញ្ញានិរោធិកំ វិឃាតបក្ខិកំ អនិព្វានសំវត្តនិកំ នុទិ បនុទិ ជហិ វិនោទេសិ ព្យន្តីអកាសិ អនភាវំ គមេសីតិ តមោនុទោ ។ ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភគវា ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ។ សមន្តចក្ខូតិ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ ។បេ។ តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខូតិ តមោនុទោ ពុទ្ធោ សមន្តចក្ខុ ។

(១៧០) លោកន្តគូ សព្វភវាតិវត្តោតិ លោកាតិ ឯកោ លោកោ ភវលោកោ ។ ទ្វេ លោកា សម្បត្តិ ច ភវលោកោ វិបត្តិ ច ភវលោកោ ។ តយោ លោកា តិស្សោ វេទនា ។ ចត្តារោ លោកា ចត្តារោ អាហារា ។ បញ្ច លោកា បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា ។ ឆ លោកា ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ ។

(១៦៩) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះពុទ្ធទ្រង់បន្ទោបង់នូវងងឹត មានសមន្តចក្ខុ ត្រង់ពាក្យថា បន្ទោបង់នូវងងឹត គឺព្រះមានព្រះភាគបានបន្ទោបង់ កំចាត់បង់ លះបង់ បន្ទោកបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវងងឹតគឺរាគៈ ងងឹតគឺទោសៈ ងងឹតគឺមោហៈ ងងឹតគឺមានះ ងងឹតគឺទិដ្ឋិ ងងឹតគឺកិលេស ងងឹតគឺទុច្ចរិត ជាធម្មជាតធ្វើឲ្យងងឹត ធ្វើមិនឲ្យមានចក្ខុ ធ្វើមិនឲ្យមានញាណ រលត់ប្រាជ្ញា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចំណែកនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បន្ទោបង់នូវងងឹត ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។បេ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា សមន្តចក្ខុ សេចក្តីថា សព្វញ្ញុតញ្ញាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។បេ។ ព្រះតថាគត ព្រះនាមថាសមន្តចក្ខុ ដោយហេតុនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធទ្រង់បន្ទោបង់នូវងងឹត មានសមន្តចក្ខុ ។

(១៧០) អធិប្បាយពាក្យថា ទ្រង់ដល់នូវទីបំផុតលោក ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយនូវភពទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា លោក គឺ លោក ១ បានដល់ភវលោក ។ លោក ២ បានដល់សម្បត្តិភវលោក ១ វិបត្តិភវលោក ១ ។ លោក ៣ បានដល់វេទនា ៣ ។ លោក ៤ បានដល់អាហារ ៤ ។ លោក ៥ បានដល់ឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ។ លោក ៦ បានដល់អាយតនៈខាងក្នុង ៦ ។

សត្ត លោកា សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ។ អដ្ឋ លោកា អដ្ឋ លោកធម្មា ។ នវ លោកា នវ សត្តាវាសា ។ ទស លោកា ទស ឧបក្កិលេសា ។ ឯកាទស លោកា ឯកាទស កាមភវា ។ ទ្វាទស លោកា ទ្វាទសាយតនានិ ។ អដ្ឋារស លោកា អដ្ឋារស ធាតុយោ ។ លោកន្តគូតិ ភគវា លោកស្ស អន្តគតោ អន្តប្បត្តោ កោដិគតោ កោដិប្បត្តោ ។ បេ ។ និព្វានគតោ និព្វានប្បត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។ ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ លោកន្តគូ ។ សព្វភវាតិវត្តាតិ ភវាតិ ទ្វេ ភវា កម្មភវោ ច បដិសន្ធិកោ ច បុនព្ភវោ ។ កតមោ កម្មភវោ ។ បុញ្ញាភិសង្ខារោ អបុញ្ញាភិសង្ខារោ អានេញ្ជាភិសង្ខារោ អយំ កម្មភវោ ។ កតមោ បដិសន្ធិកោ បុនព្ភវោ ។ បដិសន្ធិកា រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ អយំ បដិសន្ធិកោ បុនព្ភវោ ។ ភគវា កម្មភវញ្ច បដិសន្ធិកញ្ច បុនព្ភវំ អតិវត្តោ អតិក្កន្តោ វីតិវត្តោតិ លោកន្តគូ សព្វភវាតិវត្តា ។

លោក ៧ បានដល់វិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ ។ លោក ៨ បានដល់លោកធម៌ ៨ ។ លោក ៩ បានដល់សត្តាវាសៈ ៩ ។ លោក ១០ បានដល់ឧបក្កិលេស ១០ ។ លោក ១១ បានដល់កាមភព ១១ ។ លោក ១២ បានដល់អាយតនៈ ១២ ។ លោក ១៨ បានដល់ធាតុ ១៨ ។ ពាក្យថា ទ្រង់ដល់ទីបំផុតលោក បានសេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគទៅកាន់ទីបំផុត ដល់ទីបំផុត ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ទីខាងចុងនៃលោក ។បេ។ ទៅនិព្វាន ដល់និព្វាន ព្រះមានព្រះភាគនោះមានការនៅរួចហើយ មានចរណៈសន្សំហើយ ។បេ។ កិច្ចគឺការអន្ទោលទៅកាន់ជាតិ ជរា មរណៈ របស់ព្រះអង្គមិនមានឡើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ដល់ទីបំផុតលោក ។ ពាក្យថា ភព ក្នុងបទថា ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយនូវភពទាំងពួង បានដល់ភព ២ គឺកម្មភព ១ បដិសន្ធិកបុនព្ភព ១ ។ កម្មភព តើដូចម្តេច ។ បុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ អានេញ្ជាភិសង្ខារ នេះឈ្មោះថាកម្មភព ។ បដិសន្ធិកបុនព្ភព តើដូចម្តេច ។ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលប្រកបដោយបដិសន្ធិ នេះឈ្មោះថាបដិសន្ធិកបុនព្ភព ។ ព្រះមានព្រះភាគបានកន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវកម្មភពនឹងបដិសន្ធិកបុនព្ភព ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ដល់ទីបំផុតលោក ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយនូវភពទាំងពួង ។

(១៨១) អនាសវោ សព្វទុក្ខប្បហីនោតិ អនាសវោតិ ចត្តារោ អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។ តេ អាសវា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនាសវោ ។ សព្វទុក្ខប្បហីនោតិ សព្វំ តស្ស បដិសន្ធិកំ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខំ ។បេ។ ទិដ្ឋិព្យសនទុក្ខំ បហីនំ សមុច្ឆិន្នំ បដិប្បស្សទ្ធំ អភព្វុប្បត្តិកំ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍំ តស្មា ពុទ្ធោ សព្វទុក្ខប្បហីនោ ។

(១៨២) សវ្ហយោ ព្រហ្មុនោ មេតិ សវ្ហយោតិ សទិសសវ្ហយោ ។ វិបស្សី ភគវា សិខី ភគវា វេស្សភូ ភគវា កកុសន្ធោ ភគវា កោណាគមនោ ភគវា កស្សបោ ភគវា ពុទ្ធា ភគវន្តោ សទិសនាមា សទិសសវ្ហយា ។

(១៨១) អធិប្បាយពាក្យថា មិនមានអាសវៈ ព្រមទាំងលះបង់ទុក្ខទាំងពួងហើយ ត្រង់ពាក្យថា មិនមានអាសវៈ សេចក្តីថា អាសវៈ៤ គឺកាមាសវៈ១ ភវាសវៈ១ ទិដ្ឋាសវៈ១ អវិជ្ជាសវៈ១ ។ អាសវៈទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគបានលះបង់ គាស់រំលើងឫសគល់ ធ្វើឲ្យមានតែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន មិនឲ្យមានកិរិយាកើតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានអាសវៈ ។ ពាក្យថា ព្រមទាំងលះបង់ទុក្ខទាំងពួងហើយ សេចក្តីថា ជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកទុក្ខ បរិទេវទុក្ខ ទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ ។ បេ ។ ទិដ្ឋិព្យសនទុក្ខ ទាំងពួង ដែលប្រកបដោយបដិសន្ធិ ព្រះពុទ្ធនោះបានលះបង់ កាត់ផ្តាច់ រម្ងាប់បង់ ធ្វើមិនឲ្យកើតវិញ បានដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានទុក្ខទាំងពួងលះបង់ហើយ ។

(១៨២) ពាក្យថា មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ គឺថា មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ទ្រង់បានចូលទៅកាន់ព្រះនាមព្រះភាគប្រសើរបូរហើយ សេចក្តីថា ព្រះពុទ្ធ មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ដូចគ្នា ។ គឺ ព្រះវិបស្សី ព្រះនាមជាភគវា ព្រះសិខី ព្រះនាមជាភគវា ព្រះវេស្សភូ ព្រះនាមជាភគវា ព្រះកកុសន្ធៈ ព្រះនាមជាភគវា ព្រះកោណាគមនៈ ព្រះនាមជាភគវា ព្រះកស្សបៈ ព្រះនាមជាភគវា ព្រះពុទ្ធដ៏មានព្រះភាគទាំងឡាយ សឹងមានព្រះនាមដូចគ្នា មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ស្មើគ្នា ។

ភគវា សក្យមុនិ តេសំ ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ សទិសនា-
មោ សច្ចសទិសវ្ហយោតិ តស្មា ពុទ្ធោ សច្ចវ្ហយោ ។
ព្រហ្មុបាសិតោ មេតិ សោ ភគវា មយា អា-
សិតោ ឧបាសិតោ បយិរុបាសិតោ បរិបុច្ឆិតោ
បរិបញ្ហិតោតិ សច្ចវ្ហយោ ព្រហ្មុបាសិតោ មេ ។
តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

តមោនុទោ ពុទ្ធោ សមន្តចក្ខុ
លោកន្តគូ សព្វភវាតិវត្តោ
អនាសវោ សព្វទុក្ខប្បហីនោ
សច្ចវ្ហយោ ព្រហ្មុបាសិតោ មេតិ ។

(១៨៣) ទិជោ យថា កុព្វនកំ បហាយ
ពហុប្ផលំ កាននំ អាវសេយ្យ
ឯវម្បហំ អប្បទសេ បហាយ
មហោទធឹ ហំសោរិវជ្ឈបត្តោ ។

ព្រះសក្យមុនីមានព្រះភាគ មានព្រះនាមដូចគ្នា មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ស្មើនឹងព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគទាំងឡាយនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប្រសើរបំផុតហើយ គឺព្រះមានព្រះភាគនោះ ខ្ញុំបានចូលទៅ ចូលទៅជិត ចូលទៅអង្គុយជិត សាកសួរ ទូលសួរហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប្រសើរបំផុតហើយ ។ ហេតុនោះ បិង្គិយត្ថេរពោលថា

ព្រះពុទ្ធ ទ្រង់បន្ទោបង់នូវងងឹត មានសមន្តចក្ខុ ទ្រង់ដល់ទី
បំផុតលោក ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយនូវភពទាំងពួង មិនមាន
អាសវៈ ទ្រង់លះបង់ទុក្ខទាំងពួងហើយ មានព្រះនាមដ៏ទៀង
ទាត់ ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប្រសើរបំផុតហើយ ។

(១៨៣) (ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា) ទិជសត្វ លះបង់ព្រៃតូច
(មានផ្លែតិច) មកនៅកាន់ព្រៃធំ ដែលមានផ្លែច្រើន
ដូចម្ដេចមិញ ខ្ញុំលះបង់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានការឃើញ
តិច (មកចូលប្រសព្វនឹងព្រះពុទ្ធទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន) ដូច
ហង្សចូលប្រសព្វនឹងស្រះ ដែលមានទឹកច្រើន ដូច្នោះឯង ។

(១៨៤) ទិជោ យថា កាកុចេតិ បហាយ ពហុប្ផលំ កាននំ អាវសេយ្យាតិ ទិជោ វុច្ចតិ បក្ខី ។ កិំការណា ទិជោ វុច្ចតិ បក្ខី ។ ទ្វិក្ខត្តុំ ជាយតិ ទិជោ មាតុកុច្ឆិម្ហា ច អណ្ឌកោសម្ហា ច តំការណា ទិជោ វុច្ចតិ បក្ខីតិ ទិជោ ។ យថា កាកុចេតិ បហាយាតិ យថា ទិជោ កាកុចេតិ រិត្តវនេតិ អប្បភក្ខំ អប្បោទកំ បហាយ ជហិត្វា អតិក្កមិត្វា វីតិវត្តិត្វា អញ្ញំ ពហុប្ផលំ ពហុភក្ខំ ពហុវុក្ខំ(១) មហន្តំ កាននំ វនសណ្ឌំ អធិគច្ឆេយ្យ វិន្ទេយ្យ បដិលភេយ្យ តស្មឹ វនសណ្ឌេ វាសំ កប្បេយ្យាតិ ទិជោ យថា កាកុចេតិ បហាយ ពហុប្ផលំ កាននំ អាវសេយ្យ ។

(១៨៥) ឯវមហំ អប្បទស្សេ បហាយ មហោទធិំ ហំសោរិវជ្ឈុបត្តោតិ ឯវន្តិ ឱបម្មសម្បដិបាទនំ ។

---
១ ម. ពហុទុំ ។

(១៨៤) ពាក្យថា ទិជសត្វ លះបង់ព្រៃតូច មកនៅអាស្រ័យនឹងព្រៃធំ ដែលមានផ្លែច្រើន ដូចម្ដេចមិញ អធិប្បាយថា សត្វស្លាប លោកហៅថា ទិជសត្វ ។ ហេតុអ្វី សត្វស្លាប លោកហៅថា ទិជសត្វ ។ ទិជសត្វតែងកើត ២ លើក គឺ កើតអំពីផ្ទៃមេ ១ លើក អំពីស្រោមស៊ុត ១ លើក ហេតុនោះ សត្វស្លាបទើបលោកហៅថា ទិជសត្វ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទិជសត្វ ។ ពាក្យថា លះបង់ព្រៃតូច ដូចម្ដេចមិញ គឺ ទិជសត្វលះបង់ បោះបង់ កន្លង កន្លងផុត នូវព្រៃតូច ព្រៃស្ងួត ដែលមានចំណីតិច មានទឹកតិច ហើយបាន ជួបប្រសព្វ បានចំពោះនូវព្រៃធំ ដ៏ទៃ ដែលមានផ្លែច្រើន មានចំណីច្រើន មានឈើច្រើន គឺថា គប្បីសម្រេចការនៅក្នុងដងព្រៃនោះ ដូចម្ដេចមិញ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទិជសត្វលះបង់ព្រៃតូច មកនៅអាស្រ័យនឹងព្រៃធំ ដែលមានផ្លែច្រើន ដូចម្ដេចមិញ ។

(១៨៥) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំលះបង់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានការឃើញតិច (មកជួបប្រសព្វព្រះពុទ្ធ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន) ដូចហង្សជួបប្រសព្វ នូវស្រះដែលមានទឹកច្រើន ដូច្នោះឯង ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នោះឯង គឺ ជាពាក្យញុំាងសេចក្ដីឧបមាឲ្យសម្រេច ។

អប្បទស្សេ បហាយាតិ យោ ច ពាវរី ព្រាហ្មណោ យេ ចញ្ញេ តស្ស អាចរិយា ពុទ្ធំ ភគវន្តំ ឧបាទាយ អប្បទស្សា បរិត្តទស្សា ថោកទស្សា ឱមកទស្សា លាមកទស្សា ជតុក្កទស្សា ។ តេ ព្រាហ្មណោ អប្បទស្សេ បរិត្តទស្សេ ថោកទស្សេ ឱមកទស្សេ លាមកទស្សេ ជតុក្កទស្សេ បហាយ បជហិត្វា អតិក្កមិត្វា សមតិក្កមិត្វា ពុទ្ធំ ភគវន្តំ អគ្គទស្សំ សេដ្ឋទស្សំ វិសេដ្ឋទស្សំ ឧត្តមទស្សំ បវរំ អសមំ អសមសមំ អប្បដិភាគំ អប្បដិបុគ្គលំ ទេវាតិទេវំ នរាសភំ បុរិសសីហំ បុរិសនាគំ បុរិសាជញ្ញំ បុរិសនិសភំ បុរិសធោរយ្ហំ ទសពលំ តាទឹ អជ្ឈគូ វិន្ទិ បដិលភិ ។

ពាក្យថា លះបង់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានការឃើញតិច សេចក្តីថា ពាវរីព្រាហ្មណ៍ណា និងពួកដទៃដែលជាអាចារ្យ របស់ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទៅជាអ្នកមានការឃើញតិច មានការឃើញស្តួចស្តើង មានការឃើញថោកថយ មានការឃើញអន់ថយ មានការឃើញលាមក មានការឃើញអាក្រក់ ។ ខ្ញុំលះបង់ បោះបង់ កន្លង កន្លងបង់នូវព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ដែលមានការឃើញតិច មានការឃើញស្តើងស្តួច មានការឃើញថោកថយ មានការឃើញអន់ថយ មានការឃើញលាមក មានការឃើញអាក្រក់ មកជួប ប្រសព្វ បានចំពោះនូវព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញដ៏លើស ទ្រង់ឃើញដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ឃើញវិសេស ទ្រង់ឃើញឧត្តម ព្រោះអង្គជាបុគ្គលប្រសើរ រកបុគ្គលស្មើមិនមាន ព្រោះអង្គស្មើដោយព្រះពុទ្ធ ដែលមិនមានបុគ្គលស្មើ គ្មានចំណែកប្រៀប មិនមានបុគ្គលប្រៀប ទ្រង់ជាទេវតាវិសេស ជាងទេវតា ទ្រង់ជានរាសភៈ ជាបុរិសសីហៈ ជាបុរិសនាគ ជាបុរសអាជានេយ្យ ជាបុរិសនិសភៈ ជាអ្នកនាំទៅនូវធុរៈរបស់បុរស ជាទសពល ជាតាទិបុគ្គល ។

យថាវ ហិ សោ មហន្តំ មានុសកានំ ច សរំ អនោតត្តំ ច ឥមំ មហាសមុទ្ទំ ច អក្ខោភំ អមិតោទកំ អធិគច្ឆេយ្យ វិន្ទេយ្យ បដិលភេយ្យ ឯវមេវ បិង្គិយោ ព្រាហ្មណោ ពុទ្ធំ កត្វា អក្ខោភំ អមិតតេជំ បភិន្នញាណំ វិវដចក្ខុំ បញ្ញាបភេទកុសលំ អធិគតបដិសម្ភិទំ ចតុវេសារជ្ជប្បត្តំ សុទ្ធាធិមុត្តំ សេតបច្ចត្តំ អទ្វយភាណិំ តាទិំ តថាបដិញ្ញំ អបរិត្តំ មហន្តំ គម្ភីរំ អប្បមេយ្យំ ទុប្បរិយោគាឡ្ហំ ពហុរតនំ សាគរសមំ ឆឡង្គុបេក្ខាយ សមន្នាគតំ អតុលំ វិបុលំ អប្បមេយ្យំ តំ តាទិសំ បវទតមគ្គវាទិនំ សិនេរុមិវ(១) នគានំ គរុឡមិវ ទិជានំ សីហមិវ មិគានំ

១ ម. មេរុមិវ ។

ដូចមានិស្ស គប្បីជួប ប្រសព្វ បានចំពោះ នូវស្រះធំដែលមនុស្សគេសាងក្តី អនោតត្តស្រះក្តី មហាសមុទ្រក្តី ដែលមិនកម្រើក មានទឹករាប់មិនអស់ យ៉ាងណា ខ្ញុំឈ្មោះបិង្គិយព្រាហ្មណ៍ បានជួប ប្រសព្វ បានចំពោះនូវព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមិនកម្រើក មានតេជះរាប់មិនបាន មានញាណបែកធ្លាយ មានចក្ខុបើកហើយ ព្រះអង្គវៀងវៃក្នុងសេចក្តីប្រភេទនៃប្រាជ្ញា ព្រះអង្គបានបដិសម្ភិទា បានចតុវេសារជ្ជញាណ ទ្រង់មានព្រះទ័យចុះស៊ប់ក្នុងធម៌ដែលសមាបត្តិដ៏បរិសុទ្ធ ទ្រង់មានអត្តភាពមិនផ្សេងគ្នា ទ្រង់មិនពោលពីរព្រះវស្ស ទ្រង់មិនញាប់ញ័រ ទ្រង់មានការប្តេជ្ញាទៀង ទ្រង់មិនតូច ទ្រង់ធំ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជ្រៅ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាប្រមាណមិនបាន ទ្រង់មានប្រាជ្ញាមិនអាចអ្នកណាស្ទង់បាន ទ្រង់មានរតនៈច្រើន ទ្រង់ស្មើដោយសាគរ ទ្រង់ប្រកបដោយឧបេក្ខា ៦ ទ្រង់មានព្រះគុណធំទូលាយ ថ្លឹងមិនបាន ប្រមាណមិនកើត ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់ប្រកបដោយតាទិគុណ ទ្រង់ជាអ្នកពោលដ៏ប្រសើរជាងជនអ្នកពោលទាំងឡាយ ដូចភ្នំសិនេរុ ប្រសើរជាងភ្នំទាំងឡាយ ឬដូចគ្រុឌ ប្រសើរជាងទិជសត្វទាំងឡាយ ឬក៏ដូចសីហៈ ប្រសើរជាងពួកម្រឹគ ក្តីនោះសោត

ឧទធិមិវ អណ្ណវានំ ជិនបវរំ អធិគច្ឆិំ វិន្ទិំ បដិលភិន្តិ ឯវមហំ អប្បទស្សេ បហាយ មហោទធិំ ហំសរិវជ្ឈបត្តោ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

ទិជោ យថា កុព្វនកំ បហាយ
ពហុប្ផលំ កាននំ អាវសេយ្យ
ឯវមហំ អប្បទស្សេ បហាយ
មហោទធិំ ហំសរិវជ្ឈបត្តោតិ ។

(១៩៦) យេមេ បុព្វេ វិយាកំសុ (ហុរំ
គោតមសាសនា)

ឥច្ចាសិ ឥតិ ភវិស្សតិ
សព្វំ តំ ឥតិហីតិហំ
សព្វំ តំ តក្កវឌ្ឍនំ ។

ដូចសមុទ្រ ប្រសើរជាងទីអន្លង់ទឹកទាំងឡាយ ព្រះអង្គជាព្រះជិនស្រី ដ៏ប្រសើរ ក៏យាងដល់នូវដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំលះបង់បុគ្គលទាំងឡាយដែលមានការឃើញតិច (មកជួបប្រសព្វព្រះពុទ្ធទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន) ដូចហង្សដែលជួបប្រសព្វនូវស្រះ មានទឹកច្រើន ដូច្នោះឯង ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ទិជសត្វលះបង់ព្រៃតូច (មានផ្លែតិច) មកនៅអាស្រ័យនឹង
ព្រៃធំ មានផ្លែច្រើន ដូចម្តេចមិញ ខ្ញុំលះបង់បុគ្គលទាំង
ឡាយ ដែលមានការឃើញតិច (មកជួបប្រសព្វនឹងព្រះពុទ្ធ
ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន) ដូចហង្សជួបប្រសព្វនូវស្រះ មាន
ទឹកច្រើន ដូច្នោះឯង ។

(១៩៦) ជនទាំងឡាយណា ក្នុងកាលមុន (អំពីសាសនា
នៃព្រះគោតម) ជនទាំងឡាយនោះ បានព្យាករហើយថា
ហេតុមានមកហើយ ដូច្នេះ ៗ នឹងមានតទៅ ដូច្នេះ ៗ
ពាក្យទាំងអស់នោះ (មិនទាន់ប្រាកដទេ) ជាពាក្យឭស្តាប់
បុគ្គលដទៃ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យ
ចម្រើន (ខ្ញុំមិនពេញចិត្តនឹងពាក្យនោះឡើយ) ។

(១៤៧) យេ មេ បុព្វេ វិយាកំសូតិ យេ ច យោ ច ពាវរី ព្រាហ្មណោ យេ ចញ្ញេ តស្ស អាចរិយា តេ សកំ ទិដ្ឋឹ សកំ ខន្តឹ សកំ រុចឹ សកំ លទ្ធឹ សកំ អជ្ឈាសយំ សកំ អធិប្បាយំ ព្យាកំសុ អាចិក្ខឹសុ ទេសយឹសុ បញ្ញបឹសុ បដ្ឋបឹសុ វិវរឹសុ វិភជឹសុ ឧត្តានីមកំសុ បកាសេសុន្តិ យេ មេ បុព្វេ វិយាកំសុ ។

(១៤៨) ហុរំ គោតមសាសនាតិ ហុរំ គោតមសាសនា បរំ គោតមសាសនា បុរេ គោតមសាសនា បឋមតរំ គោតមសាសនា ពុទ្ធសាសនា ជិនសាសនា តថាគតសាសនា ទេវសាសនា អរហន្តសាសនាតិ ហុរំ គោតមសាសនា ។

(១៤៧) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា ... ជនទាំងឡាយនោះបានព្យាករហើយ ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា គឺ ពាវរីព្រាហ្មណ៍ណា និងពួកជនដទៃណា ជាអាចារ្យរបស់ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះបានព្យាករ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក-បែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្ដីគួររបស់ខ្លួន សេចក្ដីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន អធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្ដីប៉ុនប៉ងរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងឡាយណា ... ជនទាំងឡាយនោះបានព្យាករហើយ ។

(១៤៨) ពាក្យថា ក្នុងកាលមុនអំពីសាសនានៃព្រះគោតម គឺ ក្នុងកាលមុនអំពីសាសនាព្រះគោតម ដទៃអំពីសាសនាព្រះគោតម ក្នុងកាលមុនដំបូងអំពីសាសនាព្រះគោតម ក្នុងកាលមុនបង្អស់ អំពីសាសនាព្រះគោតម អំពីសាសនាព្រះពុទ្ធ អំពីសាសនាព្រះជិនស្រី អំពីសាសនាព្រះតថាគត អំពីសាសនាព្រះពុទ្ធជាទេវតា អំពីសាសនាអរហន្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងកាលមុន អំពីសាសនានៃព្រះគោតម ។

(១៥៩) ឥត្ថាសិ ឥតិ ភវិស្សតីតិ ឯវំ ការំ អសិ ឯវំ ការំ ភវិស្សតីតិ ឥត្ថាសិ ឥតិ ភវិស្សតិ ។

(១៦០) សច្ចន្តិ ឥតិហីតិហន្តិ សច្ចំ តំ ឥតិហីតិហំ ឥតិកិរាយ បរម្បរាយ បិដកសម្បទាយ តក្កហេតុ នយហេតុ អាការបរិវិតក្កេន ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា ន សាមំ សយមភិញ្ញាតំ ន អត្តបច្ចក្ខំ ធម្មំ កថយិស្សតិ សច្ចន្តិ ឥតិហីតិហំ ។

(១៦១) សច្ចន្តិ តក្កវឌ្ឍនន្តិ សច្ចន្តិ តក្កវឌ្ឍនំ វិតក្កវឌ្ឍនំ សង្កប្បវឌ្ឍនំ កាមវិតក្កវឌ្ឍនំ ព្យាបាទវិហឹសាវិតក្កវឌ្ឍនំ ញាតិវិតក្កវឌ្ឍនំ ជនបទវិតក្កវឌ្ឍនំ អមរវិតក្កវឌ្ឍនំ

[១៥៩] ពាក្យថា ហេតុមានមកហើយ ជួនខ្លះ ៗ នឹងមានតទៅជួនខ្លះ ៗ គឺ ពួកហេតុយ៉ាងនេះ ធ្លាប់មានមកហើយ ពួកហេតុយ៉ាងនេះ នឹងមានតទៅខាងមុខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ហេតុមានហើយ ជួនខ្លះ ៗ នឹងមានតទៅជួនខ្លះ ៗ ។

[១៦០] ពាក្យថា ពាក្យពិតអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ គឺ ពាក្យពិតអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ដោយឮជួនខ្លះ ៗ ដោយឮត ៗ គ្នា ដោយការជឿផ្សំនឹងក្បួន ដោយហេតុនៃការត្រិះរិះ ដោយហេតុនៃការនឹកស្មាន ដោយការជញ្ជឹងតាមអាការៈ ដោយការយល់ ការពិនិត្យ នឹងការគាប់គួរ គឺថា ផលពិតនោះសើបដឹងឯង ដែលមិនបានត្រាស់ដឹងចំពោះខ្លួនឯង មិនជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួនឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពាក្យពិតអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ។

[១៦១] ពាក្យថា ពាក្យពិតអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យចម្រើន គឺ ពាក្យពិតអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះរឿយ ៗ ឲ្យចម្រើន ធ្វើតម្រិះ ឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងកាម ឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងព្យាបាទនិងការបៀតបៀនឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងញាតិឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងជនបទឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងការមិនស្លាប់ ឲ្យចម្រើន

បរានុទ្ទយតាបដិសំយុត្តវិតក្កវឌ្ឍនំ លាភសក្ការសិ- លោកប្បដិសំយុត្តវិតក្កវឌ្ឍនំ អនវញ្ញត្តិប្បដិសំយុត្ត- វិតក្កវឌ្ឍនន្តិ សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនំ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

យេមេ បុព្វេ វិយាកំសុ (ហុរំ
គោតមសាសនា)
ឥច្ចាសិ ឥតិ ភវិស្សតិ
សព្វន្តំ ឥតិហីតិហំ
សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនន្តិ ។

(១៦២) ឯកោ តមនុទាសីនោ ជុតិមា សោ បភង្ករោ
គោតមោ ភូរិបញ្ញាណោ គោតមោ ភូរិមេធសោ ។

ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះ ដែលប្រកបដោយសេចក្ដីអាណិត ចំពោះបុគ្គលដទៃឱ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះប្រកបដោយលាភសក្ការៈនិងសេចក្ដីសរសើរឱ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះ ប្រកបដោយការមិនចង់ឱ្យគេមើលងាយឱ្យចម្រើន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះឱ្យចម្រើន ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ជនទាំងឡាយណា ក្នុងកាលមុន (អំពីសាសនានៃព្រះគោតម)
ជនទាំងឡាយនោះបានព្យាករហើយថា ហេតុមានមកហើយ
ដូច្នេះ ៗ នឹងមានមកទៅដូច្នេះ ៗ ពាក្យទាំងអស់នោះ (មិនជាក់
ប្រាកដទេ) ជាពាក្យជឿស្ដាប់បុគ្គលដទៃ ពាក្យទាំងអស់នោះ
ជាពាក្យធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះឱ្យចម្រើន (ខ្ញុំមិនពេញចិត្តនឹងពាក្យ
នោះឡើយ) ។

(១៦៤) ព្រះគោតមនោះ តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់បន្ទោបង់
ងងឹត គង់នៅជាសុខ ទ្រង់មានរស្មីរុងរឿង ទ្រង់ធ្វើពន្លឺ
(ដល់លោក) ព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ
ព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។

(១៦៣) ឯកោ គមនុបាសីលោតិ ឯកោតិ ភគវា បព្វជ្ជាសង្ខាតេន ឯកោ អទុតិយដ្ឋេន ឯកោ តណ្ហាបហានដ្ឋេន ឯកោ ឯកន្តវីតរាគោតិ ឯកោ ឯកន្តវីតទោសោតិ ឯកោ ឯកន្តវីតមោហោតិ ឯកោ ឯកន្តនិក្កិលេសោតិ ឯកោ ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ឯកោ ឯកោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯកោ ។

កថំ ភគវា បព្វជ្ជាសង្ខាតេន ឯកោ ។ ភគវា ទហរោវ សមានោ សុសុកាឡកេសោ ភទ្រេន យោព្វនេន សមន្នាគតោ បឋមេន វយសា អកាមកានំ មាតាបិតូនំ អស្សុមុខានំ រុទន្តានំ វិលបន្តានំ ញាតិសង្ឃំ បហាយ

(១៦៣) អធិប្បាយពាក្យថា តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់បន្ទាបង់ នីវរណ៍ គង់នៅជាសុខ ត្រង់ពាក្យថា តែមួយព្រះអង្គឯង គឺ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកនៃបព្វជ្ជា តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាមិនមានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាលះបង់តណ្ហា តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាករាគៈដោយចំណែកមួយ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកទោសៈដោយចំណែកមួយ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកមោហៈ ដោយចំណែកមួយ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់មិនមានកិលេសដោយចំណែកមួយ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ស្តេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលមួយនាក់ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុត្រាស់ដឹង នូវសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ដ៏ប្រសើរ តែមួយព្រះអង្គ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបព្វជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នៅក្មេង មានព្រះកេសាខ្មៅស្រិល ប្រកបដោយវ័យដ៏ចម្រើន គឺបឋមវ័យ កាលព្រះមាតានឹងព្រះបិតា មិនសព្វព្រះហឫទ័យ (នឹងការចេញបព្វជ្ជា) មានព្រះភក្ត្រដោកដោយទឹកព្រះនេត្រ ទ្រង់ព្រះកន្សែង ពិលាប ទ្រង់លះបង់ពួកញាតិ

សព្វំ ឃរាវាសបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា បុត្តទារបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា ញាតិបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា មិត្តាមច្ចបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្វជិត្វា អកិញ្ចនភាវំ ឧបគន្ត្វា ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ឯវំ ភគវា បព្វជ្ជាសង្ខាតេន ឯកោ ។

កថំ ភគវា អទុតិយដ្ឋេន ឯកោ ។ សោ ឯវំ បព្វជិតោ សមានោ អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ សោ ឯកោ គច្ឆតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ ឯកោ និសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កប្បេតិ ឯកោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ(១) ឯកោ រហោ និសីទតិ ឯកោ ចង្កមំ អធិដ្ឋាតិ ឯកោ ចរតិ វិហរតិ(២) ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ឯវំ ភគវា អទុតិយដ្ឋេន ឯកោ ។

---

១ ម. ឯកោ អភិក្កមតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ។ ២ វិហរតិ ។

កាត់បលិពោធ គឺឃរាវាសទាំងអស់ កាត់បលិពោធ គឺបុត្រនិងភរិយា កាត់បលិពោធ គឺញាតិ កាត់បលិពោធ គឺមិត្តនិងអាមាត្យ ទ្រង់ដាក់ព្រះកេសានិងព្រះមស្សុ ទ្រង់ប្រដាប់ព្រះពស្ត្រជ្រលក់ទឹកចត់ ស្តេចចេញចាកព្រះរាជដំណាក់ ចូលទៅកាន់ផ្នួស ដល់នូវសភាពជាអ្នកមិនមានកង្វល់ តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់ចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបព្វជ្ជា យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីជាមិនមានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ តើដូចម្តេច ។ ព្រះអង្គទ្រង់ផ្នួសយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់សេពចំពោះព្រៃតូចនិងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈស្ងាត់ មិនមានសំឡេង មិនមានសូរគឹកកង ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើតអំពីសរីរៈនៃជន ជាសេនាសនៈជាទីស្ងប់ស្ងាត់របស់មនុស្ស និងសមគួរដល់ការពួនសម្ងំ ព្រះអង្គទ្រង់ពុទ្ធដំណើរ តែមួយអង្គឯង ទ្រង់ឋិត តែមួយអង្គឯង ទ្រង់គង់ តែមួយអង្គឯង ទ្រង់សម្រេចការផ្ទំ តែមួយអង្គឯង ទ្រង់ចូលទៅបិណ្ឌបាតក្នុងស្រុក តែមួយអង្គឯង ទ្រង់ត្រឡប់មកវិញ តែមួយអង្គឯង ទ្រង់គង់ក្នុងទីរហោស្ថាន តែមួយអង្គឯង ទ្រង់អធិដ្ឋានចង្ក្រម តែមួយអង្គឯង ទ្រង់ចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ តែមួយអង្គឯង ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីជាមិនមានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ យ៉ាងនេះ ។

កថំ ភគវា តណ្ហាបហានដ្ឋេន ឯកោ ។ សោ ឯកោ អទុតិយោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ ពោធិរុក្ខមូលេ មហាបធានំ បទហន្តោ មារំ សសេនំ(១) នមុចិំ បមត្តពន្ធុំ វិធមិត្វា តណ្ហំ ជាលិនិំ សរិតំ វិសត្តិកំ បជហិ វិនោទេសិ ព្យន្តីអកាសិ អនភាវង្គមេសិ ។

តណ្ហាទុតិយោ បុរិសោ ទីឃមទ្ធាន សំសរំ
ឥត្ថភាវញ្ញថាភាវំ សំសារំ នាតិវត្តតិ
ឯតមាទីនវំ ញត្វា តណ្ហា ទុក្ខស្ស សម្ភវំ
វីតតណ្ហោ អនាទានោ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ ។

ឯវំ ភគវា តណ្ហាបហានដ្ឋេន ឯកោ ។

កថំ ភគវា ឯកន្តវីតរាគោតិ ឯកោ ។ រាគស្ស បហីនត្តា ឯកន្តវីតរាគោតិ ឯកោ ។

១ សសេនំ ពល្លំ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីលះបង់តណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ព្រះអង្គតែមួយព្រះអង្គឯង មិនមានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ យ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់មិនប្រហែស មានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកម្តៅកិលេស មានព្រះទ័យបញ្ជូនទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ទ្រង់តាំងសេចក្តីព្យាយាមធំ ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ក្បែរឆ្នេរស្ទឹងនេរញ្ជរា ទ្រង់កំចាត់បង់មារព្រមទាំងសេនា ដែលជាអ្នកមិនលះបង់អកុសលធម៌ ជាផៅពង្សនៃបុគ្គលប្រហែស ទ្រង់លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវតណ្ហាមានបណ្តាញ ដែលហូរទៅ ផ្សាយទៅ ក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ។

បុរសដែលមានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ រមែងអន្ទោលទៅកាន់ភព
នៃប្រការនេះ និងភពនៃប្រការដទៃ អស់កាលដ៏វែង មិន
កន្លងនូវសង្សារបាន ភិក្ខុអ្នកមានស្មារតី មិនមានសេចក្តី
ប្រកាន់ ប្រាសចាកតណ្ហា ដឹងទោសនេះហើយ តែង
ចៀសវាង នូវការកើតនៃទុក្ខ ព្រោះតណ្ហា ។

ព្រះមានព្រះភាគតែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីលះបង់តណ្ហា យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគតែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាករាគៈដោយចំណែកមួយ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាករាគៈដោយចំណែកមួយ ព្រោះទ្រង់លះរាគៈហើយ ។

ទោសស្ស បហីនត្តា ភគ្គីតទោសោតិ ភគវា ។

មោហស្ស បហីនត្តា ភគ្គីតមោហោតិ ភគវា ។

កិលេសានំ បហីនត្តា ភគ្គនិក្កិលេសោតិ ភគវា ។

ឯកំ ភគវា ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ភគវា ។

ឯកាយនមគ្គោ វុច្ចតិ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ។បេ។

អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ។

ឯកាយនំ ជាតិខយន្តទស្សី
មគ្គំ បជានាតិ ហិតានុកម្បី
ឯតេន មគ្គេន តរិំសុ បុព្វេ
តរិស្សន្តិ ចេវ តរន្តិ ឱឃន្តិ ។

ឯវំ ភគវា ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ភគវា ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកទោសៈ ដោយចំណែកមួយ ព្រោះទ្រង់លះទោសៈហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកមោហៈដោយចំណែកមួយ ព្រោះទ្រង់លះមោហៈហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់មិនមានកិលេស ដោយចំណែកមួយ ព្រោះទ្រង់លះកិលេសទាំងឡាយហើយ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ស្ដេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង តើដូចម្ដេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។បេ។ មគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ លោកហៅថា ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង ។

ព្រះពុទ្ធទ្រង់ឃើញ នូវទីបំផុតនៃធម៌ជាទីអស់ជាតិ ទ្រង់អនុ-
គ្រោះ នូវប្រយោជន៍ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវផ្លូវ ជាទីទៅនៃ
បុគ្គលម្នាក់ឯង ចំណែកអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ឆ្លងហើយក្នុង
អតីត នឹងឆ្លងក្នុងអនាគត កំពុងឆ្លងក្នុងបច្ចុប្បន្ន នូវឱឃៈ
តាមផ្លូវនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ស្ដេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង យ៉ាងនេះ ។

កថំ ភគវា ឯកោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯកោ ។ ពោធិ វុច្ចតិ ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ ។ បេ ។ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភគវា តេន ពោធិញាណេន សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ពុជ្ឈិ ។ បេ ។ យំកិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ពុជ្ឈិ ។ អថវា យំ ពុជ្ឈិតព្វំ អនុពុជ្ឈិតព្វំ បដិពុជ្ឈិតព្វំ សម្ពុជ្ឈិតព្វំ អធិគន្តព្វំ ផុសិតព្វំ សច្ឆិកាតព្វំ សព្វន្តំ តេន ពោធិញាណេន ពុជ្ឈិ អនុពុជ្ឈិ បដិពុជ្ឈិ សម្ពុជ្ឈិ អធិគច្ឆិ ផុសេសិ សច្ឆាកាសិ ។ ឯវំ ភគវា ឯកោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯកោ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ត្រាស់ដឹងសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណដ៏ប្រសើរ តែមួយព្រះអង្គ តើដូចម្តេច ។ ញាណ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយ បញ្ញាពលៈ ។ បេ ។ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា ពោធិ ។ ដោយសារពោធិញ្ញាណនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ត្រាស់ដឹងថា របស់ណានីមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ មួយវិញទៀត ធម្មជាតណា ដែលបណ្ឌិត គប្បីដឹង គប្បីត្រាស់ដឹងតាម គប្បីត្រាស់ដឹងចំពោះ គប្បីត្រាស់ដឹងព្រម គប្បីបាន គប្បីពាល់ត្រូវ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងតាម ត្រាស់ដឹងចំពោះ ត្រាស់ដឹងព្រម បានពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នោះ ដោយសារពោធិញ្ញាណនោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ត្រាស់ដឹងសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណដ៏ប្រសើរ តែមួយព្រះអង្គ យ៉ាងនេះ ។

តមោនុទោតិ ភគវា រាគតមំ ទោសតមំ មោហតមំ មានតមំ ទិដ្ឋិតមំ កិលេសតមំ ទុច្ចរិតតមំ អន្ធករណំ អចក្ខុករណំ អញ្ញាណករណំ បញ្ញានិរោធិកំ វិឃាតបក្ខិកំ អនិព្ពានសំវត្តនិកំ នុទិ បនុទិ បជហិ វិនោទេសិ ព្យន្តីអកាសិ អនភាវំ គមេសិ ។ អាសីនោតិ និសិន្នោ ភគវា បាសាណកេ ចេតិយេតិ អាសីនោ ។

នគស្ស បស្សេ អាសីនំ មុនិំ ទុក្ខស្ស បារគុំ

សាវកា បយិរុបាសន្តិ តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនោតិ ។

ឯវំ ភគវា អាសីនោ ។ អថ វា ភគវា សព្វោស្សុក្កបដិប្បស្សទ្ធត្តា(១) អាសីនោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។បេ។ ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ឯវម្បិ ភគវា អាសីនោតិ តមោនុទាសីនោ ។

១ ម. សព្វុស្សុក្កបដិប្បស្សទ្ធត្តា ។

សោឡសមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ទ្រង់បន្ទោបង់នូវងងឹត គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បន្ទោបង់ ទំលាក់ចោល លះបង់ បោះបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវងងឹតគឺរាគៈ ងងឹតគឺទោសៈ ងងឹតគឺមោហៈ ងងឹតគឺមានៈ ងងឹតគឺទិដ្ឋិ ងងឹតគឺកិលេស ងងឹតគឺទុច្ចរិត ដែលធ្វើឲ្យងងឹត ធ្វើមិនឲ្យមានចក្ខុ ធ្វើមិនឲ្យមានការដឹង ធ្វើឲ្យរលត់បញ្ញា ជាចំណែកនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនិព្វាន ។ ពាក្យថា ទ្រង់គង់នៅជាសុខ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ជិតបាសាណកចេតិយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅជាសុខ ។

ពួកសាវ័កដែលបានវិជ្ជា៣ លះបង់នូវមច្ចុ តែងចូលទៅអង្គុយ

ជិតព្រះមុនិ ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃទុក្ខ ទ្រង់គង់នៅក្បែរនាគត្ថេរ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅជាសុខ យ៉ាងនេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅជាសុខ ព្រោះព្រះអង្គគ្រប សង្កត់សេចក្តីខ្វល់ខ្វាយទាំងអស់ ព្រះអង្គមានការនៅ (គុណវិសេស) នៅរួចហើយ មានចរណៈសន្សំហើយ ។បេ។ កពថ្មី គឺជាតិ ជរា មរណៈ សង្សារ នៃព្រះអង្គមិនមាន ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅជាសុខ យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់បន្ទោបង់នូវងងឹត គង់នៅជាសុខ ។

(១៦៧) ជុតិមា សោ បភង្ករោតិ ជុតិមាតិ ជុតិមា(១) បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវី ។ បភង្ករោតិ អាលោកករោ ឱភាសករោ ទីបង្ករោ ឧជ្ជោតករោ បជ្ជោតករោតិ ជុតិមា សោ បភង្ករោ ។

(១៦៨) គោតមោ ភូរិបញ្ញាណោតិ គោតមោ ភូរិបញ្ញាណោ ញាណបញ្ញាណោ បញ្ញាធជោ បញ្ញាកេតុ បញ្ញាធិបតេយ្យោ វិចយពហុលោ បវិចយពហុលោ ឱក្ខាយនពហុលោ សមោក្ខាយនធម្មោ វិភូតវិហារី តច្ចរិតោ តព្ពហុលោ តគ្គរុកោ តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បព្ភារោ តទធិមុត្តោ តទាធិបតេយ្យោ ។

ធជោ រថស្ស បញ្ញាណំ ធូមោ បញ្ញាណមគ្គិនោ
រាជា រដ្ឋស្ស បញ្ញាណំ ភត្តា បញ្ញាណមិត្ថិយាតិ ។

---

១ ម. ជុតិមា ចក្ខុមា ។

(១៦៧) ពាក្យថា ព្រះតថាគតនោះ ទ្រង់មានសេចក្តីរុងរឿង ទ្រង់ធ្វើពន្លឺ (ដល់លោក) ត្រង់ពាក្យថា ទ្រង់មានសេចក្តីរុងរឿង គឺ ទ្រង់មានពន្លឺ ជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាភ្លឺច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ។ ពាក្យថា ទ្រង់ធ្វើពន្លឺ គឺ ទ្រង់ធ្វើឲ្យឃើញច្បាស់ ទ្រង់ធ្វើពន្លឺ ទ្រង់ធ្វើប្រទីប ទ្រង់ធ្វើរស្មី ទ្រង់ធ្វើពន្លឺសព្វ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះតថាគតនោះ ទ្រង់មានសេចក្តីរុងរឿង ទ្រង់ធ្វើពន្លឺ (ដល់លោក) ។

(១៦៨) ពាក្យថា ព្រះគោតមមានបញ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ គឺ ព្រះគោតម ទ្រង់មានបញ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ មានញាណជាគ្រឿងប្រាកដ មានប្រាជ្ញាជាទង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ មានប្រាជ្ញាជាអធិបតី ច្រើនដោយការពិចារណា ច្រើនដោយការពិចារណាសព្វ ច្រើនដោយការប្រមើលមើល មានការប្រមើលមើលជាធម្មតា ជ្រាបច្បាស់ជាប្រក្រតី ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ ទេរទៅរកប្រាជ្ញានោះ ទោរទៅរកប្រាជ្ញានោះ ឈមទៅរកប្រាជ្ញានោះ បង្អោនទៅរកប្រាជ្ញានោះ យកប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី ។

រថមានទង់ជាគ្រឿងប្រាកដ ភ្លើងមានផ្សែងជាគ្រឿងប្រាកដ ដែន
មានស្តេចជាគ្រឿងប្រាកដ ស្ត្រីមានភស្តាជាគ្រឿងប្រាកដ ។

ឯវមេវ គោតមោ ភូរិប្បញ្ញាណោ ញាណប្បញ្ញាណោ បញ្ញាធជោ បញ្ញាកេតុ បញ្ញាធិបតេយ្យោ វិចយពហុលោ បវិចយពហុលោ ឱក្ខាយនពហុលោ សមោក្ខាយនធម្មោ វិភូតវិហារី តច្ចរិតោ តព្ពហុលោ តគ្គរុកោ តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បព្ភារោ តទធិមុត្តោ តទាធិបតេយ្យោតិ គោតមោ ភូរិបញ្ញាណោ ។

(១៦៦) គោតមោ ភូរិមេធសោតិ ភូរិ វុច្ចតិ បឋវី ។ បឋវីសមាយ(១) វិបុលាយ វិត្ថតាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ ។ មេធា វុច្ចតិ បញ្ញា ។ យា បញ្ញា បជានទា ។បេ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ គតវ ឥមាយ មេធាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ(២) សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ ភូរិមេធសោតិ(៣)

១ ម. តាយ បឋវីសមាយ បញ្ញាយ ។ ២ ម. សម្បន្នោ ។ ៣ ម. ភូរិមេធសោតិ ។

ព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ មានញាណជាគ្រឿងប្រាកដ មានប្រាជ្ញាជាទង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ មានប្រាជ្ញាជាអធិបតី ច្រើនដោយការពិចារណា ច្រើនដោយការពិចារណាសព្វ ច្រើនដោយការប្រមើលមើល មានការប្រមើលមើលជាធម្មតា ជ្រះច្បាស់ជាប្រក្រតី ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ ទោរទៅរកប្រាជ្ញានោះ ទាបទៅរកប្រាជ្ញានោះ ឈមទៅរកប្រាជ្ញានោះ បង្អោនទៅរកប្រាជ្ញានោះ យកប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ ។

(១៦៦) ពាក្យថា ព្រះគោតមទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី អធិប្បាយថា ប្រថពី លោកហៅថា ផែនដី ។ ព្រះគោតម ទ្រង់ប្រកបដោយប្រាជ្ញាស្មើដោយប្រថពី ដ៏ធំទូលាយ ។ បញ្ញា លោកហៅថា មេធា បានដល់ ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។បេ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិតដល់ ចូលទៅជិតដល់ព្រម ដល់ស៊ប់ ដល់ស៊ប់ព្រម រួបរួម ដោយមេធាគឺប្រាជ្ញានេះ ហេតុនោះព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី

គោតមោ ភូរិមេធសោ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

ឯកោ តមនុទាសីនោ ជុតិមា សោ បភង្ករោ

គោតមោ ភូរិបញ្ញាណោ គោតមោ ភូរិមេធសោតិ ។

(១៦៧) យោ មេ ធម្មមទេសេសិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ

តណ្ហក្ខយមនីតិកំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ ។

(១៦៨) យោ មេ ធម្មមទេសេសីតិ យោតិ យោ សោ ភគវា សយម្ភូ អនាចរិយកោ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សច្ចានិ អភិសម្ពុជ្ឈិ តត្ថ ច សព្វញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះតថាគតទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។

ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ព្រះតថាគតអង្គនោះ តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់បន្ទាបង់ងងឹត
គង់នៅជាសុខ ទ្រង់មានរស្មីរុងរឿង ធ្វើពន្លឺ (ដល់លោក)
ព្រះតថាគតមានប្រាជ្ញា ជាគ្រឿងប្រាកដ ព្រះតថាគតមាន
ប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។

(១៦៧) ព្រះតថាគតអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ហើយ ដល់ខ្ញុំ
ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញច្បាស់ដោយខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិន
រង់ចាំកាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែល
ជាធម៌មិនមានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ។

(១៦៨) ពាក្យថា ព្រះតថាគតអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់ខ្ញុំ ត្រង់ពាក្យថា អង្គណា គឺ ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ទ្រង់កើតឯង មិនមានអាចារ្យ ត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយដោយព្រះអង្គឯង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលមិនធ្លាប់ឮមកក្នុងកាលមុន ព្រះអង្គទ្រង់ដល់នូវភាពជាសព្វញ្ញូក្នុងសច្ចៈទាំងនោះផង ទ្រង់ដល់នូវភាពជាអ្នកស្ទាត់ក្នុងពលៈទាំងឡាយផង ។

ធម្មំ ទេសេតីតិ ធម្មន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ សតិបដ្ឋានេ(១) ។បេ។ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្វានញ្ច និព្វានគាមិនិញ្ច បដិបទំ អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញាបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ បកាសេតីតិ ឯវំ ធម្មំ ទេសេតិ ។

(១៦៨) សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកន្តិ សន្ទិដ្ឋិកំ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនយិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្វំ វិញ្ញូហីតិ ឯវំ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។ អថវា យោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស មគ្គស្ស អនន្តរា សមនន្តរា អធិគច្ឆតេវ ផលំ វិន្ទតិ បដិលភតីតិ ឯវម្បិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។

១ ម. បដ្ឋានា សតិបដ្ឋានេ ។

ពាក្យថា ទ្រង់សំដែងនូវធម៌ គឺពាក្យថា នូវធម៌ គឺ ទ្រង់ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវព្រហ្មចរិយធម៌ មានគុណពីរោះបទដើម ពីរោះបទកណ្ដាល ពីរោះបទចុង ព្រមទាំងអត្ថ ទាំងព្យញ្ជនៈ ដ៏ពេញបរិបូណ៌បរិសុទ្ធទាំងអស់ផង សតិប្បដ្ឋានផង ។បេ។ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរផង និព្វានផង បដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងនូវធម៌ដល់ខ្ញុំ ។

(១៦៨) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល គឺ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាធម៌គួរដល់ឯហិបស្សិកៈ គួរបង្អោនមកទុកក្នុងខ្លួន ជាធម៌ដែលវិញ្ញូជនទាំងឡាយ គប្បីដឹងចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត បុគ្គលណា ចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះរមែងនឹងបាន បានចំពោះ នូវផលក្នុងលំដាប់ លំដាប់នៃមគ្គនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះក៏បាន ។

យថា មនុស្សា កាលិកំ ធនំ ទត្វា អនន្តរា ន លភន្តិ កាលំ អាគមេន្តិ នេវាយំ ធម្មោ ។ យោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស មគ្គស្ស អនន្តរា សមនន្តរា អធិគច្ឆតេវ ផលំ វិន្ទតិ បដិលភតិ ន បរត្ថ ន បរលោកេ ឯវំ អកាលិកន្តិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។

(១៧០) តណ្ហក្ខយមនីតិកន្តិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហក្ខយន្តិ តណ្ហក្ខយំ រាគក្ខយំ ទោសក្ខយំ មោហក្ខយំ គតិក្ខយំ ឧបបត្តិក្ខយំ បដិសន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ សំសារក្ខយំ វដ្ដក្ខយំ ។ អនីតិកន្តិ ឦតិ វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ ឦតិប្បហានំ ឦតិវូបសមោ ឦតិប្បដិនិស្សគ្គោ ឦតិប្បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្វានន្តិ តណ្ហក្ខយមនីតិកំ ។

មនុស្សទាំងឡាយឲ្យទ្រព្យ ប្រកបដោយកាល មិនបានផលក្នុងលំដាប់ រមែងរង់ចាំកាលយ៉ាងណា ធម៌នេះមិនមែនយ៉ាងនោះទេ ។ បុគ្គលណា ចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះ រមែងជួប បាន បានចំពោះ នូវផលក្នុងលំដាប់ លំដាប់ស្មើនៃមគ្គនោះ មិនមែនបានក្នុងពេលដទៃ មិនមែនបានក្នុងលោកដទៃទេ ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាលយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ។

(១៧០) ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា គឺ ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា អស់រាគៈ អស់ទោសៈ អស់មោហៈ អស់គតិ អស់ឧបបត្តិ អស់បដិសន្ធិ អស់ភព អស់សង្សារ អស់វដ្តៈ ។ ពាក្យថា មិនមានចង្រៃ សេចក្តីថា កិលេស ខន្ធ និងអភិសង្ខារ លោកហៅថា ចង្រៃ ។ ការលះចង្រៃ ការស្ងប់ចង្រៃ ការលះបង់ចោលចង្រៃ ការស្រួបសង្កត់ចង្រៃ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ។

(១៧១) យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចីតិ យស្សាតិ និព្វានស្ស ។ នត្ថិ ឧបមាតិ ឧបមា នត្ថិ ឧបនិធា នត្ថិ សទិសំ នត្ថិ បដិភាគោ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ភតិ ។ ក្វចីតិ ក្វចិ កិម្ហិចិ កត្ថចិ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វាតិ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

យោ មេ ធម្មមទេសេសិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ

តណ្ហក្ខយមនីតិកំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចីតិ ។

(១៧២) កិន្នុ តម្ហា វិប្បវសសិ មុហុត្តមបិ បិង្គិយ

គោតមា ភូរិបញ្ញាណា គោតមា ភូរិមេធសា ។

(១៧១) អធិប្បាយពាក្យថា ដែលជាធម៌មិនមានឧបមាក្នុងទីណាមួយ ត្រង់ពាក្យថា នៃធម៌ បានដល់ និព្វាន ។ ពាក្យថា មិនមានឧបមា គឺ មិនមានការប្រៀប មិនមានសេចក្ដីប្រៀបធៀប មិនមានភាគស្មើគ្នា មិនមាន មិនមានព្រម មិនបាន នូវចំណែកប្រៀប ។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺ ក្នុងទីណាមួយ ក្នុងទីណា ៗ ក្នុងទីមួយ ជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលជាធម៌មិនមានឧបមាក្នុងទីណាមួយ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ហើយ ដល់ខ្ញុំ ជាធម៌
ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញច្បាស់ដោយខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផល មិនរង់ចាំ
កាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌
មិនមានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ។

(១៧២) (ពាក្យព្រាហ្មណ៍សួរថា) បពិត្រព្រះបិង្គិយៈ ចុះ
លោកម្ចាស់ ព្រាត់ឃ្លាតអំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជា
គ្រឿងប្រាកដ អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដីនោះ
សូម្បីមួយរំពេចដែរឬ ។

(១៧៣) កិន្នុ តម្ហា វិប្បវសសីតិ កិន្នុ តម្ហា ពុទ្ធម្ហា វិប្បវសសិ(១) អបេសិ អបគច្ឆសិ វិនា ហោសីតិ កិន្នុ តម្ហា វិប្បវសសិ ។

(១៧៤) មុហុត្តមបិ បិង្គិយាតិ មុហុត្តម្បិ ខណម្បិ លយម្បិ វស្សម្បិ អត្ថម្បីតិ មុហុត្តមបិ(២) ។ បិង្គិយាតិ ពាវរី តំ នត្តារំ នាមេន អាលបតិ(៣) ។

(១៧៥) គោតមា ភូរិបញ្ញាណាតិ គោតមា ភូរិបញ្ញាណា ញាណបញ្ញាណា បញ្ញាធជា បញ្ញាកេតុម្ហា បញ្ញាធិបតេយ្យម្ហា វិចយពហុលា បវិចយពហុលា ឱក្ខាយនពហុលា សមោក្ខាយនធម្មា វិភូតវិហារិម្ហា តច្ចរិតា តព្ពហុលា តគ្គរុកា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារា តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យម្ហាតិ គោតមា ភូរិបញ្ញាណា ។

១ ម. កិន្នុ តម្ហា វិប្បវសីតិ កិន្នុ ពុទ្ធម្ហា វិប្បវសិ ។ ២ ម. មុហុត្តមបិ សិង្គិយាតិ មុហុត្តម្បិ ខណម្បិ លយម្បិ វយម្បិ អទ្ធម្បិតិ មុហុត្តមបិ សិង្គិយ ។ ៣ ម. សិង្គិយាតិ ពាវរី តំ នត្តារំ នាមេន អាលបតីតិ ឥតិ ។

(១៧៣) ពាក្យថា ចុះលោកម្ចាស់ ឃ្លាតចាកអំពីព្រះគោតមនោះដែរឬ គឺ ចុះលោកម្ចាស់ ឃ្លាតចាក ឃ្លាតចេញ ថយចេញ វៀរចេញ អំពីព្រះពុទ្ធនោះដែរឬ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ចុះលោកម្ចាស់ ឃ្លាតចាកអំពីព្រះគោតមនោះដែរឬ ។

(១៧៤) ពាក្យថា បពិត្រព្រះបិង្គិយៈ... សូម្បីមួយរំពេច គឺ សូម្បីមួយរំពេច មួយខណៈ មួយស្របក់ មួយចំណែក មួយថ្ងៃ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) សូម្បីមួយរំពេច ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះបិង្គិយៈ គឺ ពាវរីព្រាហ្មណ៍ ហៅចៅនោះដោយនាម ។

(១៧៥) ពាក្យថា អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ គឺ អំពីព្រះគោតមទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ មានញាណជាគ្រឿងប្រាកដ មានប្រាជ្ញាជាទង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ យកប្រាជ្ញាជាអធិបតី ច្រើនដោយការពិចារណា ច្រើនដោយការពិចារណាសព្វ ច្រើនដោយការប្រមើលមើល មានការប្រមើលមើលព្រមជាធម្មតា ប្រាកដច្បាស់ជាប្រក្រតី ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ ឱនទៅរកប្រាជ្ញានោះ ទោរទៅរកប្រាជ្ញានោះ ឈមទៅរកប្រាជ្ញានោះ ចុះទៅរកប្រាជ្ញានោះ យកប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ ។

សោឡសមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៧៦) គោតមា ភូរិមេធសាតិ ភូរិ វុច្ចតិ បថវី ។ ភគវា តាយ បថវិសមាយ វិបុលាយ វិត្ថតាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ ។ មេធា វុច្ចតិ បញ្ញា ។ យា បញ្ញា បជានានា ។បេ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភគវា ឥមាយ មេធាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ ភូរិមេធសោតិ គោតមា ភូរិមេធសា ។ តេនាហ សោ ពាវរី ព្រាហ្មណោ

កិន្នុ តម្ហា វិប្បវសសិ មុហុត្តមបិ បិង្គិយ
គោតមា ភូរិបញ្ញាណា គោតមា ភូរិមេធសាតិ ។

(១៧៧) យោ តេ ធម្មមទេសេសិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ
តណ្ហក្ខយមនីតិកំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ ។

សោឡសមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៧៦) ពាក្យថា អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី សេចក្ដីថា ប្រថពី លោកហៅថា ផែនដី ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកបដោយប្រាជ្ញា ស្មើដោយផែនដី ដ៏ធំទូលាយនេះ ។ ប្រាជ្ញា លោកហៅថា មេធា ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។បេ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិតដល់ ចូលទៅជិតដល់ព្រម ដល់ស្រេច ដល់ស្រេចព្រម ប្រកបដោយមេធាគឺប្រាជ្ញានេះ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។ ហេតុនោះ ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះបិង្គិយៈ ចុះលោកម្ចាស់ ធ្លាប់ឃ្លាតអំពីព្រះគោតម
ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ អំពីព្រះគោតម មាន
ប្រាជ្ញាដូចផែនដីនោះ សូម្បីមួយរំពេចដែរឬ ។

(១៧៧) ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់លោកម្ចាស់
ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញច្បាស់ដោយខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់
ចាំកាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌មិន
មានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ។

(១៧៨) យោ តេ ធម្មមទេសេសីតិ យោតិ យោ សោ ភគវា ។បេ។ តត្ថ ច សព្វញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ ។ ធម្មមទេសេសីតិ ធម្មន្តិ អាទិកល្យាណំ ។បេ។ និព្វានគាមិនិញ្ច បដិបទំ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីអកាសិ បកាសេសីតិ យោ តេ ធម្មមទេសេសិ ។

(១៧៩) សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកន្តិ សន្ទិដ្ឋិកំ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនយិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្វំ វិញ្ញូហីតិ ឯវំ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។ អថវា យោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស មគ្គស្ស អនន្តរា សមនន្តរា អធិគច្ឆតេវ ផលំ វិន្ទតិ បដិលភតីតិ ឯវម្បិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ(១) ។

១ ម. សន្ទិដ្ឋិកំ អកាលិកន្តិ យថា ។

(១៧៨) ត្រង់ពាក្យថា ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់លោកម្ចាស់ ត្រង់ពាក្យថា អង្គណា គឺ ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ។បេ។ ទ្រង់ដល់នូវភាពជាសព្វញ្ញូ ក្នុងសច្ចៈនោះផង នូវភាពជាអ្នកស្ទាត់ក្នុងពលៈទាំងឡាយផង ។ ពាក្យថា ទ្រង់សំដែងធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ គឺ ទ្រង់ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវព្រហ្មចរិយធម៌ មានពីរោះបទដើម ។បេ។ នូវបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានផង ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់លោកម្ចាស់ ។

(១៧៩) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល គឺ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាធម៌គួរដល់ឯហិបស្សវិធី គួរបង្អោនមកទុកក្នុងខ្លួន ជាធម៌ដែលវិញ្ញូជនទាំងឡាយគប្បីដឹងចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត បុគ្គលណាចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គ ដ៏ប្រសើរក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះ រមែងជួប បាន បានចំពោះនូវផលក្នុងលំដាប់ លំដាប់ស្មើនៃមគ្គនោះ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះក៏បាន ។

យថា មនុស្សា កាលិកំ ធនំ ទត្វា អនន្តរា ន លភន្តិ កាលំ អាគមេន្តិ នេវាយំ ធម្មោ ។ យោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស មគ្គស្ស អនន្តរា សមនន្តរា អធិគច្ឆេ ផលំ វិន្ទតិ បដិលភតិ ន បច្ឆា ន បរលោកេ ឯវំ អកាលិកន្តិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។

(១៤០) តណ្ហក្ខយមនីតិកន្តិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហក្ខយន្តិ តណ្ហក្ខយំ រាគក្ខយំ ទោសក្ខយំ មោហក្ខយំ គតិក្ខយំ ឧបបត្តិក្ខយំ បដិសន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ សំសារក្ខយំ វដ្ដក្ខយំ ។ អនីតិកន្តិ ឦតិយោ វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ ឦតិប្បហានំ ឦតិវូបសមោ ឦតិប្បដិនិស្សគ្គោ ឦតិប្បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្វានន្តិ តណ្ហក្ខយមនីតិកំ ។

មនុស្សទាំងឡាយឲ្យទ្រព្យ ប្រកបដោយកាល រមែងមិនបានផល ក្នុងលំដាប់ តែងរង់ចាំកាលយ៉ាងណា ធម៌នេះមិនមែនយ៉ាងនោះទេ ។ បុគ្គលណាចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះរមែងជួប បានចំពោះនូវផលក្នុងលំដាប់ លំដាប់ស្មើនមគ្គនោះ មិនមែនបានក្នុងពេលខាង មិនមែនបានក្នុងលោកដទៃទេ ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាលយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ។

(១៤០) ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា គឺ ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា អស់រាគៈ អស់ទោសៈ អស់មោហៈ អស់គតិ អស់ឧបបត្តិ អស់បដិសន្ធិ អស់ភព អស់សង្សារ អស់វដ្ដៈ ។ ពាក្យថា មិនមានចង្រៃ សេចក្ដីថា កិលេស ខន្ធ និងអភិសង្ខារ លោកហៅថាចង្រៃ ។ ការលះចង្រៃ ការស្ងប់ចង្រៃ ការលះបង់ចង្រៃ ការស្ងប់រម្ងាប់ចង្រៃ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ។

(១៨១) យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចីតិ យស្សាតិ ធិញ្ញាណស្ស ។ នត្ថិ ឧបមាតិ ឧបមា នត្ថិ ឧបនិធា នត្ថិ សទិសំ នត្ថិ បដិភាគោ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ភតីតិ នត្ថិ ឧបមា ។ ក្វចីតិ ក្វចិ កិម្ហិចិ កត្ថចិ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វាតិ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ ។ តេនាហ សោ ពាវរី ព្រាហ្មណោ

យោ មេ ធម្មមទេសេសិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ
តណ្ហក្ខយមនីតិកំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចីតិ ។

(១៨២) នាហំ តម្ហា វិប្បវសាមិ មុហុត្តមបិ ព្រាហ្មណ
គោតមា ភូរិបញ្ញាណា គោតមា ភូរិមេធសា ។

(១៨១) ពាក្យថា ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ត្រង់ពាក្យថា ដែលជាធម៌ បានដល់និព្វាន ។ ពាក្យថា មិនមានឧបមា គឺ មិនមានការប្រៀប មិនមានសេចក្តីប្រៀបធៀប មិនមានភាពស្មើគ្នា មិនមានគូ មិនបានឡើងណាការប្រៀប ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) មិនមានឧបមា ។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺ ក្នុងទីណាមួយ ក្នុងទីណា ៗ ក្នុងទីនីមួយ ជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ។ ហេតុនោះ ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់លោកម្ចាស់ ជា
ធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំ
កាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌
មិនមានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ។

(១៨២) (ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា) បពិត្រព្រាហ្មណ៍ អាត្មា
មិនព្រាត់ឃ្លាត អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿង
ប្រាកដ អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដីនោះ សូម្បី
មួយរំពេច ។

(១៨៣) នាហំ តម្ហា វិប្បវសាមីតិ អហំ តម្ហា ពុទ្ធម្ហា ន វិប្បវសាមិ ន អបេមិ ន អបគច្ឆាមិ ន វិនា ហោមីតិ នាហំ តម្ហា វិប្បវសាមិ ។

(១៨៤) មុហុត្តមបិ ព្រាហ្មណាតិ មុហុត្តម្បិ ខណម្បិ លយម្បិ វស្សម្បិ អត្ថម្បិ មុហុត្តមបិ ។ ព្រាហ្មណាតិ គារវេន មាតុលំ អាលបតិ ។

(១៨៥) គោតមា ភូរិបញ្ញាណាតិ គោតមា ភូរិបញ្ញាណា ញាណបញ្ញាណា បញ្ញាធជា បញ្ញាកេតុម្ហា បញ្ញាធិបតេយ្យម្ហា វិចយពហុលា បវិចយពហុលា ឱក្ខាយនពហុលា សមោក្ខាយនធម្មា វិភូតវិហារិម្ហា តច្ចរិតា តព្ពហុលា តគ្គរុកា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារា តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យម្ហាតិ គោតមា ភូរិបញ្ញាណា ។

(១៨៣) ពាក្យថា អាត្មាមិនឃ្លាតចាកព្រះគោតមនោះ គឺ អាត្មាមិនឃ្លាតឃ្លាតឃ្លា មិនចេញចេញ មិនថយចេញ មិនវៀរចេញ ចាកព្រះពុទ្ធនោះទេ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាមិនឃ្លាតចាកព្រះគោតមនោះទេ ។

(១៨៤) ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ... សូម្បីមួយរំពេច គឺ សូម្បីមួយរំពេច មួយខណៈ មួយស្របក់ មួយចំណែក មួយថ្ងៃ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូម្បីមួយរំពេច ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ គឺ ព្រះបិង្គិយត្ថេរ ហៅមាតុលដោយគោរព ។

(១៨៥) ពាក្យថា អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ គឺ អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ មានញាណជាគ្រឿងប្រាកដ មានប្រាជ្ញាជាទង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ យកប្រាជ្ញាជាអធិបតី ច្រើនដោយការពិចារណា ច្រើនដោយការពិចារណាសព្វ ច្រើនដោយការប្រមើលមើល មានការប្រមើលមើលគ្រប់ជាធម្មតា ជ្រាបច្បាស់ជាប្រក្រតី ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ ទោរទៅរកប្រាជ្ញានោះ ទេរទៅរកប្រាជ្ញានោះ ឈមទៅរកប្រាជ្ញានោះ បង្អោនទៅរកប្រាជ្ញានោះ យកប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ ។

(១៨៦) គោតមោ ភូរិមេធសោតិ ភូរិ វុច្ចតិ បថវី ។ តាយ បថវិសមាយ វិបុលាយ វិត្ថតាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ ។ មេធា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជានា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ តាយ មេធាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ ភូរិមេធសោតិ គោតមោ ភូរិមេធសោ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

នាហំ តម្ហា វិប្បវសាមិ មុហុត្តមបិ ព្រាហ្មណ
គោតមា ភូរិបញ្ញាណា គោតមា ភូរិមេធសា ។

(១៨៧) យោ មេ ធម្មមទេសេសិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ
តណ្ហក្ខយមនីតិកំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ ។

(១៨៦) ពាក្យថា អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី សេចក្ដីថា ប្រថពី លោកហៅថា ផែនដី ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកបដោយប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី ដ៏ធំទូលាយនេះ ។ ប្រាជ្ញា លោកហៅថា មេធា បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិតដល់ ចូលទៅជិតដល់ព្រម ដល់ស៊ប់ ដល់ស៊ប់ព្រម រួមរួម ដោយមេធា គឺប្រាជ្ញានេះ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ខ្ញុំមិនប្រាសចាកអំពីព្រះគោតម ទ្រង់មាន
ប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែន
ដីនោះ សូម្បីមួយរំពេច ។

(១៨៧) ព្រះគោតម អង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់ខ្ញុំ ជា
ធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំ
កាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌
មិនមានឧបមា គឺទីណាមួយ ។

(១៨៨) យោ មេ ធម្មមទេសេសីតិ យោតិ យោ សោ ភគវា សយម្ភូ អនាចរិយកោ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សច្ចានិ អភិសម្ពុជ្ឈិ តត្ថ ច សព្វញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ ។ ធម្មមទេសេសីតិ ធម្មំ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទេ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្វានញ្ច និព្វានគាមិនិញ្ច បដិបទំ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ បកាសេសីតិ យោ មេ ធម្មមទេសេសិ ។

(១៨៩) សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកន្តិ សន្ទិដ្ឋិកំ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនយិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្វំ វិញ្ញូហីតិ ឯវំ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។

(១៨៨) ពាក្យថា ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់អាត្មា ត្រង់ពាក្យថា អង្គណា គឺ ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ទ្រង់កើតឯង មិនមានអាចារ្យ ត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយដោយព្រះអង្គឯង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលមិនធ្លាប់ឮមកក្នុងកាលមុនផង ទ្រង់ដល់នូវភាពជាសព្វញ្ញូក្នុងសច្ចៈទាំងនោះផង ទ្រង់ដល់នូវភាពជាអ្នកស្ទាត់ ក្នុងពលៈទាំងឡាយផង ។ ពាក្យថា ទ្រង់សំដែងធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ គឺទ្រង់ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសនូវព្រហ្មចរិយធម៌ មានពីរោះបទដើម ពីរោះបទកណ្ដាល ពីរោះបទចុង ព្រមទាំងអត្ថ ទាំងព្យញ្ជនៈ ដ៏បរិសុទ្ធ បរិបូណ៌ទាំងអស់ នូវសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ និព្វាន និងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់អាត្មា ។

(១៨៩) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល គឺ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញច្បាស់ចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាធម៌គួរដល់ឯហិបស្សវិធី គួរបង្អោនមកទុកក្នុងខ្លួន ជាធម៌ដែលវិញ្ញូជនគប្បីដឹងចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះ ។

អជិត យោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស មគ្គស្ស អនន្តរា សមនន្តរា អធិគច្ឆតេវ ផលំ វិមុត្តិំ បដិលភតិ ឥធេវ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។ យថា មនុស្សា កាលិកំ ធនំ ទត្វា អនន្តរា ន លភន្តិ កាលំ អាគមេន្តិ នេវំ ធម្មោ ។ យោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស មគ្គស្ស អនន្តរា សមនន្តរា អធិគច្ឆតេវ ផលំ វិមុត្តិំ បដិលភតិ ន បរត្ថ ន បរលោកេ ឯវំ អកាលិកន្តិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។

(១៩០) តណ្ហាក្ខយមនីតិកន្តិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហាក្ខយន្តិ តណ្ហាក្ខយំ រាគក្ខយំ ទោសក្ខយំ មោហក្ខយំ គតិក្ខយំ ឧបបត្តិក្ខយំ បដិសន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ សំសារក្ខយំ វដ្ដក្ខយំ ។

មួយទៀត បុគ្គលណាចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះរមែងជួប បាន បានចំពោះនូវផលគឺលំដាប់ លំដាប់ស្មើ នៃមគ្គនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះក៏បាន ។ មនុស្សទាំងឡាយឲ្យទ្រព្យ ប្រកបដោយកាល មិនបានផលគឺលំដាប់ រមែងរង់ចាំកាល យ៉ាងណា ធម៌នេះ មិនមែនយ៉ាងនោះទេ បុគ្គលណាចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះ រមែងជួប បាន បានចំពោះនូវផលគឺលំដាប់ លំដាប់ស្មើនៃមគ្គនោះ មិនមែនបានគឺពេលដទៃ មិនមែនបានគឺលោកដទៃទេ ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ។

(១៩០) អធិប្បាយពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា គឺ ជាគ្រឿងអស់ចំណង់ អស់រាគៈ អស់ទោសៈ អស់មោហៈ អស់គតិ អស់ឧបបត្តិ អស់បដិសន្ធិ អស់ភព អស់សង្សារ អស់វដ្ដៈ ។

អនីតិកន្តិ ឦតិ វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ ឦតិប្បហានំ ឦតិវូបសមំ ឦតិប្បដិនិស្សគ្គំ ឦតិប្បដិប្បស្សទ្ធិំ អមតំ និព្ពានន្តិ តណ្ហក្ខយមនីតិកំ ។

[១៤១] យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចីតិ យស្សាតិ និព្ពានស្ស ។ នត្ថិ ឧបមាតិ ឧបមា នត្ថិ ឧបនិធា នត្ថិ សទិសំ នត្ថិ បដិភាគោ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ភតីតិ នត្ថិ ឧបមា ។ ក្វចីតិ ក្វចិ កិម្ហិចិ កត្ថចិ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វាតិ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

យោ មេ ធម្មមទេសេសិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ
តណ្ហក្ខយមនីតិកំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចីតិ ។

ពាក្យថា មិនមានចង្រៃ សេចក្ដីថា កិលេស ខន្ធ និងអភិសង្ខារ លោកហៅថា ចង្រៃ ។ ការលះចង្រៃ ការស្ងប់ចង្រៃ ការលះបង់ចោលចង្រៃ ការរម្ងាប់ចង្រៃ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ។

[១៤១] ពាក្យថា ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ត្រង់ពាក្យថា ដែលជាធម៌ បានដល់និព្វាន ។ ពាក្យថា មិនមានឧបមា គឺ មិនមានការប្រៀបផ្ទឹម មិនមានសេចក្ដីប្រៀបធៀប មិនមានការស្មើគ្នា មិនមាន មិនមានក្រោម មិនបាន ឬចំណែកប្រៀប ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានឧបមា ។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺ ក្នុងទីណាមួយ ក្នុងទីណា ៗ ក្នុងទីនីមួយ ជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់ខ្ញុំ ជាធម៌ដែល
បុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផល មិនរង់ចាំកាល
ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌មិនមាន
ឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ។

[១៩៨] នមស្សមានោ វិវសាមិ រត្តិន្តិ នមស្សមានោតិ កាយេន វា នមស្សមានោ វាចាយ វា នមស្សមានោ ចិត្តេន វា នមស្សមានោ អន្វត្ថប្បដិបត្តិយា វា នមស្សមានោ ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិយា វា នមស្សមានោ សក្ការមានោ គរុការមានោ មានយមានោ បូជយមានោ រត្តិន្ទិវំ វិវសាមិ វីតិនាមេមីតិ នមស្សមានោ វិវសាមិ រត្តឹ ។

[១៩៩] តេនេវ មញ្ញាមិ អវិប្បវាសន្តិ តាយ ពុទ្ធានុស្សតិយា ភាវេន្តោ អវិប្បវាសោតិ តំ មញ្ញាមិ អវិប្បវុត្ថោតិ តំ មញ្ញាមិ ជានាមិ ឯវំ ជានាមិ ឯវំ អាជានាមិ ឯវំ វិជានាមិ ឯវំ បដិវិជានាមីតិ(១) តេនេវ មញ្ញាមិ អវិប្បវាសំ ។ តេនាហ បិង្គិយោ ថេរោ

បស្សាមិ នំ មនសា ចក្ខុនាវ
រត្តិន្ទិវំ ព្រាហ្មណ អប្បមត្តោ
នមស្សមានោ វិវសាមិ រត្តឹ
តេនេវ មញ្ញាមិ អវិប្បវាសន្តិ ។

១ ឱ. បដិវិជ្ឈាមីតិ ។

[១៩៨] ពាក្យថា អាត្មាតែងនមស្ការនៅវេលាយប់និងថ្ងៃ ត្រង់ពាក្យថា នមស្ការ គឺ នមស្ការដោយកាយក្តី នមស្ការដោយវាចាក្តី នមស្ការដោយចិត្តក្តី នមស្ការដោយការប្រតិបត្តិ ទៅតាមប្រយោជន៍ក្តី នមស្ការ ធ្វើសក្ការៈ ធ្វើសេចក្តីគោរពរាប់អាន បូជា ដោយការប្រតិបត្តិធម៌សមគួរដល់ធម៌ក្តី នៅវេលាយប់និងថ្ងៃ គឺ ញុំាងយប់និងថ្ងៃឲ្យប្រព្រឹត្តកន្លងទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាតែងនមស្ការនៅវេលាយប់និងថ្ងៃ ។

[១៩៩] ពាក្យថា រមែងអាត្មាសំគាល់ថា ការមិនឃ្លាតដោយហេតុនោះឯង គឺ អាត្មាកាលចំរើនដោយពុទ្ធានុស្សតិនោះ រមែងសំគាល់នូវសេចក្តីនោះថា ជាការមិនឃ្លាត សំគាល់ គឺដឹង ដឹងយ៉ាងនេះ យល់យ៉ាងនេះ ដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ ដឹងចំពោះយ៉ាងនេះ នូវព្រះពុទ្ធនោះថា ព្រះអង្គមិនឃ្លាតឆ្ងាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) រមែងអាត្មាសំគាល់ថា ការមិនឃ្លាត ដោយហេតុនោះឯង ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

បពិត្រព្រាហ្មណ៍ អាត្មាជាអ្នកមិនប្រមាទ តែងឃើញព្រះពុទ្ធ
នោះ ដោយចិត្ត ហាក់ដូចឃើញដោយភ្នែក ទាំងយប់
ទាំងថ្ងៃ អាត្មាតែងនមស្ការ នៅវេលាយប់និងថ្ងៃ រមែង
អាត្មាសំគាល់ថាការមិនឃ្លាត ដោយហេតុនោះឯង ។

[១៩៧] សទ្ធា ច បីតិ ច មនោ សតិ ច

នាបេន្តិមេ(១) គោតមសាសនម្ហា

យំ យំ ទិសំ វជតិ ភូរិបញ្ញោ

ស តេន តេនេវ នតោហមស្មិ ។

[១៩៨] សទ្ធា ច បីតិ ច មនោ សតិ ចាតិ សទ្ធាតិ យា ច ភគវន្តំ អារព្ភ សទ្ធា សទ្ទហនា ឱកប្បនា អភិប្បសាទោ សទ្ធា សទ្ធិន្ទ្រិយំ សទ្ធាពលំ ។ បីតីតិ យា ច ភគវន្តំ អារព្ភ បីតិ បាមុជ្ជំ មោទនា បមោទនា វិត្តិ ឱទគ្យំ អត្តមនតា អភិប្ប-សាទនតា ចិត្តស្ស(២) ។ មនោតិ យញ្ច ភគវន្តំ អារព្ភ ចិត្តំ មនោ មានសំ ហទយំ បណ្ឌរំ មនោ មនាយតនំ មនិន្ទ្រិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ តជ្ជា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ សតីតិ យា ច ភគវន្តំ អា-រព្ភ សតិ អនុស្សតិ ។បេ។ សម្មាសតីតិ សទ្ធា ច បីតិ ច មនោ សតិ ច ។

១ ម. នាបេន្តិមេ ។ ២ ម. មោទនា អាមោទនា បមោទនា ហាសោ បហាសោ វិត្តិ តុដ្ឋិ ឱទគ្យំ អត្តមនតា ចិត្តស្ស ។

[១៩៧] ធម៌ទាំង ៤ នេះ គឺ សទ្ធា បីតិ មនោ នឹងសតិ

(របស់ខ្ញុំ) តែងមិនឃ្លាតចាកសាសនារបស់ព្រះគោតម

ឡើយ ព្រះគោតម ប្រកបដោយប្រាជ្ញាដូចផែនដី ស្តេចទៅ

កាន់ទិសណា ៗ ខ្ញុំនោះ ក៏ជាអ្នកឱនទៅកាន់ទិសនោះ ៗ ។

[១៩៨] អធិប្បាយពាក្យថា សទ្ធា បីតិ មនោ នឹងសតិ ត្រង់ពាក្យថា សទ្ធា បានដល់ ជំនឿ ការជឿ ការចុះចិត្ត សេចក្តីជ្រះថ្លាខ្លាំង សទ្ធា សទ្ធិន្ទ្រិយ សទ្ធាពលៈ ប្រារព្ធព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា បីតិ បានដល់ ការឆ្អែត បាមោជ្ជៈ ការរីករាយ ការរីករាយៈ ការត្រេកអរ ការត្រេកអរសើប ភាពនៃចិត្តរបស់ខ្លួន ភាពនៃចិត្តជ្រះថ្លាក្រៃពេក ប្រារព្ធព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា មនោ បានដល់ចិត្ត ធម្មជាតសម្រាប់បញ្ញើនទៅ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្ត ហឫទ័យ បណ្ឌរៈ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណ-ធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ ប្រារព្ធព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា សតិ បានដល់ស្មារតី ការរឭករឿយ ៗ ។បេ។ ការរឭកត្រូវ ប្រារព្ធព្រះមានព្រះភាគ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សទ្ធា បីតិ មនោនឹងសតិ ។

[៥៩៩] នាបេន្តិ មេ គោតមសាសនម្ហាតិ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា គោតមសាសនា ពុទ្ធសាសនា ជិនសាសនា តថាគតសាសនា អរហន្តសាសនា នាបេន្តិ នាបគច្ឆន្តិ ន វិជហន្តិ ន វិនាសេន្តិ នាបេន្តិ មេ គោតមសាសនម្ហា ។

[៦០០] យំ យំ ទិសំ វជតិ ភូរិបញ្ញោតិ យំ យំ ទិសន្តំ បុរត្ថិមំ វា ទិសំ បច្ឆិមំ វា ទិសំ ទក្ខិណំ វា ទិសំ ឧត្តរំ វា ទិសំ វជតិ គច្ឆតិ កមតិ អភិក្កមតិ ។ ភូរិបញ្ញោតិ ភូរិបញ្ញោ មហាបញ្ញោ តិក្ខបញ្ញោ បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ និព្វេធិកបញ្ញោតិ(*) យំ យំ ទិសំ វជតិ ភូរិបញ្ញោ ។

[៦០១] ស តេន តេនេវ នតោហមស្មីតិ សោ យេន ពុទ្ធោ តេន តេនេវ នតោ

* ម. និព្វេធិកបញ្ញោ ភូរិ វុច្ចតិ បឋវី តាយ បឋវីសមាយ បញ្ញាយ វិបុលាយ វិត្ថតាយ សមន្នាគតោតិ ភូរិបញ្ញោ ។

[៥៩៩] ពាក្យថា ធម៌ទាំង ៤ នេះ ដែលមិនឃ្លាតចាកសាសនា របស់ព្រះគោតម គឺ ធម៌ទាំង ៤ នេះ ដែលមិនប្រាសចេញ មិនមក មិនលះបង់ មិនវៀរ ចាកសាសនាព្រះគោតម ចាកសាសនាព្រះពុទ្ធ ចាកសាសនាព្រះជិនស្រី ចាកសាសនាព្រះតថាគត ចាកសាសនាព្រះអរហន្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ធម៌ទាំង ៤ នេះ ដែលមិនប្រាសចាកសាសនា របស់ព្រះគោតម ។

[៦០០] ពាក្យថា ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ស្តេចទៅកាន់ទិសណាៗ ត្រង់ពាក្យថា ទិសណាៗ គឺ ទ្រង់ទៅ ដល់ ឈានកន្លង ទៅកាន់ទិសខាងកើតក្តី ទិសខាងលិចក្តី ទិសខាងត្បូងក្តី ទិសខាងជើងក្តី ។ ពាក្យថា មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី គឺ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចប្រថពី មានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាមុត មានប្រាជ្ញាក្រាស់ មានប្រាជ្ញារីករាយ មានប្រាជ្ញារហ័ស មានប្រាជ្ញាទម្លុះទម្លាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ស្តេចទៅកាន់ទិសណាៗ ។

[៦០១] ពាក្យថា ខ្ញុំនោះ ជាអ្នកទន់ទៅរកទិសនោះៗ គឺព្រះពុទ្ធទ្រង់គង់នៅ ក្នុងទិសណា ខ្ញុំនោះ ជាអ្នកទន់ទៅរកទិសនោះ

តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បព្ភារោ តទធិមុត្តោ តទាធិបតេយ្យោតិ ស តេន តេនេវ នតោហមស្មិ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

សទ្ធា ច បីតិ ច មនោ សតិ ច
នាមេន្តិ មេ គោតមសាសនម្ហា
យំ យំ ទិសំ វជតិ ភូរិបញ្ញោ
ស តេន តេនេវ នតោហមស្មីតិ ។

[៦០២] ជិណ្ណស្ស មេ ទុព្ពលថាមកស្ស
តេនេវ កាយោ ន បលេតិ តត្ថ
សង្កប្បយន្តាយ វជាមិ និច្ចំ
មនោ ហិ មេ ព្រាហ្មណ តេន យុត្តោ ។

[៦០៣] ជិណ្ណស្ស មេ ទុព្ពលថាមកស្សាតិ ជិណ្ណស្សាតិ ជិណ្ណស្ស វុឌ្ឍស្ស មហល្លកស្ស អទ្ធគតស្ស វយោអនុប្បត្តស្សាតិ ជិណ្ណស្ស ។ ទុព្ពលថាមកស្សាតិ ទុព្ពលថាមកស្ស អប្បថាមកស្ស បរិត្តថាមកស្សាតិ ជិណ្ណស្ស មេ ទុព្ពលថាមកស្ស ។

ទេរទៅកាន់ទិសនោះ ទោរទៅកាន់ទិសនោះ ឈមទៅកាន់ទិសនោះ បង្អោនទៅកាន់ទិសនោះ យកទិសនោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មានោះ ជាអ្នកឱនទៅកាន់ទិសនោះៗ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ធម៌៤នេះ គឺ សទ្ធា បីតិ មនោ និងសតិ (របស់
អាត្មា) តែងមិនឃ្លាតចាកសាសនា របស់ព្រះគោតមឡើយ
ព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ស្តេចទៅកាន់ទិស
ណាៗ អាត្មានោះ ក៏ជាអ្នកឱនទៅកាន់ទិសនោះៗ ។

(៦០២) អាត្មាជាបុគ្គលគ្រាំគ្រា មានកម្លាំងថយហើយ ហេតុ
នោះ កាយទៅក្នុងទិសនោះ មិនបានទេ តែអាត្មាទៅ
ដោយដំណើរនៃសេចក្តីត្រិះរិះ សព្វកាលជានិច្ច បពិត្រ
ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះថា ចិត្តរបស់អាត្មា ប្រកបតាមទិសនោះ ។

(៦០៣) ពាក្យថា អាត្មាជាបុគ្គលគ្រាំគ្រា មានកម្លាំងថយហើយ ត្រង់ពាក្យថា គ្រាំគ្រា គឺ ចាស់ ចម្រើន មានអាយុច្រើន រស់នៅបានយូរឆ្នាំមកហើយ មានវ័យដល់ហើយតាមលំដាប់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គ្រាំគ្រា ។ ពាក្យថា មានកម្លាំងថយ គឺ មានកម្លាំងខ្សោយ មានកម្លាំងតិច មានកម្លាំងស្តួចស្តើង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាជាបុគ្គលគ្រាំគ្រា មានកម្លាំងថយហើយ ។

(២០៦) នេតេន កាយោ ន បលេតិ តត្ថាតិ កាយោ យេន ពុទ្ធោ តេន ន បលេតិ ន វជតិ ន គច្ឆតិ នាតិក្កមតីតិ នេតេន កាយោ ន បលេតិ តត្ថ ។

(២០៧) សង្កប្បយន្តាយ វជាមិ និច្ចន្តិ សង្កប្បគមនេន វិតក្កគមនេន ញាណគមនេន បញ្ញាគមនេន ពុទ្ធិគមនេន វជាមិ គច្ឆាមិ អតិក្កមាមីតិ សង្កប្បយន្តាយ វជាមិ និច្ចំ ។

(២០៨) មនោ ហិ មេ ព្រាហ្មណ តេន យុត្តោតិ មនោតិ យំ ចិត្តំ មនោ មានសំ ហទយំ បណ្ឌរំ មនោ មនាយតនំ មនិន្ទ្រិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ តជ្ជា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ ព្រាហ្មណ តេន យុត្តោតិ មនោ មម យេន ពុទ្ធោ តេន យុត្តោ សំយុត្តោតិ មនោ ហិ មេ ព្រាហ្មណ តេន យុត្តោ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

(២០៦) ពាក្យថា កាយទៅកាន់ទិសនោះមិនបានទេ គឺ ព្រះពុទ្ធគង់ក្នុងទិសណា កាយទៅមិនបាន ចេញទៅមិនបាន ដើរទៅមិនបាន ឈានទៅមិនបាន ក្នុងទិសនោះទេ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាយទៅកាន់ទិសនោះ មិនបានទេ ។

(២០៧) ពាក្យថា តែអាត្មាទៅដោយដំណើរ នៃសេចក្តីត្រិះរិះ របស់អាត្មាជានិច្ច គឺ អាត្មាទៅ ដើរទៅ ឈានទៅ ដោយដំណើរនៃតម្រិះ ដោយដំណើរវិតក្កៈ ដោយដំណើរញាណ ដោយដំណើរបញ្ញា ដោយដំណើរប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែអាត្មាទៅដោយដំណើរនៃសេចក្តីត្រិះរិះ របស់អាត្មាជានិច្ច ។

(២០៨) ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ព្រោះថា ចិត្តរបស់អាត្មា ប្រកបតាមទិសនោះ ត្រង់ពាក្យថា ចិត្ត បានដល់គំនិត ធម្មជាតសម្រាប់ដឹងទៅ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងចិត្ត ហឫទ័យ បណ្ឌរៈ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ... ប្រកបហើយតាមទិសនោះ គឺ ព្រះពុទ្ធគង់ក្នុងទិសណា ចិត្តរបស់អាត្មាក៏ប្រកប ប្រកបព្រម តាមទិសនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ព្រោះថា ចិត្តរបស់អាត្មាប្រកបតាមទិសនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ជិណ្ណស្ស មេ ទុព្វលថាមកស្ស
តេនេវ កាយោ ន បលេតិ តត្ថ
សង្កប្បយន្តាយ វជាមិ និច្ចំ
មនោ ហិ មេ ព្រាហ្មណ តេន យុត្តោតិ ។

(៦០៧) បង្កេ (សយានោ) បរិផន្ទមានោ
ទីបា ទីបំ(១) ឧបល្លវឹ
អថទ្ទសាសឹ សម្ពុទ្ធំ
ឱឃតិណ្ណមនាសវំ ។

(៦០៨) បង្កេ សយានោ បរិផន្ទមានោតិ បង្កេ សយានោតិ កាមបង្កេ កាមកទ្ទមេ កាមកិលេសេ កាមបលិបេ កាមបលិពោធេ សេមានោ អាសេមានោ បរិសេមានោតិ បង្កេ សយានោ ។

១ ម. ទិសា ទិសំ ។

ខ្ញុំជាបុគ្គលគ្រាំគ្រា មានកម្លាំងថយហើយ ហេតុនោះ
កាយទៅកាន់ទិសនោះ មិនបានទេ តែខ្ញុំទៅដោយ
ដំណើរនៃសេចក្ដីត្រិះរិះ សព្វកាលជានិច្ច បពិត្រព្រាហ្មណ៍
ព្រោះថា ចិត្តរបស់ខ្ញុំ ប្រកបតាមទិសនោះ ។

(៦០៧) ខ្ញុំដេកក្នុងភក់ បម្រះខ្លួន ស្ទុះចេញអំពី
កោះ ទៅកាន់កោះ គ្រានោះ ខ្ញុំបានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ
ទ្រង់ឆ្លងអន្លង់ហើយ ទ្រង់មិនមានអាសវៈទេ ។

(៦០៨) អធិប្បាយពាក្យថា ដេកក្នុងភក់ បម្រះខ្លួន គឺពាក្យថា ដេកក្នុងភក់ គឺ ដេក ដេកស៊ប់ ដេកគ្រាំ ក្នុងភក់គឺកាម ក្នុងល្បប់គឺកាម ក្នុងកិលេសគឺកាម ក្នុងសន្ទូចគឺកាម ក្នុងសេចក្ដីក្តៅក្រហាយគឺកាម ក្នុងកង្វល់គឺកាម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដេកក្នុងភក់ ។

បរិជប្បមានោតិ តណ្ហាជប្បនាយ ជប្បមានោ ទិដ្ឋិជប្បនាយ ជប្បមានោ កិលេសជប្បនាយ ជប្បមានោ បយោគជប្បនាយ(១) ជប្បមានោ វិបាកជប្បនាយ ជប្បមានោ ទុច្ចរិតជប្បនាយ(២) ជប្បមានោ រត្តោ រាគេន ជប្បមានោ ទុដ្ឋោ ទោសេន ជប្បមានោ មូឡ្ហោ មោហេន ជប្បមានោ វិនិពទ្ធោ មានេន ជប្បមានោ បរាមដ្ឋោ ទិដ្ឋិយា ជប្បមានោ វិក្ខេបគតោ ឧទ្ធច្ចេន ជប្បមានោ អនិដ្ឋង្គតោ វិចិកិច្ឆាយ ជប្បមានោ ថាមគតោ អនុសយេហិ ជប្បមានោ លាភេន ជប្បមានោ អលាភេន ជប្បមានោ យសេន ជប្បមានោ អយសេន ជប្បមានោ និន្ទាយ ជប្បមានោ បសំសាយ ជប្បមានោ សុខេន ជប្បមានោ ទុក្ខេន ជប្បមានោ ជាតិយា ជប្បមានោ ជរាយ ជប្បមានោ ព្យាធិនា

១ ម. សំយោគជប្បនាយ ។ ២ ម. មនោទុច្ចរិតជប្បនាយ ។

ពាក្យថា បម្រុះខ្សៀល គឺ បម្រុះខ្សៀល ដោយការបម្រុះខ្សៀលគឺតណ្ហា បម្រុះខ្សៀល ដោយការបម្រុះខ្សៀលគឺទិដ្ឋិ បម្រុះខ្សៀលដោយការបម្រុះខ្សៀលគឺកិលេស បម្រុះខ្សៀល ដោយការបម្រុះខ្សៀលគឺប្រយោគ បម្រុះខ្សៀល ដោយការបម្រុះខ្សៀលគឺវិបាក បម្រុះខ្សៀល ដោយការបម្រុះខ្សៀលគឺទុច្ចរិត ជាអ្នកត្រេកអរ បម្រុះខ្សៀល ដោយរាគៈ ជាអ្នកប្រទូស្ត បម្រុះខ្សៀល ដោយទោសៈ ជាអ្នកវង្វេង បម្រុះខ្សៀលដោយមោហៈ ជាអ្នកជាប់ចំពាក់ បម្រុះខ្សៀលដោយមានះ ជាអ្នកស្ទាបអង្អែល បម្រុះខ្សៀល ដោយទិដ្ឋិ ជាអ្នករវើរវាយ បម្រុះខ្សៀល ដោយឧទ្ធច្ចៈ ជាអ្នកដល់នូវការមិនដាច់ស្រេច បម្រុះខ្សៀល ដោយវិចិកិច្ឆា ជាអ្នកដល់នូវកម្លាំង បម្រុះខ្សៀល ដោយអនុស័យ បម្រុះខ្សៀល ដោយលាភ បម្រុះខ្សៀល ដោយអលាភ បម្រុះខ្សៀលដោយយស បម្រុះខ្សៀល ដោយអយស បម្រុះខ្សៀល ដោយនិន្ទា បម្រុះខ្សៀល ដោយសេចក្ដីសរសើរ បម្រុះខ្សៀលដោយសុខ បម្រុះខ្សៀលដោយទុក្ខ បម្រុះខ្សៀល ដោយជាតិ បម្រុះខ្សៀលដោយជរា បម្រុះខ្សៀលដោយព្យាធិ

ផន្ទមានោ មរណេន ផន្ទមានោ សោកបរិទេវទុក្ខទោ-
មនស្សុបាយាសេហិ ផន្ទមានោ នេរយិកេន ទុក្ខេន
ផន្ទមានោ តិរច្ឆានយោនិកេន ទុក្ខេន ផន្ទមានោ
បេត្តិវិសយិកេន ទុក្ខេន ផន្ទមានោ មានុសិកេន
ទុក្ខេន គព្ភោក្កន្តិមូលកេន ទុក្ខេន គព្ភដ្ឋិតិមូលកេន
ទុក្ខេន គព្ភាវុដ្ឋានមូលកេន ទុក្ខេន ជាតស្សូបនិពន្-
ធកេន ទុក្ខេន ជាតស្សបរាធេយ្យកេន ទុក្ខេន អត្តុ-
បក្កមេន ទុក្ខេន បរូបក្កមេន ទុក្ខេន ទុក្ខទុក្ខេន
សង្ខារទុក្ខេន វិបរិណាមទុក្ខេន ចក្ខុរោគេន ទុក្ខេ-
ន សោតរោគេន ទុក្ខេន ឃានរោគេន ទុក្ខេន
ជិវ្ហារោគេន ទុក្ខេន កាយរោគេន ទុក្ខេន សីសរោ-
គេន ទុក្ខេន កណ្ណរោគេន ទុក្ខេន មុខរោគេន
ទុក្ខេន ទន្តរោគេន ទុក្ខេន កាសេន សាសេន
បិនាសេន ឌហេន ជរេន កុច្ឆិរោគេន មុច្ឆាយ បក្ខ-
ន្ទិកាយ សូលាយ វិសូចិកាយ កុដ្ឋេន គណ្ឌេន
កិលាសេន សោសេន អបមារេន ទទ្ទុយា កណ្ឌុ-
យា កច្ឆុយា រខសាយ វិតច្ឆិកាយ លោហិតេន

បម្រះខ្មៀលដោយមរណៈ បម្រះខ្មៀលដោយសេចក្ដីសោក ខ្សឹក
ខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស សេចក្ដីតានតឹង បម្រះខ្មៀលដោយទុក្ខក្នុងនរក
បម្រះខ្មៀលដោយទុក្ខក្នុងតិរច្ឆានកំណើត បម្រះខ្មៀល ដោយទុក្ខ ក្នុង
ប្រេតវិស័យ បម្រះខ្មៀល អន្ទះសា ញាប់ញ័រ ញ័ររន្ធត់ ដោយទុក្ខ ជា
របស់មនុស្ស ដោយទុក្ខមានការចុះកាន់គភ៌ជាមូល ដោយទុក្ខមានការតាំង
នៅក្នុងគភ៌ជាមូល ដោយទុក្ខមានការចេញចាកគភ៌ជាមូល ដោយទុក្ខដែល
ជាប់ទងនឹងសត្វកើតហើយ ដោយទុក្ខដែលបណ្ដាលអំពីជឿនឹងដទៃនៃសត្វ
កើតហើយ ដោយទុក្ខព្រោះសេចក្ដីព្យាយាមរបស់ខ្លួន ដោយទុក្ខព្រោះ
សេចក្ដីព្យាយាមរបស់បុគ្គលដទៃ ដោយទុក្ខទុក្ខ សង្ខារទុក្ខ វិបរិណាមទុក្ខ
ចក្ខុរោគទុក្ខ សោតរោគទុក្ខ ឃានរោគទុក្ខ ជិវ្ហារោគទុក្ខ កាយរោគទុក្ខ
សីសរោគទុក្ខ កណ្ណរោគទុក្ខ មុខរោគទុក្ខ ទន្តរោគទុក្ខ ដោយទុក្ខព្រោះ
រោគក្អក ហឺត ចុសជួនជ្រមុះ ក្ដៅក្រហាយ ស្គាំងស្គម ឈឺពោះ វិល
មុខ រាគឈាម ចុកសៀត ចុកថ្ពៃ ឃ្លង់ ពក ស្រែង រីងរៃ ឆ្កួតជ្រូក
ដំណួចពិស រមាស់ កម រោគកើតក្នុងទីក្ដៅដោយក្រចក ឃុទាំដេក ឈាម

បិត្តេន មធុមេហេន អំសាយ បិឡកាយ ភគន្ទលាយ(១) បិត្តសមុដ្ឋានេហិ អាការេហិ សេម្ហសមុដ្ឋានេហិ អាការេហិ វាតសមុដ្ឋានេហិ អាការេហិ សន្និបាតិកេហិ អាការេហិ ឧតុបរិណាមជេហិ អាការេហិ វិសមបរិហារជេហិ អាការេហិ ឱបក្កមិកេហិ អាការេហិ កម្មវិបាកជេហិ អាការេហិ សីតេន ឧណ្ហេន ជិឃច្ឆាយ បិបាសាយ ឧច្ចារេន បស្សាវេន ឌំសមកសវាតាតបសិរឹសបសម្ផស្សេហិ មាតុមរណេន ទុក្ខេន បិតុមរណេន ទុក្ខេន ភាតុមរណេន ទុក្ខេន ភគិនីមរណេន ទុក្ខេន បុត្តមរណេន ទុក្ខេន ធីតុមរណេន ទុក្ខេន ញាតិព្យសនេន ទុក្ខេន ភោគព្យសនេន ទុក្ខេន រោគព្យសនេន ទុក្ខេន សីលព្យសនេន ទុក្ខេន ទិដ្ឋិព្យសនេន ទុក្ខេន ឌយ្ហមានោ បរិឌយ្ហមានោ បវេធមានោ សម្បវេធមានោតិ បត្តោ សយានោ បរិឌយ្ហមានោ ។

១ ឧ. ភគន្ទលេន បិត្តសមុដ្ឋានេន អាពាធេន ។ល។ ឌំសមកសវាតាតបសិរឹសបសម្ផស្សេន ទុក្ខេន ។

ប្រមាត់ ប្រមេះ ឫសដូងពុះ បូស ឫសដូងបាត ព្រោះអាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្លេស្ម អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីធាតុប្រជុំគ្នា អាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ អាពាធកើតអំពីការរក្សាឥរិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើតអំពីសេចក្ដីព្យាយាម មានវាយ ចងជាដើម អាពាធកើតអំពីកម្មវិបាក ព្រោះត្រជាក់ ក្ដៅ ឃ្លាន ស្រេក ឧច្ចារៈ បស្សាវៈ សម្ផស្សរងោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ សត្វលូនវារ ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់មាតា ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់បិតា ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់បងប្អូនប្រុស ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់បងប្អូនស្រី ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់កូនប្រុស ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់កូនស្រី ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសញាតិ ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសភោគសម្បត្តិ ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសដោយសាររោគ ដោយទុក្ខ ព្រោះវិនាសសីល ដោយទុក្ខ ព្រោះវិនាសទិដ្ឋិ ហេតុនេះ (រលាករោលរាល) ដេកក្ទឹកក់ បម្រះនេះទៀត ។

[៦០៩] ធីរា ធីរំ ឧបុល្លវន្តិ សត្ថារតោ សត្ថារំ ធម្មក្ខានតោ ធម្មក្ខានំ គណតោ គណំ ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋឹ បដិបទាតោ បដិបទំ មគ្គតោ មគ្គំ ឧបល្លវន្តិ សមុបល្លវន្តិ ធីរា ធីរំ ឧបុល្លវីតិ ។

[៦១០] អថទ្ទសាសិ សម្ពុទ្ធន្តិ អថាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ អថាតិ ។ អទ្ទសាសិន្តិ អទ្ទសំ អទ្ទក្ខិំ អបស្សិំ បដិវិជ្ឈិំ ។ សម្ពុទ្ធន្តិ យោ សោ ភគវា ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ អថទ្ទសាសិ សម្ពុទ្ធំ ។

[៦១១] ឱឃតិណ្ណន្តិ ភគវា កាមោឃំ តិណ្ណោ ភវោឃំ តិណ្ណោ ទិដ្ឋោឃំ តិណ្ណោ អវិជ្ជោឃំ តិណ្ណោ ឧត្តិណ្ណោ និត្តិណ្ណោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វីតិវត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។

[៦០៩] ពាក្យថា សុះចេញអំពីទីពឹង ទៅកាន់ទីពឹង គឺសុះ សុះចេញអំពីសាស្តា ទៅកាន់សាស្តា អំពីអ្នកប្រាប់ធម៌ ទៅកាន់អ្នកប្រាប់ធម៌ អំពីគណៈ ទៅកាន់គណៈ អំពីទិដ្ឋិ ទៅកាន់ទិដ្ឋិ អំពីបដិបទា ទៅកាន់បដិបទា អំពីមគ្គ ទៅកាន់មគ្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សុះចេញអំពីទីពឹង ទៅកាន់ទីពឹង ។

[៦១០] ពាក្យថា គ្រានោះ អាត្មាបានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ ត្រង់ពាក្យថា គ្រានោះ គឺជាការតបត ។ បេ ។ ពាក្យថា គ្រានោះ ជាលំដាប់នៃបទ ។ ពាក្យថា បានឃើញ គឺ បានឃើញ បានជួប បានប្រសព្វ បានចាក់ធ្លុះ ។ ពាក្យថា ព្រះសម្ពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានបុណ្យ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ កើតអំពីការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គ្រានោះ អាត្មាបានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ ។

[៦១១] ពាក្យថា ឆ្លងផុតអន្លង់ហើយ គឺ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ផុតអន្លង់គឺកាម ផុតអន្លង់គឺភព ផុតអន្លង់គឺទិដ្ឋិ ផុត ផុតឡើង ផុតចេញ កន្លង កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង អន្លង់គឺអវិជ្ជា គឺជា ព្រះអង្គទ្រង់មាន ការនៅ[illegible] នៅរួចហើយ មានចរណៈសន្សំហើយ ។ បេ ។

ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ឱ-ឃតិណ្ណំ ។ អនាសវោតិ ចត្តារោ អាសវា កាមាស-វោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។ តេ អា-សវា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តា-លាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនាសវោតិ ឱឃតិណ្ណមនាសវំ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

បង្កេ (សយានោ) បរិផន្ទមានោ
ទីបា ទីបំ ឧបល្លវឹ
អថទ្ទសាសឹ សម្ពុទ្ធំ
ឱឃតិណ្ណមនាសវន្តិ ។

(៦១៦) យថា អហុ វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ
ភទ្រាវុធោ អាឡវិគោតមោ ច
ឯវមេវ ត្វម្បិ បមុញ្ចស្សុ សទ្ធំ
គមិស្សសិ (ត្វំ) បិង្គិយ មច្ចុធេយ្យស្ស បារំ ។

ភពថ្មី គឺ ជាតិ ជរា មរណៈ សង្សារ នៃព្រះអង្គមិនមាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ឆ្លងអន្លង់ហើយ ។ ពាក្យថា មិនមានអាសវៈ សេចក្តីថា អាសវៈ ៤ គឺ កាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។ អាសវៈទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់ហើយ មានឫសគល់ដាច់ផ្តិលហើយ ធ្វើឲ្យរលីងដូចទីនៅនៃដើមត្នោត ធ្វើឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ឲ្យជាធម៌មិនកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានអាសវៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ឆ្លងអន្លង់ហើយ មិនមានអាសវៈ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរ ពោលថា

អាត្មាដេកក្នុងភក់ បម្រះបម្រៀល ស្ទុះចេញអំពីទីពឹង ទៅ
កាន់ទីពឹង គ្រានោះ អាត្មាបានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គ
ទ្រង់ឆ្លងអន្លង់ហើយ ទ្រង់មិនមានអាសវៈទេ ។

(៦១៦) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) វក្កលិ ភទ្រាវុធ និង
អាឡវិគោតម សុទ្ធតែជាអ្នកមានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ យ៉ាង
ណា សូម្បីអ្នកក៏ចូរបញ្ចេញ នូវសទ្ធា យ៉ាងនោះចុះ
ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់នូវត្រើយ នៃទីនៅរបស់មច្ចុ ។

(៦១៣) យថា អហុ វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ ភទ្រាវុធោ អាឡវិគោតមោ ចាតិ យថា វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ សទ្ធាគរុកោ សទ្ធាបុព្វង្គមោ សទ្ធាធិមុត្តោ សទ្ធាធិបតេយ្យោ អរហត្តប្បត្តោ យថា ភទ្រាវុធោ មុត្តសទ្ធោ សទ្ធាគរុកោ សទ្ធាបុព្វង្គមោ សទ្ធាធិមុត្តោ សទ្ធាធិបតេយ្យោ អរហត្តប្បត្តោ យថា អាឡវិគោតមោ មុត្តសទ្ធោ សទ្ធាគរុកោ សទ្ធាបុព្វង្គមោ សទ្ធាធិមុត្តោ សទ្ធាធិបតេយ្យោ អរហត្តប្បត្តោតិ យថា អហុ វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ ភទ្រាវុធោ អាឡវិគោតមោ ច ។

(៦១៤) ឯវមេវ ត្វម្បិ បមុញ្ចស្សុ សទ្ធន្តិ ឯវមេវ ត្វំ សទ្ធំ មុញ្ចស្សុ បមុញ្ចស្សុ សម្បមុញ្ចស្សុ អធិមុញ្ចស្សុ ឱកប្បេហិ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។បេ។ យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ សទ្ធំ មុញ្ចស្សុ បមុញ្ចស្សុ សម្បមុញ្ចស្សុ អធិមុញ្ចស្សុ ឱកប្បេហីតិ ឯវមេវ ត្វម្បិ បមុញ្ចស្សុ សទ្ធំ ។

(៦១៣) ពាក្យថា វក្កលិ ភទ្រាវុធ និងអាឡវិគោតមៈ សុទ្ធតែជាអ្នកមានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ យ៉ាងណា អធិប្បាយថា វក្កលិ មានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាប្រធាន មានចិត្តចុះស៊ប់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាអធិបតី បានសម្រេចព្រះអរហត្ត យ៉ាងណា ភទ្រាវុធ មានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាប្រធាន មានចិត្តចុះស៊ប់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាអធិបតី បានសម្រេចព្រះអរហត្ត យ៉ាងណា អាឡវិគោតម មានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាប្រធាន មានចិត្តចុះស៊ប់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាអធិបតី បានសម្រេចព្រះអរហត្ត យ៉ាងណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វក្កលិ ភទ្រាវុធ និងអាឡវិគោតម សុទ្ធតែជាអ្នកមានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ យ៉ាងណា ។

(៦១៤) ពាក្យថា សូម្បីអ្នកក៏ចូរបញ្ចេញនូវសទ្ធា យ៉ាងនោះចុះ សេចក្តីថា អ្នកចូរលែង ចូរបញ្ចេញ ចូរបញ្ចេញព្រម ចូរចុះស៊ប់កាន់សទ្ធា គឺចូរជឿថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។បេ។ អ្នកចូរលែង ចូរបញ្ចេញ ចូរបញ្ចេញព្រម ចូរចុះស៊ប់កាន់សទ្ធា គឺចូរជឿថា របស់ណាមានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សូម្បីអ្នកក៏ចូរបញ្ចេញនូវសទ្ធាយ៉ាងនោះចុះ ។

(៦១៥) គមិស្សសិ (ត្វំ) បិង្គិយ មច្ចុធេយ្យស្ស បារន្តិ មច្ចុធេយ្យា វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ មច្ចុធេយ្យស្ស បារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ គមិស្សសិ (ត្វំ) បិង្គិយ មច្ចុធេយ្យស្ស បារន្តិ ត្វំ បារំ គមិស្សសិ អធិគមិស្សសិ ផុសិស្សសិ សច្ឆិករិស្សសីតិ គមិស្សសិ (ត្វំ) បិង្គិយ មច្ចុធេយ្យស្ស បារំ ។ តេនាហ ភគវា

យថា អហូ វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ
ភទ្រាវុធោ អាឡវិគោតមោ ច
ឯវមេវ ត្វម្បិ បមុញ្ចស្សុ សទ្ធំ
គមិស្សសិ (ត្វំ) បិង្គិយ មច្ចុធេយ្យស្ស បារន្តិ ។

(៦១៦) ឯស ភិយ្យោ បសីទាមិ សុត្វាន មុនិនោ វចោ
វិវដ្ដច្ឆទោ(១) សម្ពុទ្ធោ អខិលោ បដិភានវា ។

១ ម. វិវដច្ឆទោ ។

(៦១៥) ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់ត្រើយ នៃលំនៅរបស់មច្ចុ សេចក្តីថា កិលេស ខន្ធ និងអភិសង្ខារ លោកហៅថា លំនៅរបស់មច្ចុ ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយនៃលំនៅរបស់មច្ចុ បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់នូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក សេចក្តីរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់ត្រើយ នៃលំនៅរបស់មច្ចុ បានសេចក្តីថា អ្នកនឹងដល់ នឹងបាន នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវត្រើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់ត្រើយ នៃលំនៅរបស់មច្ចុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

វក្កលិ ភទ្រាវុធ និងអាឡវិគោតម សុទ្ធតែជាអ្នកមាន
សទ្ធាបញ្ចេញហើយ យ៉ាងណា សូមអ្នកចូរបញ្ចេញ
សទ្ធា យ៉ាងនោះចុះ ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់ត្រើយ
នៃលំនៅរបស់មច្ចុ ។

(៦១៦) (ព្រះបិង្គិយត្ថេរទូលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គនេះជ្រះថ្លាក្រៃពេក
ព្រោះបានស្តាប់ព្រះបន្ទូលនៃព្រះអង្គ ជាព្រះមុនី ព្រះអង្គ
ទ្រង់មានគ្រឿងបិទបើកហើយ ព្រះអង្គមិនមានគ្រឿង
រឹងរូស ទ្រង់មានបដិភាណ ។

(២១៧) ឯស ភិយ្យោ បសីទាមីតិ ឯស ភិយ្យោ បសីទាមិ សទ្ទហាមិ អធិមុច្ចាមិ ឱកប្បេមិ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យំកិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ភិយ្យោ បសីទាមិ សទ្ទហាមិ អធិមុច្ចាមិ ឱកប្បេមីតិ ឯស ភិយ្យោ បសីទាមិ ។

(២១៨) សុត្វាន មុនិនោ វចោតិ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បជានានា ។ បេ ។ សង្គ-ជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ សុត្វាន មុនិនោ វចោតិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសដ្ឋំ សុត្វា សុណិត្វា ឧគ្គហេត្វា ឧបធារយិត្វា ឧបលក្ខយិត្វាតិ សុត្វាន មុនិនោ វចោ ។

(២១៩) វិវដ្ដច្ឆទោ សម្ពុទ្ធោតិ ឆទនន្តិ បញ្ច ឆទនានិ តណ្ហាឆទនំ ទិដ្ឋិឆទនំ កិលេសឆទនំ

(២១៧) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គនេះជ្រះថ្លាក្រៃពេក គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គនេះ ជ្រះថ្លា ជឿ ចុះចិត្តស៊ប់ ជឿមាំក្រៃពេកថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ខ្ញុំព្រះអង្គនេះ ជ្រះថ្លា ជឿ ចុះចិត្តស៊ប់ ជឿមាំក្រៃពេកថា របស់ណា មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គនេះជ្រះថ្លាក្រៃពេក ។

(២១៨) ពាក្យថា ព្រោះបានស្ដាប់ព្រះបន្ទូលនៃព្រះអង្គជាព្រះមុនិ ត្រង់ពាក្យថា មុនិ សេចក្ដីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងផុតបណ្ដាញគឺកិលេសជាគ្រឿងជំពាក់ ។ ពាក្យថា ព្រោះបានស្ដាប់ព្រះបន្ទូលនៃព្រះអង្គជាព្រះមុនិ បានសេចក្ដីថា ព្រោះបានស្ដាប់ ឮ រៀន ចងចាំទុក កំណត់ទុកនូវព្រះបន្ទូល គន្លងនៃព្រះបន្ទូល ទេសនា អនុសដ្ឋិ នៃព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រោះបានស្ដាប់ព្រះបន្ទូល នៃព្រះអង្គជាព្រះមុនិ ។

(២១៩) ពាក្យថា ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់មានគ្រឿងបិទបើកហើយ ត្រង់ពាក្យថា គ្រឿងបិទ បានដល់គ្រឿងបិទ ៥ គឺ គ្រឿងបិទគឺតណ្ហា គ្រឿងបិទគឺទិដ្ឋិ គ្រឿងបិទគឺកិលេស គ្រឿងបិទ

ទុច្ចរិតឆទនំ អវិជ្ជាឆទនំ ។ តានិ ឆទនានិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ វិជាតានិ វិទ្ធំសិតានិ សមុគ្ឃាតិតានិ បហីនានិ សមុច្ឆិន្នានិ វូបសន្តានិ បដិប្បស្សទ្ធានិ អភព្វុប្បត្តិកានិ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍានិ តស្មា ពុទ្ធោ វិវដច្ឆទោ ។ ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភគវា ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ វិវដច្ឆទោ សម្ពុទ្ធោ ។

(៦៦០) អខិលោ បដិភាណវាតិ អខិលោតិ រាគោ ខិលោ ទោសោ ខិលោ មោហោ ខិលោ កោធោ ខិលោ ឧបនាហោ ខិលោ ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា ខិលា ។ តេ ខិលា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អខិលោ ។

គឺទុច្ចរិត គ្រឿងបិទគឺអវិជ្ជា ។ គ្រឿងបិទទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់បើក គឺកំចាត់បង់ ដកឡើង លះបង់ ផ្ដាច់ផ្ដិល រំងាប់ ស្ងប់ស្ងាត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានគ្រឿងបិទបើកហើយ ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។បេ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ កើតព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់មានគ្រឿងបិទបើកហើយ ។

(៦៦០) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គមិនមានគ្រឿងរឹងរូស ទ្រង់មានបដិភាណ ត្រង់ពាក្យថា មិនមានគ្រឿងរឹងរូស សេចក្ដីថា រាគៈឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ទោសៈ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស មោហៈ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ក្រោធ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ការចងគំនុំ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ។បេ។ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ។ គ្រឿងរឹងរូសទាំងនោះព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់ ផ្ដាច់ផ្ដិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ធ្វើឲ្យជាធម៌ដែលមិនកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានគ្រឿងរឹងរូស ។

បដិភាណាភតិ តយោ បដិភាណវន្តោ បរិយត្តិប្បដិភាណោ ច បរិបុច្ឆាបដិភាណោ ច អធិគមប្បដិភាណោ ច ។

កតមោ បរិយត្តិប្បដិភាណោ ។ ឥធេកច្ចស្ស ពុទ្ធវចនំ បរិយាបុដំ ហោតិ សុត្តំ គេយ្យំ វេយ្យាករណំ គាថា ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ ជាតកំ អព្ភុតធម្មំ វេទល្លំ តស្ស បរិយត្តឹ និស្សាយ បដិភាតិ អយំ បរិយត្តិប្បដិភាណោ ។

កតមោ បរិបុច្ឆាបដិភាណោ ។ ឥធេកច្ចោ បរិបុច្ឆិតា ហោតិ អត្ថេ ច ញាយេ ច លក្ខណេ ច ការណេ ច ឋានាឋានេ ច តស្ស បរិបុច្ឆំ និស្សាយ បដិភាតិ អយំ បរិបុច្ឆាបដិភាណោ ។

កតមោ អធិគមប្បដិភាណោ ។ ឥធេកច្ចស្ស អធិគតា ហោន្តិ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ

ពាក្យថា ប្រកបមានបដិភាណ បានដល់បុគ្គលមានបដិភាណ ៣ ពួក គឺ បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិយត្តិ១ បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិបុច្ឆា១ បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះអធិគមៈ១ ។

បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិយត្តិ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ រៀនពុទ្ធវចនៈ គឺសុត្តៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្ភុតធម្មៈ វេទល្លៈ ពុទ្ធវចនៈនោះ រមែងភ្លឺច្បាស់ដល់បុគ្គលនោះ ព្រោះអាស្រ័យបរិយត្តិ នេះ ឈ្មោះថាបុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិយត្តិ ។

បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិបុច្ឆា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកសាកសួរក្នុងអត្ថ ក្នុងមជ្ឈិមធម៌ ក្នុងលក្ខណៈ ក្នុងហេតុ ក្នុងឋានៈនិងអឋានៈ សភាវៈមានអត្ថជាដើមនោះ រមែងភ្លឺច្បាស់ដល់បុគ្គលនោះ ព្រោះអាស្រ័យការសាកសួរ នេះ ឈ្មោះថាបុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិបុច្ឆា ។

បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះអធិគមៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រាស់ដឹងសតិប្បដ្ឋាន៤ សម្មប្បធាន៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ៥ ពលៈ៥

សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ចត្តារោ អរិយមគ្គា ចត្តារិ សាមញ្ញផលានិ ចតស្សោ បដិសម្ភិទាយោ ឆ អភិញ្ញាយោ តស្ស អត្ថោ ញាតោ ធម្មោ ញាតោ និរុត្តិ ញាតា អត្ថេ ញាតេ អត្ថា បដិភន្តិ ធម្មេ ញាតេ ធម្មា បដិភន្តិ និរុត្តិយា ញាតាយ និរុត្តិ បដិភន្តិ ឥមេសុ តីសុ ញាណេសុ បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។ អតក ឥមាយ បដិសម្ភិទាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ បដិភាណវា ។ យស្ស បរិយត្តិ នត្ថិ បរិបុច្ឆា នត្ថិ អធិគមោ នត្ថិ កឹ តស្ស បដិភាយិស្សតីតិ អខិលោ បដិភាណវា ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

ឯស ភិយ្យោ បសីទាមិ សុត្វាន មុនិនោ វចោ

វិវដ្ដច្ឆទោ សម្ពុទ្ធោ អខិលោ បដិភាណវាតិ ។

(៦៦១) អធិទេវេ អភិញ្ញាយ សព្វំ វេទិ បរោវរំ(១)

បញ្ហានន្តករោ សត្ថា កង្ខីនំ បដិជានតំ ។

១ ម. បរោបរំ ។

ពោជ្ឈង្គ ៧ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ អរិយមគ្គ ៤ សាមញ្ញផល ៤ បដិសម្ភិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ បុគ្គលនោះ ដឹងអត្ថ ដឹងធម៌ ដឹងនិរុត្តិ កាលបុគ្គលដឹងអត្ថហើយ អត្ថក៏ភ្លឺច្បាស់ កាលបុគ្គលដឹងធម៌ហើយ ធម៌ក៏ភ្លឺច្បាស់ កាលបុគ្គលដឹងនិរុត្តិហើយ និរុត្តិក៏ភ្លឺច្បាស់ ការដឹងក្នុងញាណទាំង ៣ នេះ ឈ្មោះថាបដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកបហើយ ប្រកបព្រម ចូលទៅជិតដល់ ចូលទៅជិតដល់ព្រម ចូលទៅដល់សម្រេច ចូលទៅជិតសម្រេចព្រម រួមរួម ដោយបដិសម្ភិទានេះ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាទ្រង់មានបដិភាណ ។ បុគ្គលណា គ្មានបរិយត្តិ គ្មានបរិបុច្ឆា គ្មានអធិគមៈទេ អ្វីនឹងភ្លឺច្បាស់ដល់បុគ្គលនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមិនមានគ្រឿងរឹងរូស ទ្រង់មានបដិភាណ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរ ពោលថា

ខ្ញុំព្រះអង្គនេះជ្រះថ្លាក្រៃពេក ព្រោះបានស្តាប់ព្រះបន្ទូលនៃ

ព្រះអង្គជាព្រះមុនិ ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់មានគ្រឿងបិទបើកហើយ

ព្រះអង្គមិនមានគ្រឿងរឹងរូស ទ្រង់មានបដិភាណ ។

(៦៦១) ព្រះសាស្តាទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវអធិទេវតាទាំងឡាយ

ទ្រង់ជ្រាបនូវធម្មជាតទាំងអស់ ដែលថោកទាបនិងប្រសើរ

ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត នៃប្រស្នាទាំងឡាយ ដល់ពួកជនអ្នក

សង្ស័យដែលប្តេជ្ញា (ថាអស់សង្ស័យ) ។

{៦៦២} អតិទេវេ អភិញ្ញាយាតិ ទេវាតិ តយោ ទេវា សម្មតិទេវា ច ឧបបត្តិទេវា ច វិសុទ្ធិទេវា ច ។

កតមេ សម្មតិទេវា ។ រាជានោ ច រាជកុមារា ច ទេវិយោ ច ឥមេ សម្មតិទេវា វុច្ចន្តិ ។

កតមេ ឧបបត្តិទេវា ។ ចាតុម្មហារាជិកា ទេវា តាវត្តឹសា ទេវា ។ បេ ។ ព្រហ្មកាយិកា ទេវា យេ ច ទេវា តទុត្តរឹ(១) ឥមេ ឧបបត្តិទេវា វុច្ចន្តិ ។

កតមេ វិសុទ្ធិទេវា ។ តថាគតសាវកា អរហន្តោ ខីណាសវា យេ ច បច្ចេកសម្ពុទ្ធា ឥមេ វិសុទ្ធិទេវា វុច្ចន្តិ ។

ភគវា សម្មតិទេវេ អតិទេវោតិ អភិញ្ញាយ ឧបបត្តិទេវេ អតិទេវោតិ អភិញ្ញាយ វិសុទ្ធិទេវេ អតិទេវោតិ អភិញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ អតិទេវេ អភិញ្ញាយ ។

១ ម. តទុបរិ ។

{៦៦២} អតិទេវេ អភិញ្ញាយ ពាក្យថា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវអតិទេវតាទាំងឡាយ គឺពាក្យថា ទេវតាទាំងឡាយ បានដល់ទេវតា ៣ ពួក គឺ ពួកសម្មតិទេវតា ១ ឧបបត្តិទេវតា ១ វិសុទ្ធិទេវតា ១ ។

សម្មតិទេវតា តើដូចម្តេច ។ ពួកស្តេច ព្រះរាជកុមារ និងព្រះរាជទេវី ទាំងនេះ ហៅថា សម្មតិទេវតា ។ ឧបបត្តិទេវតា តើដូចម្តេច ។ ពួកទេវតាជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈ ពួកទេវតាជាន់តាវត្តិង្ស ។ បេ ។ ពួកទេវតាជាន់ព្រហ្មកាយិកៈ និងពួកទេវតាជាន់ខាងលើអំពីនោះ ទាំងនេះ ហៅថា ឧបបត្តិទេវតា ។

វិសុទ្ធិទេវតា តើដូចម្តេច ។ ព្រះអរហន្តខីណាស្រព ជាសាវ័ករបស់តថាគត និងព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ទាំងនេះ ហៅថា វិសុទ្ធិទេវតា ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវសម្មតិទេវតាទាំងឡាយថា ជាអតិទេវតា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវពួកឧបបត្តិទេវតាថា ជាអតិទេវតា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ ទ្រង់យល់ ទ្រង់ថ្លឹង ទ្រង់ត្រិះរិះ ទ្រង់ជាក់ច្បាស់ ទ្រង់ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវពួកវិសុទ្ធិទេវតាថា ជាអតិទេវតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវអតិទេវតាទាំងឡាយ ។

(៦៦៣) សព្វំ វេទិ បរោវរន្តិ ភគវា អត្តនោ ច បរេសញ្ច អធិទេវករេ ធម្មេ វេទិ អញ្ញាសិ អផុសិ បដិវិជ្ឈិ ។ កតមេ អត្តនោ អធិទេវករា ធម្មា ។ សម្មាបដិបទា អនុលោមបដិបទា អបច្ចនីកបដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា សីលេសុ បរិបូរការិតា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា ភោជនេ មត្តញ្ញុតា ជាគរិយានុយោគោ សតិសម្បជញ្ញំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ។បេ។ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ឥមេ វុច្ចន្តិ អត្តនោ អធិទេវករា ធម្មា ។ កតមេ បរេសំ អធិទេវករា ធម្មា ។ សម្មាបដិបទា ។បេ។ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ឥមេ វុច្ចន្តិ បរេសំ អធិទេវករា ធម្មា ។ ឯវំ ភគវា អត្តនោ ច បរេសញ្ច អធិទេវករេ ធម្មេ វេទិ អញ្ញាសិ អផុសិ បដិវិជ្ឈីតិ សព្វំ វេទិ បរោវរំ ។

១៨៣
សោឡសមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៦៦៣) ពាក្យថា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ធម្មជាតទាំងអស់ ដ៏ថោកទាប និងប្រសើរ អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ ទ្រង់យល់ ទ្រង់ប៉ះពាល់ ទ្រង់ចាក់ធ្លុះ នូវពួកធម៌ ដែលធ្វើព្រះអង្គនិងបុគ្គលដទៃ ឲ្យជាអធិទេវតា ។ ពួកធម៌ដែលធ្វើព្រះអង្គ ឲ្យជាអធិទេវតា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិបត្តិបណ្តោយតាម សេចក្តីប្រតិបត្តិមិនទទឹងទាស់ សេចក្តីប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ការធ្វើបំពេញក្នុងសីល ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក សតិសម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។បេ។ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ធម៌ទាំងនេះហៅថា ធម៌ដែលធ្វើព្រះអង្គឲ្យជាអធិទេវតា ។ ធម៌ធ្វើបុគ្គលដទៃឲ្យជាអធិទេវតា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ ។បេ។ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ធម៌ទាំងនេះ ហៅថា ធម៌ធ្វើបុគ្គលដទៃឲ្យជាអធិទេវតា ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់យល់ ទ្រង់ប៉ះពាល់ ទ្រង់ចាក់ធ្លុះ នូវធម៌ដែលធ្វើព្រះអង្គនិងបុគ្គលដទៃ ឲ្យជាអធិទេវតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ជ្រាបធម្មជាតទាំងអស់ដ៏ថោកទាប និងប្រសើរ ។

(៦៦៤) បញ្ហានន្តករោ សត្ថាតិ ភគវា បារាយនិកបញ្ហានំ អន្តករោ បរិយន្តករោ បរិច្ឆេទករោ បរិវដុមករោ បរិសបញ្ហានំ(១) អន្តករោ បរិយន្តករោ បរិច្ឆេទករោ បរិវដុមករោ បង្គិយបញ្ហានំ អន្តករោ បរិយន្តករោ បរិច្ឆេទករោ បរិវដុមករោ សក្កបញ្ហានំ អមនុស្សបញ្ហានំ ភិក្ខុបញ្ហានំ ភិក្ខុនីបញ្ហានំ ឧបាសកបញ្ហានំ ឧបាសិកាបញ្ហានំ រាជបញ្ហានំ ខត្តិយបញ្ហានំ ព្រាហ្មណបញ្ហានំ វេស្សបញ្ហានំ សុទ្ទបញ្ហានំ ព្រហ្មបញ្ហានំ អន្តករោ បរិយន្តករោ បរិច្ឆេទករោ បរិវដុមករោតិ បញ្ហានន្តករោ ។ សត្ថាតិ ភគវា សត្ថវាហោ ។ យថា សត្ថវាហោ សត្តេ កន្តារំ តារេតិ ចោរកន្តារំ តារេតិ វាឡកន្តារំ តារេតិ ទុព្ភិក្ខកន្តារំ តារេតិ និរុទកកន្តារំ តារេតិ ឧត្តារេតិ និត្តារេតិ បតារេតិ ខេមន្តភូមឹ សម្បាបេតិ ឯវមេវ

១ ម. សភិយបញ្ហានំ ។

(៦៦៤) ពាក្យថា ព្រះសាស្ដា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុតនៃប្រស្នា អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ធ្វើទីបំផុត ធ្វើទីបំផុតជុំវិញ ធ្វើការកំណត់ ធ្វើផ្លូវជុំវិញ នៃបារាយនិកបញ្ហា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត ធ្វើទីបំផុតជុំវិញ ធ្វើការកំណត់ ធ្វើផ្លូវជុំវិញ នៃបរិសបញ្ហា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត ធ្វើទីបំផុតជុំវិញ ធ្វើការកំណត់ ធ្វើផ្លូវជុំវិញ នៃបង្គិយបញ្ហា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត ធ្វើទីបំផុតជុំវិញ ធ្វើការកំណត់ ធ្វើផ្លូវជុំវិញ នៃសក្កបញ្ហា អមនុស្សបញ្ហា ភិក្ខុបញ្ហា ភិក្ខុនីបញ្ហា ឧបាសកបញ្ហា ឧបាសិកាបញ្ហា រាជបញ្ហា ខត្តិយបញ្ហា ព្រាហ្មណបញ្ហា វេស្សបញ្ហា សុទ្ទបញ្ហា ព្រហ្មបញ្ហា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ធ្វើនូវទីបំផុតនៃបញ្ហាទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា ព្រះសាស្ដា បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជាអ្នកនាំពួក ។ អ្នកនាំពួក ញុំាងពួកសត្វឲ្យឆ្លងផុតផ្លូវលំបាក គឺឲ្យឆ្លងផុតផ្លូវលំបាកគឺចោរ ឲ្យឆ្លងផុតផ្លូវលំបាកគឺសត្វសាហាវ ឲ្យឆ្លងផុតផ្លូវលំបាកគឺទុរ្ភិក្ស ឲ្យឆ្លង ឲ្យឆ្លងឡើង ឲ្យឆ្លងចេញអំពីផ្លូវលំបាកគឺមិនមានទឹក ឲ្យដល់ខេមន្តភូមិ

កតមោ សត្តភាវោ សត្តេ អន្តំ ធារេតិ ជាតិជរាព្យា-
ធិមរណសោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសគតន្តំ
ធារេតិ រាគគតន្តំ ធារេតិ ទោសមោហមាននិដ្ឋិកិលេ-
សទុច្ចរិតគតន្តំ ធារេតិ រាគគហនំ ធារេតិ ទោសគ-
ហនំ ធារេតិ មោហគហនំ ធារេតិ និដ្ឋិកិលេសទុច្ចរិ-
តគហនំ ធារេតិ ឧត្តារេតិ និត្តារេតិ ខេមន្តភូមឹ អមតំ
និព្វានំ សម្បាបេតីតិ ឯវំ កតមោ សត្តភាវោ ។ អថវា
កតមោ នេតា វិនេតា អនុនេតា សញ្ញាបេតា និជ្ឈា-
បេតា បេក្ខេតា បសាទេតាតិ ឯវម្បិ កតមោ សត្ត-
ភាវោ ។ អថវា កតមោ អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បា-
ទេតា អសញ្ជាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ជនេតា អនក្ខាត-
ស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា មគ្គញ្ញូ មគ្គវិទូ មគ្គកោវិ-
ទោ មគ្គានុគា ច បន ឯតរហិ សាវកា វិហរន្តិ
បច្ឆា សមន្នាគតាតិ ឯវម្បិ កតមោ សត្តភាវោតិ
បញ្ហានន្តរកោ សត្ថា ។

យ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជាអ្នកនាំពួក ញ៉ាំងសត្វឲ្យឆ្លងផុត
លំបាក គឺ ឲ្យឆ្លងផុតលំបាក គឺ ជាតិ ជរា ព្យាធិ មរណៈ សោកៈ
បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ និងឧបាយាសៈ ឲ្យឆ្លងផុតលំបាក គឺរាគៈ
ឲ្យឆ្លងផុតលំបាក គឺទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ កិលេស ទុច្ចរិត
ឲ្យឆ្លងនូវព្រៃស្បាត គឺរាគៈ ឲ្យឆ្លងនូវព្រៃស្បាត គឺទោសៈ ឲ្យឆ្លងនូវព្រៃស្បាត
គឺមោហៈ ឲ្យឆ្លង ឲ្យឆ្លងឡើង ឲ្យឆ្លងចេញអំពីព្រៃស្បាត គឺទិដ្ឋិ
កិលេស និងទុច្ចរិត ឲ្យដល់នូវខេមន្តភូមិ គឺអមតនិព្វាន គឺយ៉ាងនេះឯង
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះ ១ មួយ
ទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នាំ ទូន្មាន ទូន្មានហើយ ១ ទ្រង់ឲ្យយល់
ឲ្យចូលចិត្ត ឲ្យឃើញ ឲ្យជ្រះថ្លា ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា
ជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះក៏បាន ១ ម្យ៉ាង ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ញ៉ាំងមគ្គ
ដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតបាន ញ៉ាំងមគ្គដែលមិនទាន់គេកើតឲ្យគេកើតបាន
ទ្រង់ប្រាប់មគ្គដែលគេមិនទាន់ប្រាប់ ទ្រង់ជ្រាបមគ្គ ទ្រង់ស្គាល់មគ្គ ទ្រង់
ឈ្លាសក្នុងមគ្គ ចំណែកពួកសាវ័ក ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ជាអ្នកដើរ
ទៅតាមមគ្គ ជាអ្នកប្រកបក្នុងកាលខាងក្រោយ ហេតុនោះ ព្រះមាន
ព្រះភាគ ឈ្មោះថាជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះក៏បាន ហេតុនោះ (លោក
ពោលថា) ព្រះសាស្តា ទ្រង់ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត នៃប្រស្នាទាំងឡាយ ។

(៦៦៨) កង្ខីនំ បដិជានតន្តិ សកង្ខា អាគន្ត្វា និក្កង្ខា សម្បជ្ជន្តិ សលេខា អាគន្ត្វា និល្លេខា សម្បជ្ជន្តិ សទ្វេឡ្ហកា អាគន្ត្វា និទ្វេឡ្ហកា សម្បជ្ជន្តិ សវេចិកិច្ឆា អាគន្ត្វា និព្វេចិកិច្ឆា សម្បជ្ជន្តិ សរាគា អាគន្ត្វា វីតរាគា សម្បជ្ជន្តិ សទោសា អាគន្ត្វា វីតទោសា សម្បជ្ជន្តិ សមោហា អាគន្ត្វា វីតមោហា សម្បជ្ជន្តិ សកិលេសា អាគន្ត្វា និក្កិលេសា សម្បជ្ជន្តីតិ កង្ខីនំ បដិជានតំ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

អធិទេវេ អភិញ្ញាយ សព្វំ វេទិ បរោវរំ
បញ្ហានន្តករោ សត្ថា កង្ខីនំ បដិជានតន្តិ ។

(៦៦៨) ពាក្យថា ដល់ពួកជនអ្នកសង្ស័យ ដែលប្តេជ្ញា (ថាជាអ្នកអស់សង្ស័យ) អធិប្បាយថា ជនទាំងឡាយ ដែលមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ អ្នកដែលមានចិត្តសៅហ្មង មកសម្រេចថា ជាអ្នកមានចិត្តមិនសៅហ្មង អ្នកដែលមានចិត្តបែកជាពីរ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមានចិត្តមិនបែកជាពីរ អ្នកដែលមានសេចក្តីស្ទាក់ស្ទើរ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីស្ទាក់ស្ទើរ អ្នកដែលមានរាគៈ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានរាគៈ អ្នកដែលមានទោសៈ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានទោសៈ អ្នកដែលមានមោហៈ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានមោហៈ អ្នកដែលមានកិលេស មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដល់ពួកជនអ្នកសង្ស័យ ដែលប្តេជ្ញា (ថាជាអ្នកអស់សង្ស័យ) ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ព្រះសាស្តា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវអធិទេវតាទាំងឡាយ ទ្រង់
ជ្រាបនូវធម៌ទាំងអស់ ដែលថោកទាបនិងប្រសើរ ទ្រង់
ធ្វើទីបំផុត នៃប្រស្នាទាំងឡាយ ដល់ពួកជនអ្នកសង្ស័យ
ដែលប្តេជ្ញា (ថាជាអ្នកអស់សង្ស័យ) ។

(៦៦៦) អសំហីរំ អសង្កុប្បំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ
អទ្ធា គមិស្សាមិ ន មេត្ថ កង្ខា
ឯវំ មំ ធារេហិ អធិមុត្តចិត្តំ ។

(៦៦៧) អសំហីរំ អសង្កុប្បន្តិ អសំហីរំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ ។ អសំហីរន្តិ រាគេន ទោសេន មោហេន កោធេន ឧបនាហេន មក្ខេន បឡាសេន ឥស្សាយ មច្ឆរិយេន មាយាយ សាឋេយ្យេន ថម្ភេន សារម្ភេន មានេន អតិមានេន មទេន បមាទេន សព្វកិលេសេហិ សព្វទុច្ចរិតេហិ សព្វបរិឡាហេហិ(១) សព្វសន្តាបេហិ សព្វាកុសលាភិសង្ខារេហិ អសំហារិយំ(២) និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មន្តិ អសំហីរំ ។

១ ម. ឯត្ថន្តរេ សព្វាសវេហិ សព្វទរថេហីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. និច្ចំ ។

(៦៦៦) ទីណា ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន ដែលមិនកម្រើក មួយទៀត ទីណា ដែលមិនមានឧបមាគ្នីប៉ុន ណាមួយ ខ្ញុំនឹងទៅកាន់ទីនោះដោយពិត ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ សូមព្រះអង្គចាំទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ជាអ្នកមានចិត្តចុះស៊ប់ហើយ យ៉ាងនេះចុះ ។

(៦៦៧) ពាក្យថា ទីណា ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន ដែលមិនកម្រើក គប្បាយថា អមតនិព្វាន ហៅថា ទីដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករាគៈ សេចក្តីរលត់ទុក្ខ និព្វាន ។ ត្រង់ពាក្យថា ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន គឺ ដែលរាគៈ ទោសៈ មោហៈ ក្រោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង នាំទៅមិនបាន គឺជាទីទៀង ទៀងទាត់ ពិតប្រាកដ មិនប្រែប្រួល ជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន ។

អសង្កុប្បន្តិ អសង្កុប្បំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ យស្ស ឧប្បាទោ(១) បញ្ញាយតិ វយោ នត្ថិ តស្ស អញ្ញ-ថត្តំ(២) បញ្ញាយតិ និព្វានំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ អសំហីរំ អសង្កុប្បំ ។

[៦៦៨] យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចីតិ យស្សាតិ និព្វានស្ស ។ នត្ថិ ឧបមាតិ ឧបមា នត្ថិ ឧបនិធា នត្ថិ សាទិសំ នត្ថិ បដិភាគោ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ នុប-លព្ភតីតិ នត្ថិ ឧបមា ។ ក្វចីតិ ក្វចិ កិម្ហិចិ កត្ថ-ចិ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វាតិ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ ។

---

១ ម. និព្វានស្ស ន ឧប្បាទោ ។ ២ ម. នញ្ញថត្តំ ។

ត្រង់ពាក្យថា មិនកម្រើក សេចក្តីថា អមតនិព្វាន ហៅថា ទីមិនកម្រើក បានដល់ ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់នូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក សេចក្តីរលត់ និព្វាន ។ ការកើតឡើងនៃធម្មជាតណា ប្រាកដ ការវិនាសនៃធម្មជាតណា មិនមាន ការតាំងនៅនៃធម្មជាតនោះ ក៏រមែងប្រាកដ គឺថា ព្រះនិព្វាន ទៀង ជាធម្មជាតទៀង ទាត់ ពិតប្រាកដ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទីណា ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន ដែលមិនកម្រើក ។

[៦៦៨] អធិប្បាយពាក្យថា ទីណាដែលមិនមានឧបមាក្នុងហេតុណាមួយ ត្រង់ពាក្យថា ទីណា បានដល់និព្វាន ។ ពាក្យថា មិនមានឧបមា គឺមិនមានសេចក្តីប្រៀបផ្ទឹម មិនមានការប្រៀបធៀប មិនមានការស្មើគ្នា មិនមាន មិនមានព្រម មិនបាននូវចំណែកប្រៀប ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានឧបមា ។ ពាក្យថា ក្នុងហេតុណាមួយ គឺ ក្នុងទីណាមួយ ក្នុងទីដូចម្តេច ក្នុងទីណា ជាខាងក្នុងឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទីណា ដែលមិនមានឧបមាក្នុងហេតុណាមួយ ។

(៦៦៩) អទ្ធា គមិស្សាមិ ន មេត្ថ កង្ខាតិ អទ្ធា គមិស្សាមីតិ អទ្ធា គមិស្សាមិ អធិគមិស្សាមិ ផស្ស-យិស្សាមិ សច្ឆិករិស្សាមីតិ អទ្ធា គមិស្សាមិ(១) ។ ន មេត្ថ កង្ខាតិ ឯត្ថ និព្វានេ កង្ខា នត្ថិ វិចិកិច្ឆា នត្ថិ ទ្វេឡ្ហកំ នត្ថិ សំសយោ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ភតិ បហីនោ សមុច្ឆិន្នោ វូបសន្តោ បដិប្ប-ស្សទ្ធោ អភព្វុប្បត្តិកោ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍោតិ អទ្ធា គមិស្សាមិ ន មេត្ថ កង្ខា ។

១ ម. អទ្ធាតិ ឯកំសវចនំ និស្សំសយវចនំ និក្កង្ខវចនំ អទ្វេជ្ឈវចនំ អទ្វេឡ្ហកវចនំ និយោគ-វចនំ អបណ្ណកវចនំ អវត្ថាបនវចនមេតំ អទ្ធា គមិស្សាមីតិ គមិស្សាមិ អធិគមិស្សាមិ ផស្សយិស្សាមិ សច្ឆិករិស្សាមីតិ អទ្ធា គមិស្សាមិ ។

(៦៦៩) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំនឹងទៅកាន់ទីនោះដោយពិត ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំនឹងទៅដោយពិត គឺ ខ្ញុំនឹងដើរទៅ នឹងបាន នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយពិត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំនឹងទៅដោយពិត ។ ពាក្យថា ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ គឺ សេចក្តីងឿងឆ្ងល់មិនមាន ការស្ទាក់ស្ទើរមិនមាន ការគិតរវែកជាពីរមិនមាន ការសង្ស័យ មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមានក្នុងនិព្វាននោះទេ គឺថា ខ្ញុំលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ក្រាបសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំនឹងទៅកាន់ទីនោះដោយពិត ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ ។

(៦៣០) ឯវំ មំ ធារេហិ អធិមុត្តចិត្តន្តិ ឯវំ មំ ធារេហីតិ ឯវំ មំ ឧបលក្ខេហិ ។ អធិមុត្តចិត្តន្តិ និព្វាននិន្នំ និព្វានបោណំ និព្វានបព្ភារំ និព្វានាធិមុត្តន្តិ ឯវំ មំ ធារេហិ អធិមុត្តចិត្តំ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

អសំហីរំ អសង្កុប្បំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ
អទ្ធា គមិស្សាមិ ន មេត្ថ កង្ខា
ឯវំ មំ ធារេហិ អធិមុត្តចិត្តន្តិ ។

បារាយនវគ្គោ និដ្ឋិតោ ។

---

(៦៣០) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គចាំទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ថាជាអ្នកមានចិត្តចុះស៊ប់ហើយយ៉ាងនេះចុះ ត្រង់ពាក្យថា សូមព្រះអង្គចាំទុកនូវខ្ញុំព្រះអង្គយ៉ាងនេះ គឺ សូមព្រះអង្គកំណត់ទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា មានចិត្តចុះស៊ប់ហើយ គឺ មានចិត្តឱនទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ទោរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន លំទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ចុះទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គចាំទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ថាជាអ្នកមានចិត្តចុះស៊ប់ហើយ យ៉ាងនេះចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ទីណា ដែលគិលេសនាំទៅមិនបាន ដែលមិនកម្រើក
មួយទៀត ទីណា ដែលមិនមានឧបមាក្នុងទីណាមួយ
ខ្ញុំនឹងទៅកាន់ទីនោះដោយពិត ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់
ក្នុងរឿងនេះទេ សូមព្រះអង្គចាំទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ថាជាអ្នក
មានចិត្តចុះស៊ប់ហើយ យ៉ាងនេះចុះ ។

ចប់ បារាយនវគ្គ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

(៦៣១) សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ
អហេឋយំ[១] អញ្ញតរម្បិ តេសំ
ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៦៣២) សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌន្តិ សព្វេសូតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ សព្វេសូតិ ។ ភូតេសូតិ ភូតា វុច្ចន្តិ តសា ច ថាវរា ច ។ តសាតិ យេសំ តណ្ហា[២] អប្បហីនា យេសញ្ច ភយភេរវា អប្បហីនា ។ កិំការណា វុច្ចន្តិ តសា ។ តេ តសន្តិ ឧត្តសន្តិ បរិតសន្តិ ភាយន្តិ សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ តំការណា វុច្ចន្តិ តសា ។ ថាវរាតិ យេសំ តណ្ហា បហីនា យេសញ្ច ភយភេរវា បហីនា ។ កិំការណា វុច្ចន្តិ ថាវរា ។ តេ ន តសន្តិ ន ឧត្តសន្តិ ន បរិតសន្តិ ន ភាយន្តិ ន សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ តំការណា វុច្ចន្តិ ថាវរា ។

១ ម. អវិហេឋយំ ។ ២ ម. យេសំ តសិតតណ្ហា ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

(៦៣១) (ព្រះបច្ចេកពុទ្ធត្រាស់ថា) បុគ្គលទម្លាក់ចោលនូវអាជ្ញា ចំពោះពួកសត្វទាំងពួង មិនបៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ គប្បីមិនប្រាថ្នាបុត្រទៅហើយ តើនឹងប្រាថ្នាសំឡាញ់អំពីណាកើត បុគ្គលនោះគប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៦៣២) ពាក្យថា បុគ្គលទម្លាក់ចោលនូវអាជ្ញាចំពោះពួកសត្វទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ទាំងពួង នេះ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ទាំងពួង នុ៎ះ ជាពាក្យគ្របសព្វ ។ ពាក្យថា ពួកសត្វ សេចក្តីថា ពួកសត្វតក់ស្លុត និងពួកសត្វនឹងនួន ហៅថា ពួកសត្វ ។ ពាក្យថា ពួកសត្វតក់ស្លុត បានដល់ពួកសត្វ មិនទាន់លះបង់តណ្ហា និងពួកសត្វ មិនទាន់លះបង់ភ័យដែលគួរខ្លាច ។ ដែលលោកពោលថា ពួកសត្វតក់ស្លុត តើព្រោះហេតុដូចម្តេច ។ សត្វទាំងនោះរមែងតក់ស្លុត ញាប់ញ័រ ភ្ញាក់ញើរ ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ព្រោះហេតុនោះ លោកពោលថា ពួកសត្វតក់ស្លុត ។ ពាក្យថា ពួកសត្វនឹងនួន បានដល់ពួកសត្វ លះបង់តណ្ហាហើយ និងពួកសត្វលះបង់ភ័យដែលគួរខ្លាច ។ ដែលលោកពោលថា ពួកសត្វនឹងនួន តើព្រោះហេតុ ដូចម្តេច ។ សត្វទាំងនោះរមែងមិនតក់ស្លុត មិនញាប់ញ័រ មិនភ្ញាក់ញើរ មិនដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ព្រោះហេតុនោះ លោកពោលថា ពួកសត្វនឹងនួន ។

ទណ្ឌន្តិ តយោ ទណ្ឌា កាយទណ្ឌោ ច វចីទណ្ឌោ ច មនោទណ្ឌោ ច ។ តិវិធំ កាយទុច្ចរិតំ កាយទណ្ឌោ ចតុព្វិធំ វចីទុច្ចរិតំ វចីទណ្ឌោ តិវិធំ មនោទុច្ចរិតំ មនោទណ្ឌោ ។ សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌន្តិ សព្វេសុ ភូតេសុ ទណ្ឌំ និធាយ និធហិត្វា ឱរោបយិត្វា(១) និក្ខិបិត្វា បដិប្បស្សម្ភិត្វាតិ សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ ។

(២៣៣) អវិហេឋយំ អញ្ញតរម្បិ តេសន្តិ ឯកម្បិ(២) សត្តំ បាណិនា វា លេឌ្ឌុនា វា ទណ្ឌេន វា សត្ថេន វា អន្ទុយា(៣) វា រជ្ជុយា វា អវិហេឋយន្តោ សព្វេបិ សត្តេ បាណិនា វា លេឌ្ឌុនា វា ទណ្ឌេន វា សត្ថេន វា អន្ទុយា វា រជ្ជុយា វា អវិហេឋយន្តោតិ អវិហេឋយំ អញ្ញតរម្បិ តេសំ ។

១ ម. ឱរោបយិត្វា សមោរោបយិត្វា ។ ២ ម. ឯកមេកម្បិ ។ ៣ ម. អន្ទុយា ។

ពាក្យថា ទណ្ឌ បានដល់អាជ្ញា ៣ គឺ អាជ្ញាតាមកាយ ១ អាជ្ញាតាមវាចា ១ អាជ្ញាតាមចិត្ត ១ ។ កាយទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថាអាជ្ញាតាមកាយ វចីទុច្ចរិត ៤ ឈ្មោះថាអាជ្ញាតាមវាចា មនោទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថាអាជ្ញាតាមចិត្ត ។ ពាក្យថា បុគ្គលទម្លាក់ចេញ នូវអាជ្ញា ចំពោះពួកសត្វទាំងពួង បានសេចក្តីថា បុគ្គលទម្លាក់ចេញ ដាក់ចេញ បោះបង់ លះចោល រម្ងាប់ នូវអាជ្ញា ចំពោះពួកសត្វទាំងពួង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលទម្លាក់ចេញនូវអាជ្ញា ចំពោះពួកសត្វទាំងពួង ។

(២៣៣) ត្រង់ពាក្យថា មិនបៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ គឺ មិនបៀតបៀននូវសត្វសូម្បីតែមួយ ដោយដៃក្តី ដោយដុំដីក្តី ដោយដំបងក្តី ដោយសស្ត្រាក្តី ដោយខ្នោះក្តី ដោយខ្សែក្តី មិនបៀតបៀននូវពួកសត្វទាំងអស់ ដោយដៃក្តី ដោយដុំដីក្តី ដោយដំបងក្តី ដោយសស្ត្រាក្តី ដោយខ្នោះក្តី ដោយខ្សែក្តី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនបៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

[៦៣៦] ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយន្តិ ជាតិ បដិក្ខេបោ ។ បុត្តាតិ ចត្តារោ បុត្តា អត្តជោ បុត្តោ ខេត្តជោ បុត្តោ ទិន្នកោ បុត្តោ អន្តេវាសិកោ បុត្តោ ។ សហាយន្តិ(១) សហាយា វុច្ចន្តិ យេហិ សហ គមនំ ផាសុ អាគមនំ ផាសុ គមនាគមនំ ផាសុ និសជ្ជំ ផាសុ និបជ្ជំ ផាសុ អាលបនំ ផាសុ សល្លបនំ ផាសុ សមុល្លបនំ ផាសុ ។ ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយន្តិ បុត្តម្បិ ន ឥច្ឆេយ្យ ន សាទិយេយ្យ(២) ន បិហយេយ្យ នាភិជប្បេយ្យ កុតោ មិត្តំ វា សន្ទិដ្ឋំ វា សម្ភត្តំ វា សហាយំ វា ឥច្ឆិស្សតិ សាទិយិស្សតិ បិហយិស្សតិ អភិជប្បិស្សតីតិ(៣) ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយំ ។

១ ម. សហាយន្តិ នត្ថិ ។ ២ ម. ន សាទិយេយ្យ ន បត្ថយេយ្យ ។ ៣ ម. ឥច្ឆេយ្យ សាទិយេយ្យ បត្ថយេយ្យ អភិជប្បេយ្យាតិ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

[៦៣៦] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីបានបុត្រទៅហើយ តើនឹងប្រាថ្នាសំឡាញ់អំពីណាកើត ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យបដិសេធ ។ ពាក្យថា បុត្រ បានដល់បុត្រ ៤ គឺ បុត្រកើតអំពីខ្លួនឯង បុត្រកើតអំពីស្រែ បុត្រដែលគេឲ្យ បុត្រគឺសិស្ស ។ ពាក្យថា សំឡាញ់ សេចក្តីថា ការទៅសប្បាយ ការមកសប្បាយ ការទៅមកសប្បាយ ការអង្គុយសប្បាយ ការដេកសប្បាយ ការហៅរកសប្បាយ ការនិយាយសប្បាយ ការនិយាយឆ្លើយឆ្លងគ្នាសប្បាយ ជាមួយនឹងពួកជនណា ពួកជននោះ លោកហៅថាសំឡាញ់ ។ ពាក្យថា មិនគប្បីបានបុត្រទៅហើយ តើនឹងប្រាថ្នាសំឡាញ់អំពីណាកើត បានសេចក្តីថា មិនប្រាថ្នា មិនត្រេកអរ មិនស្រឡាញ់ មិនជាប់ចំពាក់ សូម្បីនូវបុត្រទៅហើយ តើនឹងប្រាថ្នា នឹងត្រេកអរ នឹងស្រឡាញ់ នឹងជាប់ចំពាក់ ចំពោះមិត្តក្តី ចំពោះជនដែលធ្លាប់ឃើញគ្នាក្តី ចំពោះមិត្រធ្លាប់បរិភោគរួមគ្នាក្តី ចំពោះសំឡាញ់ក្តី អំពីណាកើត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនគប្បីបានបុត្រទៅហើយ តើនឹងប្រាថ្នាសំឡាញ់អំពីណាកើត ។

[២៣៨] ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ឯកោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បព្វជ្ជាសង្ខាតេន ឯកោ អទុតិយដ្ឋេន ឯកោ តណ្ហាយ បហានដ្ឋេន ឯកោ ឯកន្តវីតរាគោតិ ឯកោ ឯកន្តវីតទោសោតិ ឯកោ ឯកន្តវីតមោហោតិ ឯកោ ឯកន្តនិក្កិលេសោតិ ឯកោ ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ឯកោ ឯកោ អនុត្តរំ បច្ចេកសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯកោ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បព្វជ្ជាសង្ខាតេន ឯកោ ។ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឃរាវាសបលិពោធំ(១) ឆិន្ទិត្វា បុត្តទារបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា ញាតិបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា សន្និធិបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្វជិត្វា អកិញ្ចនភាវំ ឧបគន្ត្វា ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ។ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បព្វជ្ជាសង្ខាតេន ឯកោ ។

១ ម. សព្វឃរាវាសបលិពោធំ ។

(២៣៨) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ត្រង់ពាក្យថា ម្នាក់ឯង គឺ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះចំណែកបព្វជ្ជា ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាមិនមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាលះបង់តណ្ហា ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាករាគៈដោយដាច់ខាត ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាកទោសៈដោយដាច់ខាត ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាកមោហៈដោយដាច់ខាត ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុមិនមានកិលេសដោយដាច់ខាត ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅតែម្នាក់ឯង ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុត្រាស់ដឹងនូវបច្ចេកសម្ពោធិដ៏ប្រសើរ តែម្នាក់ឯង ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះចំណែកបព្វជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ផ្តាច់កាត់បលិពោធគឺឃរាវាស កាត់បលិពោធគឺបុត្តនិងភរិយា កាត់បលិពោធគឺញាតិ កាត់បលិពោធគឺការសន្សំ កោរសក់ និងពុកមាត់ និងពុកចង្កា ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្នួស ដល់នូវភាពមិនមានកង្វល់ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ចរទៅ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនេះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះចំណែកបព្វជ្ជា យ៉ាងនេះ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អទុតិយដ្ឋេន ឯកោ ។ សោ ហិ បព្វជិតោ សមានោ ឯកោ អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្ស-រហាសេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ សោ ឯកោ គច្ឆតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ ឯកោ និសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កប្បេតិ ឯកោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ រហោ និសីទតិ ឯកោ ចង្កមំ អធិដ្ឋាតិ ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អទុតិយដ្ឋេន ឯកោ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តណ្ហាបហានដ្ឋេន ឯកោ ។ សោ ឯវំ ឯកោ អទុតិយោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ មហាបធានំ បទហន្តោ មារំ សសេនំ នមុចឹ បមត្តពន្ធុំ វិធមិត្វា តណ្ហំ ជាលិនឹ សរិតំ វិសត្តិកំ បជហិ វិនោទេសិ ព្យន្តីអកាសិ អនភាវំគមេសិ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាមិនមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរ តើដូចម្តេច ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ កាលបួសយ៉ាងនេះហើយ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង គប់កាន់សេនាសនៈ ដ៏ស្ងាត់ គឺព្រៃធុះ និងព្រៃញាតស្បាត ជាទីមិនមានសំឡេង មិនមានសំឡេងគឹកកង ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើតអំពីសរីរៈមនុស្ស ជាទីស្ងាត់កំបាំងរបស់មនុស្ស សមគួរដល់ការពួនសម្ងំ លោកដើរទៅម្នាក់ឯង ឈរនៅម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង សម្រេចសេយ្យាម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុក ដើម្បីបិណ្ឌបាតម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់ម្នាក់ឯង អធិដ្ឋានចង្ក្រមម្នាក់ឯង ដើរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅតែម្នាក់ឯង ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាមិនមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាលះបង់តណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ឥតមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរយ៉ាងនេះហើយ ជាអ្នកមិនប្រមាទ មានព្យាយាមដុតកំដៅកិលេស មានចិត្តស្ទុះ (ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន) ផ្គងព្យាយាមធំ កំចាត់បង់មារព្រមទាំងសេនានៃមារ ដែលមិនដោះលែង ជាផៅពង្សនៃបុគ្គលប្រមាទ គឺថា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ញុំាងតណ្ហាដូចជាបណ្តាញ ដែលហូរទៅ ផ្សាយទៅ ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ។

តណ្ហាទុតិយោ បុរិសោ ទីឃមទ្ធាន សំសរំ
ឥត្ថភាវញ្ញថាភាវំ សំសារំ នាតិវត្តតិ
ឯវមាទីនវំ ញត្វា តណ្ហំ ទុក្ខស្ស សម្ភវំ
វីតតណ្ហោ អនាទានោ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ ។

ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តណ្ហាបហានេន ឯកោ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឯកន្តវីតរាគោតិ ឯកោ ។ រាគស្ស បហីនត្តា ឯកន្តវីតរាគោតិ ឯកោ ។ ទោសស្ស បហីនត្តា ឯកន្តវីតទោសោតិ ឯកោ ។ មោហស្ស បហីនត្តា ឯកន្តវីតមោហោតិ ឯកោ ។ កិលេសានំ បហីនត្តា ឯកន្តនិក្កិលេសោតិ ឯកោ ។ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឯកន្តវីតរាគោតិ ឯកោ ។

បុរសមានតណ្ហាជាគំរប់ពីរ កាលអន្ទោលទៅអស់កាលដ៏វែង
រមែងមិនកន្លងនូវសង្សារ មានភាពយ៉ាងនេះ និងភាពដទៃ
ភិក្ខុអ្នកមានស្មារតី ប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្ដីប្រកាន់
លុះឃើញទោសយ៉ាងនេះហើយ គួរវៀរចេញនូវតណ្ហា ជាដែន
កើតទុក្ខចេញ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាលះបង់តណ្ហា យ៉ាងនេះ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាករាគៈដោយដាច់ខាត តើដូចម្តេច ។ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាករាគៈដោយដាច់ខាត ព្រោះលោកលះរាគៈហើយ ។ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាកទោសៈដោយដាច់ខាត ព្រោះលោកលះទោសៈហើយ ។ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាកមោហៈដោយដាច់ខាត ព្រោះលោកលះមោហៈហើយ ។ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុមិនមានកិលេសដោយដាច់ខាត ព្រោះលោកលះកិលេសទាំងឡាយហើយ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាករាគៈដោយដាច់ខាត យ៉ាងនេះ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ឯកោ ។ ឯកាយនមគ្គោ វុច្ចតិ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ។

ឯកាយនំ ជាតិខយន្តទស្សី
មគ្គំ បជានាតិ ហិតានុកម្បី
ឯតេន មគ្គេន តរឹសុ បុព្វេ
តរិស្សន្តិ យេ ច តរន្តិ ឱឃំ ។

ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ឯកោ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឯកោ អនុត្តរំ បច្ចេកសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯកោ ។ ពោធិ វុច្ចតិ ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅម្នាក់ឯង តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ លោកពោលថា ផ្លូវជាទីទៅម្នាក់ឯង ។

បុគ្គលអ្នកឃើញនូវទីបំផុតនៃកិរិយាអស់ទៅនៃជាតិ ជាអ្នកអនុគ្រោះដោយ
ប្រយោជន៍ រមែងដឹងច្បាស់នូវផ្លូវជាទីទៅម្នាក់ឯង ពួកអរិយ-
បុគ្គល បានឆ្លងហើយនូវឱឃៈក្នុងអតីតកាលក្តី នឹងឆ្លងនូវឱឃៈក្នុងអនាគត
ក្តី កំពុងឆ្លងនូវឱឃៈក្នុងបច្ចុប្បន្នកាលក្តី ក៏ដោយ តាមផ្លូវនេះឯង ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅម្នាក់ឯង យ៉ាងនេះ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុត្រាស់ដឹងនូវបច្ចេកសម្ពោធិដ៏ប្រសើរ តែម្នាក់ឯង តើដូចម្តេច ។ ញាណ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គទាំង ៤ លោកហៅថា ពោធិ ។

សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បច្ចេកពុទ្ធញាណេន សច្ចានិ ពុជ្ឈិ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ពុជ្ឈិ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ ពុជ្ឈិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ពុជ្ឈិ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ ពុជ្ឈិ សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណន្តិ ពុជ្ឈិ វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបន្តិ ពុជ្ឈិ នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនន្តិ ពុជ្ឈិ សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោតិ ពុជ្ឈិ ផស្សបច្ចយា វេទនាតិ ពុជ្ឈិ វេទនាបច្ចយា តណ្ហាតិ ពុជ្ឈិ តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានន្តិ ពុជ្ឈិ ឧបាទានបច្ចយា ភវោតិ ពុជ្ឈិ ភវបច្ចយា ជាតីតិ ពុជ្ឈិ ជាតិបច្ចយា ជរាមរណន្តិ ពុជ្ឈិ អវិជ្ជានិរោធា សង្ខារនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ត្រាស់ដឹងហើយនូវសច្ចៈទាំងឡាយ ដោយបច្ចេកពុទ្ធញ្ញាណ ត្រាស់ដឹងហើយថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ត្រាស់ដឹងហើយថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ត្រាស់ដឹងហើយថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា នាមនិងរូប (កើតមាន) ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា អាយតនៈ ៦ (កើតមាន) ព្រោះនាមរូបជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា ផស្សៈ (កើតមាន) ព្រោះអាយតនៈ ៦ ជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា វេទនា (កើតមាន) ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា តណ្ហា (កើតមាន) ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា ឧបាទាន (កើតមាន) ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា ភព (កើតមាន) ព្រោះឧបាទានជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា ជាតិ (កើតមាន) ព្រោះភពជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា ជរានិងមរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់សង្ខារ ព្រោះការរលត់ទៅ នៃអវិជ្ជា

សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោតិ ពុជ្ឈិ សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោតិ ពុជ្ឈិ វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោតិ ពុជ្ឈិ តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោតិ ពុជ្ឈិ ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ ជាតិនិរោធា ជរាមរណនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ ឥទំ ទុក្ខន្តិ ពុជ្ឈិ អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ ពុជ្ឈិ អយំ ទុក្ខនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ អាសវាតិ ពុជ្ឈិ អយំ អាសវសមុទយោតិ ពុជ្ឈិ អយំ អាសវនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ ធម្មា បហាតព្វាតិ ពុជ្ឈិ

ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់វិញ្ញាណ ព្រោះការរលត់សង្ខារ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់នាមរូប ព្រោះការរលត់វិញ្ញាណ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់អាយតនៈ ៦ ព្រោះការរលត់នាមនិងរូប ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ផស្សៈ ព្រោះការរលត់អាយតនៈ ៦ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់វេទនា ព្រោះការរលត់ផស្សៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់តណ្ហា ព្រោះការរលត់វេទនា ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ឧបាទាន ព្រោះការរលត់តណ្ហា ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ភព ព្រោះការរលត់ឧបាទាន ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ជាតិ ព្រោះការរលត់ភព ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ជរាមរណៈ ព្រោះការរលត់ជាតិ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះការកើតទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះការរលត់ទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ការរលត់ទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា ទាំងនេះអាសវៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះការកើតអាសវៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះការរលត់អាសវៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ការរលត់អាសវៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម៌ទាំងនេះ គួរដឹងច្បាស់ ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម៌ទាំងនេះគួរលះបង់

ឥមេ ធម្មា ការេតព្វាតិ ពុជ្ឈិ ឆន្នំ ផស្សាយតនានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច ពុជ្ឈិ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច ពុជ្ឈិ ចតុន្នំ មហាភូតានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច ពុជ្ឈិ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ពុជ្ឈិ(១) យំ ពុជ្ឈិតព្វំ អនុពុជ្ឈិតព្វំ សម្ពុជ្ឈិតព្វំ ផុសិតព្វំ សច្ឆិកាតព្វំ សព្វន្តំ តេន បច្ចេកពោធិញាណេន ពុជ្ឈិ អនុពុជ្ឈិ សម្ពុជ្ឈិ ផុសេសិ សច្ឆិកាសីតិ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឯកោ អនុត្តរំ បច្ចេកសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯកោ ។

ចរេតិ អដ្ឋ ចរិយាយោ ឥរិយាបថចរិយា អាយតនចរិយា សតិចរិយា សមាធិចរិយា ញាណចរិយា មគ្គចរិយា បត្តិចរិយា លោកត្ថចរិយា ។ ឥរិយាបថចរិយាតិ ចតូសុ ឥរិយាបថេសុ ។

១ ម. ពុជ្ឈិ អធិគតិ ផុស្សិ ។

ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម៌ទាំងនេះគួរធ្វើ ត្រាស់ដឹងហើយ នូវការកើតឡើងផង ការវិនាសផង ទោសផង ការលាស់ចេញនូវផស្សាយតនៈ ៦ ផង ត្រាស់ដឹងហើយនូវការកើតឡើងផង ការវិនាសផង ទោសផង ការលាស់ចេញនូវឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ផង ត្រាស់ដឹងហើយ នូវការកើតឡើងផង ការវិនាសផង ទោសផង ការលាស់ចេញនូវមហាភូតរូប ៤ ផង ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម្មជាតណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា គឺថា ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងតាម ត្រាស់ដឹងឯង ប៉ះពាល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលគួរត្រាស់ដឹង ដែលគួរត្រាស់ដឹងតាម ដែលគួរត្រាស់ដឹងឯង ដែលគួរប៉ះពាល់ ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទាំងអស់ ដោយបច្ចេកពោធិញ្ញាណនោះ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុត្រាស់ដឹងនូវបច្ចេកសម្ពោធិញ្ញាណដ៏ប្រសើរ ម្នាក់ឯង យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្ត បានដល់ការប្រព្រឹត្ត ៨ គឺ ការប្រព្រឹត្តឥរិយាបថ ១ ការប្រព្រឹត្តអាយតនៈ ១ ការប្រព្រឹត្តសតិ ១ ការប្រព្រឹត្តសមាធិ ១ ការប្រព្រឹត្តញាណ ១ ការប្រព្រឹត្តមគ្គ ១ ការប្រព្រឹត្តិបត្តិ ១ ការប្រព្រឹត្តជាប្រយោជន៍លោក ១ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តឥរិយាបថ បានដល់ ការប្រព្រឹត្ត ក្នុងឥរិយាបថ ៤ ។

អាយតនចរិយាតិ ឆសុ អជ្ឈត្តិកពាហិរេសុ អាយតនេសុ ។ សតិចរិយាតិ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ ។ សមាធិចរិយាតិ ចតូសុ ឈានេសុ ។ ញាណចរិយាតិ ចតូសុ អរិយសច្ចេសុ ។ មគ្គចរិយាតិ ចតូសុ មគ្គេសុ(១) ។ បត្តិចរិយាតិ ចតូសុ សាមញ្ញផលេសុ ។ លោកត្ថចរិយាតិ តថាគតេសុ អរហន្តេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធេសុ បទេសតោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធេសុ បទេសតោ សាវកេសុ ។ ឥរិយាបថចរិយា ច បណិធិសម្បន្នានំ អាយតនចរិយា ច ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារានំ សតិចរិយា ច អប្បមាទវិហារីនំ សមាធិចរិយា ច អធិចិត្តមនុយុត្តានំ ញាណចរិយា ច ពុទ្ធិសម្បន្នានំ មគ្គចរិយា ច សម្មាបដិបន្នានំ បត្តិចរិយា ច អធិគតផលានំ លោកត្ថចរិយា ច តថាគតានំ អរហន្តានំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ បទេសតោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធានំ បទេសតោ សាវកានំ ។

១ ម. អរិយមគ្គេសុ ។

ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិអាយតនៈ បានដល់ ការប្រព្រឹត្តិ ក្នុងអាយតនៈ ៦ ខាងក្នុងខាងក្រៅ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិសតិ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិ ក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិសមាធិ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិ ក្នុងឈាន ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិញាណ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិក្នុងអរិយសច្ច ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិមគ្គ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិក្នុងមគ្គ ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិបត្តិ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិក្នុងសាមញ្ញផល ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិជាប្រយោជន៍លោក បានដល់ការប្រព្រឹត្តិមានក្នុងព្រះតថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ក្នុងព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធទាំងឡាយ ដោយឯកទេស ក្នុងសាវកទាំងឡាយ ដោយឯកទេស ។ ការប្រព្រឹត្តិឥរិយាបថ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអ្នកបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីកសាង ការប្រព្រឹត្តិអាយតនៈ សម្រាប់បុគ្គលអ្នកមានទ្វារគ្រប់គ្រងក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការប្រព្រឹត្តិសតិ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអ្នកមានកិរិយានៅ ដោយសេចក្តីមិនប្រហែស ការប្រព្រឹត្តិសមាធិ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអ្នកប្រកបរឿយ ៗ នូវអធិចិត្ត ការប្រព្រឹត្តិញាណ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអ្នកបរិបូណ៌ដោយបញ្ញា ការប្រព្រឹត្តិមគ្គ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិត្រូវ ការប្រព្រឹត្តិបត្តិ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអ្នកសម្រេចផល ការប្រព្រឹត្តិជាប្រយោជន៍ សម្រាប់ព្រះតថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ នឹងសម្រាប់ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធទាំងឡាយ ដោយឯកទេស សម្រាប់សាវកទាំងឡាយ ដោយឯកទេស ។

ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ ។ អបរាបិ អដ្ឋ ចរិយាយោ អធិមុច្ចន្តោ សទ្ធាយ ចរតិ បគ្គណ្ហន្តោ វីរិយេន ចរតិ ឧបដ្ឋបេន្តោ សតិយា ចរតិ អវិក្ខេបំ ករោន្តោ សមាធិនា ចរតិ បជានន្តោ បញ្ញាយ ចរតិ វិជានន្តោ វិញ្ញាណេន ចរតិ ឯវំ បដិបន្នស្ស កុសលា ធម្មា អាយាបេន្តីតិ អាយតនចរិយាយ ចរតិ ឯវំ បដិបន្នោ វិសេសមធិគច្ឆតីតិ វិសេសចរិយាយ ចរតិ ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ ។ អបរាបិ អដ្ឋ ចរិយាយោ ទស្សនចរិយា ច សម្មាទិដ្ឋិយា អភិរោបនចរិយា ច សម្មាសង្កប្បស្ស បរិគ្គហចរិយា ច សម្មាវាចាយ សមុដ្ឋានចរិយា ច សម្មាកម្មន្តស្ស វោទានចរិយា ច សម្មាអាជីវស្ស បគ្គហចរិយា ច សម្មាវាយាមស្ស ឧបដ្ឋានចរិយា ច សម្មាសតិយា អវិក្ខេបចរិយា ច សម្មាសមាធិស្ស ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ ។

ខគ្គវិសាណកប្បោតិ យថា ខគ្គស្ស នាម វិសាណំ ឯកំ ហោតិ អទុតិយំ ឯវមេវ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តក្កប្បោ តស្សទិសោ តប្បដិភាគោ ។

នេះការប្រព្រឹត្ត ៨ ។ ការប្រព្រឹត្ត ៨ ដោយប្រការដទៃទៀត គឺ បុគ្គលជឿប្រព្រឹត្តដោយសទ្ធា ១ ប្រឹងប្រែប្រព្រឹត្តដោយវីរិយៈ ១ ប្រុងប្រព្រឹត្តដោយសតិ ១ ធ្វើសេចក្តីមិនរាយមាយ ប្រព្រឹត្តដោយសមាធិ ១ ដឹងច្បាស់ ប្រព្រឹត្តដោយបញ្ញា ១ ដឹងវិសេស ប្រព្រឹត្តដោយវិញ្ញាណ ១ បុគ្គលប្រព្រឹត្តដោយការប្រព្រឹត្តតាមអាយតនៈថា កុសលធម៌ជាកុសល របស់បុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិយ៉ាងនេះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ១ បុគ្គលប្រព្រឹត្តដោយវិសេសចរិយាថា បុគ្គលប្រតិបត្តិយ៉ាងនេះ រមែងបាននូវគុណវិសេស ១ នេះការប្រព្រឹត្ត ៨ ។ ការប្រព្រឹត្ត ៨ ដោយប្រការដទៃទៀត គឺ ការប្រព្រឹត្តដោយការឃើញ របស់សម្មាទិដ្ឋិ ១ ការប្រព្រឹត្តដោយការលើកចិត្ត របស់សម្មាសង្កប្បៈ ១ ការប្រព្រឹត្តដោយការក្សោ របស់សម្មាវាចា ១ ការប្រព្រឹត្តដោយការតាំងឡើង របស់សម្មាកម្មន្តៈ ១ ការប្រព្រឹត្តដោយការផូរផង់ របស់សម្មាអាជីវៈ ១ ការប្រព្រឹត្តដោយការផ្គង របស់សម្មាវាយាមៈ ១ ការប្រព្រឹត្តដោយការប្រុង របស់សម្មាសតិ ១ ការប្រព្រឹត្តដោយការមិនរាយមាយ របស់សម្មាសមាធិ ១ នេះការប្រព្រឹត្ត ៨ ។

ពាក្យថា ដូចកុយរមាស គឺ កុយរមាសមានតែមួយ មិនមានពីរយ៉ាងណា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ប្រហែលនឹងកុយរមាសនោះ ប្រាកដស្មើដោយកុយរមាសនោះ មានការប្រៀបដោយកុយរមាសនោះ យ៉ាងនោះ ។

យថា អតិលោណំ វុច្ចតិ លោណកប្បោ អតិតិត្តកំ វុច្ចតិ តិត្តកប្បោ អតិមធុរំ វុច្ចតិ មធុកប្បោ អតិឧណ្ហំ វុច្ចតិ អគ្គិកប្បោ អតិសីតលំ វុច្ចតិ ហិមកប្បោ មហាឧទកក្ខន្ធោ វុច្ចតិ សមុទ្ទកប្បោ មហាភិញ្ញាពលប្បត្តោ សាវកោ វុច្ចតិ សត្ថុកប្បោ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តក្កប្បោ តស្សទិសោ តប្បដិភាគោ ឯកោ អទុតិយោ មុត្តពន្ធនោ សម្មា លោកេ ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ
អវិហេឋយំ អញ្ញតរម្បិ តេសំ
ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

២០៣

វត្ថុមានរសប្រៃក្រៃលែង អ្នកផងរមែងនិយាយថាដូចអំបិល វត្ថុមានរសល្វីងក្រៃលែង អ្នកផងរមែងនិយាយថាដូចប្រមះ វត្ថុមានរសផ្អែមក្រៃលែង អ្នកផងរមែងនិយាយថា ដូចទឹកឃ្មុំ កំដៅដ៏ក្រៃលែង អ្នកផងរមែងនិយាយថា ដូចភ្លើង វត្ថុត្រជាក់ដ៏ក្រៃលែង អ្នកផងរមែងនិយាយថា ដូចព្រិល (ឬទឹកកក) គំនរទឹកច្រើន អ្នកផងរមែងនិយាយថា ដូចសមុទ្រ សាវ័កដែលដល់នូវកំឡាំងអភិញ្ញាដ៏ច្រើន អ្នកផងរមែងនិយាយថា ដូចព្រះសាស្តា យ៉ាងណាមិញ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ដូចកុយរមាសនោះ ប្រាកដស្មើដោយកុយរមាសនោះ មានការប្រៀបដោយកុយរមាសនោះ ជាបុគ្គលឯក មិនមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរ រួចចាកចំណងហើយ រមែងចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ក្នុងលោកដោយប្រពៃ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ព្រោះហេតុនោះ លោកពោលថា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

បុគ្គលទំលាក់ចេញនូវអាជ្ញា ចំពោះពួកសត្វទាំងពួង មិន
បៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ គេមិន
ចង់បានបុត្រទៅហើយ តើនឹងប្រាថ្នាសំឡាញ់អំពីណាកើត
បុគ្គលនោះគប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៣៦) សំសគ្គជាតស្ស ភវន្តិ ស្នេហា
ស្នេហន្វយំ ទុក្ខមិទំ បហោតិ
អាទីនវំ ស្នេហជំ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២៣៧) សំសគ្គជាតស្ស ភវន្តិ ស្នេហាតិ សំសគ្គោតិ ទ្វេ សំសគ្គា ទស្សនសំសគ្គោ ច សវនសំសគ្គោ ច ។

កតមោ ទស្សនសំសគ្គោ ។ ឥធេកច្ចោ បស្សតិ ឥត្ថឹ វា កុមារឹ វា អភិរូបំ ទស្សនីយំ បាសាទិកំ បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតំ ទិស្វា បស្សិត្វា អនុព្យញ្ជនសោ និមិត្តំ គណ្ហាតិ កេសា វា សោភណា មុខំ វា សោភណំ អក្ខិ វា សោភណំ កណ្ណា វា សោភណា នាសា វា សោភណា ឱដ្ឋំ វា សោភណំ ទន្តា វា សោភណា មុខំ វា សោភណំ គីវា វា សោភណា ថនា វា សោភណា ឧរំ វា សោភណំ ឧទរំ វា សោភណំ កដី វា សោភណា ឩរុ វា សោភណា ជង្ឃា វា សោភណា

(២៣៦) សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអ្នកមានការជាប់ចំពាក់
រមែងមាន សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើង ព្រោះអាស្រ័យ
សេចក្តីស្នេហា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោសដែលកើត
អំពីសេចក្តីស្នេហា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៣៧) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអ្នកមានការជាប់ចំពាក់ រមែងមាន គឺពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់ បានដល់ការជាប់ចំពាក់ ២ គឺការជាប់ចំពាក់ដោយការឃើញ ១ ការជាប់ចំពាក់ដោយការស្តាប់ ១ ។

ការជាប់ចំពាក់ ដោយការឃើញ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ឃើញស្ត្រីឬកុមារី ដែលមានរូបល្អ គួរមើលរមិល ជាទីជ្រះថ្លា ប្រកបដោយសម្បុរល្អក្រៃលែង លុះមើលឃើញហើយ ក៏កាន់យកនិមិត្ត ដោយអនុព្យញ្ជនៈថា សក់ល្អ មុខល្អ ភ្នែកល្អ ត្រចៀកល្អ ច្រមុះល្អ បបូរមាត់ល្អ ធ្មេញល្អ មាត់ល្អ កល្អ ដោះល្អ ទ្រូងល្អ ពោះល្អ ចង្កេះល្អ ភ្លៅល្អ ជង្គង់ល្អ

ហត្ថា ច សោភណា អង្គុលិយោ ច សោភណា នខា ច សោភណានិ ទិស្វា បស្សិត្វា អភិនន្ទតិ អភិវទតិ អភិបត្ថេតិ អនុប្បាទេតិ អនុពន្ធតិ ករកន្ធំ អយំ ទស្សនសំសគ្គោ ។

កតមោ សវនសំសគ្គោ ។ ឥធេកច្ចោ សុណាតិ អមុកស្មឹ គាមេ វា និគមេ វា ឥត្ថី វា កុមារី វា អភិរូបា ទស្សនីយា បាសាទិកា បរមាយ វណ្ណពោក្ខរតាយ សមន្នាគតាតិ សុត្វា សុណិត្វា អភិនន្ទតិ អភិវទតិ អភិបត្ថេតិ អនុប្បាទេតិ អនុពន្ធតិ ករកន្ធំ អយំ សវនសំសគ្គោ ។

ស្នេហាតិ ទ្វេ ស្នេហា តណ្ហាស្នេហោ ច ទិដ្ឋិស្នេហោ ច ។

កតមោ តណ្ហាស្នេហោ ។ យាវតា តណ្ហាសង្ខាតេន សីមកតំ មរិយាទិកតំ ឱធិកតំ បរិយន្តកតំ បរិគ្គហិតំ មមាយិតំ ឥទំ មមំ ឯតំ មមំ ឯត្តកំ មមំ ឯត្តាវតា មមំ មម រូបា សទ្ទា គន្ធា រសា ផោដ្ឋព្វា អត្ថរណា បាវុរណា ទាសីទាសា

ដៃល្អ ម្រាមដៃល្អ ក្រចកល្អ លុះមើលឃើញហើយ រីករាយត្រេកអរ សរសើរ ប៉ុនប៉ង ត្រេកលេក ជាប់តាម នូវចំណាំនឹកនៈ នេះការជាប់ចំពាក់ដោយការឃើញ ។

ការជាប់ចំពាក់ដោយការឮ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ឮថា ស្ត្រីក្តី កុមារីក្តី ក្នុងស្រុកក្តី ក្នុងនិគមក្តី ឈ្មោះឯណោះ មានរូបល្អ គួរមើលមើល ជាទីជ្រះថ្លា ប្រកបដោយសម្បុរល្អក្រៃលែង លុះស្តាប់ឮហើយ រីករាយត្រេកអរ សរសើរ ប៉ុនប៉ង ត្រេកលេក ជាប់តាម នូវចំណាំនឹកនៈ នេះការជាប់ចំពាក់ដោយការឮ ។

ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា បានដល់សេចក្តីស្នេហា ២ គឺ តណ្ហាស្នេហា ១ ទិដ្ឋិស្នេហា ១ ។

តណ្ហាស្នេហា តើដូចម្តេច ។ ការដែលបុគ្គលធ្វើឲ្យមានដែន ធ្វើឲ្យមានខាត់ ធ្វើឲ្យមានជួរ ធ្វើឲ្យមានទីបំផុត ហួងហែង ប្រកាន់ដោយចំណែកតណ្ហា ថាទីប៉ុន្មានថា នេះ របស់អញ នុ៎ះ របស់អញ តែប៉ុណ្ណោះរបស់អញ តែមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះរបស់អញ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផស្ស កម្រាល ប្រដាប់ស្លៀកពាក់ ខ្ញុំស្រីប្រុស

អជេឡកា កុក្កុដសូករា ហត្ថិគវាស្សវឡវា ខេត្តំ វត្ថុ ហិរញ្ញំ សុវណ្ណំ គាមនិគមរាជធានិយោ រដ្ឋញ្ច ជនបទោ ច កោសោ ច កោដ្ឋាគារញ្ច កេវលម្បិ មហាបឋវី តណ្ហាវសេន មមាយតិ យាវតា អដ្ឋស-តតណ្ហាវិចរិតា អយំ តណ្ហាស្នេហោ ។

កតមោ ទិដ្ឋិស្នេហោ ។ វីសតិវត្ថុកា សក្កាយ-ទិដ្ឋិ ទសវត្ថុកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទសវត្ថុកា អន្តគ្គាហិកា ទិដ្ឋិ យា ឯវរូបា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតំ ទិដ្ឋិគហនំ ទិដ្ឋិកន-ត្តារោ(*) ទិដ្ឋិវិសូកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្ផន្ទិតំ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ គាហោ បដិគ្គាហោ អភិនិវេសោ បរាមាសោ កុម្ម-គ្គោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆត្តំ តិត្ថាយតនំ វិបរិយេសគ្គាហោ វិបរីតគ្គាហោ វិបល្លាសគ្គាហោ មិច្ឆាគាហោ អយា-ថាវកស្មឹ យាថាវកន្តិ គាហោ យាវតា ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតានិ អយំ ទិដ្ឋិស្នេហោ ។

* ឱ. ទិដ្ឋិកន្តារំ ។

ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោល សេះញី ស្រែ ចម្ការ ប្រាក់ មាស ស្រុក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ ជង្រុក ឃ្លាំង របស់អញ ប្រកាន់ នូវមហាប្រឹថពី សូម្បីទាំងអស់ ដោយអំណាចតណ្ហា តណ្ហាវិចរិត ១០៨ ទាំងប៉ុន្មាន នេះតណ្ហាស្នេហា ។

ទិដ្ឋិស្នេហា តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិមានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ការសំញ៉ាំគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវលំបាកគឺទិដ្ឋិ គ្រឿងចាក់ដោតគឺទិដ្ឋិ ការអន្ទះសាគឺទិដ្ឋិ គ្រឿងប្រកបទុកគឺទិដ្ឋិ សេចក្តីប្រកាន់ សេចក្តីប្រកាន់ខ្ជាប់ ការជាប់ចំពាក់ ការស្ទាបអង្អែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស សភាពខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ការប្រកាន់វៀចឃ្លាត ការប្រកាន់ឃ្លាត ការប្រកាន់ខុស ការប្រកាន់ថាពិតក្នុងវត្ថុមិនពិត ទិដ្ឋិ ៦២ ទាំងប៉ុន្មាន នេះទិដ្ឋិស្នេហា ។

សំសគ្គជាតស្ស ភវន្តិ ស្នេហាតិ វិបល្លាសបច្ចយា ច ទស្សនសវនសំសគ្គបច្ចយា ច តណ្ហាស្នេហោ ច ទិដ្ឋិស្នេហោ ច ភវន្តិ ជាយន្តិ សញ្ជាយន្តិ និព្វត្តន្តិ អភិនិព្វត្តន្តិ បាតុភវន្តីតិ សំសគ្គជាតស្ស ភវន្តិ ស្នេហា ។

[២៣៨] ស្នេហន្វយំ ទុក្ខមិទំ បហោតីតិ ស្នេហោតិ ទ្វេ ស្នេហា តណ្ហាស្នេហោ ច ទិដ្ឋិស្នេហោ ច ។បេ។ អយំ តណ្ហាស្នេហោ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិស្នេហោ ។ ទុក្ខមិទំ បហោតីតិ ឥធេកច្ចោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ បាណម្បិ ហនតិ អទិន្នម្បិ អាទិយតិ សន្ធិម្បិ ឆិន្ទតិ និល្លោបម្បិ ហរតិ ឯកាគារិកម្បិ ករោតិ បរិបន្ថេបិ តិដ្ឋតិ បរទារម្បិ គច្ឆតិ មុសាបិ ភណតិ ។ តមេនំ គហេត្វា រញ្ញោ ទស្សេន្តិ អយំ ទេវ ចោរោ អាគុចារី ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ តំ ទណ្ឌំ បណេហីតិ ។ តមេនំ រាជា បរិភាសតិ ។

ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអ្នកមានការជាប់ចំពាក់ រមែងមាន បានសេចក្តីថា តណ្ហាស្នេហាក្តី ទិដ្ឋិស្នេហាក្តី រមែងមាន កើត កើតព្រម លូតលាស់ ចំរើនឡើង កើតប្រាកដឡើង ព្រោះវិប្បល្លាសជាបច្ច័យផង ព្រោះការជាប់ចំពាក់ដោយការមើលឃើញនិងការឮជាបច្ច័យផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអ្នកមានការជាប់ចំពាក់ រមែងមាន ។

[២៣៨] អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើងព្រោះអាស្រ័យសេចក្តីស្នេហា ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា បានដល់សេចក្តីស្នេហា ២ យ៉ាង គឺ តណ្ហាស្នេហា ១ ទិដ្ឋិស្នេហា ១ ។បេ។ នេះតណ្ហាស្នេហា ។បេ។ នេះទិដ្ឋិស្នេហា ។ ពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើង សេចក្តីថា បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត សម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យខ្លះ កាត់ទី-តខ្លះ ប្លន់ខ្លះ ប្លន់ក្លចខ្លះ ចាំស្កាត់ផ្លូវខ្លះ គប់រកភរិយាបុគ្គលដទៃខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ ។ ពួករាជបុរស ចាប់បុគ្គលនុ៎ះ ថ្វាយព្រះរាជា បង្គាប់ព្រះសម្មតិទេព ចោរនេះ ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ទ្រង់សព្វព្រះហឫទ័យអាជ្ញាណា សូមទ្រង់ដាក់អាជ្ញានោះដល់ចោរនេះចុះ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ជៀលត្មះចោរនោះ ។

សោ ចរិកាសម្បយុត្តយាបិ ទុក្ខទោមនស្សំ បដិសំវេ-
ទេតិ ។ ឥតិ ភយំ ទុក្ខទោមនស្សំ កុតោ ជាតំ ។
តស្ស ស្នេហបច្ចយា ច ទោសបច្ចយា ច រាគបច្ចយា
ច ទោសរាគបច្ចយា ច ជាតំ ។ ឯត្តកេនបិ រាជា ន
តុស្សតិ ។ តមេនំ រាជា ពន្ធាបេតិ អន្ទុពន្ធនេន វា
រជ្ជុពន្ធនេន វា សង្ខលិកពន្ធនេន វា លតាពន្ធនេ-
ន វា បរិក្ខេបពន្ធនេន វា គាមពន្ធនេន វា និគម-
ពន្ធនេន វា នគរពន្ធនេន វា រដ្ឋពន្ធនេន វា ជនប-
ទពន្ធនេន វា អន្តមសោ សាវចនីយម្បិ ករោតិ ន តេ
លព្ភា ឥតោ និក្ខមិតុន្តិ ។ សោ ពន្ធប្បច្ចយាបិ
ទុក្ខទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។ ឥតិ ភយំ ទុក្ខទោ-
មនស្សំ កុតោ ជាតំ ។ តស្ស ស្នេហបច្ចយា ច
ទោសបច្ចយា ច រាគបច្ចយា ច ទោសរាគបច្ចយា ច
ជាតំ ។ ឯត្តកេនបិ រាជា ន តុស្សតិ ។ តមេនំ រាជា
តស្ស ធនំ អាហរាបេតិ សតំ វា សហស្សំ វា ។ សោ
ធនជានិប្បច្ចយាបិ ទុក្ខទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។

បុរសនោះ សោយទុក្ខ ទោមនស្ស ព្រោះការជៀសផ្លូវជាបច្ច័យ ៗ ភ័យ
ទុក្ខ ទោមនស្សទាំងនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ៗ កើតហើយដល់បុរសនោះ
ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីក្រោធជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះ
តម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីក្រោធនិងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ៗ បើព្រះ
រាជាមិនសព្វព្រះហឫទ័យ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះទេ ៗ ព្រះ
រាជាញ៉ាំងរាជបុរសឲ្យចងនូវបុរសនោះ ដោយចំណងគឺខ្នោះក្តី ដោយចំណង
គឺខ្សែក្តី ដោយចំណងគឺច្រវាក់ក្តី ដោយចំណងគឺវល្លិក្តី ដោយចំណង
គឺរបងក្តី ដោយចំណងគឺស្រុកក្តី ដោយចំណងគឺនិគមក្តី ដោយចំណង
គឺនគរក្តី ដោយចំណងគឺដែនក្តី ដោយចំណងគឺជនបទក្តី ដោយហោច
ទៅ ព្រះរាជាធ្វើការហាមប្រាម ដោយព្រះបន្ទូលថា អ្នកមិនត្រូវបានចេញ
អំពីទីនេះទេ ៗ បុរសនោះសោយទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះការចងជាបច្ច័យ ៗ
ក៏ភ័យ ទុក្ខ ទោមនស្សទាំងនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ៗ កើតហើយដល់បុរស
នោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីក្រោធជាបច្ច័យខ្លះ
ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីក្រោធនិងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ៗ
បើព្រះរាជាមិនសព្វព្រះហឫទ័យ ដោយហេតុត្រឹមប៉ុណ្ណេះទេ ៗ ព្រះ
រាជាទ្រង់ឲ្យរឹបយកទ្រព្យនោះ រាប់រយឬរាប់ពាន់ របស់បុរសនោះ ៗ
បុរសនោះ ក៏សោយទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះការសាបសូន្យទ្រព្យជាបច្ច័យ ៗ

បតំ ភយំ ទុក្ខទោមនស្សំ កុតោ ជាតំ ។ តស្ស ស្នេហប្បច្ចយា ច ឆន្ទប្បច្ចយា ច រាគប្បច្ចយា ច នន្ទិរាគប្បច្ចយា ច ជាតំ ។ បត្តកោចំ រាជា ច កុស្សតិ ។ រាជា តស្ស វិវិធា កម្មការណា ការាបេតិ កសាហិបិ តាឡេតិ វេត្តេហិបិ តាឡេតិ អឌ្ឍទណ្ឌកេហិបិ តាឡេតិ ហត្ថម្បិ ឆិន្ទតិ បាទម្បិ ឆិន្ទតិ ហត្ថបាទម្បិ ឆិន្ទតិ កណ្ណម្បិ ឆិន្ទតិ នាសម្បិ ឆិន្ទតិ កណ្ណនាសម្បិ ឆិន្ទតិ ពិលង្គថាលិកម្បិ ករោតិ សង្ខមុណ្ឌិកម្បិ ករោតិ រាហុមុខម្បិ ករោតិ ជោតិមាលិកម្បិ ករោតិ ហត្ថប្បជ្ជោតិកម្បិ ករោតិ ឯរកវត្តិកម្បិ ករោតិ ចីរកវាសិកម្បិ ករោតិ ឯណេយ្យកម្បិ ករោតិ ពលិសមំសិកម្បិ ករោតិ កហាបណកម្បិ ករោតិ ខារាបតច្ឆិកម្បិ ករោតិ បលិឃបរិវត្តិកម្បិ ករោតិ បលាលបីឋកម្បិ ករោតិ តត្តេនបិ តេលេន ឱសិញ្ចតិ សុនខេហិបិ ខាទាបេតិ ជីវន្តម្បិ សូលេ ឧត្តាសេតិ អសិនាបិ សីសំ ឆិន្ទតិ ។ សោ កម្មការណាបច្ចយាបិ ទុក្ខទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។

ភ័យ ទុក្ខ ទោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់ចោរនោះ ព្រោះសេចក្ដីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្ដីត្រេកអរជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្ដីត្រេកអរនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ បើព្រះរាជាមិនសព្វព្រះរាជហឫទ័យ ដោយហេតុប៉ុណ្ណេះ ។ ព្រះរាជាក៏ទ្រង់ឲ្យធ្វើកម្មករណ៍ផ្សេង ៗ ដល់ចោរនោះ គឺឲ្យវាយដោយរំសិខ្លះ ឲ្យវាយដោយរំពាត់ផ្ដៅខ្លះ ឲ្យវាយដោយដំបងខ្លីខ្លះ កាត់ដៃខ្លះ កាត់ជើងខ្លះ កាត់ទាំងដៃទាំងជើងខ្លះ កាត់ស្លឹកត្រចៀកខ្លះ កាត់ច្រមុះខ្លះ កាត់ទាំងស្លឹកត្រចៀកទាំងច្រមុះខ្លះ ធ្វើពិលង្គថាលិកកម្មខ្លះ ធ្វើសង្ខមុណ្ឌិកកម្មខ្លះ ធ្វើរាហុមុខកម្មខ្លះ ធ្វើជោតិមាលិកកម្មខ្លះ ធ្វើហត្ថប្បជ្ជោតិកកម្មខ្លះ ធ្វើឯរកវត្តិកកម្មខ្លះ ធ្វើចីរកវាសិកកម្មខ្លះ ធ្វើឯណេយ្យកកម្មខ្លះ ធ្វើពលិសមំសិកកម្មខ្លះ ធ្វើកហាបណកកម្មខ្លះ ធ្វើខារាបតច្ឆិកកម្មខ្លះ ធ្វើបលិឃបរិវត្តិកកម្មខ្លះ ធ្វើបលាលបីឋកកម្មខ្លះ ស្រោចដោយប្រេងក្ដៅខ្លះ ឲ្យឆ្កែខាំខ្លះ ឲ្យដេកផ្ងារលើឈើអណ្ដោតទាំងរស់ខ្លះ កាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ។ ចោរនោះតែងដល់នូវទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះកម្មករណ៍ជាបច្ច័យ ។

ឯតំ ភយំ ទុក្ខទោមនស្សំ កុតោ ជាតំ ។ តស្ស ស្នេហបច្ចយា ច ឆន្ទបច្ចយា ច រាគបច្ចយា ច ឆន្ទរាគបច្ចយា ច ជាតំ ។ ភេទា ឥមេសំ ចតុន្នំ ខណ្ឌានំ ឥស្សរេ ។ សោ សកេន កម្មេន កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ ។ តមេនំ និរយបាលា បញ្ចវិធពន្ធនំ នាម កម្មការណំ ការេន្តិ តត្តំ អយោខិលំ ហត្ថេ គមេន្តិ តត្តំ អយោខិលំ ទុតិយេ ហត្ថេ គមេន្តិ តត្តំ អយោខិលំ បាទេ គមេន្តិ តត្តំ អយោខិលំ ទុតិយេ បាទេ គមេន្តិ តត្តំ អយោខិលំ មជ្ឈេ ឧរស្មឹ គមេន្តិ ។ សោ តត្ថ ទុក្ខា តិព្វា កដុកា វេទនា បដិសំវេទេតិ ន ច តាវ កាលំ ករោតិ យាវ ន តំ បាបកម្មំ ព្យន្តីហោតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខទោមនស្សំ កុតោ ជាតំ ។ តស្ស ស្នេហបច្ចយា ច ឆន្ទបច្ចយា ច រាគបច្ចយា ច ឆន្ទរាគបច្ចយា ច ជាតំ ។ តមេនំ និរយបាលា សំវេសេត្វា កុឋារីហិ តច្ឆន្តិ ។

ភ័យ ទុក្ខ ទោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់ពាលនោះ ព្រោះសេចក្ដីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្ដីត្រេកអរជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្ដីត្រេកអរនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ ព្រោះកាល ជាទីស្រុះនៃភាគទាំង ៤ នេះ ។ ពាលនោះលុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ រមែងទៅកើត ក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ព្រោះកម្មជារបស់ខ្លួន ។ ពួកនាយនិរយបាល ឲ្យធ្វើកម្មករណ៍ ឈ្មោះចំណង ៥ ប្រការនុ៎ះ គឺ ពោះដែកគោលក្ដៅក្រហមនៃដៃ ១ ពោះដែកគោលក្ដៅក្រហមនៃដៃទីពីរ ១ ពោះដែកគោលក្ដៅក្រហមនៃជើង ១ ពោះដែកគោលក្ដៅក្រហមនៃជើងទីពីរ ១ ពោះដែកគោលក្ដៅក្រហមកណ្ដាលទ្រូង ១ ។ សត្វនោះរមែងទទួលវេទនា ក្ដៅផ្សាខ្លាំងក្លា ក្នុងទីនោះ ។ បាបកម្មនោះមិនទាន់អស់ ដរាបណា សត្វនោះក៏មិនទាន់ធ្វើមរណកាល ដរាបនោះ ។ ភ័យ ទុក្ខ ទោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់សត្វនោះ ព្រោះសេចក្ដីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្ដីត្រេកអរជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្ដីត្រេកអរនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ ពួកនាយនិរយបាល ញុំាងសត្វនុ៎ះឲ្យដេកផ្ងារ ហើយចាំងដោយដឹងពន្លាយ ។

តមេនំ និរយបាលា ឧទ្ធំបាទំ អធោសិរំ គហេត្វា វាសីហិ តច្ឆន្តិ ។ តមេនំ និរយបាលា រថេ យោជេត្វា អាទិត្តាយ បឋវិយា សម្បជ្ជលិតាយ សជោតិភូតាយ សារេន្តិបិ បច្ចាសារេន្តិបិ ។ តមេនំ និរយបាលា មហន្តំ អង្គារបព្វតំ អាទិត្តំ សម្បជ្ជលិតំ សជោតិភូតំ អារោហេន្តិបិ ឱរោហេន្តិបិ ។ តមេនំ និរយបាលា ឧទ្ធំបាទំ អធោសិរំ គហេត្វា តត្តាយ លោហកុម្ភិយា បក្ខិបន្តិ អាទិត្តាយ សម្បជ្ជលិតាយ សជោតិភូតាយ ។ សោ តត្ថ ផេណុទ្ទេហកំ បច្ចតិ ។ សោ តត្ថ ផេណុទ្ទេហកំ បច្ចមានោ សកិម្បិ ឧទ្ធំ គច្ឆតិ សកិម្បិ អធោ គច្ឆតិ សកិម្បិ តិរិយំ គច្ឆតិ ។ សោ តត្ថ ទុក្ខា តិព្វា កដុកា វេទនា បដិសំវេទេតិ ន ច តាវ កាលំ ករោតិ យាវ ន តំ បាបកម្មំ ព្យន្តីហោតិ ។ ឥតិ ភយំ ទុក្ខំទោមនស្សំ កុតោ ជាតំ ។

ពួកនាយនិរយបាលចាប់សត្វនោះឲ្យមានជើងឡើងលើ មានក្បាលចុះក្រោម ហើយព្រាសដោយកាំបិតចាំងឡាយ ។ ពួកនាយនិរយបាល ទឹមសត្វនោះក្នុងរថហើយបរទៅខ្លះ ថយក្រោយមកវិញខ្លះ លើផែនដីដែលភ្លើងឆេះសន្ធោសន្ធៅក្ដៅក្រហាយខ្លាំង ។ ពួកនាយនិរយបាល ឲ្យសត្វនោះឡើងកាន់ភ្នំរងើកភ្លើងដ៏ធំ ដែលភ្លើងឆេះសន្ធោសន្ធៅ ក្ដៅក្រហាយខ្លាំងខ្លះ ឲ្យចុះមកវិញខ្លះ ។ ពួកនាយនិរយបាល ចាប់សត្វនោះឲ្យមានជើងឡើងលើ មានក្បាលចុះក្រោម ហើយបោះទៅក្នុងខ្ទះដែកដ៏ក្ដៅ ដែលភ្លើងឆេះសន្ធោសន្ធៅ ក្ដៅក្រហាយខ្លាំង ។ សត្វនោះពុះពុលឡើងដូចពពុះក្នុងខ្ទះនោះ ។ សត្វនោះកាលពុះពុលឡើងដូចពពុះក្នុងខ្ទះនោះ តែម្ដងឡើងលើម្ដង លិចចុះក្រោមម្ដង ទៅទទឹងម្ដង ។ សត្វនោះរងទុក្ខវេទនាដ៏ក្លាខ្លាំងក្ដៅផ្សាក្នុងខ្ទះនោះ បាបកម្មនោះមិនទាន់អស់ ដរាបណា សត្វនោះក៏មិនទាន់ធ្វើមរណកាល ដរាបនោះ ។ ភ័យ ទុក្ខ ទោមនស្សរមែងកើតហើយព្រោះអ្វី ។

តស្ស ស្នេហាបច្ចយា ច នន្ទិបច្ចយា ច រាគបច្ចយា ច នន្ទិរាគបច្ចយា ច ជាតំ ។ តមេនំ និរយបាលា និរយេ បច្ចន្តិ ។ សោ ខោ បន មហានិរយោ

ចតុក្កណ្ណោ ចតុទ្វារោ វិភត្តោ ភាគសោ មិតោ
អយោបាការបរិយន្តោ អយសា បដិកុជ្ជិតោ ។
តស្ស អយោមយា ភូមិ ជលិតា តេជសា យុតា
សមន្តា យោជនសតំ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ សព្វទា ។
កទរិយា តបនា ឃោរា អច្ចិមន្តោ ទុរាសទា
លោមហំសនរូបា ច ភិស្មា បដិភយា ទុក្ខា ។
បុរត្ថិមាយ ច ភិត្តិយា អច្ចិក្ខន្ធោ សមុដ្ឋិតោ
ឌហន្តោ បាបកម្មន្តេ បច្ឆិមាយ បដិហញ្ញតិ ។
បច្ឆិមាយ ច ភិត្តិយា អច្ចិក្ខន្ធោ សមុដ្ឋិតោ
ឌហន្តោ បាបកម្មន្តេ បុរត្ថិមាយ បដិហញ្ញតិ ។
ទក្ខិណាយ ច ភិត្តិយា អច្ចិក្ខន្ធោ សមុដ្ឋិតោ
ឌហន្តោ បាបកម្មន្តេ ឧត្តរាយ បដិហញ្ញតិ ។

កើតហើយដល់សត្វនោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ ពួកនាយនិរយបាល តែងដុតសត្វនោះនៅក្នុងនរក ។ មហានរកនោះសោត

មានជ្រុង ៤ មានទ្វារ ៤ ដែលធម្មតាចែកកង់តាមចំណែក កំនត់ទុកដោយកំពែងដែក គ្របដោយបន្ទះដែក ។ ផែនដីនៃមហានរកនោះ សុទ្ធតែដែកក្រហមឆ្អៅ ប្រកបដោយកំដៅ ផ្សាយទៅមួយរយយោជន៍ដោយជុំវិញ សព្វកាល ។ មហានរកនោះ មានអណ្តាតភ្លើងកាចក្រក់ក្តៅកន្ធក់ គួរក្រែងក្រៃ មានសភាពគួរព្រឺរោម គួរតក់ស្លុត គួរភ័យខ្លាច គួរទុក្ខ ។ គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលកើតឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងកើត ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយទប់នៅត្រង់ជញ្ជាំងខាងលិច ។ គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលកើតឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងលិច ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយទប់នៅត្រង់ជញ្ជាំងខាងកើត ។ គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលកើតឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងត្បូង ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយទប់នៅត្រង់ជញ្ជាំងខាងជើង ។

ទក្ខិណាយ ច ភិត្តិយា អច្ចិក្ខន្ធោ សមុដ្ឋិតោ
ឌហន្តោ បាបកម្មន្តេ ឧត្តរាយ បដិហញ្ញតិ ។
ហេដ្ឋិតោ ច សមុដ្ឋិតោ អច្ចិក្ខន្ធោ ភយានកោ
ឌហន្តោ បាបកម្មន្តេ ឆទនស្មិំ បដិហញ្ញតិ ។
ឆទនម្ហា សមុដ្ឋិតោ អច្ចិក្ខន្ធោ ភយានកោ
ឌហន្តោ បាបកម្មន្តេ ភូមិយំ បដិហញ្ញតិ ។
អយោកបាលំ អាទិត្តំ សន្តត្តំ ជលិតំ យថា
ឯវំ អវីចិនិរយោ ហេដ្ឋា ឧបរិ បស្សតោ ។
តត្ថ សត្តា មហាលុទ្ទា មហាកិព្ពិសការិនោ
អច្ចន្តបាបកម្មន្តា បច្ចន្តិ ន ច មិយ្យរេ ។
ជាតវេទសមោ កាយោ តេសំ និរយវាសិនំ
បស្ស កម្មានំ ទឡ្ហត្តំ ន ភស្មា ហោតិ នបិ មសិ(១)។
បុរត្ថិមេនបិ ធាវន្តិ តតោ ធាវន្តិ បច្ឆតោ
ឧត្តរេនបិ ធាវន្តិ តតោ ធាវន្តិ ទក្ខិណំ ។

១ ម. នភស្មិ ហោតិ មសិំ ។

គំនរភ្លើងដែលតាំងឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងជើង ដាបនេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្ទប់ទៅត្រង់ជញ្ជាំងខាងត្បូង ។ គំនរភ្លើងគួរខ្លាច តាំងឡើងអំពីខាងក្រោម ដាបនេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្ទប់ទៅទីដំបូល ។ គំនរភ្លើងគួរខ្លាច តាំងឡើងអំពីដំបូល ដាបនេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្ទប់មកទីផែនដី ។ អំបែងដែក ក្តៅខ្លាំង ក្តៅសព្វ រុងរឿងយ៉ាងណា នរកអវិចិ (ក៏ប្រាកដ) ដល់សត្វដែលតាំងនៅខាងក្រោមនិងខាងលើ យ៉ាងនោះដែរ ។ សត្វទាំងឡាយជាអ្នកសាក្រក់ធ្ងន់ ធ្វើអំពើអាក្រក់ច្រើន មានអំពើបាបដ៏មួយយ៉ាង រមែងឆេះ តែមិនស្លាប់ ក្នុងនរកនោះទេ ។ កាយសត្វនរកទាំងឡាយដែលអាស្រ័យនៅក្នុងនរកនោះ ប្រាកដស្មើដោយភ្លើង អ្នកចូរមើលនូវភាពនៃបាបកម្មដ៏មាំមួនចុះ សត្វទាំងនោះមិនទៅជាផេះ ទាំងមិនទៅជាធ្យូង ។ សត្វនរកទាំងឡាយរមែងស្ទុះទៅតាមទិសខាងកើតខ្លះ ស្ទុះចេញអំពីទិសខាងកើតនោះ មកកាន់ទិសខាងលិចខ្លះ ស្ទុះទៅតាមទិសខាងជើងខ្លះ ស្ទុះចេញអំពីទិសខាងជើងនោះ មកកាន់ទិសខាងត្បូងខ្លះ ។

យំ យំ ទិសម្បិ ធាវន្តិ តំ តំ ទ្វារំ បិធិយ្យតិ
អភិនិក្ខមិតាសា តេ សត្តា មោក្ខំ គវេសិនោ ។
ន តេ តតោ និក្ខមិតុំ លភន្តិ កម្មបច្ចយា
តេសញ្ច បាបកំ កម្មំ អវិបក្កំ កតំ ពហុន្តិ ។

ឯតំ ភយំ ទុក្ខទោមនស្សំ កុតោ ជាតំ ។ តស្ស ស្នេហបច្ចយា ច ឆន្ទបច្ចយា ច រាគបច្ចយា ច នន្ទិរាគបច្ចយា ច ជាតំ ។ យានិ ច នេរយិកានំ ទុក្ខានិ យានិ ច តិរច្ឆានយោនិកានំ ទុក្ខានិ យានិ ច បេត្តិវិសយិកានំ ទុក្ខានិ យានិ ច មនុស្សកានំ ទុក្ខានិ តានិ កុតោ ជាតានិ កុតោ សញ្ជាតានិ កុតោ និព្វត្តានិ កុតោ អភិនិព្វត្តានិ កុតោ បាតុភូតានិ ។ ស្នេហបច្ចយា ច ឆន្ទបច្ចយា ច រាគបច្ចយា ច នន្ទិរាគបច្ចយា ច ភវន្តិ សម្ភវន្តិ ជាយន្តិ សញ្ជាយន្តិ និព្វត្តន្តិ អភិនិព្វត្តន្តិ បាតុភវន្តិ ស្នេហន្វយំ ទុក្ខមិទំ បហោតិ ។

សត្វនរកទាំងនោះ ស្ទុះទៅកាន់ទិសណា ៗ ទ្វារក្នុងទិសនោះ ៗ ក៏បិទជិតជិត សត្វទាំងនោះ សុទ្ធតែមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីចេញ ស្វែងរកផ្លូវការចេញ ។ សត្វនរកទាំងនោះ ចេញអំពីនរកនោះមិនបាន ព្រោះកម្មជាបច្ច័យ ព្រោះថាបាបកម្មរបស់សត្វទាំងនោះ មានច្រើនយ៉ាង ដែលខ្លួនធ្វើហើយ ជាកម្មមិនទាន់ចំ ។

ភ័យ ទុក្ខ ទោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់សត្វនោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីត្រេកអរជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីត្រេកអរនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ ទុក្ខណា មានក្នុងនរកក្តី ទុក្ខណា មានក្នុងកំណើតតិរច្ឆានក្តី ទុក្ខណា មានក្នុងបិត្តិវិស័យក្តី ទុក្ខណា មានក្នុងពួកមនុស្សក្តី ទុក្ខទាំងនោះ កើតហើយព្រោះអ្វី កើតព្រមហើយព្រោះអ្វី ផុះផុលហើយព្រោះអ្វី ចំរើនហើយព្រោះអ្វី កើតប្រាកដហើយព្រោះអ្វី ។ ទុក្ខទាំងនោះ មាន មានព្រម កើត កើតព្រម ផុះផុល ចំរើន កើតប្រាកដ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីត្រេកអរជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីត្រេកអរនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើង ព្រោះអាស្រ័យសេចក្តីស្នេហា ។

(៦៣៤) អាទីនវំ ស្នេហជំ បេក្ខមានោតិ ស្នេហោតិ ទ្វេ ស្នេហា តណ្ហាស្នេហោ ច ទិដ្ឋិស្នេហោ ច ។បេ។ អយំ តណ្ហាស្នេហោ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិស្នេហោ ។ អាទីនវំ ស្នេហជំ បេក្ខមានោតិ តណ្ហាស្នេហេ ច ទិដ្ឋិស្នេហេ ច អាទីនវំ បេក្ខមានោ(១) ឱលោកយមានោ និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោតិ អាទីនវំ ស្នេហជំ បេក្ខមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សំសគ្គជាតស្ស ភវន្តិ ស្នេហា
ស្នេហន្វយំ ទុក្ខមិទំ បហោតិ
អាទីនវំ ស្នេហជំ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

១ ឱ. បេក្ខមានោ ទក្ខមានោ

(៦៣៤) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោសដែលកើតអំពីសេចក្តីស្នេហា គ្រង់ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា បានដល់សេចក្តីស្នេហា ២ គឺ តណ្ហាស្នេហា ១ ទិដ្ឋិស្នេហា ១ ។បេ។ នេះតណ្ហាស្នេហា ។បេ។ នេះទិដ្ឋិស្នេហា ។ ពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោសដែលកើតអំពីសេចក្តីស្នេហា បានសេចក្តីថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញ មើលមើល ពិនិត្យមើល ពិចារណាមើល នូវទោសក្នុងតណ្ហាស្នេហាផង ក្នុងទិដ្ឋិស្នេហាផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោស ដែលកើតអំពីសេចក្តីស្នេហា ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអ្នកមានការជាប់ចំពាក់ រមែង
មាន សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើង ព្រោះអាស្រ័យសេចក្តី
ស្នេហា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោស ដែលកើតអំពី
សេចក្តីស្នេហា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៦៦០] មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ
ហាបេតិ អត្ថំ បដិពទ្ធចិត្តោ
ឯតំ ភយំ សន្ថវេ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[៦៦១] មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ ហាបេតិ អត្ថំ បដិពទ្ធចិត្តោតិ មិត្តាតិ ទ្វេ មិត្តា អាគារិកមិត្តោ ច អនាគារិកមិត្តោ ច ។

កតមោ អាគារិកមិត្តោ ។ ឥធេកច្ចោ ទុទ្ទទំ ទទាតិ ទុច្ចជំ ចជតិ ទុក្ករំ ករោតិ ទុក្ខមំ ខមតិ គុយ្ហមស្ស អាចិក្ខតិ គុយ្ហមស្ស បរិគុយ្ហតិ អាបទាសុ ន វិជហតិ ជីវិតំ ចស្ស អត្ថាយ បរិច្ចត្តំ ហោតិ ខីណេ នាតិមញ្ញតិ អយំ អាគារិកមិត្តោ ។

កតមោ អនាគារិកមិត្តោ(១) ។ ឥធ ភិក្ខុ បិយោ ច ហោតិ មនាបោ ច ហោតិ គរុ ច ភាវនីយោ ច វចនក្ខមោ ច គម្ភីរញ្ច កថំ កត្តា អដ្ឋានេ ច ន និយោជេតិ(២) អធិសីលេ សមាទបេតិ

១ ម. បព្វជិតមិត្តោ ។ ២ ម. នោ ច អដ្ឋានេ និយោជេតិ ។

[៦៦០] បុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ កាលអនុគ្រោះចំពោះ
មិត្ត និងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញ៉ាំងប្រយោជន៍ ឲ្យវិនាស
បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងការស្និទ្ធស្នាលនុ៎ះ គប្បី
ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៦៦១] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ កាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្តអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស ត្រង់ពាក្យថា មិត្ត បានដល់មិត្ត ២ គឺ អាគារិកមិត្ត ១ អនាគារិកមិត្ត ១ ។

អាគារិកមិត្ត តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ឲ្យនូវវត្ថុដែលគេឲ្យបានដោយក្រ លះបង់នូវវត្ថុដែលគេលះបង់បានដោយក្រ ធ្វើនូវអំពើដែលគេធ្វើបានដោយក្រ អត់ទ្រាំនូវហេតុដែលគេអត់ទ្រាំបានដោយក្រ ប្រាប់ការកំបាំងដល់មិត្តនោះ លាក់ការកំបាំងរបស់មិត្តនោះ មិនលះបង់មិត្តក្នុងកាលមានអន្តរាយ សូម្បីជីវិតក៏ហ៊ានលះបង់ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់មិត្តនោះ មិនមើលងាយមិត្ត ក្នុងកាលមិត្តអស់ទ្រព្យ នេះអាគារិកមិត្ត ។

អនាគារិកមិត្ត តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ រមែងជាទីស្រឡាញ់ផង ជាទីពេញចិត្តផង គួរគោរពផង គួរអ្នកផងសរសើរផង អត់ធន់នូវពាក្យពោលផង ធ្វើពាក្យឲ្យជ្រាលជ្រៅផង មិនដឹកនាំក្នុងហេតុមិនគួរផង ដឹកនាំក្នុងអធិសីល ដឹកនាំក្នុងការប្រកបរឿយ ៗ

ចតុន្នំ សតិបដ្ឋានានំ ភាវនានុយោគេ សមាទបេតិ ចតុន្នំ សម្មប្បធានានំ ។បេ។ ចតុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្នំ ពលានំ សត្តន្នំ ពោជ្ឈង្គានំ អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស ភាវនានុយោគេ សមាទបេតិ អយំ អនាគារិកមិត្តោ ។

សុហជ្ជា វុច្ចន្តិ យេហិ សហ គមនំ ផាសុ អាគមនំ ផាសុ គមនាគមនំ ផាសុ ឋានំ ផាសុ និសជ្ជនំ ផាសុ សយនំ ផាសុ អាលបនំ ផាសុ សល្លបនំ ផាសុ ឧល្លបនំ ផាសុ សមុល្លបនំ ផាសុ ។

មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ ហាបេតិ អត្ថន្តិ មិត្តេ ច សុហជ្ជេ ច សម្ភត្តេ ច សហាយេ ច អនុកម្បមានោ អនុបេក្ខមានោ អនុគ្គណ្ហមានោ អត្តត្ថម្បិ បរត្ថម្បិ ហាបេតិ ឧភយត្ថម្បិ ហាបេតិ ទិដ្ឋធម្មិកត្ថម្បិ អត្ថំ ហាបេតិ សម្បរាយិកត្ថម្បិ អត្ថំ ហាបេតិ បរមត្ថម្បិ ហាបេតិ ធំសេតិ វិទ្ធំសេតិ អន្តរធាបេតីតិ មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ ហាបេតិ អត្ថំ ។

ឲ្យការចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ៤ ដឹកនាំក្នុងការប្រកបរឿយៗ ឲ្យការចំរើនសម្មប្បធាន ៤ ។បេ។ ឲ្យឥទ្ធិបាទ ៤ ឲ្យឥន្ទ្រិយ ៥ ឲ្យពលៈ ៥ ឲ្យពោជ្ឈង្គៈ ៧ ឲ្យអរិយមគ្គមានអង្គ ៨ ផង នេះអនាគារិកមិត្ត ។

ការដើរទៅជាសុខ ការមកជាសុខ ការទៅមកជាសុខ ការឈរជាសុខ ការអង្គុយជាសុខ ការដេកជាសុខ ការហៅរកជាសុខ ការនិយាយគ្នាជាសុខ ការនិយាយឡើយទូទៅគ្នាជាសុខ ការនិយាយស្រុះស្រួលគ្នាជាសុខ ជាមួយនឹងពួកជនណា ពួកជននោះ លោកហៅថា អ្នកមានចិត្តល្អ ។

ពាក្យថា បុគ្គលកាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្តនឹងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស គឺបុគ្គលកាលអនុគ្រោះ ចំនុកបម្រុង ផ្ចង់ផ្ចើម ចំពោះមិត្តផង ចំពោះអ្នកមានចិត្តល្អផង ចំពោះជនដែលភ្ជាប់ភ្ជិតគ្នាផង ចំពោះជនដែលរាប់គ្នាស្និទ្ធផង ចំពោះសំឡាញ់ផង រមែងញ៉ាំងប្រយោជន៍ខ្លួន និងប្រយោជន៍អ្នកដទៃឲ្យវិនាស ញ៉ាំងប្រយោជន៍ទាំងពីរឲ្យវិនាស ញ៉ាំងប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្នឲ្យវិនាស ញ៉ាំងប្រយោជន៍បរលោកឲ្យវិនាស ញ៉ាំងប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែងឲ្យវិនាស ឲ្យខ្ជាត់ខ្ជាយ ឲ្យបាត់បង់ ឲ្យអន្តរធាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្តនឹងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស ។

បដិពទ្ធចិត្តោតិ ទ្វីហិ ការណេហិ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ អត្តានំ វា នីចំ ឋបេត្វា បរំ ឧច្ចំ ឋបេត្វា បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ អត្តានំ វា ឧច្ចំ ឋបេត្វា បរំ នីចំ ឋបេត្វា បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

កថំ អត្តានំ នីចំ ឋបេត្វា បរំ ឧច្ចំ ឋបេត្វា បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។ តុម្ហេ មេ ពហូបការា អហំ តុម្ហេ និស្សាយ លភាមិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ យម្បិ(១) មេ អញ្ញេ ទាតុំ វា កាតុំ វា មញ្ញន្តិ តុម្ហេ និស្សាយ តុម្ហេ សម្បស្សន្តា យម្បិ មេ ទោកណំ មាតាបេត្តិកំ នាមគោត្តំ តម្បិ(២) អន្តរហិតំ តុម្ហេហិ អហំ ញាយាមិ អសុកស្ស កុលុបកោ អសុកាយ កុលុបកោតិ ឯវំ អត្តានំ នីចំ ឋបេត្វា បរំ ឧច្ចំ ឋបេត្វា បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

១ ម. យេបិ ។ ២ ម. តេបិ ។

ពាក្យថា អ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ គឺ ជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ ដោយហេតុ ២ គឺ ជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យទាប តាំងអ្នកដទៃឲ្យខ្ពស់ ឬជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យខ្ពស់ តាំងអ្នកដទៃឲ្យទាប ។

បុគ្គលជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យទាប តាំងបុគ្គលដទៃឲ្យខ្ពស់ តើដូចម្តេច ? បុគ្គលនោះពោលថា លោកមានឧបការៈច្រើនដល់ខ្ញុំ ខ្ញុំបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងថ្នាំគ្រឿងរក្សាជា បរិក្ខាររបស់ជីវិត ព្រោះអាស្រ័យលោក ជនទាំងឡាយដទៃ កាលអាស្រ័យលោក ឃើញលោក ទើបសំគាល់ដើម្បីឲ្យ ឬដើម្បីធ្វើនូវណា ដល់ខ្ញុំ គឺ នាមនិងគោត្រណា ជារបស់មាតាបិតាដែលមានពីមុន របស់ខ្ញុំ សូម្បីនាមនិងគោត្រនោះ ក៏បាត់បង់ទៅហើយ (ព្រោះហេតុនេះ) ខ្ញុំសុំទទួលស្គាល់លោកថា ជាជីតុនរបស់បុរសឯណោះ ជាជីតុនរបស់ស្ត្រីឯណោះ បុគ្គលជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យទាប តាំងអ្នកដទៃឲ្យខ្ពស់ យ៉ាងនេះឯង ។

កថំ អត្តានំ ឧច្ចំ ឋបេន្តោ បរំ នីចំ ឋបេន្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។ អហំ តុម្ហាកំ ពហុបការោ តុម្ហេ មំ អាគម្ម ពុទ្ធំ សរណំ គតា ធម្មំ សរណំ គតា សង្ឃំ សរណំ គតា បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា បដិវិរតា អហំ តុម្ហាកំ ឧទ្ទេសម្បិ បរិបុច្ឆម្បិ សីលម្បិ ឧបោសថម្បិ អាចិក្ខាមិ នវកម្មំ អធិដ្ឋាមិ អថ ច បន តុម្ហេ មំ បរិច្ចជិត្វា អញ្ញេ សក្ករោថ គរុករោថ មានេថ បូជេថាតិ ឯវំ អត្តានំ ឧច្ចំ ឋបេន្តោ បរំ នីចំ ឋបេន្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ ហាបេតិ អត្ថំ បដិពទ្ធចិត្តោ ។

(៦៦៦) ឯតំ ភយំ សន្ថវេ បេក្ខមានោតិ ភយន្តិ ជាតិភយំ ជរាភយំ ព្យាធិភយំ មរណភយំ រាជភយំ ចោរភយំ អគ្គិភយំ ឧទកភយំ អត្តានុវាទភយំ បរានុវាទភយំ ទណ្ឌភយំ ទុគ្គតិភយំ ឩមិភយំ

បុគ្គលជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឯងខ្ពស់ តាំងអ្នកដទៃទៀតទាប តើដូចម្ដេច ? បុគ្គលនោះពោលថា ខ្ញុំមានឧបការៈច្រើនដល់លោក លោកអាស្រ័យខ្ញុំ ទើបដល់ព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ដល់ព្រះធម៌ជាទីពឹង ដល់ព្រះសង្ឃជាទីពឹង វៀរចាកបាណាតិបាត វៀរចាកអទិន្នាទាន វៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារៈ វៀរចាកមុសាវាទ វៀរចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្ដីប្រមាទ គឺទឹកស្រវឹងគឺសុរានិងមេរ័យ ខ្ញុំបានប្រាប់ឧទ្ទេសផង បរិបុច្ឆាផង សីលផង ឧបោសថផង អធិដ្ឋាននវកម្ម ដល់លោក ប៉ុន្តែលោកលះបង់ខ្ញុំ ទៅធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា ចំពោះបុគ្គលដទៃវិញ បុគ្គលជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឯងខ្ពស់ តាំងអ្នកដទៃទៀតទាប យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ កាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្តនិងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញុំាងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស ។

(៦៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ គឺការស្និទ្ធស្នាលនុ៎ះ ត្រង់ពាក្យថា ភ័យ បានដល់ភ័យអំពីជាតិ ភ័យអំពីជរា ភ័យអំពីព្យាធិ ភ័យអំពីមរណៈ ភ័យអំពីព្រះរាជា ភ័យអំពីចោរ ភ័យអំពីភ្លើង ភ័យអំពីទឹក ភ័យអំពីការតិះដៀលខ្លួនឯង ភ័យអំពីការតិះដៀលរបស់បុគ្គលដទៃ ភ័យអំពីអាជ្ញា ភ័យអំពីទុគ្គតិ ភ័យអំពីរលកទឹក

កុម្ភីលភយំ អាវដ្ដភយំ សុសុមារភយំ អាជីវិកាភយំ អសិលោកភយំ បរិសសារជ្ជភយំ(១) ភយានកំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ ចេតសោ ឧព្វេគោ ឧត្រាសោ ។ សន្ធវេតិ ទ្វេ សន្ធវា តណ្ហាសន្ធវោ ច ទិដ្ឋិសន្ធវោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាសន្ធវោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិសន្ធវោ ។ ឯតំ ភយំ សន្ធវេ បេក្ខមានោតិ ឯតំ ភយំ សន្ធវេ បេក្ខមានោ(២) ឱលោកយមានោ និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោតិ ឯតំ ភយំ សន្ធវេ បេក្ខមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ
ហាបេតិ អត្ថំ បដិពទ្ធចិត្តោ
ឯតំ ភយំ សន្ធវេ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

១ ម. បរិសសារជ្ជភយំ មទនភយំ ។ ២ ម. បេក្ខមានោ ទក្ខមានោ ។

ភ័យអំពីក្រពើ ភ័យអំពីទឹកគួច ភ័យអំពីត្រីសោមារ ភ័យអំពីការរកចិញ្ចឹមជីវិត ភ័យអំពីការមិនសរសើរ ភ័យអំពីសេចក្តីញញើតញញើមក្នុងបរិស័ទ ហេតុគួរខ្លាច ការញាប់ញ័រ ការព្រឺរោម ការរន្ធត់ចិត្ត ការតក់ស្លុត ។ ពាក្យថា ការស្និទ្ធស្នាល បានដល់សេចក្តីស្និទ្ធស្នាល ២ គឺ សេចក្តីស្និទ្ធស្នាលគឺតណ្ហា ១ សេចក្តីស្និទ្ធស្នាលគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះសេចក្តីស្និទ្ធស្នាល គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីស្និទ្ធស្នាលគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា បុគ្គល កាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងសេចក្តីស្និទ្ធស្នាលនុ៎ះ បានសេចក្តីថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញ ក្រឡេកមើល ពិនិត្យមើល ពិចារណាមើល នូវភ័យក្នុងសេចក្តីស្និទ្ធស្នាលនុ៎ះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងសេចក្តីស្និទ្ធស្នាលនុ៎ះ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

បុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ កាលអនុគ្រោះចំពោះ
មិត្តនិងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស
បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងការស្និទ្ធស្នាលនុ៎ះ
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៦៤៣) វំសោ វិសាលោវ យថា វិសត្តោ
បុត្តេសុ ទារេសុ ច យា អបេក្ខា
វំសក្កឡីរោវ(១) អសជ្ជមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៦៤៤) វំសោ វិសាលោវ យថា វិសត្តោតិ វំសោ វុច្ចតិ វេឡុគុម្ពោ ។ យថា វេឡុគុម្ពស្មឹ កណ្ដកា ជដិតា សំសិព្វិតា វិសត្តា លគ្គា(២) លគ្គិតា បលិពទ្ធា ឯវមេវ វិសត្តិកា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ អនុនយោ អនុរោធោ នន្ទី នន្ទិរាគោ ចិត្តស្ស សារាគោ ឥច្ឆា មុច្ឆា អជ្ឈោសានំ គេធោ បលិគេធោ សង្គោ បង្កោ ឯជា មាយា ជនិកា សញ្ជននី សិព្វិនី ជាលិនី សរិតា វិសត្តិកា សោត្តំ វិសតា អាយូហនី ទុតិយា បណិធិ ភវនេត្តិ វនំ វនថោ សន្ថវោ សិនេហោ អបេក្ខា បដិពទ្ធា អាសា អាសីសនា អាសីសិតត្តំ

១ ម. ករីលក្ខីរោវ ។ ២ ឱ. យថា វេឡុគុម្ពស្មឹ កោណាកា សែហ សត្តា វិសត្តា ឧសត្តា លគ្គា ។

(៦៤៣) អាល័យណា ក្នុងកូនបុត្រនិងប្រពន្ធ អាល័យ
នោះ ចាក់ស្រេះ ដូចឬស្សី មានមែកសាខាញាំង
បុគ្គលមិនជាប់ជំពាក់ ដូចទំពាំងឬស្សី គប្បីប្រព្រឹត្ត
ម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៦៤៤) ពាក្យថា អាល័យនោះ ចាក់ស្រេះ ដូចឬស្សីមានមែកសាខាញាំង អធិប្បាយថា គុម្ពឬស្សី ហៅថា ឬស្សី ។ បន្លានៃគុម្ពឬស្សី សាំញ៉ាំ ចាក់ស្រេះ ចាក់កណ្ដាញ់ ប្រទាក់គ្នា ទាក់គ្នា ជាប់គ្នា យ៉ាងណាមិញ តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា ក៏យ៉ាងនោះដែរ គឺបាននូវតម្រេក តម្រេកខ្លាំង សេចក្ដីត្រេកអរ សេចក្ដីស្រើបស្រាល សេចក្ដីរីករាយ សេចក្ដីត្រេកត្រអាល តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ការចង់បាន ការជ្រប់ចិត្ត ការងប់ចិត្ត ការប្រាថ្នា ការប្រាថ្នាខ្លាំង ការជាប់នៅ កិលេសដូចភក់ ការញាប់ញ័រ កិលេសជាតជាគ្រឿងបំបាំងទោស កិលេសជាតជាទីឲ្យកើត ញុំាងទុក្ខឲ្យកើត ជាគ្រឿងដេរភ្ជាប់ ដូចជាបណ្ដាញ ជាទីហូរទៅ ជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ដូចជាខ្សែ ផ្សាយទៅ ជាគ្រឿងប្រមូលមក ជាគំរប់ពីរ (របស់សត្វ) ជាគ្រឿងតំកល់ទុក ជាគ្រឿងនាំទៅកាន់ភព ដូចជាព្រៃធំ ព្រៃតូច សេចក្ដីស្និទ្ធស្នាល សេចក្ដីស្នេហា ការអាល័យ ការជាប់ចំពោះ ចំណង់ ការប៉ុនប៉ង ភាពនៃសេចក្ដីប៉ុនប៉ង

រូបាសា សទ្ទាសា គន្ធាសា រសាសា ផោដ្ឋព្វាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា ជីវិតាសា ជប្បា បជប្បា អភិជប្បា ជប្បាយនា ជប្បិតត្តំ លោលុប្បា លោលុប្បាយនា លោលុប្បិតត្តំ បុច្ឆញ្ជិកតា(១) សាធុកម្យតា អធម្មរាគោ វិសមលោភោ និកន្តិ និកាមនា បត្ថនា បិហនា សម្បត្ថនា កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា រូបតណ្ហា អរូបតណ្ហា និរោធតណ្ហា រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ឱឃោ យោគោ គន្ថោ ឧបាទានំ អាវរណំ នីវរណំ ឆទនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ លតា វេវិច្ឆំ ទុក្ខមូលំ ទុក្ខនិទានំ ទុក្ខប្បភវោ មារបាសោ មារពលិសំ មារវិសយោ មារនិវាសោ មារពន្ធនំ តណ្ហានទី តណ្ហាជាលំ តណ្ហាគទ្ទុលំ តណ្ហាសមុទ្ទោ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។

១ ម. បុច្ឆញ្ជិកតា ។

ការប៉ុនប៉ងនូវរូប ការប៉ុនប៉ងនូវសំឡេង ការប៉ុនប៉ងនូវក្លិន ការប៉ុនប៉ងនូវរស ការប៉ុនប៉ងនូវផ្សព្វ ការប៉ុនប៉ងនូវលាភ ការប៉ុនប៉ងនូវទ្រព្យ ការប៉ុនប៉ងនូវបុត្ត ការប៉ុនប៉ងនូវជីវិត ការជាប់ចិត្ត ការជាប់ចិត្តទូទៅ ការជាប់ចិត្តខ្លាំង អាការជាទីជាប់ចិត្ត ភាពនៃការជាប់ចិត្ត ការរេះរេម អាការជាទីរេះរេម ភាពនៃចិត្តរេះរេម ការធ្វើឲ្យញាប់ញ័រ ការធ្វើមិនប្រពៃ តម្រេកមិនត្រូវតាមធម៌ តម្រេកមិនទេះល្មម លោភមិនល្មម ការស្រឡាញ់ ការក្ដួចកន់ ការប្រាថ្នា ការពេញចិត្ត ការប្រាថ្នាខ្លាំង ការអន្ទះសាក្នុងកាម ការអន្ទះសាក្នុងភព ការអន្ទះសាក្នុងវិភព ការអន្ទះសាក្នុងរូប ការអន្ទះសាក្នុងអរូប ការអន្ទះសាក្នុងនិរោធ ការអន្ទះសាក្នុងរូប ការអន្ទះសាក្នុងសំឡេង ការអន្ទះសាក្នុងក្លិន ការអន្ទះសាក្នុងរស ការអន្ទះសាក្នុងផ្សព្វ ការអន្ទះសាក្នុងធម្មារម្មណ៍ កិលេសដូចជាជំនន់ ជាគ្រឿងប្រកបទុក ជាគ្រឿងរួបរឹត ជាគ្រឿងផ្ដក់ ជាគ្រឿងកក់ង ជាគ្រឿងហាម ជាគ្រឿងគ្រប់ ជាគ្រឿងចង គ្រឿងសៅហ្មង ជាគ្រឿងដេកនៅរឿយៗ ជាគ្រឿងស្ទាក់ វល្លិគឺតណ្ហា សេចក្ដីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ ដែនដើមកើតទុក្ខ អន្ទាក់មារ សន្ទូចមារ វិស័យមារ លំនៅមារ ចំណងមារ ស្ទឹងគឺតណ្ហា បណ្ដាញគឺតណ្ហា ជន៍ដោយគឺតណ្ហា សមុទ្រគឺតណ្ហា អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។

វិសត្តិកាតិ កេនដ្ឋេន វិសត្តិកា ។ វិសតាតិ វិសត្តិកា ។ វិសាលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសដាតិ វិសត្តិកា(១) ។ វិសក្កតីតិ វិសត្តិកា ។ វិសំហរតីតិ វិសត្តិកា ។ វិសំវាទិកាតិ វិសត្តិកា ។ វិសមូលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសផលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសបរិភោគាតិ វិសត្តិកា ។ វិសាលា វា បន សា តណ្ហា រូបេ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្វេ កុលេ គណេ អាវាសេ លាភេ យសេ បសំសាយ សុខេ ចីវរេ បិណ្ឌបាតេ សេនាសនេ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេ កាមធាតុយា រូបធាតុយា អរូបធាតុយា កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ សញ្ញាភវេ អសញ្ញាភវេ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ ឯកវោការភវេ ចតុវោការភវេ បញ្ចវោការភវេ អតីតេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ វិសដា វិត្ថតាតិ វិសត្តិកា ។ លោកេ យថា វិសត្តា ។

១ ម. ឯត្ថន្តរេ វិសតាតិ វិសត្តិកាតិ ទិស្សតិ ។

សំនួរត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះកិលេសជាតិ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា តើដោយសេចក្ដីដូចម្ដេច ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុផ្សាយទៅ ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុធំទូលាយ ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុជ្រួតជ្រាប ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុអត់ធន់ ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុនាំខុស ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុពោលខុស ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុមានឫសគល់ជាពិស ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុមានផ្លែជាពិស ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុមានការបរិភោគជាពិស ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុតណ្ហា ដ៏ធំទូលាយ ផ្សាយ លាតទៅ ក្នុងរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល គណៈ អាវាស លាភ យស សេចក្ដីសរសើរ សេចក្ដីសុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងថ្នាំ គ្រឿងរក្សារោគជាបរិក្ខាររបស់ជីវិត ក្នុងកាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព ក្នុងអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាល័យនោះ ជាប់ស្រះ ដូចបុស្សី នាំមកលោកនេះ ។

[៦៦៨] បុត្តេសុ ទារេសុ ច យា អបេក្ខាតិ បុត្តាតិ ចត្តារោ បុត្តា អត្រជោ បុត្តោ ខេត្រជោ បុត្តោ ទិន្នកោ បុត្តោ អន្តេវាសិកោ បុត្តោ ។ ទារា វុច្ចន្តិ ភរិយា ។ អបេក្ខា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ បុត្តេសុ ទារេសុ ច យា អបេក្ខា ។

[៦៦៩] វំសក្កឡីរោវ អសជ្ជមានោតិ វំសោ វុច្ចតិ វេឡុគុម្ពោ ។ យថា វេឡុគុម្ពស្មិំ កណ្ណកឡីរា(១) អសត្តា អលគ្គា អបលិវេឋិតា(២) អបលិពុទ្ធា និក្ខន្តា និស្សដា វិប្បមុត្តា ឋិតា ទ្វេ សជ្ជនា តណ្ហាសជ្ជនា ច ទិដ្ឋិសជ្ជនា ច ។បេ។ អយំ តណ្ហាសជ្ជនា ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិសជ្ជនា ។ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស តណ្ហាសជ្ជនា បហីនា ទិដ្ឋិសជ្ជនា បដិនិស្សដ្ឋា តណ្ហាសជ្ជនាយ បហីនត្តា ទិដ្ឋិសជ្ជនាយ បដិនិស្សដ្ឋត្តា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ រូបេ ន សជ្ជតិ សទ្ទេ ន សជ្ជតិ គន្ធេ ន សជ្ជតិ រសេ ន សជ្ជតិ ផោដ្ឋព្វេ ន សជ្ជតិ

១ ម. តរុណកា កឡីរា ។ ២ ម. អគធិតា ។

[៦៦៨] ពាក្យថា អាល័យណា ក្នុងកូនប្រពន្ធ គឺពាក្យថា បុត្ត បានដល់បុត្ត ៤ ពួក គឺ បុត្តកើតអំពីខ្លួន ១ បុត្តកើតក្នុងខេត្ត ១ បុត្តដែលគេឲ្យ ១ បុត្តជាសិស្ស ១ ។ ភរិយា ហៅថា ប្រពន្ធ ។ តណ្ហា ហៅថា អាល័យ បានខាងតម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាល័យណា ក្នុងកូនប្រពន្ធ ។

[៦៦៩] ពាក្យថា បុគ្គលមិនជាប់ចំពាក់ ដូចទំពាំងឫស្សី អធិប្បាយថា គុម្ពឫស្សី ហៅថា ឫស្សី ។ ទំពាំងទាំងឡាយ ក្នុងគុម្ពឫស្សី មិនជាប់ មិនចំពាក់ មិនព័ទ្ធព័ន្ធ មិនពាក់ពណ្តាញ់ ចេញ លាស់ផុតស្រឡះ ហើយ យ៉ាងណាមិញ ការចំពាក់ ២ គឺ ការចំពាក់គឺតណ្ហា ១ ការចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ១ គឺយ៉ាងនោះឯង ។បេ។ នេះ ការចំពាក់គឺតណ្ហា ។បេ។ នេះការចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះការចំពាក់គឺតណ្ហា លាស់ចោលការចំពាក់គឺទិដ្ឋិហើយ ព្រោះលះការចំពាក់គឺតណ្ហា ព្រោះលាស់ចោលការចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទើបមិនជាប់ក្នុងរូប មិនជាប់ក្នុងសំឡេង មិនជាប់ក្នុងក្លិន មិនជាប់ក្នុងរស មិនជាប់ក្នុងផ្សព្វ

កុលេ គណេ អាវាសេ លាភេ យសេ បសំសាយ សុខេ ចីវរេ បិណ្ឌបាតេ សេនាសនេ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេ កាមធាតុយា រូបធាតុយា អរូបធាតុយា កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ សញ្ញាភវេ អសញ្ញាភវេ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ ឯកវោការភវេ ចតុវោការភវេ បញ្ចវោការភវេ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ ន សជ្ជតិ ន គយ្ហតិ(១) ន ពជ្ឈតិ ន បលិពជ្ឈតិ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ វំសកឡីរោវ អសជ្ជមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

> វំសោ វិសាលោ យថា វិសត្តោ
> បុត្តេសុ ទារេសុ ច យា អបេក្ខា
> វំសក្កឡីរោវ អសជ្ជមានោ
> ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

១ ម. ន គណ្ហាតិ ។

មិនជាប់ មិនប្រកាន់ មិនចង មិនជាប់ស្អិត ក្នុងត្រកូល គណៈ អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សេចក្តីសុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងថ្នាំគ្រឿងរក្សារោគជាបរិក្ខាររបស់ជំងឺ ក្នុងកាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព ក្នុងអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ និងដឹងច្បាស់ គឺចាកចេញ រលាស់ ផុតស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលមិនជាប់ចំពាក់ ដូចទំពាំងឫស្សី ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> អាល័យណា ក្នុងពួកបុត្តនិងប្រពន្ធ អាល័យនោះ
> ពាក់ស្រេះ ដូចឫស្សី មានមែកសាខាញ៉ាំង
> បុគ្គលមិនជាប់ចំពាក់ ដូចទំពាំងឫស្សី គប្បីប្រព្រឹត្ត
> ម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២២៧) មិគោ អរញ្ញម្ហិ យថា អពទ្ធោ
យេនិច្ឆកំ គច្ឆតិ គោចរាយ
វិញ្ញូ នរោ សេរិតំ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២២៨) មិគោ អរញ្ញម្ហិ យថា អពទ្ធោ យេនិច្ឆកំ គច្ឆតិ គោចរាយាតិ មិគោតិ ទ្វេ មិគា ឯណិមិគោ ច សរភមិគោ ច ។ យថា អារញ្ញិកោ មិគោ អរញ្ញេ វសមានោ វិស្សត្ថោ គច្ឆតិ វិស្សត្ថោ តិដ្ឋតិ វិស្សត្ថោ និសីទតិ វិស្សត្ថោ សេយ្យំ កប្បេតិ ។

វុត្តំ ហេតំ ភគវតា សេយ្យថាបិ ភិក្ខវេ អារញ្ញិកោ មិគោ អរញ្ញេ បវនេ ចរមានោ វិស្សត្ថោ គច្ឆតិ វិស្សត្ថោ តិដ្ឋតិ វិស្សត្ថោ និសីទតិ វិស្សត្ថោ សេយ្យំ កប្បេតិ

(២២៧) ម្រឹគក្នុងព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ចំណង ទៅកេ
ចំណី តាមប្រាថ្នាបាន យ៉ាងណា វិញ្ញូជន កាល
សំឡឹងឃើញសេរីភាព(*) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូច
កុយរមាស យ៉ាងនោះ ។

(២២៨) អធិប្បាយពាក្យថា ម្រឹគក្នុងព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ចំណង ទៅកេចំណី តាមប្រាថ្នាបាន យ៉ាងណា ត្រង់ពាក្យថា ម្រឹគ បាន ដល់ម្រឹគ ២ ពួកគឺ ឯណីម្រឹគ ១ សរភម្រឹគ ១ ។ ម្រឹគនៅព្រៃកាលនៅក្នុងព្រៃ រមែងដើរទៅឥតរង្កៀស ឈរឥតរង្កៀស អង្គុយឥតរង្កៀស សម្រេចការដេកឥតរង្កៀស យ៉ាងណាមិញ ។

សមដូចពាក្យ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ទុកថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ម្រឹគនៅព្រៃកាលត្រាច់ទៅក្នុងព្រៃធំ ព្រៃស្បាត រមែងដើរទៅឥតរង្កៀស ឈរឥតរង្កៀស អង្គុយឥតរង្កៀស សម្រេចការដេកឥតរង្កៀស

---

* ការប្រព្រឹត្តិតាមសេចក្តីប្រាថ្នារបស់ខ្លួន មិនជាប់ទាក់ទងនឹងបុគ្គលដទៃ ។ គន្ថកថា ។

តំ កិស្ស ហេតុ អគោចរគតោ ភិក្ខវេ លុទ្ទស្ស ឯវមេវ ខោ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ សតោ ច សម្បជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ យន្តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារីតិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ

ដំណើរនោះព្រោះហេតុអ្វី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះថា ម្រឹគនោះទៅកន្លែងមិនមែនជាភូមិរបស់ព្រាន ម្យ៉ាងណាមិញ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយ ជាអកុសលហើយ ចូលបឋមជ្ឈាន ប្រកបដោយវិតក្កៈនិងវិចារៈ មានបីតិនិងសុខៈដែលកើតអំពីវិវេក គឺយ៉ាងនោះដែរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានដានជើង ដល់នូវការមិនចួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុចូលទុតិយជ្ឈាន ជាទីផូរផង់ ប្រព្រឹត្តក្នុងសន្តាន មានសេចក្តីជ្រះថ្លា គឺសទ្ធា មានសភាពជាធម្មជាតខ្ពស់ឯក មិនមានវិតក្កៈ មិនមានវិចារៈ មានតែបីតិនិងសុខៈដែលកើតអំពីសមាធិ ពីបឋមជ្ឈាន ព្រោះរម្ងាប់វិតក្កៈនិងវិចារៈ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានដានជើង ដល់នូវការមិនចួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានសតិនិងការដឹងខ្លួន សោយសុខដោយនាមកាយ ព្រោះសោយវិនបីតិ ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ តែងសរសើរបុគ្គលដែលបានតតិយជ្ឈាននោះឯង ថាជាបុគ្គលមានចិត្តព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតី មានការនៅជាសុខ ភិក្ខុចូលតតិយជ្ឈាននោះ ម្នាល

អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្វេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សព្វសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា អនន្តោ អាកាសោតិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុំអទស្សនំ គតោ បាបិមតោ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សព្វសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ

ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានដានដើរ ដល់នូវការមិនជួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុចូលចតុត្ថជ្ឈាន ផុតទុក្ខផុតសុខ មានសតិដ៏បរិសុទ្ធដោយឧបេក្ខា ព្រោះលះបង់សុខផង លះបង់ទុក្ខផង ព្រោះដល់នូវការវិនាសនៃសោមនស្សនិងទោមនស្សក្នុងកាលមុនផង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានដានដើរ ដល់នូវការមិនជួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកន្លងរូបសញ្ញា ព្រោះវិនាសនៃបដិឃសញ្ញា ព្រោះមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវនានត្តសញ្ញា ដោយប្រការទាំងពួង ភិក្ខុចូលអាកាសានញ្ចាយតនៈ (ដោយបរិកម្ម) ថា អាកាសមិនមានទីបំផុត ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានដានដើរ ដល់នូវការមិនជួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកន្លងអាកាសានញ្ចាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ហើយចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ (ដោយបរិកម្ម) ថា វិញ្ញាណ មិនមានទីបំផុត

សព្វសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ សព្វសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សន្តមេតំ បណីតមេតន្តិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ សព្វសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខីណា ហោន្តិ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុំ អទស្សនំ គតោ បាបិមតោ តិណ្ណោ លោកេ វិសត្តិកំ សោ វិស្សត្ថោ គច្ឆតិ វិស្សត្ថោ តិដ្ឋតិ វិស្សត្ថោ និសីទតិ វិស្សត្ថោ សេយ្យំ កប្បេតិ តំ កិស្ស ហេតុ អនាបាថគតោ ភិក្ខវេ បាបិមតោតិ ។ មិគោ អរញ្ញម្ហិ យថា អពទ្ធោ យេនិច្ឆកំ គច្ឆតិ គោចរាយ ។

ព្រោះកន្លងវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ក៏ចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ (ដោយបរិកម្ម) ថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន ព្រោះកន្លងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ហើយចូលនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ (ដោយបរិកម្ម) ថា ធម្មជាតនុ៎ះ ជាគុណជាតស្ងប់ ធម្មជាតនុ៎ះ ជាគុណដ៏ឧត្តម ព្រោះកន្លងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ហើយចូលសញ្ញាវេទយិតនិរោធ ទាំងអាសវៈទាំងឡាយ របស់ភិក្ខុនោះក៏អស់ ព្រោះឃើញដោយបញ្ញា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ គប្បីហៅថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានជាន់ដើរ ដល់នូវការមិនឃើញប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារមានបាប បានឆ្លងតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកាក្នុងលោក ភិក្ខុនោះរមែងដើរទៅឥតកន្ត្រៀស ឈរឥតកន្ត្រៀស អង្គុយឥតកន្ត្រៀស សម្រេចការដេកឥតកន្ត្រៀស ដ៏ស្ដែងនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ (ព្រោះថា) ភិក្ខុនោះទៅកន្លែងមិនមែនជាផ្លូវនៃមារ មានបាប ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ម្រឹគក្នុងព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ចំណង ទៅកាន់ទីគោចរ តាមប្រាថ្នា យ៉ាងណា ។

[២៦៩] វិញ្ញូ នរោ សេរិតំ បេក្ខមានោតិ វិញ្ញូតិ វិញ្ញូ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវី ។ នរោតិ សត្តោ មាណវោ បោសោ បុគ្គលោ ជីវោ ជាតុ(១) ជន្តុ ឥន្ទគុ(២) មនុជោ ។ សេរីតិ ទ្វេ សេរី ធម្មោបិ សេរី បុគ្គលោបិ សេរី ។

កតមោ ធម្មោ សេរី ។ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ។ អយំ ធម្មោ សេរី ។

កតមោ បុគ្គលោ សេរី ។ យោ ឥមិនា សេរិនា ធម្មេន សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ បុគ្គលោ សេរី ។

វិញ្ញូ នរោ សេរិតំ បេក្ខមានោតិ វិញ្ញូ នរោ សេរិតំ ធម្មំ បេក្ខមានោ ទក្ខមានោ ឱលោកយមានោ និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោតិ វិញ្ញូ នរោ សេរិតំ បេក្ខមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

១ ម. ជន្តុ ។ ២ ម. ហិន្ទគុ ។

[២៦៩] អធិប្បាយពាក្យថា វិញ្ញូជន កាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ត្រង់ពាក្យថា វិញ្ញូជន គឺបុគ្គលអ្នកដឹង ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា មានយោបល់ មានញាណ មានបញ្ញាឈ្វេងយល់ មានបញ្ញាទូលាយ ។ ពាក្យថា ជន បានដល់សត្វ មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវៈ សត្វមានជាតិ សត្វមានជក សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា សេរី បានដល់សេរី ២ គឺ ធម៌សេរី ១ បុគ្គលសេរី ១ ។

ធម៌សេរី តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ។ នេះធម៌សេរី ។

បុគ្គលសេរី តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលណា ប្រកបដោយធម៌សេរីនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា បុគ្គលសេរី ។

ពាក្យថា វិញ្ញូជន កាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព បានសេចក្តីថា វិញ្ញូជន កាលរំពឹងមើល គន់មើល ពិនិត្យមើល ពិចារណាមើល នូវធម៌សេរីភាព ហេតុនោះ (លោកពោលថា) វិញ្ញូជន កាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

មិគោ អរញ្ញម្ហិ យថា អពទ្ធោ
យេនិច្ឆកំ គច្ឆតិ គោចរាយ
វិញ្ញូ នរោ សេរិតំ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[២៩០] អាមន្តនា ហោតិ សហាយមជ្ឈេ
វាសេ ឋានេ គមនេ ចារិកាយ
អនភិជ្ឈិតំ សេរិតំ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[២៩១] អាមន្តនា ហោតិ សហាយមជ្ឈេ វាសេ ឋានេ គមនេ ចារិកាយាតិ សហាយា វុច្ចន្តិ យេហិ សហ គមនំ ផាសុ អាគមនំ ផាសុ គមនាគមនំ ផាសុ ឋានំ ផាសុ និសជ្ជំ ផាសុ សយនំ ផាសុ អាលបនំ ផាសុ សល្លបនំ ផាសុ ឧល្លបនំ ផាសុ សមុល្លបនំ ផាសុ ។ អាមន្តនា ហោតិ សហាយមជ្ឈេ វាសេ ឋានេ គមនេ ចារិកាយាតិ សហាយមជ្ឈេ វាសេបិ ឋានេបិ គមនេបិ ចារិកាយបិ អត្តត្ថមន្តនា បរត្ថមន្តនា ឧភយត្ថមន្តនា

ម្រឹគក្នុងព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ចំណង ទៅរកចំណី តាមប្រាថ្នាបាន យ៉ាងណា វិញ្ញូជន កាលសំឡឹង ឃើញសេរីភាព គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស យ៉ាងនោះ ។

[២៩០] ការប្រឹក្សា ក្នុងលំនៅ ក្នុងទី (ឈរ) ក្នុងការដើរ ក្នុងចារិក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាល មិនប្រាថ្នា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[២៩១] ពាក្យថា ការប្រឹក្សាក្នុងលំនៅ ក្នុងទី(ឈរ) ក្នុងការដើរ ក្នុងចារិក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ សេចក្តីថា ការដើរទៅជាសុខ ការមកជាសុខ ការទៅមកជាសុខ ការឈរជាសុខ ការអង្គុយជាសុខ ការដេកជាសុខ ការហៅរកជាសុខ ការចរចាជាសុខ ការឆ្លើយឆ្លងរកគ្នាជាសុខ ការនិយាយស្រស់ស្រាយជាសុខ ជាមួយនឹងពួកជនណា ពួកជននោះ លោកហៅថា សំឡាញ់ ។ ពាក្យថា ការប្រឹក្សា ក្នុងលំនៅ ក្នុងទី (ឈរ) ក្នុងការដើរ ក្នុងចារិក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលនៃសំឡាញ់ បានសេចក្តីថា ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍ របស់ខ្លួន ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍ របស់បុគ្គលដទៃ ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍ទាំងពីរ

ទិដ្ឋធម្មិកត្ថមន្តនា សម្បរាយិកត្ថមន្តនា បរមត្ថមន្ត-នាតិ អាមន្តនា ហោតិ សហាយមជ្ឈេ វាសេ ឋានេ គមនេ ចារិកាយ ។

[២៥២] អនភិជ្ឈិតំ សេរិតំ បេក្ខមានោតិ អនភិ-ជ្ឈិតំ ឯតំ វត្ថុ ពាលានំ អសប្បុរិសានំ តិត្ថិយានំ តិត្ថិយសាវកានំ យទិទំ គណ្ឋកាសាយវត្ថវសនតា អភិជ្ឈិតំ ឯតំ វត្ថុ បណ្ឌិតានំ សប្បុរិសានំ ពុទ្ធសាវ-កានំ បច្ចេកពុទ្ធានំ យទិទំ គណ្ឋកាសាយវត្ថវសន-តា ។ សេរិតំ ទ្វេ សេរី ធម្មោបិ សេរី បុគ្គលោបិ សេរី ។ កតមោ ធម្មោ សេរី ។ ចត្តារោ សតិប្ប-ដ្ឋានា ។បេ។ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ អយំ ធម្មោ សេរី ។ កតមោ បុគ្គលោ សេរី ។ យោ ឥមិនា សេរិនា ធម្មេន សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ បុគ្គលោ សេរី ។ អនភិជ្ឈិតំ សេរិតំ បេក្ខ-មានោតិ សេរិតំ បេក្ខមានោ ឱលោកយមានោ

ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍បរលោក ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង គឺ ព្រះនិព្វាន ក្នុងលំនៅក្តី ក្នុងទី (ឈរ) ក្តី ក្នុងការដើរក្តី ក្នុងចារិកក្តី (រមែងមាន) ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ការប្រឹក្សា ក្នុងលំនៅ ក្នុងទី (ឈរ) ក្នុងការដើរ ក្នុងចារិក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ ។

[២៥២] ពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងមើលឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាលមិនប្រាថ្នា អធិប្បាយថា វត្ថុដែលពួកជនពាល ជាអសប្បុរស ជាពួកតិរ្ថិយ ជាពួកសាវ័កនៃតិរ្ថិយ មិនប្រាថ្នា គឺការកោរសក់ពុកមាត់និងការស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ វត្ថុដែលពួកបណ្ឌិត ជាសប្បុរស ជាពួកសាវ័កព្រះពុទ្ធនិងព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយ ប្រាថ្នាហើយ គឺការកោរសក់ពុកមាត់និងការស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ។ ពាក្យថា សេរី បានដល់ សេរី ២ គឺ ធម៌សេរី ១ បុគ្គលសេរី ១ ។ ធម៌សេរី តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។បេ។ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ នេះ ធម៌សេរី ។ បុគ្គលសេរី តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលណាប្រកបដោយធម៌សេរីនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា បុគ្គលសេរី ។ ពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងមើលឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាលមិនប្រាថ្នា បានសេចក្តីថា បុគ្គលកាលសំឡឹងមើលឃើញ គន់មើល ពិនិត្យ

និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោតិ អនភិជ្ឈិតំ សេរិតំ បេក្ខមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

អាមន្តនា ហោតិ សហាយមជ្ឈេ
វាសេ ឋានេ គមនេ ចារិកាយ
អនភិជ្ឈិតំ សេរិតំ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(២៨៣) ខិឌ្ឌា រតី ហោតិ សហាយមជ្ឈេ
បុត្តេសុ ច វិបុលំ ហោតិ បេមំ
បិយវិប្បយោគំ វិជិគុច្ឆមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២៨៤) ខិឌ្ឌា រតី ហោតិ សហាយមជ្ឈេតិ ខិឌ្ឌាតិ ទ្វេ ខិឌ្ឌា កាយិកា ច ខិឌ្ឌា វាចសិកា ច ខិឌ្ឌា ។

មើល ពិចារណាមើល នូវសេរីភាព ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាលមិនប្រាថ្នា ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ការប្រឹក្សា ក្នុងលំនៅ ក្នុងទី (ឈរ) ក្នុងការដើរ
ក្នុងចារិក រមែងមាន ក្នុងកណ្ដាលសំឡាញ់ បុគ្គល
កាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាលមិន
ប្រាថ្នា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៨៣) ល្បែង តម្រេក រមែងមាន ក្នុងកណ្ដាលសំឡាញ់
ចំណែកសេចក្ដីស្រឡាញ់ ដ៏ធំទូលាយ រមែងមាន ក្នុង
ពួកបុត្រ បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រាត់ប្រាស
ចាកអារម្មណ៍ ជាទីស្រឡាញ់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង
ដូចកុយរមាស ។

(២៨៤) អធិប្បាយពាក្យថា ល្បែង តម្រេក រមែងមាន ក្នុងកណ្ដាលសំឡាញ់ ត្រង់ពាក្យថា ល្បែង បានដល់ល្បែង ២ គឺ ល្បែងខាងផ្លូវកាយ ១ ល្បែងខាងផ្លូវវាចា ១ ។

កតមា កាយិកា ខិឌ្ឌា ។ ហត្ថីហិបិ កីឡន្តិ អស្សេហិបិ កីឡន្តិ រថេហិបិ កីឡន្តិ ធនូហិបិ កីឡន្តិ អដ្ឋបទេហិបិ កីឡន្តិ ទសបទេហិបិ កីឡន្តិ អាកាសេហិបិ កីឡន្តិ បរិហារបថេហិបិ កីឡន្តិ សន្តិកាយបិ កីឡន្តិ ខលិកាយបិ កីឡន្តិ ឃដិកាយបិ កីឡន្តិ សលាកហត្ថេនបិ កីឡន្តិ អក្ខេនបិ កីឡន្តិ បង្គចីរេនបិ កីឡន្តិ វង្កកេនបិ កីឡន្តិ មោក្ខចិកាយបិ កីឡន្តិ ចិង្គុលកេនបិ កីឡន្តិ បត្តាឡ្ហកេនបិ កីឡន្តិ រថកេនបិ កីឡន្តិ ធនុកេនបិ កីឡន្តិ អក្ខរិកាយបិ កីឡន្តិ មនេសិកាយបិ កីឡន្តិ យថាវជ្ជេនបិ កីឡន្តិ អយំ កាយិកា ខិឌ្ឌា ។

កតមា វាចសិកា ខិឌ្ឌា ។ មុខភេរិយំ មុខាឡម្ពរំ មុខទេណ្ឌិមកំ មុខវលិមកំ មុខភេរុឡកំ មុខទទ្ទរិកំ នាដកំ លាសំ(១) គីតំ ទវកម្មំ អយំ វាចសិកា ខិឌ្ឌា ។

១ ម. មុខភេរិកំ មុខាលម្ពំ មុខទេណ្ឌិមកំ មុខវលិមកំ មុខភេរុឡកំ មុខទទ្ទរិកំ នាដកំ លាសំ ។

ល្បែងខាងផ្លូវកាយ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនរមែងលេងដោយដំរីខ្លះ លេងដោយសេះខ្លះ លេងដោយរថខ្លះ លេងដោយធ្នូខ្លះ លេងចត្រង្គមានក្រឡាប្រាំបីខ្លះ(១) លេងល្បែងមានក្រឡាដប់ខ្លះ(២) លេងចត្រង្គក្នុងអាកាសខ្លះ(៣) លេងផ្លូវកន្លែងដែលគូសខ្លះ(៤) លេងដាក់គ្រាប់តាមគ្រាប់ក្រួសជាដើមខ្លះ លេងឆ្កាក្នុងលានសម្រាប់លេងខ្លះ លេងហ៊ឹងខ្លះ លេងលោតទឹកលើ ឡែតាយរូបខ្លះ លេងអន្ទាញខ្លះ លេងផ្លុំប៉ីស្លឹកខ្លះ លេងនង្គ័លតូចខ្លះ លេងល្បែងផាំងខ្លះ លេងកន្ត្រៃខ្លះ លេងកល់ខ្លុកខ្លះ លេងរទេះតូចខ្លះ លេងធ្នូតូចខ្លះ លេងសរសេរអក្សរក្នុងអាកាសឬខ្នងខ្លះ លេងទាយចិត្ត (ស្មូចចិត្ត) ខ្លះ លេងកំផ្លែងក្រាប់គេខ្លះ នេះល្បែងខាងផ្លូវកាយ ។

ល្បែងខាងផ្លូវវាចា តើដូចម្តេច ។ ការលេងក្លែងស្គរដោយមាត់ ការធ្វើសំឡេងស្គរដែលដាប់ដោយមាត់ ការយកមាត់ធ្វើក្រាប់សំឡេងស្គរ ការហួច ការពោលសំឡេងដូចជាសំឡេងស្គរដោយមាត់ ការបញ្ច្រៀងកំ ការច្រៀងបញ្ចើត ការច្រៀង ការធ្វើឲ្យសើច នេះល្បែងខាងផ្លូវវាចា ។

១ ល្បែងចាប្អុក ។ ២ ល្បែងក្រឡាដប់ខ្ទះ នឹងល្បែងចាយខ្ទុំ ។ ៣ ចត្រង្គឥតមានក្តារ លេងតែនឹកមាត់ទទេ ។ ៤ ល្បែងអំឡូង ។ គន្ទីកវង ។

រតីតិ អនុក្កណ្ឋិតាធិវចនមេតំ(១) រតីតិ ។ សហាយមជ្ឈេតិ(២) សហាយា វុច្ចន្តិ យេហិ សហ គមនំ ផាសុ អាគមនំ ផាសុ គមនាគមនំ ផាសុ ឋានំ ផាសុ និសជ្ជនំ ផាសុ សយនំ ផាសុ អាលបនំ ផាសុ សល្លបនំ ផាសុ ឧល្លបនំ ផាសុ សមុល្លបនំ ផាសុ ។ ខិឌ្ឌា រតី ហោតិ សហាយមជ្ឈេតិ ខិឌ្ឌា ច រតី ច សហាយមជ្ឈេ ហោតីតិ ខិឌ្ឌា រតី ហោតិ សហាយមជ្ឈេ ។

[២៥៥] បុត្តេសុ ច វិបុលំ ហោតិ បេមន្តិ បុត្តាតិ ចត្តារោ បុត្តា អត្រជោ បុត្តោ ខេត្រជោ បុត្តោ ទិន្នកោ បុត្តោ អន្តេវាសិកោ បុត្តោ ។ បុត្តេសុ ច វិបុលំ ហោតិ បេមន្តិ បុត្តេសុ ច អធិមត្តំ ហោតិ បេមន្តិ បុត្តេសុ ច វិបុលំ ហោតិ បេមំ ។

១ ម. អនុក្កណ្ឋិតាធិវចនមេតំ ។ ២ ម. គប់ ឋានេ ទន្ទំ ។

សេចក្ដីនៃពាក្យថា តម្រេក គឺពាក្យថា តម្រេក នុ៎ះ ជាឈ្មោះនៃសេចក្ដីមិនអផ្សុក ។ ពាក្យថា ក្នុងកណ្ដាលសំឡាញ់ គឺ ការដើរទៅជាសុខ ការមកជាសុខ ការទៅមកជាសុខ ការឈរជាសុខ ការអង្គុយជាសុខ ការដេកជាសុខ ការហៅគេជាសុខ ការចរចាជាសុខ ការឆ្លើយឆ្លងគ្នាជាសុខ ការនិយាយស្រស់ស្រាយជាសុខ ជាមួយពួកជនណា ពួកជននោះ លោកហៅថា សំឡាញ់ ។ ពាក្យថា ល្បែង តម្រេក (រមែងមាន) ក្នុងកណ្ដាលសំឡាញ់ គឺ ល្បែងផង តម្រេកផង រមែងមាន ក្នុងកណ្ដាលសំឡាញ់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ល្បែង តម្រេក រមែងមាន ក្នុងកណ្ដាលសំឡាញ់ ។

(២៥៥) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្ដីស្រឡាញ់ ដ៏ធំទូលាយ រមែងមាន ក្នុងពួកបុត្រ ត្រង់ពាក្យថា បុត្រ បានដល់បុត្រ ៤ ពួក គឺ បុត្រកើតអំពីខ្លួន ១ បុត្រកើតក្នុងខេត្រ ១ បុត្រដែលគេឲ្យ ១ បុត្រជាសិស្ស ១ ។ ពាក្យថា សេចក្ដីស្រឡាញ់ ដ៏ធំទូលាយ រមែងមាន ក្នុងពួកបុត្រ គឺ សេចក្ដីស្រឡាញ់ដ៏ក្រៃលែង រមែងមានក្នុងពួកបុត្រ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចាំងសេចក្ដីស្រឡាញ់ដ៏ធំទូលាយ រមែងមានក្នុងពួកបុត្រ ។

[២៨២] បិយវិប្បយោគំ វិជិគុច្ឆមានោតិ ទ្វេ បិយា សត្តា ច បិយា សង្ខារា ច បិយា ។

កតមេ សត្តា បិយា ។ ឥធ យស្ស តេ ហោន្តិ អត្ថកាមា ហិតកាមា ផាសុកាមា យោគក្ខេមកាមា មាតា វា បិតា វា ភាតា វា ភគិនី វា បុត្តា វា ធីតា វា មិត្តា វា អមច្ចា វា ញាតី វា សាលោហិតា វា ឥមេ សត្តា បិយា ។

កតមេ សង្ខារា បិយា ។ មនាបិកា រូបា មនាបិកា សទ្ទា មនាបិកា គន្ធា មនាបិកា រសា មនាបិកា ផោដ្ឋព្វា ឥមេ សង្ខារា បិយា ។

បិយវិប្បយោគំ វិជិគុច្ឆមានោតិ បិយវិប្បយោគំ វិជិគុច្ឆមានោ អដ្ដីយមានោ ហរាយមានោតិ បិយវិប្បយោគំ វិជិគុច្ឆមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

[២៨២] ពាក្យថា បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ អធិប្បាយថា អារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ មាន ២ គឺ ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ១ ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ១ ។

ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្ដេច ។ ពួកជនណា ក្នុងលោកនេះ គេជាមាតាក្ដី បិតាក្ដី បងប្អូនប្រុសក្ដី បងប្អូនស្រីក្ដី បុត្រក្ដី ធីតាក្ដី មិត្តក្ដី អាមាត្យក្ដី ញាតិក្ដី សាលោហិតក្ដី ជាអ្នកប្រាថ្នាសេចក្ដីចំរើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្ដីសុខ ប្រាថ្នាការក្សេមចាកយោគៈរបស់ជននោះ នេះពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។

ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្ដេច ។ រូបជាទីពេញចិត្ត សំឡេងជាទីពេញចិត្ត ក្លិនជាទីពេញចិត្ត រសជាទីពេញចិត្ត ផ្សព្វជាទីពេញចិត្ត នេះពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។

ពាក្យថា បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ បានសេចក្ដីថា បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ នឿយណាយ ខ្ពើមរើម ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ ជាទីស្រឡាញ់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ខិឌ្ឌា រតី ហោតិ សហាយមជ្ឈេ
បុត្តេសុ ច វិបុលំ ហោតិ បេមំ
បិយវិប្បយោគំ វិជិគុច្ឆមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(២៤៧) ចាតុទ្ទិសោ អប្បដិឃោ ច ហោតិ
សន្តុស្សមានោ ឥតរីតរេន
បរិស្សយានំ សហិតា អឆម្ភី
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២៤៨) ចាតុទ្ទិសោ អប្បដិឃោ ច ហោតីតិ ចាតុទ្ទិសោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ តថា ទុតិយំ តថា តតិយំ តថា ចតុត្ថំ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្វធិ សព្វត្តតាយ សព្វាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ឈេន ផរិត្វា វិហរតិ

ល្បែង តម្រេក កើតមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ ទាំងសេចក្តីស្រឡាញ់ ដ៏ធំទូលាយ កើតមាន ក្នុងពួកបុត្រ បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៤៧) បុគ្គលមានកិរិយាទៅជាសុខ ក្នុងទិស ៤ ទាំងមិនមានសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត សន្តោសដោយបច្ច័យតាមមានតាមបាន ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តរាយទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៤៨) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមានកិរិយាទៅជាសុខក្នុងទិស ៤ ទាំងមិនមានសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត ត្រង់ពាក្យថា មានកិរិយាទៅជាសុខ សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តា ផ្សាយទៅកាន់ទិសទី ១ ទិសទី ២ ក៏ដូចគ្នា ទិសទី ៣ ក៏ដូចគ្នា ទិសទី ៤ ក៏ដូចគ្នា មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តា ដ៏ធំទូលាយ ដល់នូវសេចក្តីប្រសើរ ប្រមាណមិនបាន មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ផ្សាយទៅកាន់លោក ដែលមានសត្វទាំងអស់ ក្នុងទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម ទិសទទឹង

ករុណាសហគតេន ចេតសា មុទិតាសហគតេន ចេតសា ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ តថា ទុតិយំ តថា តតិយំ តថា ចតុត្ថិំ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្វធិ សព្វត្តតាយ សព្វាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ ។ ចាតុទ្ទិសោ អប្បដិឃោ ច ហោតីតិ មេត្តាយ ការិតត្តា យេ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ បច្ឆិមាយ ទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ ទក្ខិណាយ ទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ ឧត្តរាយ ទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ បុរត្ថិមាយ អនុទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ បច្ឆិមាយ អនុទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ ទក្ខិណាយ អនុទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ

ព្រោះយកនូវចេតោប្រៀបផ្ទឹម ក្នុងសត្វទាំងអស់ ក្នុងទិសទាំងអស់ ហើយសម្រេចសម្រាន្តនៅ ដោយប្រការដូច្នេះ មានចិត្តប្រកបដោយករុណា មានចិត្តប្រកបដោយមុទិតា មានចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខា ផ្សាយទៅកាន់ទិសទី ១ ទិសទី ២ ក៏ដូចគ្នា ទិសទី ៣ ក៏ដូចគ្នា ទិសទី ៤ ក៏ដូចគ្នា មានចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខាដ៏ទូលាយ ដល់នូវសេចក្តីប្រសើរ ប្រមាណមិនបាន មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ផ្សាយទៅកាន់ លោកដែលមានសត្វទាំងអស់ ក្នុងទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម ទិសទទឹង ព្រោះយកនូវចេតោប្រៀបផ្ទឹម ក្នុងសត្វទាំងអស់ ក្នុងទិសទាំងអស់ ហើយសម្រេចសម្រាន្តនៅ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ពាក្យថា បុគ្គលមានកិរិយានៅជាសុខក្នុងទិស ៤ ទាំងមិនមានសេចក្តីទាំងទាស់ចិត្ត បានសេចក្តីថា ព្រោះបានចំរើនមេត្តា (ទើបយល់ថា) ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងកើត ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងលិច ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងត្បូង ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងជើង ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសអាគ្នេយ៍ ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសពាយ័ព្យ ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសនិរតី ពួកសត្វនោះ មិនគួរខ្ពើម

យេ ឧត្តរាយ អនុទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ ហេដ្ឋិមាយ ទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ ឧបរិមាយ ទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ ទិសាសុ វិទិសាសុ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ ករុណាយ ភាវិតត្តា មុទិតាយ ភាវិតត្តា ឧបេក្ខាយ ភាវិតត្តា យេ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ ។បេ។ យេ ទិសាសុ វិទិសាសុ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តីតិ ចាតុទ្ទិសោ អប្បដិឃោ ច ហោតិ ។

(២៨៩) សន្តុស្សមានោ ឥតរីតរេនាតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេន ចីវរេន ឥតរីតរចីវរសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី ន ច ចីវរហេតុ អនេសនំ អប្បតិរូបំ អាបជ្ជតិ អលទ្ធា ច(១) ចីវរំ ន បរិតស្សតិ(២) លទ្ធា ច ចីវរំ អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈោបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ

១ ឱ. ចសទ្ទោ នត្ថិ ។ ២ ឱ. បរិយេសតិ ។

ពួកសត្វណា ក្នុងទិសឦសាន ពួកសត្វនោះ មិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងក្រោម ពួកសត្វនោះ មិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងលើ ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសធំ ក្នុងទិសតូចទាំងឡាយ ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ព្រោះបានចំរើនករុណា ព្រោះបានចំរើនមុទិតា ព្រោះបានចំរើនឧបេក្ខា (ទើបយល់ថា) ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងកើត ពួកសត្វនោះ មិនគួរខ្ពើម ។បេ។ ពួកសត្វណា ក្នុងទិសធំ ក្នុងទិសតូចទាំងឡាយ ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលមានកិរិយានៅជាសុខ ក្នុងទិស ៤ ផងមិនមានសេចក្តីទើសទាក់ចិត្ត ។

(២៨៩) ពាក្យថា សន្តោសដោយបច្ច័យ តាមមានតាមបាន អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលសន្តោសដោយចីវរ តាមមានតាមបានផង ថ្លែងគុណសន្តោសដោយចីវរ តាមមានតាមបានផង មិនដល់នូវអនេសនៈ ដែលមិនសមគួរ ព្រោះហេតុតែចីវរផង មិនបានចីវរ ក៏មិនតក់ស្លុតផង បានចីវរហើយ ក៏មិនជាប់ចិត្ត មិនល្អក់ចិត្ត មិនងប់ចិត្ត ឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់

បរិភុញ្ជតិ តាយ ច(១) បន ឥតរីតរចីវរសន្តុដ្ឋិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ អយំ វុច្ចតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ពោរាណេ អគ្គញ្ញេ អរិយវំសេ ឋិតោ ។ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេន បិណ្ឌបាតេន ឥតរីតរបិណ្ឌបាតសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី ន ច បិណ្ឌបាតហេតុ អនេសនំ អប្បដិរូបំ អាបជ្ជតិ អលទ្ធា ច បិណ្ឌបាតំ ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច បិណ្ឌបាតំ អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈោបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ ភុញ្ជតិ តាយ ច បន ឥតរីតរបិណ្ឌបាតសន្តុដ្ឋិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ អយំ វុច្ចតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ពោរាណេ អគ្គញ្ញេ អរិយវំសេ ឋិតោ ។ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេន សេនាសនេន

១ ម. ឆ. សទ្ទោ នត្ថិ ។

ប្រើប្រាស់ផង មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្អាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះតែសេចក្តីសន្តោសដោយចីវរ តាមមានតាមបាននោះ ឯកជាព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធណា ក៏ដោយ មិនខ្ជិល ដឹងខ្លួន មានស្មារតីសិប់សួនក្នុងការសន្តោសដោយចីវរ តាមមានតាមបាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនេះ លោកពោលថា អ្នកឋិតនៅក្នុងអរិយវង្ស មានក្នុងកាលមុន ដែលពួកបណ្ឌិតត្រូវស្គាល់ថាប្រសើរ ។ ជាបុគ្គលសន្តោសដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបានផង ថ្លែងគុណសន្តោសដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបានផង មិនដល់នូវអនេសនៈ ដែលមិនសមគួរ ព្រោះហេតុតែបិណ្ឌបាតផង មិនបានបិណ្ឌបាតក៏មិនតក់ស្លុតផង បានបិណ្ឌបាតហើយក៏មិនជក់ចិត្ត មិនល្មក់ចិត្ត មិនជប់ចិត្ត ឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ ប្រើប្រាស់ផង មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្អាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះតែការសន្តោស ដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបាននោះ ឯកជាព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធណា ក៏ដោយ មិនខ្ជិល ដឹងខ្លួន មានស្មារតីសិប់សួន ក្នុងការសន្តោសដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនេះ លោកពោលថា អ្នកឋិតនៅក្នុងអរិយវង្ស មានក្នុងកាលមុន ដែលពួកបណ្ឌិតត្រូវស្គាល់ថាប្រសើរ ។ ជាបុគ្គលសន្តោសដោយសេនាសនៈ

ឥតរីតរសេនាសនសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី ន ច សេនាសនហេតុ អនេសនំ អប្បដិរូបំ អាបជ្ជតិ អលទ្ធា ច សេនាសនំ ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច សេនាសនំ អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈាបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ តាយ ច បន ឥតរីតរសេនាសនសន្តុដ្ឋិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ អយំ វុច្ចតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ពោរាណេ អគ្គញ្ញេ អរិយវំសេ ឋិតោ ។ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេន គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេន ឥតរីតរគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី ន ច គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារហេតុ អនេសនំ អប្បដិរូបំ អាបជ្ជតិ អលទ្ធា ច គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈាបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ

តាមមានតាមបានផង ថ្លែងគុណសេចក្តីសន្តោសដោយសេនាសនៈ តាមមានតាមបានផង មិនដល់នូវអនេសនៈ ដែលមិនសមគួរ ព្រោះហេតុតែសេនាសនៈផង មិនបានសេនាសនៈ ក៏មិនតក់ស្លុតផង បានសេនាសនៈហើយក៏មិនជក់ចិត្ត មិនល្បក់ចិត្ត មិនងប់ចិត្ត ឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ ប្រើប្រាស់ផង មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្អាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះតែការសេចក្តីសន្តោសដោយសេនាសនៈ តាមមានតាមបាននោះ ឆ្លៀតជា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធណា ក៏នៅ មិនខ្ជិល ដឹងខ្លួន មានស្មារតីស៊ប់ខ្លួន ក្នុងការសេចក្តីសន្តោសដោយសេនាសនៈ តាមមានតាមបាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនេះ លោកពោលថា អ្នកឋិតនៅក្នុងអរិយវង្ស មានក្នុងកាលមុន ដែលពួកបណ្ឌិតគួរស្គាល់ថាប្រសើរ ។ ជាបុគ្គលសន្តោសដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបានផង ថ្លែងគុណសេចក្តីសន្តោសដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបានផង មិនដល់នូវអនេសនៈ ដែលមិនសមគួរ ព្រោះហេតុតែគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ មិនបានគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ក៏មិនតក់ស្លុតផង បានគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារហើយ ក៏មិនជក់ចិត្ត មិនល្បក់ចិត្ត មិនងប់ចិត្ត ឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ ប្រើប្រាស់ផង

កាយ ០ បេ ឥតរីតរគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ-
សន្តុដ្ឋិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ ។ យោ ហិ
តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ
អយំ វុច្ចតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បោរាណេ អគ្គញ្ញេ
អរិយវំសេ ឋិតោតិ សន្តុស្សមានោ ឥតរីតរេន ។

(៦៦០) បរិស្សយានំ សហិតា អឆម្ភីតិ បរិស្ស-
យាតិ ទ្វេ បរិស្សយា បាកដបរិស្សយា ច បដិច្ឆន្ន-
បរិស្សយា ច ។

កតមេ បាកដបរិស្សយា ។ សីហា ព្យគ្ឃា
ទីបិ អច្ឆតរច្ឆា កោកា គោមហិសា ហត្ថី អហិ
វិច្ឆិកា សតបទី ចោរា វា អស្សុ មាណវា កតក-
ម្មា វា អកតកម្មា វា ចក្ខុរោគោ សោតរោគោ
ឃានរោគោ ជិវ្ហារោគោ កាយរោគោ សីសរោគោ
កណ្ណរោគោ មុខរោគោ ទន្តរោគោ កាសោ
សាសោ បិនាសោ ឌហោ ជរោ កុច្ឆិរោគោ មុច្ឆា
បក្ខន្ទិកា សូលា វិសូចិកា កុដ្ឋំ គណ្ឌោ
កិលាសោ សោសោ អបមារោ ទទ្ទុ កណ្ឌុ

មួយទៀត មិនលើកតម្កើងខ្លួន មិនបង្អាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះតែការសន្តោសដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបាននោះ ផង ថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធណា ក៏ដែរ មិនខ្ជិល ដឹងខ្លួន មានស្មារតីរបស់ខ្លួន ក្នុងការសន្តោសដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនេះ លោកពោលថា ឋិតនៅក្នុងអរិយវង្ស ក្នុងកាលមុន ដែលពួកបណ្ឌិតស្គាល់ថាប្រសើរ ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សន្តោសដោយបច្ច័យ តាមមានតាមបាន ។

(៦៦០) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តរាយទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត ត្រង់ពាក្យថា អន្តរាយ បានដល់អន្តរាយ ២ គឺអន្តរាយប្រាកដ ១ អន្តរាយកំបាំង ១ ។ អន្តរាយប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ ពួកសីហៈ ពួកខ្លាធំ ខ្លាដំបង ពួកខ្លាឃ្មុំ ចចកខ្លាខេន ពួកឆ្កែព្រៃ ពួកគោនិងក្របី ពួកដំរី ពស់ ខ្ទួយ ក្អែប ឬពួកមាណព ជាចោរ ធ្វើកម្មហើយ ឬមិនទាន់ធ្វើកម្មហើយ ឬរោគក្នុងភ្នែក រោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគកាយ រោគក្បាល រោគស្លឹកត្រចៀក រោគមាត់ រោគធ្មេញ ក្អក ហឺត រោគខាងក្រៅច្រមុះ រោគក្តៅ រោគគ្រាំគ្រា រោគពោះ វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត រាគរូស ឃ្លង់ បូស ស្រែង របេង ឆ្កួតជ្រូក ដំបៅពីស រមាស់

កច្ឆុ រខសា វិតច្ឆិកា លោហិតំ បិត្តំ មធុមេហោ អំសា បិឡកា ភគន្ទលា បិត្តសមុដ្ឋានា អាពាធា សេម្ហសមុដ្ឋានា អាពាធា វាតសមុដ្ឋានា អាពាធា សន្និបាតិកា អាពាធា ឧតុបរិណាមជា អាពាធា វិសមបរិហារជា អាពាធា ឱបក្កមិកា អាពាធា កម្មវិបាកជា អាពាធា សីតំ ឧណ្ហំ ជិឃច្ឆា បិបាសា ឧច្ចារោ បស្សាវោ ឌំសមកសវាតាតបសរីសបសម្ផស្សា ឥតិ វា ឥមេ វុច្ចន្តិ បាកដបរិស្សយា ។

កតមេ បដិច្ឆន្នបរិស្សយា ។ កាយទុច្ចរិតំ វចីទុច្ចរិតំ មនោទុច្ចរិតំ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ព្យាបាទនីវរណំ ថីនមិទ្ធនីវរណំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណំ វិចិកិច្ឆានីវរណំ រាគោ ទោសោ មោហោ កោធោ ឧបនាហោ មក្ខោ បឡាសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ថម្ភោ សារម្ភោ មានោ អតិមានោ មទោ បមាទោ សព្វេ កិលេសា សព្វេ ទុច្ចរិតា សព្វេ ទរថា សព្វេ បរិឡាហា សព្វេ សន្តាបា សព្វាកុសលាភិសង្ខារា ឥមេ វុច្ចន្តិ បដិច្ឆន្នបរិស្សយា ។

គម កេតក្លាយអំពីក្រមក ឃ្មុំផែក ឈាម ប្រមាត់ ទឹកមូត្រផ្អែម បូសដូន ដុះ រោគកៃ បូសដូនធ្លាក ពួកអាពាធកើតអំពីប្រមាត់ ពួកអាពាធកើតអំពីស្លេស្ម ពួកអាពាធកើតអំពីខ្យល់ ពួកអាពាធកើតអំពីប្រជុំនៃប្រមាត់ស្លេស្មនិងខ្យល់ ពួកអាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ ពួកអាពាធកើតអំពីការប្រើឥរិយាបថមិនស្មើ ពួកអាពាធកើតអំពីព្យាយាម (មានការសំឡាប់ចាប់ចងជាដើម) ពួកអាពាធកើតអំពីវិបាករបស់កម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ឧច្ចារៈ បស្សាវៈ ពួកសម្ផ័ស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងសត្វល្មូន ទាំងនេះ លោកហៅថា អន្តរាយប្រាកដ ។

អន្តរាយកំបាំង តើដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វចីទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត កាមច្ឆន្ទនីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ ថីនមិទ្ធនីវរណៈ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណៈ វិចិកិច្ឆានីវរណៈ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ កោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ ពួកកិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ទាំងនេះ លោកហៅថា អន្តរាយកំបាំង ។

បរិស្សយាតិ កេនដ្ឋេន បរិស្សយា ។ បរិសហន្តីតិ បរិស្សយា ។ បរិហានាយ សំវត្តន្តីតិ បរិស្សយា ។ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

កថំ បរិសហន្តីតិ បរិស្សយា ។ តេ បរិស្សយា តំ បុគ្គលំ សហន្តិ បរិសហន្តិ អភិភវន្តិ អជ្ឈោត្ថរន្តិ បរិយាទិយន្តិ មទ្ទន្តិ ឯវំ បរិសហន្តីតិ បរិស្សយា ។

កថំ បរិហានាយ សំវត្តន្តីតិ បរិស្សយា ។ តេ បរិស្សយា កុសលានំ ធម្មានំ អន្តរាយាយ បរិហានាយ សំវត្តន្តិ ។ កតមេសំ កុសលានំ ធម្មានំ ។ សម្មាបដិបទាយ អនុលោមបដិបទាយ អបច្ចនីកបដិបទាយ អន្វត្ថបដិបទាយ ធម្មានុធម្មបដិបទាយ សីលេសុ បរិបូរការិតាយ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតាយ ភោជនេ មត្តញ្ញុតាយ ជាគរិយានុយោគស្ស សតិសម្បជញ្ញស្ស ចតុន្នំ សតិបដ្ឋានានំ ភាវនានុយោគស្ស ចតុន្នំ សម្មប្បធានានំ ចតុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ

សំនួរត្រង់ពាក្យថា ពួកអន្តរាយ ចុះអន្តរាយ តើដោយសេចក្តីដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុបង្រ្កិប ។ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ ។ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ ។

ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុបង្រ្កិប តើដូចម្តេច ។ ពួកអន្តរាយនោះ សង្រ្កិប បង្រ្កិប គ្របសង្កត់ រួបរឹត សង្កត់សង្កិន បៀតបៀននូវបុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុបង្រ្កិប យ៉ាងនេះឯង ។

ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ តើដូចម្តេច ។ ពួកអន្តរាយនោះ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីអន្តរាយ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ នូវពួកធម៌ជាកុសល ។ ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេចខ្លះ ។ សម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនីកប្បដិបទា អន្វត្ថប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា ការធ្វើឲ្យពេញលេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗនូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក សតិនិងសម្បជញ្ញៈ ការប្រកបរឿយៗ នូវការចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ៤ ការប្រកបរឿយៗ នូវកិរិយាចំរើនសម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤

បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្នំ ពលានំ សត្តន្នំ ពោជ្ឈង្គានំ អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស ភាវនានុយោគស្ស ឥមេសំ កុសលានំ ធម្មានំ អន្តរាយាយ បរិហានាយ សំវត្តន្តិ ឯវំ បរិហានាយ សំវត្តន្តីតិ បរិស្សយា ។

កថំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។ តត្ថាសយា បាបកា អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ អត្តភាវសន្និស្សយា ។ យថា ពិលេ ពិលាសយា បាណា សយន្តិ ទកេ ទកាសយា បាណា សយន្តិ វនេ វនាសយា បាណា សយន្តិ រុក្ខេ រុក្ខាសយា បាណា សយន្តិ ឯវមេវ តត្ថាសយា បាបកា អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ អត្តភាវសន្និស្សយា ឯវម្បិ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ពួកអន្តរាយនោះ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្ដីអន្តរាយ ដើម្បីសេចក្ដីសាបសូន្យ នូវពួកធម៌ជាកុសលទាំងនេះ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្ដីសាបសូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។

ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ តើដូចម្ដេច ។ ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់ទាំងឡាយ អាស្រ័យព្រមនូវអត្តភាព រមែងកើតក្នុងអត្តភាពនោះ ។ ពួកពិលាសយសត្វ (សត្វនៅក្នុងរូង) តែងដេកក្នុងរូង ពួកទកាសយសត្វ (សត្វនៅក្នុងទឹក) តែងដេកក្នុងទឹក ពួកវនាសយសត្វ (សត្វនៅក្នុងព្រៃ) តែងដេកក្នុងព្រៃ ពួករុក្ខាសយសត្វ (សត្វនៅលើឈើ) តែងដេកលើឈើ យ៉ាងណា ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់ទាំងឡាយ អាស្រ័យព្រមនូវអត្តភាព រមែងកើតក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនោះដែរ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

វុត្តំ ហេតំ(១) ភគវតា សន្តេវាសិកោ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សាចរិយកោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហរតិ កតមោ ច ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សន្តេវាសិកោ សាចរិយកោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហរតិ ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុនោ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ឧប្បជ្ជន្តិ យេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សរសង្កប្បា សញ្ញោជនិយា ត្យាស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្តស្ស វសន្តិ(២) បាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សន្តេវាសិកោតិ វុច្ចតិ តេ នំ សមុទាចរន្តិ បាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សាចរិយកោតិ វុច្ចតិ បុនចបរំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុនោ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ឧប្បជ្ជន្តិ យេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សរសង្កប្បា សញ្ញោជនិយា ត្យាស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្តស្ស វសន្តិ បាបកា អកុសលា ធម្មាតិ

១ ឱ. វុត្តញ្ហេតំ ។ ២ ឱ. អន្តាយ វសន្តិ ។

សមដូចព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមដោយសិស្ស អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខមិនសប្បាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមដោយសិស្ស អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខមិនសប្បាយ តើដូចម្ដេច ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់ណា គឺសេចក្ដីត្រិះរិះដែលកើតដោយអំណាច នៃការស្ទុះទៅ (ក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេងៗ) ជាគ្រឿងទំនុកបម្រុងដល់សំយោជនៈ របស់ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កើតឡើងព្រោះឃើញរូបដោយចក្ខុ ពួកធម៌ជាអកុសលដ៏អាក្រក់នោះ នៅខាងក្នុងសន្ដាននៃភិក្ខុនោះ ជាប់ជិតប្រកិតតាមភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុនោះ គេតែងហៅថា អ្នកនៅរួមដោយសិស្ស ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់នោះ រមែងប្រើភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុនោះ គេតែងហៅថា អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់ណា គឺសេចក្ដីត្រិះរិះដែលកើតដោយអំណាច នៃការស្ទុះទៅ ជាគ្រឿងទំនុកបម្រុងដល់សំយោជនៈ របស់ភិក្ខុ កើតឡើង ព្រោះឮសំឡេងដោយត្រចៀក ធុំក្លិនដោយច្រមុះ ក្រេបភ្លក់រសដោយអណ្ដាត ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់នោះ នៅខាងក្នុងសន្ដាននៃភិក្ខុនោះ ជាប់ជិតប្រកិតតាមភិក្ខុនោះ

តស្មា សាន្តេវាសិកោតិ វុច្ចតិ តេ នំ សមុទាចរន្តិ បាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សាចរិយកោតិ វុច្ចតិ ឯវំ ខោ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សាន្តេវាសិកោ សាចរិយោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហរតីតិ ។ ឯវម្បិ ឥត្រា-សយាតិ បរិសុទ្ធយោ ។

វុត្តំ ហេតំ ភគវតា តយោមេ ភិក្ខវេ អន្តរាមលា អន្តរាអមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវធកា អន្តរាបច្ចត្ថិកា កតមេ តយោ លោភោ ភិក្ខវេ អន្តរាមលំ អន្តរាអមិត្តោ អន្តរាសបត្តោ អន្តរាវធកោ អន្តរាបច្ចត្ថិកោ ទោសោ ភិក្ខវេ ។ បេ ។ មោហោ ភិក្ខវេ អន្តរាមលំ អន្តរាអមិត្តោ អន្តរាសបត្តោ អន្តរាវធកោ អន្តរាបច្ចត្ថិកោ ឥមេ ខោ ភិក្ខវេ តយោ អន្តរាមលា អន្តរាអមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវធកា អន្តរាបច្ចត្ថិកាតិ ។

ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុនោះ គេតែងហៅថា អ្នកនៅរួមដោយសិស្ស ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់នោះ តែងប្រើភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុនោះ គេតែងហៅថា អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមដោយសិស្ស អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ តែងនៅជាទុក្ខមិនសប្បាយ យ៉ាងនេះឯង ។ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យគន្ធសារៈនោះ យ៉ាងនេះមាន ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អកុសលធម៌ ៣ នេះ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្រខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង អកុសលធម៌៣ តើដូចម្តេចខ្លះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ លោភៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្រខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទោសៈ ។ បេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មោហៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្រខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អកុសលធម៌ ៣ នេះឯង ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្រខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ។

អនត្ថជននោ លោភោ លោភោ ចិត្តប្បកោបនោ
ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវពុជ្ឈតិ
លុទ្ធោ អត្ថំ ន ជានាតិ លុទ្ធោ ធម្មំ ន បស្សតិ
អន្ធតមំ តទា ហោតិ យំ លោភោ សហតេ នរំ
អនត្ថជននោ ទោសោ ទោសោ ចិត្តប្បកោបនោ
ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវពុជ្ឈតិ
ទុដ្ឋោ អត្ថំ ន ជានាតិ ទុដ្ឋោ ធម្មំ ន បស្សតិ
អន្ធតមំ តទា ហោតិ យំ ទោសោ សហតេ នរំ
អនត្ថជននោ មោហោ មោហោ ចិត្តប្បកោបនោ
ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវពុជ្ឈតិ
មូឡ្ហោ អត្ថំ ន ជានាតិ មូឡ្ហោ ធម្មំ ន បស្សតិ
អន្ធតមំ តទា ហោតិ យំ មោហោ សហតេ នរន្តិ ។

ឯវម្បិ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

លោភៈ ឲ្យកើតវិនាស លោភៈឲ្យចិត្តកំរើក ភ័យ
កើតខាងក្នុង អ្នកផងមិនយល់ភ័យនោះ ជនលោភ
មិនស្គាល់អត្ថ ជនលោភមិនឃើញធម៌ សេចក្ដីងងឹត
ឈឹង កើតមានក្នុងកាលដែលលោភៈគ្របសង្កត់នរៈ
នោះ ទោសៈឲ្យកើតវិនាស ទោសៈឲ្យចិត្តកំរើក ភ័យ
កើតខាងក្នុង អ្នកផងមិនយល់ភ័យនោះ ជនប្រទុស្ត
មិនស្គាល់អត្ថ ជនប្រទុស្តមិនឃើញធម៌ សេចក្ដីងងឹត
ឈឹង កើតមានក្នុងកាលដែលទោសៈគ្របសង្កត់នរៈ
នោះ មោហៈឲ្យកើតវិនាស មោហៈឲ្យចិត្តកំរើក ភ័យ
កើតខាងក្នុង អ្នកផងមិនយល់ភ័យនោះ ជនវង្វេងមិន
ស្គាល់អត្ថ ជនវង្វេងមិនឃើញធម៌ សេចក្ដីងងឹតឈឹង
កើតមាន ក្នុងកាលដែលមោហៈគ្របសង្កត់នរៈនោះ ។

ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

វុត្តំ ហេតំ ភគវតា តយោ មេ មហារាជ បរិស្សយធម្មា អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ កតមេ តយោ លោភោ ខោ មហារាជ បរិស្សយធម្មោ អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ ទោសោ ខោ មហារាជ ។បេ។ មោហោ ខោ មហារាជ បរិស្សយធម្មោ អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ ឥមេ ខោ មហារាជ តយោ បរិស្សយធម្មា អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយាតិ ។

លោភោ ទោសោ ច មោហោ ច
បុរិសំ បាបចេតសំ
ហឹសន្តិ អត្តសម្ភូតា
តចសារំវ សម្ផលំ ។

ឯវម្បិ តត្រាសយន្តិ បរិស្សយា ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា បពិត្រមហារាជ អកុសលធម៌ ៣ ជាធម៌អន្តរាយ កាលកើតខាងក្នុង កើតឡើងដើម្បីមិនជាគុណ ដើម្បីការលំបាក ដើម្បីការនៅមិនស្រួល អកុសលធម៌ ៣ តើដូចម្តេចខ្លះ បពិត្រមហារាជ លោភៈ ជាធម៌អន្តរាយ កាលកើតខាងក្នុង កើតឡើងដើម្បីមិនជាគុណ ដើម្បីការលំបាក ដើម្បីការនៅមិនស្រួល បពិត្រមហារាជ ទោសៈ ។បេ។ បពិត្រមហារាជ មោហៈ ជាធម៌អន្តរាយ កាលកើតខាងក្នុង កើតឡើងដើម្បីមិនជាគុណ ដើម្បីការលំបាក ដើម្បីការនៅមិនស្រួល បពិត្រមហារាជ អកុសលធម៌ ៣ នេះឯង ជាធម៌អន្តរាយ កាលកើតខាងក្នុង កើតឡើងដើម្បីមិនជាគុណ ដើម្បីការលំបាក ដើម្បីការនៅមិនស្រួល ។

លោភៈ ទោសៈ និងមោហៈ កើតក្នុងខ្លួន រមែង
សម្លាប់បុរស ដែលមានចិត្តបាប ដូចផ្លែឫស្សី
ដែលសម្លាប់ដើមរបស់ខ្លួន ។

ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

វុត្តំ ហេតំ ភគវតា

រាគោ ទោសោ ច មោហោ ច ឥតោនិទានា
អរតី រតី លោមហំសោ ឥតោជា
ឥតោ សមុដ្ឋាយ មនោវិតក្កា
កុមារកា ធង្កមិវោស្សជ្ជន្តិ ។

ឯវម្បិ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

បរិស្សយានំ សហិតាតិ បរិស្សយេ សហិតា អភិភវិតា(១) អជ្ឈោត្ថរិតា មទ្ទកា ឃាតកាតិ បរិស្សយានំ សហិតា ។ អឆម្ភីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោ វិហរតីតិ បរិស្សយានំ សហិតា អឆម្ភី ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ ឯកោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

១ ម. សាហិតា ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ព្រះគាថានេះថា

រាគៈ ទោសៈ និងមោហៈ មានអត្តភាពនេះជាហេតុ
សេចក្តីមិនត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរ និងសេចក្តីព្រឺព្រួចរោម កើតហើយអំពីអត្តភាពនេះ សេចក្តីត្រិះរិះ
គឺចិត្តទាំងឡាយ តាំងឡើងអំពីអត្តភាពនេះ ហើយ
រំលែងចិត្ត ដូចជាក្មេងៗរំលែងក្អែក ។

ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

ពាក្យថា ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តរាយទាំងឡាយ គឺ ជាអ្នកអត់ធ្មត់ មិនជក់ចិត្ត រួបរឹត បៀតបៀន ខ្ទេចខ្ទីអន្តរាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកអត់ធ្មត់ចំពោះអន្តរាយទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនខ្លាច មិនតក់ស្លុត មិនខ្លាំង មិនរត់ លះបង់សេចក្តីខ្លាច និងសេចក្តីញាប់ញ័រហើយ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រឺព្រួចរោម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តរាយទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ចាតុទ្ទិសោ អប្បដិឃោ ច ហោតិ
សន្តុស្សមានោ ឥតរីតរេន
បរិស្សយានំ សហិតា អឆម្ភី
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៦៦១) ទុក្ករា បព្វជិតាបិ ឯកេ
អថោ គហដ្ឋា ឃរមាវសន្តា
អប្បោស្សុក្កោ បរបុត្តេសុ ហុត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៦៦២) ទុក្ករា បព្វជិតាបិ ឯកេតិ សន្តេកច្ចេ បព្វជិតា និស្សយេបិ និយ្យមានេ ឧទ្ទេសេបិ និយ្យមានេ បរិបុច្ឆាយបិ និយ្យមានាយ ចីវរេបិ និយ្យមានេ បត្តេបិ និយ្យមានេ លោហថាលកេបិ និយ្យមានេ ធម្មករកេបិ និយ្យមានេ បរិស្សាវនេបិ និយ្យមានេ ថវិកាយបិ និយ្យមានាយ ឧបាហនេបិ និយ្យមានេ កាយពន្ធនេបិ និយ្យមានេ ន សុណន្តិ ន សោតំ ឱទហន្តិ ន អញ្ញាចិត្តំ ឧបដ្ឋបេន្តិ អនស្សវា អវចនករា បដិលោមវុត្តិនោ អញ្ញេនេវ មុខំ ករោន្តិ ទុក្ករា បព្វជិតាបិ ឯកេ ។

បុគ្គលមានគតិយ៉ាងនេះ ជាសុខ ក្នុងទិស ៤ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីទាស់ទែងចិត្ត សន្តោសដោយបច្ច័យ តាមមានតាមបាន ជាអ្នកអត់ធន់ ចំពោះអន្តរាយទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៦៦១) ពួកបព្វជិតខ្លះ និងពួកគ្រហស្ថ ដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ គេសង្គ្រោះបានដោយកម្រ បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងពួកបុត្តនៃអ្នកដទៃទេ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៦៦២) ពាក្យថា ពួកបព្វជិតខ្លះ គេសង្គ្រោះបានដោយកម្រ អធិប្បាយថា ពួកបព្វជិតខ្លះ ក្នុងលោកនេះ កាលបើគេឲ្យនិស្ស័យក្តី ឲ្យឧទ្ទេសក្តី ឲ្យបរិបុច្ឆាក្តី ឲ្យចីវរក្តី ឲ្យបាត្រក្តី ឲ្យផើងលោហៈក្តី ឲ្យធម្មករកក្តី ឲ្យតម្រងទឹកក្តី ឲ្យក្លូនសោក្តី ឲ្យស្បែកជើងក្តី ឲ្យវត្ថពន្ធចង្កេះក្តី រមែងមិនស្តាប់ មិនផ្ទៀងត្រចៀក មិនតាំងចិត្តចង់ដឹង ជាអ្នកមិនព្រមស្តាប់ មិនធ្វើតាមពាក្យ ប្រព្រឹត្តច្រាស បែរមុខទៅកាន់ទីដទៃ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកបព្វជិតខ្លះ គេសង្គ្រោះបានដោយកម្រ ។

(៦៦៣) អថោ គហដ្ឋា ឃរមាវសន្តាតិ ឯ-កច្ចេ គហដ្ឋាបិ ហត្ថិម្បិ ទិយ្យមានេ រថម្បិ ខេត្តម្បិ វត្ថុម្បិ ហិរញ្ញម្បិ សុវណ្ណម្បិ ទិយ្យមានេ គាមម្បិ និគមម្បិ ជនបទម្បិ ទិយ្យមានេ ន សុណន្តិ ន សោតំ ឱទហន្តិ ន អញ្ញា ចិត្តំ ឧបដ្ឋបេន្តិ អនស្សវា អវចនករា បដិលោមវុត្តិនោ អញ្ញេនេវ មុខំ ករោន្តីតិ អថោ គហដ្ឋា ឃរមាវសន្តា ។

(៦៦៤) អប្បោស្សុក្កោ បរបុត្តេសុ ហុត្វាតិ អត្តានំ ឋបេត្វា សព្វេ ឥមស្មឹ អត្ថេ បុត្តា ។ អប្បោស្សុក្កោ បរបុត្តេសុ ហុត្វាតិ អប្បោស្សុក្កោ ហុត្វា អព្យាវដោ ហុត្វា អនបេក្ខោ ហុត្វាតិ អប្បោស្សុក្កោ បរបុត្តេសុ ហុត្វា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ទុស្សង្គហា បព្វជិតាបិ ឯកេ
អថោ គហដ្ឋា ឃរមាវសន្តា
អប្បោស្សុក្កោ បរបុត្តេសុ ហុត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៦៦៣) ពាក្យថា ពួកគ្រហស្ថ ដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះខ្លះ គឺ ពួកគ្រហស្ថខ្លះ ក្នុងលោកនេះ កាលបើគេឲ្យដំរីក្ដី ឲ្យរថក្ដី ស្រែក្ដី វត្ថុក្ដី ប្រាក់ក្ដី មាសក្ដី ឲ្យស្រុកក្ដី ក្រុងក្ដី ខេត្តក្ដី តែងមិនស្ដាប់ មិនផ្ទៀងត្រចៀក មិនតាំងចិត្តចងចាំ ជាអ្នកមិនព្រមស្ដាប់ មិនធ្វើតាមពាក្យ ប្រព្រឹត្តច្រាស បែរមុខទៅកាន់ទីដទៃ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកគ្រហស្ថដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះខ្លះ ។

(៦៦៤) ពាក្យថា បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយក្នុងពួកបុត្រនៃអ្នកដទៃ គឺ បុគ្គលទាំងអស់ លើកលែងតែខ្លួនចេញ លោកពោលក្នុងអត្ថនេះ ។ ពាក្យថា បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងពួកបុត្រនៃអ្នកដទៃ បានសេចក្ដីថា បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ជាអ្នកមិនព្រងើយ ជាអ្នកមិនការពារអាល័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងពួកបុត្រនៃអ្នកដទៃ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ពួកបព្វជិតខ្លះ និងពួកគ្រហស្ថ ដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ
ខ្លះ គេសង្គ្រោះបានដោយកម្រ បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់
ខ្វាយ ក្នុងពួកបុត្រនៃអ្នកដទៃទេ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង
ដូចកុយរមាស ។

[២៦៨] ឱរោបយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានិ
សញ្ឆិន្នបត្តោ យថា កោវិឡារោ
ឆេត្វាន វីរោ(១) គិហិពន្ធនានិ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២៦៩) ឱរោបយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានីតិ គិហិព្យញ្ជនានិ វុច្ចន្តិ កេសា ច មស្សុ ច មាលា ច គន្ធំ ច វិលេបនំ ច អាភរណំ ច បិឡន្ធនំ ច វត្ថញ្ច បារុបនញ្ច វេឋនញ្ច ឧច្ឆាទនញ្ច បរិមទ្ទនញ្ច ន្ហាបនំ សម្ពាហនំ អាទាសំ អញ្ជនំ មាលាវិលេបនំ មុខចុណ្ណកំ មុខលេបំ ហត្ថពន្ធំ សិខាពន្ធំ ទណ្ឌំ នាឡិកំ ខគ្គំ ឆត្តំ ឧបាហនា ឧណ្ហីសំ មណឹ វាលវីជនឹ ឱទាតានិ វត្ថានិ ទីឃរស្សានិ(២) ឥតិ វា ។ ឱរោបយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានីតិ ឱរោបេត្វា និក្ខិបិត្វា បដិប្បស្សម្ភយិត្វាតិ ឱរោបយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានិ ។

១ ម. ធីរោ ។ ២ ម. ទីឃទសានិ ។

[២៦៨] វីរបុរស លះបង់វត្ថុទាំងឡាយជាគ្រឿងប្រាកដ
របស់គ្រហស្ថ កាត់ចំណង របស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ
ដូចរលួសផ្ទុំ ដែលជម្រុះស្លឹក គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់
ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៦៩) ពាក្យថា លះបង់វត្ថុទាំងឡាយជាគ្រឿងប្រាកដ របស់គ្រហស្ថ សេចក្តីថា សក់ ពុកមាត់ពុកចង្កា កម្រងផ្កា គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប គ្រឿងអាភរណៈ គ្រឿងប្រដាប់ សំពត់ គ្រឿងដណ្តប់ ឈ្នួតក្បាល គ្រឿងដុសខាត់ ការកកិតខ្លួន ការងូត ការគក់ច្របាច់ កញ្ចក់ ប្រដាប់សម្រាប់បន្តក់ កម្រងផ្កា នឹងគ្រឿងលាប ស្រឡាប គ្រឿងលំអិតសម្រាប់ប្រស់មុខ គ្រឿងសម្រាប់លុបលាបមុខ គ្រឿងចងដៃ គ្រឿងចងជុក ដំបង បំពង់ថ្នាំ ព្រះខ័ន ឆ័ត្រ ស្បែកជើង ក្បាំងមុខ ស្មៀតសក់ កែវ សំពត់សវែងទីន្ទី លោកហៅថា វត្ថុជាគ្រឿងប្រាកដ របស់គ្រហស្ថ ។ ពាក្យថា លះបង់វត្ថុទាំងឡាយ ជាគ្រឿងប្រាកដរបស់គ្រហស្ថ គឺ ទំលាក់ចោល ដាក់ចោល ជម្រះចោល ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់វត្ថុទាំងឡាយ ជាគ្រឿងប្រាកដរបស់គ្រហស្ថ ។

[២២៧] សញ្ឆិន្នបត្តោ យថា កោវិឡារោតិ យ-ថា កោវិឡារស្ស បត្តានិ សីនានិ ឆិន្នានិ បតិតា-និ ឯវមេវ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស គិហិព្យញ្ជនា-និ ឆិន្នានិ បតិតានីតិ សញ្ឆិន្នបត្តោ យថា កោវិ-ឡារោ ។

[២២៨] ឆេត្វាន វីរោ គិហិពន្ធនានីតិ វីរិយវាតិ វីរោ ។ បហូតិ វីរោ ។ វិសវីតិ វីរោ ។ អលមត្តោ-តិ វីរោ ។ សូរោតិ វីរោ ។ វិក្កន្តោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវោ វិគតលោ-មហំសោតិ វីរោ ។

អារតោ វិរតោ សព្វបាបកេហិ
និរយទុក្ខមតិច្ច វីរិយវា សោ
សោ វីរិយវា បធានវា
ធីរោ តាទិ វុច្ចតេ តថត្តា ។

(២២៧) ពាក្យថា ដូចរលួសផ្ទុំ ដែលជម្រុះស្លឹក សេចក្តីថា ស្លឹកទាំងឡាយ របស់រលួសផ្ទុំ ដែលរបេះ រលំ ជ្រុះ យ៉ាងណា ភេទទាំងឡាយ ជាគ្រឿងប្រាកដរបស់គ្រហស្ថ នៃព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ក៏ដាច់ជ្រុះ យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចរលួសផ្ទុំ ដែលជម្រុះស្លឹក ។

(២២៨) ពាក្យថា វីរបុរស កាត់ចំណងរបស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ អធិប្បាយថា ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុមានសេចក្តីព្យាយាម ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុជាអ្នកអាច ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុញុំាងសេចក្តីព្យាយាមឱ្យកើត ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុមានចិត្តអង់អាច ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុជាអ្នកហ៊ាន ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុជាអ្នកមោះមុត មិនខ្លាច មិនរន្ធត់ មិនស្រឡាំងកាំង មិនរត់ លះបង់សេចក្តីខ្លាចនិងសេចក្តីញាប់ញ័របាត់ហើយ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រឺរោម ។

ព្រះទីណាស្រេច វៀរចាកបាបទាំងពួង ក្នុងលោក
នេះផង មានការព្យាយាមជាប់ហើយ កន្លងទុក្ខក្នុងនរក
លោកមានព្យាយាម មានសេចក្តីប្រឹងប្រែង ជាអ្នកខំនឹង
ធីរ មានសភាពដូច្នោះ ទើបលោកហៅថា វីរបុរស ។

គិហិពន្ធនានិ វុច្ចន្តិ ? បុត្តា ច ទាសីទាសា ច អ-ជេឡកា ច កុក្កុដសូករា ច ហត្ថិគវស្សវឡវា ច ខេត្តញ្ច វត្ថុ ច ហិរញ្ញញ្ច សុវណ្ណញ្ច គាមនិ-គមរាជធានិយោ ច រដ្ឋញ្ច ជនបទោ ច កោសោ ច កោដ្ឋាគារញ្ច យង្កិញ្ចិ រជនីយវត្ថុ ។ ឆេត្វាន វីរោ គិហិពន្ធនានីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ វីរោ គិហិពន្ធនានិ ឆិន្ទិត្វា សមុច្ឆិន្ទិត្វា ជហិត្វា វិនោទេ-ត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវំគមេត្វាតិ ឆេត្វាន វីរោ គិហិពន្ធនានិ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ឱហារយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានិ
សញ្ឆិន្នបត្តោ យថា កោវិឡារោ
ឆេត្វាន វីរោ គិហិពន្ធនានិ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

ពួកកូន ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោល សេះញី ស្រែ ចម្ការ ប្រាក់ មាស ស្រុក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ បន្ទាយ ឃ្លាំង និងវត្ថុជាទីត្រេកត្រអាល ណាមួយ លោកហៅថា ចំណងរបស់គ្រហស្ថ ។ ពាក្យថា វីរបុរស កាត់ចំណង របស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ នោះ ជាវីរបុរស កាត់ ក្រវែល លះ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស នូវចំណងរបស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ ធ្វើឲ្យដល់នូវកិរិយាលែងកើត ហេតុ នោះ (លោកពោលថា) វីរបុរស កាត់ចំណងរបស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ នោះពោលថា

វីរបុរស លះបង់ភេទទាំងឡាយ ជាគ្រឿងប្រាកដ
របស់គ្រហស្ថ កាត់ចំណងរបស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ
ដូចល្ហុសផ្ទុំ ដែលជម្រុះស្លឹក គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់
ឯង ដូចកុយរមាស ។

[២៦៩] សចេ លភេថ និបកំ សហាយំ
សទ្ធិំចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ
អភិភុយ្យ សព្វានិ បរិស្សយានិ
ចរេយ្យ តេនត្តមនោ សតិមា ។

[២៧០] សចេ លភេថ និបកំ សហាយន្តិ សចេ និបកំ បណ្ឌិតំ បញ្ញវន្តំ ពុទ្ធិមន្តំ ញាណឹ វិភាវឹ មេធាវឹ សហាយំ លភេយ្យ បដិលភេយ្យ អធិគច្ឆេយ្យ វិន្ទេយ្យាតិ សចេ លភេថ និបកំ សហាយំ ។

[២៧១] សទ្ធិំចរំ សាធុវិហារិ ធីរន្តិ សទ្ធិំចរន្តិ ឯកតោ ចរំ ។ សាធុវិហារិន្តិ បឋមេនបិ ឈានេន សាធុវិហារឹ ទុតិយេនបិ ឈានេន តតិយេនបិ ឈានេន ចតុត្ថេនបិ ឈានេន សាធុវិហារឹ មេត្តាយបិ ចេតោវិមុត្តិយា សាធុវិហារឹ ករុណាយបិ មុទិតាយបិ ឧបេក្ខាយបិ ចេតោវិមុត្តិយា សាធុវិហារឹ

(២៦៩) បើបុគ្គល បានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ
ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ
អាចគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងពួងបាន គប្បីមានស្មារតី
មានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តនៅជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ ។

[២៧០] ពាក្យថា បើបុគ្គលបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ គឺ បើបុគ្គលគប្បីបាន គប្បីចួប គប្បីប្រទះ គប្បីតើមពរ នូវសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញាវន្ត មានសេចក្តីចេះ មានសេចក្តីដឹង មានសេចក្តីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើ បុគ្គលបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញា ។

[២៧១] អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា គឺ ប្រព្រឹត្តក្នុងមុខការ ជាមួយគ្នា ។ ពាក្យថា មានការនៅប្រពៃ គឺ មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយបឋមជ្ឈានក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយទុតិយជ្ឈានក៏បាន ដោយតតិយជ្ឈានក៏បាន ដោយចតុត្ថជ្ឈានក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយចេតោវិមុត្តិគឺមេត្តាក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃដោយចេតោវិមុត្តិ គឺករុណាក៏បាន មុទិតាក៏បាន ឧបេក្ខាក៏បាន មានការ

អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិយាបិ សាធុវិហារី វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិយាបិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិយាបិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយាបិ សាធុវិហារី និរោធសមាបត្តិយាបិ សាធុវិហារី ផលសមាបត្តិយាបិ សាធុវិហារី ។ ធីរន្តិ ធីរំ បណ្ឌិតំ បញ្ញវន្តំ ពុទ្ធិមន្តំ ញាណឹ វិភាវឹ មេធាវិន្តិ សទ្ធិចរំ សាធុវិហារិំ ធីរំ ។

[២៧២] អភិភុយ្យ សព្វានិ បរិស្សយានីតិ បរិស្សយាតិ ទ្វេ បរិស្សយា បាកដបរិស្សយា ច បដិច្ឆន្នបរិស្សយា ច ។បេ។ ឯវំ វុត្តំ បាកដបរិស្សយា ។បេ។ ឯវំ វុត្តំ បដិច្ឆន្នបរិស្សយា ។ អភិភុយ្យ សព្វានិ បរិស្សយានីតិ សព្វានិ បរិស្សយានិ អភិភុយ្យ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា អភិភុយ្យ សព្វានិ បរិស្សយានិ ។

នៅដ៏ប្រពៃ ដោយអាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិក៏បាន ដោយអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិក៏បាន ដោយនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយនិរោធសមាបត្តិក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយផលសមាបត្តិក៏បាន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាជ្ញ គឺជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញាវន្ត មានសេចក្តីរិះ មានសេចក្តីដឹង មានសេចក្តីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ។

(២៧២) អធិប្បាយពាក្យថា គ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា អន្តរាយ បានដល់ អន្តរាយ ២ គឺ អន្តរាយប្រាកដ ១ អន្តរាយកំបាំង ១ ។បេ។ ទាំងនេះ ហៅថា អន្តរាយប្រាកដ ។បេ។ ទាំងនេះហៅថា អន្តរាយកំបាំង ។ ពាក្យថា គ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងពួង បានសេចក្តីថា គ្រប គ្របសង្កត់ បង្ក្រាប រួបរឹត ខ្ទប់ក្តកអន្តរាយទាំងពួង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងពួង ។

(៦៧៣) ចរេយ្យ តេនត្តមនោ សតិមាតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តេន និបកេន បណ្ឌិតេន បញ្ញវន្តេន ពុទ្ធិមន្តេន ញាណិនា វិភាវិនា មេធាវិនា សហាយេន សទ្ធិំ អត្តមនោ តុដ្ឋមនោ ហដ្ឋមនោ បហដ្ឋមនោ ឧទគ្គមនោ មុទិតមនោ ចរេយ្យ វិហរេយ្យ(១) ឥរិយេយ្យ វត្តេយ្យ បាលេយ្យ យបេយ្យ យាបេយ្យាតិ ចរេយ្យ តេនត្តមនោ ។ សតិមាតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សតិមា ហោតិ បរមេន សតិនេបក្កេន សមន្នាគតោ ចិរកតំបិ ចិរភាសិតំបិ សរិតា អនុស្សរិតាតិ ចរេយ្យ តេនត្តមនោ សតិមា ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

១ ម. វិហរេយ្យ ។

(៦៧៣) ពាក្យថា គប្បីមានស្មារតី មានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានចិត្តត្រេកអរ មានចិត្តសប្បាយ មានចិត្តរីករាយ មានចិត្តស្រស់ស្រាយ មានចិត្តរំភាត មានចិត្តពព្រាយ គប្បីត្រាច់ទៅ គប្បីត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ជាមួយមិត្តសំឡាញ់ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញវន្ត មានសេចក្ដីចេះ មានសេចក្ដីដឹង មានសេចក្ដីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេសនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គប្បីមានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តទៅ ជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលមានស្មារតី ប្រកបដោយស្មារតីនិងប្រាជ្ញាដ៏ក្រៃលែង រឭក រឭកឃើញនូវអំពើដែលលោកធ្វើយូរមកហើយផង នូវពាក្យដែលលោកពោលយូរមកហើយផង ហេតុដូច្នោះ (លោកពោលថា) គប្បីមានស្មារតី មានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

សចេ លភេថ និបកំ សហាយំ
សទ្ធិំចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ
អភិភុយ្យ សព្វានិ បរិស្សយានិ
ចរេយ្យ តេនត្តមនោ សតិមា ។

(៦៧៦) នោ ចេ លភេថ និបកំ សហាយំ
សទ្ធិំចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ
រាជាវ រដ្ឋំ វិជិតំ បហាយ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៦៧៨) នោ ចេ លភេថ និបកំ សហាយន្តិ នោ ចេ និបកំ បណ្ឌិតំ បញ្ញវន្តំ ពុទ្ធិមន្តំ ញាណិំ វិភាវិំ មេធាវិំ សហាយំ លភេយ្យ បដិលភេយ្យ អធិគច្ឆេយ្យ វិន្ទេយ្យាតិ នោ ចេ លភេថ និបកំ សហាយំ ។

បើបុគ្គលបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងពួងបាន គប្បីមានស្មារតី មានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តនៅជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ ។

(៦៧៦) បើបុគ្គលរកមិនបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញទេ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចព្រះរាជាលះបង់ដែនដែលទ្រង់ឈ្នះហើយ ដូចកុយរមាស ។

(៦៧៨) ពាក្យថា បើបុគ្គលរកមិនបានសំឡាញ់មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ គឺ បើបុគ្គលរកមិនបាន មិនជួប មិនប្រទះ មិនតើបគរ នូវសំឡាញ់ដែលមានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញាវន្ត មានសេចក្តីចេះ មានសេចក្តីដឹង មានសេចក្តីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើបុគ្គលរកមិនបានសំឡាញ់មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ។

(៦៧២) សទ្ធឹចរំ សាធុវិហារិ ធីរន្តិ សទ្ធឹចរន្តិ ឯកតោ ចរំ ។ សាធុវិហារិន្តិ បឋមេនបិ ឈានេន សាធុវិហារី ។ បេ ។ និរោធសមាបត្តិយាបិ សាធុវិហារី ផលសមាបត្តិយាបិ សាធុវិហារី ។ ធីរន្តិ ធីរំ បណ្ឌិតំ បញ្ញវន្តំ ពុទ្ធិមន្តំ ញាណឹ វិភាវឹ មេធាវិន្តិ សទ្ធឹចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ ។

(៦៧៣) រាជាវ រដ្ឋំ វិជិតំ បហាយាតិ យថា រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ វិជិតសង្គាមោ និហតបច្ចា-មិត្តោ លទ្ធាធិប្បាយោ បរិបុណ្ណកោសកោដ្ឋាគារោ រដ្ឋញ្ច បហាយ កោដ្ឋាគារញ្ច បហូតហិរញ្ញសុវណ្ណំ នគរ-ញ្ច បរិច្ចជិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសា-យានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្វជិត្វា អកិញ្ចនភាវំ ឧបគន្ត្វា ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ឯវំ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ សព្វំ ឃរាវាសបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា

(៦៧២) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តជាមួយគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តជាមួយគ្នា គឺជាអ្នកប្រព្រឹត្តក្នុងមុខការ ជាមួយគ្នា ។ ពាក្យថា មានការនៅប្រពៃ គឺមានការនៅប្រពៃ ដោយបឋមជ្ឈានក៏បាន ។ បេ ។ មានការនៅប្រពៃ ដោយនិរោធសមាបត្តិក៏បាន មានការនៅប្រពៃ ដោយផលសមាបត្តិក៏បាន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាជ្ញ គឺជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញវន្ត មានសេចក្តីរិះ មានសេចក្តីដឹង មានសេចក្តីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងកម្ចាត់បង់កិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកប្រព្រឹត្តជាមួយគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ។

(៦៧៣) ពាក្យថា ដូចព្រះរាជាលះបង់ដែន ដែលទ្រង់ឈ្នះហើយ អធិប្បាយថា ព្រះរាជាជាក្សត្រិយ៍ ដែលបានមុទ្ធាភិសេក បានឈ្នះសង្គ្រាម បានកំចាត់បច្ចាមិត្រ បានសម្រេចតាមព្រះបំណងហើយ មានឃ្លាំងបរិបូណ៌ ទ្រង់លះបង់ដែនផង ជនបទផង ឃ្លាំងដាក់ប្រាក់និងមាសច្រើនផង នគរផង ហើយកោរព្រះកេសនិងព្រះមស្សុ ទ្រង់កាសាយពស្ត្រ ចេញចាកដំណាក់ ហើយទ្រង់ព្រះផ្នួស ដល់នូវភាពមិនមានកង្វល់ ត្រាច់ ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ នៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ មួយអង្គឯង (យ៉ាងណា) ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ កាត់សេចក្តីកង្វល់ក្នុងឃរាវាសទាំងអស់

កាត់សេចក្តីកង្វល់គឺកូននឹងប្រពន្ធ កាត់សេចក្តីកង្វល់គឺញាតិ កាត់សេចក្តីកង្វល់គឺមិត្តនឹងអាមាត្យ កោរសក់ពុកមាត់ពុកចង្កា ស្លៀកដណ្តប់កាសាវពស្ត្រ ចេញចាកគេហដ្ឋាន ហើយដល់នូវភាពមិនមានកង្វល់ ត្រាច់ ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ នៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅតែម្នាក់ឯង គឺយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចព្រះរាជាលះបង់ដែន ដែលទ្រង់ឈ្នះហើយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

បើបុគ្គលរកមិនបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជា
អ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញទេ
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចព្រះរាជាលះបង់ដែន ដែល
ទ្រង់ឈ្នះហើយ ឬដូចកុយរមាស ។

(៦៧៨) តាមពិត យើងសរសើរនូវការបរិបូណ៌ដោយ
សំឡាញ់ហើយ តែបុគ្គលគួរគប់រកសំឡាញ់ មាន
គុណប្រសើរជាងខ្លួន ឬសំឡាញ់មានគុណស្មើនឹង
ខ្លួន បើរកមិនបានសំឡាញ់ទាំងនុ៎ះទេ គប្បីជាអ្នក
បរិភោគភោជនមិនមានទោស ហើយប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង
ដូចកុយរមាស ។

បុត្តទារបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា ញាតិបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា មិត្តាមច្ចបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្វជិត្វា អកិញ្ចនភាវំ ឧបគន្ត្វា ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ រាជាវ រដ្ឋំ វិជិតំ បហាយ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

នោ ចេ លភេថ និបកំ សហាយំ
សទ្ធិំចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ
រាជាវ រដ្ឋំ វិជិតំ បហាយ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៦៧៨) អទ្ធា បសំសាម សហាយសម្បទំ
សេដ្ឋា សមា សេវិតព្វា សហាយា
ឯតេ អលទ្ធា អនវជ្ជភោជី
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៦៧៩) អទ្ធា បសំសាម សហាយសម្បទន្តិ អទ្ធាតិ ឯកំសវចនំ និស្សំសយវចនំ និក្កង្ខវចនំ អទ្វេជ្ឈវចនំ អទ្វេឡ្ហកវចនំ និយោគវចនំ អបណ្ណកវចនំ អវត្ថាបនវចនមេតំ អទ្ធាតិ ។ សហាយសម្បទន្តិ សហាយសម្បទា វុច្ចតិ យោ សោ សហាយោ អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ អសេក្ខេន សមាធិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន បញ្ញាក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ ។ អទ្ធា បសំសាម សហាយសម្បទន្តិ សហាយសម្បទំ បសំសាម ថោមេម កិត្តេម វណ្ណេមាតិ អទ្ធា បសំសាម សហាយសម្បទំ ។

(៦៨០) សេដ្ឋា សមា សេវិតព្វា សហាយាតិ សេដ្ឋា ហោន្តិ សហាយា សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តិញាណទស្សនេន សមា ហោន្តិ

(៦៧៩) អធិប្បាយពាក្យថា តាមពិត យើងសរសើរនូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ហើយ ត្រង់ពាក្យថា តាមពិត គឺ ជាពាក្យពោលដោយចំណែកមួយ ជាពាក្យពោលដោយឥតមានសង្ស័យ ជាពាក្យពោលដោយឥតងឿងឆ្ងល់ ជាពាក្យមិនបែកជាពីរ ជាពាក្យមិនក្រែកជាពីរ ជាពាក្យប្រកបអស់ជើង ជាពាក្យមិនខុស ពាក្យថា តាមពិត នុ៎ះ ជាពាក្យកំណត់ ។ ពាក្យថា ការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ សេចក្តីថា ដែលហៅថា ការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ ពួកជនសំឡាញ់ ប្រកបដោយអសេក្ខសីលក្ខន្ធ ប្រកបដោយអសេក្ខសមាធិក្ខន្ធ ដោយអសេក្ខបញ្ញាក្ខន្ធ ដោយអសេក្ខវិមុត្តិក្ខន្ធ ដោយអសេក្ខវិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធ ។ ពាក្យថា តាមពិត យើងសរសើរនូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ហើយ គឺ យើងសរសើរ ស្ងើច រាក់ ថ្លែងគុណ នូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តាមពិត យើងសរសើរនូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ហើយ ។

(៦៨០) ពាក្យថា បុគ្គលគួរសេពគប់សំឡាញ់ មានគុណប្រសើរជាងខ្លួន នឹងសំឡាញ់មានគុណស្មើនឹងខ្លួន អធិប្បាយថា សំឡាញ់ជាបុគ្គលប្រសើរជាងដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ វិមុត្តិញាណទស្សនៈ

សហាយា សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តិញាណទស្សនេន សេដ្ឋា ច សហាយា សទិសា ច សហាយា សេវិតព្វា ភជិតព្វា បយិរុបាសិតព្វា បរិបុច្ឆិតព្វា បរិបញ្ហិតព្វាតិ សេដ្ឋា សមា សេវិតព្វា សហាយា ។

(២៨១) ឯតេ អលទ្ធា អនវជ្ជភោជីតិ អត្ថិ បុគ្គលោ សាវជ្ជភោជី អត្ថិ បុគ្គលោ អនវជ្ជភោជី ។

កតមោ ច បុគ្គលោ សាវជ្ជភោជី ។ ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ កុហនាយ លបនាយ នេមិត្តកតាយ និប្បេសិកតាយ លាភេន លាភំ និជិគីសនតាយ ទារុទានេន វេឡុទានេន បត្តទានេន បុប្ផទានេន(*) សិនានទានេន ចុណ្ណទានេន មត្តិកាទានេន ទន្តកដ្ឋទានេន មុខោទកទានេន ចាដុកម្យតាយ មុគ្គសូបតាយ បារិភដ្យតាយ បីឋមទ្ទិកតាយ វត្ថុវិជ្ជាយ តិរច្ឆានវិជ្ជាយ អង្គវិជ្ជាយ នក្ខត្តវិជ្ជាយ ទូតគមនេន បហិណគមនេន

* ម. បុប្ផទានេន ផលទានេន ។

សំឡាញ់ ជាបុគ្គលស្មើដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ វិមុត្តិញាណទស្សនៈ បុគ្គលត្រូវសេពគប់ ត្រូវគប់រក ត្រូវចូលទៅអង្គុយជិត ត្រូវសាកសួរ ត្រូវដេញដោល នូវសំឡាញ់មានគុណប្រសើរជាងខ្លួន ឬសំឡាញ់មានគុណស្មើនឹងខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគួរគប់រកសំឡាញ់មានគុណប្រសើរជាងខ្លួននឹងសំឡាញ់មានគុណស្មើនឹងខ្លួន ។

(២៨១) ពាក្យថា បើរកមិនបានសំឡាញ់ ទាំងនុ៎ះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគភោជនមិនមានទោស អធិប្បាយថា បុគ្គលបរិភោគភោជនប្រកបដោយទោសក៏មាន បុគ្គលបរិភោគភោជនមិនមានទោសក៏មាន ។

ចុះបុគ្គលបរិភោគភោជន ប្រកបដោយទោស តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ បាន ជួប ប្រទះ កើតនូវ ប្រយោជន៍ ដោយអធម៌មិនគួរ តាមហើយចិញ្ចឹមជីវិត គឺដោយកិរិយាបំភាន់ កិរិយាប្រសប់ កិរិយាបញ្ចើក បញ្ចៀវ កលល្បិច កិរិយាស្វែងរកលាភដោយលាភ ដោយការឲ្យឈើ ឲ្យឬស្សី ឲ្យស្លឹកឈើ ឲ្យផ្កាឈើ ឲ្យគ្រឿងសម្រាប់ងូត ឲ្យល្អិត ឲ្យដីស្អិត ឲ្យឈើស្ទន់ ឲ្យទឹកសម្រាប់លុបមុខ ដោយការបន្ទាបខ្លួនចំពោះត្រកូល ដោយសំដីដូចជាសម្លសណ្តែកបាយ ដោយការបី-ពញ្ញែរកូនត្រកូល ដោយការស៊ីសាច់ខ្នើត ដោយវត្ថុវិជ្ជា តិរច្ឆានវិជ្ជា អង្គវិជ្ជា នក្ខត្តវិជ្ជា ដោយធ្វើទូតគេបញ្ជូន ហើយទៅ ដោយការទៅកាន់ទីដែលគេប្រើទៅ

ជង្ឃប្បេសនិយេន វេជ្ជកម្មេន ទូតកម្មេន បិណ្ឌបដិបិណ្ឌកេន ទានានុប្បទានេន អធម្មេន វិសមេន លទ្ធា លភិត្វា បដិលភិត្វា អធិគន្ត្វា វិន្ទិត្វា ជីវិតំ(១) កប្បេតិ អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ សាវជ្ជភោជី ។

កតមោ ច បុគ្គលោ អនវជ្ជភោជី ។ ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ ន កុហនាយ ន លបនាយ ន នេមិត្តកតាយ ន និប្បេសិកតាយ ន លាភេន លាភំ និជិគីសនតាយ ន ទារុទានេន ន វេឡុទានេន ន បត្តទានេន ន បុប្ផទានេន(២) ន សិនានទានេន ន ចុណ្ណទានេន ន មត្តិកាទានេន ន ទន្តកដ្ឋទានេន ន មុខោទកទានេន ន ចាដុកម្យតាយ ន មុគ្គសូប្យតាយ ន បារិភដ្យតាយ ន បរបិដ្ឋិមំសិកតាយ ន វត្ថុវិជ្ជាយ ន តិរច្ឆានវិជ្ជាយ ន អង្គវិជ្ជាយ ន នក្ខត្តវិជ្ជាយ ន ទូតគមនេន ន បហិណគមនេន ន ជង្ឃប្បេសនិយេន ន វេជ្ជកម្មេន ន ទូតកម្មេន ន

១ ម. ជីវិកំ ។ ២ ម. ន បុប្ផទានេន ន សិនានទានេន ។

ដោយការបម្រើគេដោយស្មុធី ដោយវេជ្ជកម្ម ទូតកម្ម ដោយដុំបាយតបដុំបាយ ដោយការឲ្យវត្ថុដែលគេឲ្យដល់ខ្លួនវិញ នេះ លោកហៅថា បុគ្គល បរិភោគភោជនប្រកបដោយទោស ។

បុគ្គលបរិភោគភោជន មិនមានទោស តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ បាន ជួប ប្រទះ ពើបពះ ប្រសព្វ ដោយធម៌ ដ៏កបពាប ហើយចិញ្ចឹមជីវិត គឺ មិនមែនដោយការបំភាន់ មិនមែនដោយការប្រសក់ មិនមែនដោយការបញ្ចិកបញ្ចៀរ មិនមែនដោយកលល្បិច មិនមែនដោយការស្វែងរកលាភដោយលាភ មិនមែនដោយការឲ្យឈើ មិនមែន ដោយការឲ្យឫស្សី មិនមែនដោយការឲ្យស្លឹកឈើ មិនមែនដោយការឲ្យផ្កាឈើ មិនមែន ដោយការឲ្យគ្រឿងសម្រាប់ងូត មិនមែនដោយការឲ្យលំអិត មិនមែនដោយការឲ្យដីស្អិត មិនមែនដោយការឲ្យឈើស្ទន់ មិនមែន ដោយការឲ្យទឹកសម្រាប់លុបមុខ មិនមែន ដោយការបន្ទន់បន្ទាបខ្លួនចំពោះត្រកូល មិនមែន ដោយសំដីដូចសំឡសណ្តែកបាយ មិនមែនដោយការបីពបញ្ចិះសេះកូនត្រកូល មិនមែន ដោយការស៊ីសាច់ខ្នងគេ មិនមែនដោយវត្ថុវិជ្ជា មិនមែនដោយតិរច្ឆានវិជ្ជា មិនមែនដោយអង្គវិជ្ជា មិនមែនដោយនក្ខត្តវិជ្ជា មិនមែនដោយទូតគម្យ-កម្មហើយទៅ មិនមែនដោយគេឲ្យទៅកាន់ទីដែលគេបញ្ជូនទៅ មិនមែន ដោយការបម្រើគេដោយស្មុធី មិនមែនដោយវេជ្ជកម្ម មិនមែនដោយទូតកម្ម

បិណ្ឌប្បដិបិណ្ឌកេន ន ទានានុប្បទានេន ធម្មេន សមេន លទ្ធា លភិត្វា បដិលភិត្វា អធិគន្ត្វា វិន្ទិត្វា ជីវិតំ កប្បេតិ អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ អនវជ្ជភោជី ។

ឯតេ អលទ្ធា អនវជ្ជភោជីតិ ឯតេ អលទ្ធា អលភិត្វា អប្បដិលភិត្វា អនធិគន្ត្វា អវិន្ទិត្វាតិ ឯតេ អលទ្ធា អនវជ្ជភោជី ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

អទ្ធា បសំសាម សហាយសម្បទំ
សេដ្ឋា សមា សេវិតព្វា សហាយា
ឯតេ អលទ្ធា អនវជ្ជភោជី
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(២៨២) ទិស្វា សុវណ្ណស្ស បភស្សរានិ
កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានិ
សង្ឃដ្ដយន្តានិ ទុវេ ភុជស្មឹ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

មិនមែនដោយដុំបាយតបដុំបាយ មិនមែនដោយការឲ្យនូវវត្ថុដែលគេឲ្យដល់ខ្លួនវិញ នេះលោកហៅថា បុគ្គលបរិភោគភោជនមិនមានទោស ។

ពាក្យថា បើរកមិនបានសំឡាញ់ដ៏ទីទុំនេះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគភោជនមិនមានទោស គឺ មិនបាន មិនចួប មិនប្រទះ មិនគើបគះ មិនប្រសព្វនូវសំឡាញ់នុ៎ះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើរកមិនបានសំឡាញ់ដ៏ទីទុំនេះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគភោជនមិនមានទោស ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

តាមពិត យើងសរសើរ នូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់
ហើយ តែបុគ្គលគួរគប់រកសំឡាញ់មានគុណប្រសើរ
ជាងខ្លួន ឬសំឡាញ់មានគុណស្មើនឹងខ្លួន បើរកមិន
បានសំឡាញ់ដ៏ទីទុំនេះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគភោជនមិន
មានទោស ហើយប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៨២) បុគ្គលឃើញកងមាសពាំងពរ ដ៏ភ្លឺផ្លេកៗ ដែល
កម្មារបុត្រ ធ្វើសម្រេចល្អហើយ ទង្គិចគ្នា ពីរដៃ គប្បី
ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៤៣) ទិស្វា សុវណ្ណស្ស បភស្សរានីតិ ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ សុវណ្ណស្សាតិ ជាតរូបស្ស ។ បភស្សរានីតិ បរិសុទ្ធានិ បរិយោទាតានីតិ ទិស្វា សុវណ្ណស្ស បភស្សរានិ ។

(២៤៤) កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានីតិ កម្មារបុត្តោ វុច្ចតិ សុវណ្ណការោ ។ កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានីតិ កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានិ សុកតានិ សុបរិកម្មានីតិ កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានិ ។

(២៤៥) សង្ឃដ្ដយន្តានិ ទុវេ ភុជស្មិន្តិ ភុជោ វុច្ចតិ ហត្ថោ ។ យថា ឯកស្មឹ ហត្ថេ ទ្វេ ទុរានិ ឃដ្ដេន្តិ ឯវមេវ សត្តា តណ្ហាវសេន ឃដ្ដេន្តិ តិរច្ឆានយោនិយំ ឃដ្ដេន្តិ បិត្តិវិសយេ ឃដ្ដេន្តិ មនុស្សលោកេ ឃដ្ដេន្តិ ទេវលោកេ ឃដ្ដេន្តិ គតិយា គតឹ ឧបបត្តិយា ឧបបត្តឹ បដិសន្ធិយា បដិសន្ធឹ ភវេន ភវំ សំសារេន សំសារំ វដ្ដេន វដ្ដំ

(២៤៣) ពាក្យថា ឃើញកងមាស ដ៏ភ្លឺផ្លេកៗ គឺ ឃើញ មើល ស្ទង់ ថ្លឹង បញ្ជាក់ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ។ ពាក្យថា មាស គឺ ជាតរូប ។ ពាក្យថា ភ្លឺផ្លេកៗ គឺស្អាត ផូរផង់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឃើញកងមាស ដ៏ភ្លឺផ្លេកៗ ។

(២៤៤) ពាក្យថា ដែលកម្មារបុត្តធ្វើសម្រេចល្អហើយ សេចក្តីថា ជាងមាស លោកហៅថា កម្មារបុត្ត ។ ពាក្យថា ដែលកម្មារបុត្តធ្វើសម្រេចល្អហើយ បានសេចក្តីថា ដែលកម្មារបុត្តឲ្យសម្រេចល្អហើយ ធ្វើល្អហើយ មានការសម្រិតសម្រាំងល្អហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលកម្មារបុត្តធ្វើសម្រេចល្អហើយ ។

(២៤៥) ពាក្យថា កងមាសទាំងពីរ ដែលទង្គិចគ្នា ឮដ៏ដៃ អធិប្បាយថា ហត្ថ លោកហៅថា ដៃ ។ កងមាសទាំងពីរ ឮដ៏ដៃមួយ ទង្គិចគ្នា យ៉ាងណា ពួកសត្វតែងទង្គិច ដោយអំណាចតណ្ហា គឺទង្គិចក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ទង្គិចក្នុងបិត្តិវិស័យ ទង្គិចក្នុងមនុស្សលោក ទង្គិចក្នុងទេវលោក ក៏ជា ទង្គិច ត្រាច់ទៅ ទៅ ប្រព្រឹត្ត ក្រោ យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ កាន់គតិ ដោយគតិ កាន់ឧបបត្តិ ដោយឧបបត្តិ កាន់បដិសន្ធិ ដោយបដិសន្ធិ កាន់ភព ដោយភព កាន់សង្សារ ដោយសង្សារ កាន់វដ្ដៈ ដោយវដ្ដៈ

យេជេន្តិ ចរន្តិ វិហរន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តន្តិ បាលេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តីតិ សង្ឃដ្ដយន្តានិ ទុវេ ភុជស្មឹ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ទិស្វា សុវណ្ណស្ស បភស្សរានិ
កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានិ
សង្ឃដ្ដយន្តានិ ទុវេ ភុជស្មឹ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

[២៨៦] ឯវំ ទុតិយេន សហា មមស្ស
វាចាភិលាបោ អភិសជ្ជនា វា
ឯតំ ភយំ អាយតឹ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[២៨៧] ឯវំ ទុតិយេន សហា មមស្សាតិ តណ្ហាទុតិយេន ។ តណ្ហាទុតិយោ វា ហោតិ បុគ្គលទុតិយោ វា ។ កថំ តណ្ហាទុតិយោ ហោតិ ។ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ យស្សេសា តណ្ហា អប្បហីនា សោ វុច្ចតិ តណ្ហាទុតិយោ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កងមាសទាំងពីរ ដែលទង្គិចគ្នា ក្នុងដៃ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ នោះ ពោលថា

បុគ្គលឃើញ កងមាសទាំងពីរ ដ៏ភ្លឺផ្លេក ដែល
កម្មារបុត្ត ធ្វើស្រេចល្អហើយ ទង្គិចគ្នា ក្នុងដៃ
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៨៦) ការរួសរាយ ដោយវាចាក្តី ការជាប់ចំពាក់ក្តី
ជាមួយនឹងបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ របស់អញ យ៉ាងនេះ
បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងអនាគត គប្បី
ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា ជាមួយនឹងបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ របស់អញ យ៉ាងនេះ គឺបុគ្គល មានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ ។ បុគ្គលមានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរក៏មាន មានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរក៏មាន ។ បុគ្គលមានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ តើដូចម្តេច ។ ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ បុគ្គលណាមិនបានលះបង់តណ្ហានេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា មានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ ។

តណ្ហាទុតិយោ បុរិសោ ទីឃមទ្ធាន សំសរំ

ឥត្ថភាវញ្ញថាភាវំ សំសារំ នាតិវត្តតិ[១] ។

ឯវំ តណ្ហាទុតិយោ ហោតិ ។ កថំ បុគ្គលទុតិយោ ហោតិ ។ ឥធេកច្ចោ ន អត្តហេតុ ន ការណហេតុ ឧទ្ធតោ អវូបសន្តចិត្តោ ឯកស្ស វា ទុតិយោ ហោតិ ទ្វិន្នំ វា តតិយោ ហោតិ តិណ្ណំ វា ចតុត្ថោ ហោតិ តត្ថ ពហុំ សម្ផប្បលាបំ លបតិ សេយ្យថីទំ រាជកថំ ចោរកថំ មហាមត្តកថំ សេនាកថំ ភយកថំ យុទ្ធកថំ អន្នកថំ បានកថំ វត្ថកថំ មាលាកថំ ញាតិកថំ យានកថំ គាមកថំ និគមកថំ នគរកថំ ជនបទកថំ ឥត្ថីកថំ បុរិសកថំ សូរកថំ វិសិខាកថំ កុម្ភដ្ឋានកថំ លោកក្ខាយិកំ សមុទ្ទក្ខាយិកំ ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា កថេតិ ឯវំ បុគ្គលទុតិយោ ហោតីតិ ឯវំ ទុតិយេន សហា មមស្ស ។

១ ម. នាតិវត្តតិ ។

បុរស មានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ តែងអន្ទោលទៅអស់

កាលយូរ មិនប្រព្រឹត្តកន្លង នូវសង្សារដែលមានភាព

នេះនិងភាពដទៃបានទេ ។

បុគ្គលមានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ យ៉ាងនេះឯង ។ បុគ្គលមានបុគ្គលគម្រប់ពីរ តើដូចម្ដេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ រាយមាយ មានចិត្តមិនស្ងប់រំងាប់ មិនមែនព្រោះហេតុខ្លួន មិនមែនព្រោះហេតុជនដទៃ ជាគម្រប់ពីរនៃបុគ្គលមួយនាក់ក៏មាន ជាគម្រប់បីនៃបុគ្គលពីរនាក់ក៏មាន ជាគម្រប់បួននៃបុគ្គលបីនាក់ក៏មាន និយាយសម្ផប្បលាបៈ ច្រើនក្នុងទីនោះ គឺ និយាយរាជកថា ចោរកថា មហាមត្តកថា សេនាកថា ភយកថា យុទ្ធកថា អន្នកថា បានកថា វត្ថកថា មាលាកថា ញាតិកថា យានកថា គាមកថា និគមកថា នគរកថា ជនបទកថា ឥត្ថីកថា បុរិសកថា សូរកថា វិសិខាកថា កុម្ភដ្ឋានកថា លោកក្ខាយិកកថា សមុទ្ទក្ខាយិកកថា ឥតិភវាភវកថា ដូច្នេះៗ ខ្លះ បុគ្គល មានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាមួយនឹងបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ របស់អញ យ៉ាងនេះ ។

(៦៨៨) ភវាភិលាសោ អភិសជ្ជនា ភវតិ ភវាភិលាសោ វុច្ចតិ តណ្ហា ឆ តណ្ហាកាយា សេយ្យថីទំ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា ។ បេ ។ ធម្មតណ្ហាតិ ភ ។ អភិសជ្ជនាតិ ទ្វេ សជ្ជនា តណ្ហាសជ្ជនា ច ទិដ្ឋិសជ្ជនា ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាសជ្ជនា ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិសជ្ជនាតិ ភវាភិលាសោ អភិសជ្ជនា ភ ។

(៦៨៩) ឯតំ ភយំ អាយតិំ បេក្ខមានោតិ ភយន្តិ ជាតិភយំ ជរាភយំ ព្យាធិភយំ មរណភយំ រាជភយំ ចោរភយំ អគ្គិភយំ ឧទកភយំ អត្តានុវាទភយំ បរានុវាទភយំ ទណ្ឌភយំ ទុគ្គតិភយំ ឩមិភយំ កុម្ភីលភយំ អាវដ្តភយំ សុសុកាភយំ(១) អាជីវកភយំ អសិលោកភយំ បរិសសារជ្ជភយំ(២) ភយានកំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ ចេតសោ ឧព្វេគោ ឧត្រាសោ ។ ឯតំ ភយំ អាយតិំ បេក្ខមានោតិ

១ ម. សុសុមារភយំ ។ ២ ម. បរិសារជ្ជភយំ មទភយំ ។

(៦៨៨) ពាក្យថា ការប្រកបដោយភពក្តី ការជាប់ចំពាក់ក្តី អធិប្បាយថា ការប្រកបដោយភព លោកសំដៅយកតណ្ហា តណ្ហាកាយ ៦ គឺ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា ។ បេ ។ ធម្មតណ្ហា ដូច្នេះ ។ ពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់ បានដល់ការជាប់ចំពាក់ ២ គឺ ការជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា ១ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ការប្រកបដោយភពក្តី ការជាប់ចំពាក់ក្តី ។

(៦៨៩) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងអនាគត ត្រង់ពាក្យថា ភ័យ បានដល់ភ័យអំពីជាតិ ភ័យអំពីជរា ភ័យអំពីព្យាធិ ភ័យអំពីមរណៈ ភ័យអំពីព្រះរាជា ភ័យអំពីចោរ ភ័យអំពីភ្លើង ភ័យអំពីទឹក ភ័យអំពីការតិះដៀលរបស់ខ្លួន ភ័យអំពីការតិះដៀលរបស់បុគ្គលដទៃ ភ័យអំពីអាជ្ញា ភ័យអំពីទុគ្គតិ ភ័យអំពីរលក ភ័យអំពីក្រពើ ភ័យអំពីកន្ទួងទឹកវល់ ភ័យអំពីឆ្លាម ភ័យអំពីការចិញ្ចឹមជីវិត ភ័យអំពីជេរណៀល ភ័យអំពីការញញើតក្នុងបរិស័ទ អារម្មណ៍គួរស្ញែង សេចក្តីខ្ញាក់ សេចក្តីព្រឺរោម សេចក្តីតក់ស្លុតចិត្ត សេចក្តីស្រឡាំងកាំងចិត្ត ។ ពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងអនាគត

ឯតំ ភយំ អាយតឹ បេក្ខមានោ ទក្ខមានោ ឱ-លោកយមានោ និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោតិ ឯតំ ភយំ អាយតឹ បេក្ខមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកស-ម្ពុទ្ធោ

ឯវំ ទុតីយេន សហា មមស្ស
វាចាភិលាបោ អភិសជ្ជនា វា
ឯតំ ភយំ អាយតឹ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៦៩០) កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា មនោរមា
វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្តំ
អាទីនវំ កាមគុណេសុ ទិស្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៦៩១) កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា មនោរមាតិ កាមាតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេ-សកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។

សេចក្តីថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញ មើល រមិលមើល ពិនិត្យ ជញ្ជឹង នូវភ័យនុ៎ះក្នុងអនាគត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងអនាគត ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ការស្រកយ ដោយវាចាក្តី ការជាប់ចំពាក់ក្តី ជាមួយ
នឹងបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ របស់អាត្មា យ៉ាងនេះ បុគ្គល
កាលសំឡឹងឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងអនាគត គប្បីប្រព្រឹត្ត
ម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៦៩០) ពិតណាស់ កាមទាំងឡាយដ៏វិចិត្រ មានរសឆ្ងាញ់
ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត តែងញាំញីចិត្ត ដោយសភាពនៃ
ប្រែប្រួល ។ បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំង
ឡាយហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៦៩១) អធិប្បាយពាក្យថា ពិតណាស់ កាមទាំងឡាយដ៏វិចិត្រ មានរសឆ្ងាញ់ ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត ត្រង់ពាក្យថា កាម តាមឧទ្ទាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះហៅថា វត្ថុកាម

ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ចិត្រាតិ នានា-វណ្ណា រូបា នានាវណ្ណា សទ្ទា នានាវណ្ណា គន្ធា នានា-វណ្ណា រសា នានាវណ្ណា ផោដ្ឋព្វា ។ មធុរាតិ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា បញ្ចិមេ ភិក្ខវេ កាមគុណា កតមេ បញ្ច ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា រជនីយា សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្វា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា រជនីយា ឥមេ ខោ ភិក្ខវេ បញ្ច កាមគុណា យំ ខោ ភិក្ខវេ ឥមេ បញ្ច កាមគុណេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោម-នស្សំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមសុខំ មិឡ្ហសុខំ បុថុជ្ជន-សុខំ អនរិយសុខំ ន សេវិតព្វំ ន ភាវេតព្វំ ន ពហុលីកាតព្វំ ភាយិតព្វំ ឯតស្ស សុខស្សាតិ វទាមីតិ កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា ។

។បេ។ ទាំងនេះហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា វិចិត្រ គឺរូបមានពណ៌ផ្សេងៗ សំឡេងមានពណ៌ផ្សេងៗ ក្លិនមានពណ៌ផ្សេងៗ រសមានពណ៌ផ្សេងៗ ផោដ្ឋព្វៈមានពណ៌ផ្សេងៗ ។ ពាក្យថា មានរសឆ្ងាញ់ សេចក្តីថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាមគុណនេះ មាន ៥ កាមគុណ ៥ គឺអ្វីខ្លះ គឺ រូបដែលត្រូវដឹងដោយចក្ខុ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់ចិត្ត មានភាពជាទីស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម គួរឲ្យត្រេកត្រអាល ១ សំឡេងដែលត្រូវដឹងដោយសោតៈ ១ ក្លិនដែលត្រូវដឹងដោយឃានៈ ១ រសដែលត្រូវដឹងដោយជិវ្ហា ១ ផោដ្ឋព្វៈ ដែលត្រូវដឹងដោយកាយ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់ចិត្ត មានភាពជាទីស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម គួរឲ្យត្រេកត្រអាល ១ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះឯង កាមគុណ ៥ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សុខ សោមនស្សណា កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យកាមគុណ ៥ នេះ សុខ សោមនស្សនេះ តថាគតហៅថា សុខក្នុងកាម សុខដូចលាមក សុខរបស់បុថុជ្ជន សុខមិនប្រសើរ តថាគតពោលថា បុគ្គលមិនគួរសេព មិនគួរគប់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យច្រើន ១ បុគ្គលគួរខ្លាចសុខនុ៎ះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពិតណាស់ កាមទាំងឡាយ វិចិត្រ មានរសឆ្ងាញ់ ។

មនោមានសំ មនោតិ យំ ចិត្តំ មនោ មានសំ ហទយំ បណ្ឌរំ មនោ មនាយតនំ មនិន្ទ្រិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ តជ្ជា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

[៦៨២] វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្តន្តិ នានាវណ្ណេហិ រូបេហិ ។បេ។ នានាវណ្ណេហិ ផោដ្ឋព្ពេហិ ចិត្តំ មថេន្តិ តាបេន្តិ(១) បកាបេន្តិ បហារេន្តីតិ វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្តំ ។

[៦៨៣] អាទីនវំ កាមគុណេសុ ទិស្វាតិ វុត្តំ ហេតំ ភគវតា ។ កោ ច ភិក្ខវេ កាមានំ អាទីនវោ ឥធ ភិក្ខវេ កុលបុត្តោ យេន សិប្បដ្ឋានេន ជីវិតំ កប្បេតិ យទិ មុទ្ទាយ យទិ គណនាយ យទិ សង្ខាយ យទិ កសិយា យទិ វណិជ្ជាយ យទិ គោរក្ខេន យទិ ឥស្សត្ថេន យទិ រាជពោរិសេន យទិ សិប្បញ្ញតរេន សីតស្ស បុរក្ខតោ ឧណ្ហស្ស បុរក្ខតោ ឌំសមកសវាតាតបសិរឹសបសម្ផស្សេហិ រិស្សមានោ ខុប្បិបាសាយ មិយ្យមានោ(២)

១ ម. តោសេន្តិ ។ ២ ម. ចិត្តិយមានោ ។

ពាក្យថា ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត ត្រង់ពាក្យថា ចិត្ត បានដល់ ចិត្ត មនោ មានសៈ ហទយៈ បណ្ឌរៈ មនៈ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ ។

[៦៨២] ពាក្យថា តែងញាំញីចិត្ត ដោយសភាពនៃរូបផ្សេងៗ គឺ តែងញាំញី ញ៉ាំងចិត្តឲ្យកន្ត្រាក់ ឲ្យសាបសូន្យ ឲ្យសាបរលាបដោយរូបទាំងឡាយ មានបែបផ្សេងៗ ។បេ។ ដោយផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយ មានបែបផ្សេងៗ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែងញាំញីចិត្ត ដោយសភាពនៃរូបផ្សេងៗ ។

[៦៨៣] ពាក្យថា បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ អធិប្បាយថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទោសរបស់កាមទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កុលបុត្រក្នុងលោកនេះ ចិញ្ចឹមជីវិត ដោយផ្លូវនៃសិល្បៈណា គឺ ការរាប់ដោយម្រាមដៃក្តី ការរាប់មិនដាច់ក្តី ការរាប់ប្តូកក្តី ការភ្ជួររាស់ក្តី ជំនួញក្តី ការរក្សាគោក្តី ការកាន់កាំបែរក្តី ការធ្វើជារាជបុរសក្តី សិល្បៈ មានហត្ថសិល្បៈជាដើមក្តី ជាអ្នកត្រូវត្រជាក់បៀតបៀន ត្រូវក្តៅបៀតបៀន ជះ ខ្ទឹប ទ្រុក ដោយសម្ផស្ស នៃរបោម មូស ខ្យល់ ក្តៅថ្ងៃ និងសត្វលូន ស្លាប់ដោយឃ្លាននឹងស្រេក

អយំ ភិក្ខវេ កាមានំ អាទីនវោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ តស្ស ចេ ភិក្ខវេ កុលបុត្តស្ស ឯវំ ឧដ្ឋហតោ ឃដតោ វាយមតោ តេ ភោគា នាភិនិប្ផជ្ជន្តិ សោ សោចតិ កិលមតិ បរិទេវតិ ឧរត្តាឡឹ កន្ទតិ សម្មោហំ អាបជ្ជតិ មោឃំ វត មេ ឧដ្ឋានំ អផលោ វត មេ វាយាមោតិ អយម្បិ ភិក្ខវេ កាមានំ អាទីនវោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ តស្ស ចេ ភិក្ខវេ កុលបុត្តស្ស ឯវំ ឧដ្ឋហតោ ឃដតោ វាយមតោ តេ ភោគា អភិនិប្ផជ្ជន្តិ សោ តេសំ ភោគានំ អារក្ខាធិករណំ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ កិន្តិ មេ ភោគេ នេវ រាជានោ ហរេយ្យុំ ន ចោរា ហរេយ្យុំ ន អគ្គិ ឌហេយ្យ ន ឧទកំ វហេយ្យ ន អប្បិយា ទាយាទា ហរេយ្យុន្តិ

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាគំនរទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើកាលកុលបុត្រនោះ ខំខ្នះខ្នែង ប្រឹងប្រែង ព្យាយាមយ៉ាងនេះហើយ ភោគៈទាំងនោះ មិនសម្រេចទេ កុលបុត្រនោះ តែងក្រៀមក្រំ លំបាក ខ្សឹកខ្សួល កន្ទក់កន្ទេញ គក់ទ្រូង ដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ឱហ្ន៎ ការប្រឹងប្រែងរបស់អញ ឥតអំពើហើយតើ សេចក្តីព្យាយាមរបស់អញ មិនមានផលហើយតើ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាគំនរទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើកាលកុលបុត្រនោះ ខំខ្នះខ្នែង ប្រឹងប្រែង ព្យាយាមយ៉ាងនេះហើយ ភោគៈទាំងនោះ សម្រេច កុលបុត្រនោះ ក៏តែងនឹងទទួលនូវទុក្ខនឹងទោមនស្ស ដែលមានការហួងហែងភោគៈទាំងនោះ ជាហេតុថា ធ្វើដូចម្តេច កុំឲ្យព្រះរាជានាំយកទៅបាន កុំឲ្យចោរនាំយកទៅបាន កុំឲ្យភ្លើងឆេះ កុំឲ្យទឹកនាំយកទៅបាន កុំឲ្យពួកជនជាទាយាទមិនជាទីស្រឡាញ់នាំយកទៅបាន នូវភោគៈទាំងឡាយរបស់អញ

តស្ស ឯវំ អារក្ខតោ គោបយតោ តេ ភោគេ រាជានោ វា ហរន្តិ ចោរា វា ហរន្តិ អគ្គិ វា ឌហតិ ឧទកំ វា វហតិ អប្បិយា ទាយាទា វា ហរន្តិ សោ សោចតិ ។បេ។ សម្មោហំ អាបជ្ជតិ យម្បិ មេ អហោសិ តម្បិ នោ នត្ថីតិ អយម្បិ ភិក្ខវេ កាមានំ អាទីនវោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ ។ បុន ចបរំ ភិក្ខវេ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ រាជានោបិ រាជូហិ វិវទន្តិ ខត្តិយាបិ ខត្តិយេហិ វិវទន្តិ ព្រាហ្មណាបិ ព្រាហ្មណេហិ វិវទន្តិ គហបតីបិ គហបតីហិ វិវទន្តិ មាតាបិ បុត្តេន វិវទតិ បុត្តោបិ មាតរា វិវទតិ បិតាបិ បុត្តេន វិវទតិ បុត្តោបិ បិតរា វិវទតិ ភាតាបិ ភគិនិយា វិវទតិ ភគិនីបិ ភាតរា វិវទតិ សហាយោបិ សហាយេន វិវទតិ តេ តត្ថ កលហវិគ្គហវិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ បាណីហិបិ ឧបក្កមន្តិ លេឌ្ឌូហិបិ ឧបក្កមន្តិ ទណ្ឌេហិបិ ឧបក្កមន្តិ

កាលបើកុលបុត្រនោះ ហួងហែង គ្រប់គ្រង យ៉ាងនេះហើយ ព្រះរាជាទាំងឡាយនាំយកទៅក្តី ចោរទាំងឡាយនាំយកទៅក្តី ភ្លើងឆេះក្តី ទឹកនាំទៅក្តី ពួកជនជាទាយាទមិនជាទីស្រឡាញ់នាំយកទៅក្តី នូវភោគៈទាំងឡាយនោះ កុលបុត្រនោះ តែងក្រៀមក្រំ ។បេ។ ដល់នូវសេចក្តីវង្វេងហើយថា ទ្រព្យណា របស់អញមានហើយ អញមិនមានទ្រព្យនោះវិញ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកងទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ពួកព្រះរាជាក៏កែកទដោយពួកព្រះរាជា ពួកក្សត្រិយ៍ក៏កែកទដោយពួកក្សត្រិយ៍ ពួកព្រាហ្មណ៍ក៏កែកទដោយពួកព្រាហ្មណ៍ ពួកគហបតីក៏កែកទដោយពួកគហបតី មាតាក៏កែកទដោយបុត្រ បុត្រក៏កែកទដោយមាតា បិតាក៏កែកទដោយបុត្រ បុត្រក៏កែកទដោយបិតា បងប្អូនប្រុសក៏កែកទដោយបងប្អូនស្រី បងប្អូនស្រីក៏កែកទដោយបងប្អូនប្រុស សំឡាញ់ក៏កែកទដោយសំឡាញ់ ពួកជននោះដល់នូវជម្លោះ និងការកែកទ ក្នុងទីនោះ ប្រហារគ្នាដោយដៃខ្លះ

សត្ថេហិបិ ឧបក្កមន្តិ តេ តត្ថ មរណម្បិ និគច្ឆន្តិ(១) មរណមត្តម្បិ ទុក្ខំ អយម្បិ កាមានំ អាទីន-វោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ ។ បុន ចបរំ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ អសិចម្មំ គហេត្វា ធនុកលាបំ សន្នយ្ហិត្វា ឧភតោព្យូឡ្ហំ(២) សង្គាមំ បក្ខន្ទន្តិ ឧសូ-សុបិ ខិប្បមានេសុ សត្តីសុបិ ខិប្បមានាសុ អសីសុបិ វិជ្ជោតលន្តេសុ(៣) តេ តត្ថ ឧសូហិបិ វិជ្ឈន្តិ សត្តិយាបិ វិជ្ឈន្តិ អសិនាបិ សីសំ ឆិន្ទន្តិ តេ តត្ថ មរណម្បិ និគច្ឆន្តិ មរណមត្តម្បិ ទុក្ខំ អយម្បិ កាមានំ អាទីនវោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ ។

១ ម. គច្ឆន្តិ ។ ២ ម. ឧភតោវិយូឡ្ហំ ។ ៣ ម. វិជ្ជោតលន្តេសុ ។

ប្រហារគ្នាដោយដុំដីខ្លះ ប្រហារគ្នាដោយដំបងខ្លះ ប្រហារគ្នាដោយសស្ត្រាខ្លះ ពួកជនទាំងនោះ ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខស្ទើរស្លាប់ខ្លះ ព្រោះតែការប្រហារគ្នានោះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកងទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ជនទាំងឡាយក៏កាន់ដាវនិងខែល សៀតធ្នូនឹងបំពង់ព្រួញ ហើយរុកទន្ទ្រានទៅកាន់សង្គ្រាម ដែលរាតាក់តួនទាំងសងខាង កាលបើព្រួញទាំងឡាយ ដែលគេបាញ់ទៅខ្លះ លំពែងទាំងឡាយដែលគេពួយទៅខ្លះ ដាវទាំងឡាយដែលគេគ្រវីត្រឡប់ខ្លះ ជនទាំងនោះបាញ់ដោយព្រួញទាំងឡាយ ក្នុងសង្គ្រាមនោះខ្លះ ចាក់ដោយលំពែងទាំងឡាយខ្លះ កាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ជនទាំងនោះ ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខស្ទើរស្លាប់ខ្លះ ក្នុងសង្គ្រាមនោះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកងទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។

បុន ចបរំ ភិក្ខវេ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ អសិចម្មំ គហេត្វា ធនុកលាបំ សន្នយ្ហិត្វា អទ្ទាវលេបនា ឧបការិយោ បក្ខន្ទន្តិ ឧសូសុបិ ខិប្បមានេសុ សត្តីសុបិ ខិប្បមានាសុ អសីសុបិ វិជ្ជោតលន្តេសុ តេ តត្ថ ឧសូហិបិ វិជ្ឈន្តិ សត្តិយាបិ វិជ្ឈន្តិ ឆកណដិយាបិ(១) ឱសិញ្ចន្តិ អភិវគ្គេន ឱមទ្ទន្តិ អសិនាបិ សីសំ ឆិន្ទន្តិ តេ តត្ថ មរណម្បិ និគច្ឆន្តិ មរណមត្តម្បិ ទុក្ខំ អយម្បិ ភិក្ខវេ កាមានំ អាទីនវោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ ។ បុន ចបរំ ភិក្ខវេ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ សន្ធិម្បិ ឆិន្ទន្តិ និល្លោបម្បិ ហរន្តិ ឯកាគារិកម្បិ ករោន្តិ បរិបន្ថេបិ តិដ្ឋន្តិ បរទារម្បិ គច្ឆន្តិ តមេនំ រាជានោ គហេត្វា វិវិធា កម្មការណា ការេន្តិ កសាហិបិ តាឡេន្តិ វេត្តេហិបិ តាឡេន្តិ

១ ម. ឆកណកាយបិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ជនទាំងឡាយ ក៏កាន់ដាវនិងខែល សៀតធ្នូនិងបំពង់ព្រួញ ស្ទុះទន្ទ្រានទៅកាន់ជើងកំពែង មានបមដែលបូកដោយបាយអ កាលបើព្រួញទាំងឡាយដែលគេបាញ់ទៅខ្លះ លំពែងទាំងឡាយដែលគេពួយទៅខ្លះ ដាវទាំងឡាយដែលគេគ្រវែងគក់ខ្លះ ជនទាំងនោះបាញ់ដោយព្រួញទាំងឡាយ ក្នុងសង្គ្រាមនោះខ្លះ ចាក់ដោយលំពែងទាំងឡាយខ្លះ ស្រោចចុះដោយអាចម៍គោកំពុងក្ដៅខ្លះ ច្រំដោយការុធមានធ្មេញ ៣ ខ្លះ កាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ជនទាំងនោះដល់នូវសេចក្ដីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខស្មើស្លាប់ខ្លះ ក្នុងសង្គ្រាមនោះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទោសនេះរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាគំនរទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមតែម្យ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមតែម្យ៉ាង ជនទាំងឡាយកាត់ទី-តជុះខ្លះ ប្លន់ខ្លះ ធ្វើនូវការប្លន់ផ្ទះមួយខ្លះ ឈរស្កាត់ផ្លូវខ្លះ គប់ប្រពន្ធគេខ្លះ ព្រះរាជាទាំងឡាយ ប្រើឲ្យចាប់ជននោះ ហើយឲ្យធ្វើកម្មករណ៍ផ្សេងៗ គឺឲ្យវាយដោយខ្សែតីទាំងឡាយខ្លះ ឲ្យវាយដោយរំពាត់ផ្ដៅទាំងឡាយខ្លះ

អឌ្ឍទណ្ឌកេហិបិ តាឡេន្តិ ហត្ថម្បិ ឆិន្ទន្តិ បាទម្បិ ឆិន្ទន្តិ ។បេ។ អសិនាបិ សីសំ ឆិន្ទន្តិ តេ តត្ថ មរណម្បិ និគច្ឆន្តិ មរណមត្តម្បិ ទុក្ខំ អយម្បិ ភិក្ខវេ កាមានំ អាទីនវោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ ។ បុន ចបរំ ភិក្ខវេ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតុ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ មនសា ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ តេ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជន្តិ អយម្បិ ភិក្ខវេ កាមានំ អាទីនវោ សម្បរាយិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ កាមានមេវ ហេតូតិ ។

ឲ្យវាយដោយអន្លុងដំបងខ្លះ ឲ្យកាត់ដៃខ្លះ ឲ្យកាត់ជើងខ្លះ ។បេ។ ឲ្យកាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ជនទាំងនោះ ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខស្មើស្លាប់ខ្លះ ព្រោះតែដំណើរនោះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេគប្បីឃើញច្បាស់ខ្លួន ជាគំនរទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយវិញទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ជនទាំងឡាយប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត ជនទាំងនោះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្តហើយ លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ រមែងទៅកើតក្នុងទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគប្បីឃើញក្នុងលោកខាងមុខ ជាគំនរទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។

អាទីនវំ កាមគុណេសុ ទិស្វាតិ កាមគុណេសុ អាទីនវំ ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ អាទីនវំ កាមគុណេសុ ទិស្វា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា មនោរមា
វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្តំ
អាទីនវំ កាមគុណេសុ ទិស្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(២៨៦) ឦតី ច គណ្ឌោ ច ឧបទ្ទវោ ច
រោគោ ច សល្លញ្ច ភយញ្ច មេតំ
ឯតំ ភយំ កាមគុណេសុ ទិស្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២៨៧) ឦតី ច គណ្ឌោ ច ឧបទ្ទវោ ច រោគោ ច សល្លញ្ច ភយញ្ច មេតន្តិ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា ភយន្តិ ភិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ ទុក្ខន្តិ

ពាក្យថា បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា ឃើញ មើល ថ្លឹង ត្រង បញ្ជាក់ ធ្វើឲ្យជាក់ នូវទោសក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ពិតណាស់ កាមទាំងឡាយ ដ៏វិចិត្រ មានរសឆ្ងាញ់
ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត តែងញាំញីចិត្ត ដោយសភាពនៃ
រូបផ្សេង បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ
ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៨៦) បុគ្គលឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយថា
នេះជាចង្រៃ ជាបូស ជាឧបទ្រព ជារោគ ជាព្រួញ
និងជាភ័យ របស់អញហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង
ដូចកុយរមាស ។

(២៨៧) ពាក្យថា នេះជាចង្រៃ ជាបូស ជាឧបទ្រព ជារោគ ជាព្រួញ និងជាភ័យរបស់អញ អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា ភ័យ នេះជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ

ភិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ រោគោតិ ភិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ គណ្ឌោតិ ភិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ លគ្គន្តិ(១) ភិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ សគ្គោតិ(២) ភិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ បង្កោតិ ភិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ គព្ភោតិ ភិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ យស្មា(៣) ច ភិក្ខវេ ភយន្តិ កាមានមេតំ អធិវចនំ កាមរាគរត្តាយំ ភិក្ខវេ ឆន្ទរាគវិនិពទ្ធោ ទិដ្ឋធម្មិកាបិ ភយា ន បរិមុច្ចតិ សម្បរាយិកាបិ ភយា ន បរិមុច្ចតិ តស្មា ភយន្តិ កាមានមេតំ អធិវចនំ យស្មា ច ភិក្ខវេ ទុក្ខន្តិ រោគោតិ គណ្ឌោតិ លគ្គន្តិ សគ្គោតិ បង្កោតិ គព្ភោតិ កាមានមេតំ អធិវចនំ កាមរាគរត្តាយំ ភិក្ខវេ ឆន្ទរាគវិនិពទ្ធោ ទិដ្ឋធម្មិកាបិ គព្ភា ន បរិមុច្ចតិ សម្បរាយិកាបិ គព្ភា ន បរិមុច្ចតិ តស្មា គព្ភោតិ កាមានមេតំ អធិវចនន្តិ ។

១ ម. សល្លន្តិ ។ ២ ម. សង្គោតិ ។ ៣ ម. កស្មា ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា ទុក្ខ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា រោគ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា បូស នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា ការស្អក់ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា ការៈជាប់ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា ភក់ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា គភ៌ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែពាក្យថា ភ័យ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បានជាសត្វអ្នកត្រេកត្រអាលដោយកាមរាគនេះ ជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទរាគ រមែងមិនរួចចាកភ័យ ដែលមានក្នុងបច្ចុប្បន្នផង មិនរួចចាកភ័យដែលមានក្នុងបរលោកផង ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យថា ភ័យ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែពាក្យថា ទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ជាការស្អក់ ជាការៈជាប់ ជាភក់ ជាគភ៌ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បានជាសត្វអ្នកត្រេកត្រអាលដោយកាមរាគនេះ ជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទរាគ រមែងមិនរួចចាកគភ៌ ដែលមានក្នុងបច្ចុប្បន្នផង មិនរួចចាកគភ៌ដែលមានក្នុងបរលោកផង ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យថា គភ៌ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ ។

ភយញ្ច ទុក្ខញ្ច រោគោ ច សង្គោ បង្កោ ច ឧភយំ
ឯតេ កាមា បវុច្ចន្តិ យត្ថ សត្តោ បុថុជ្ជនោ
ឱតិណ្ណោ សាតរូបេន គព្ភាយ ច និគច្ឆតិ ។
យតោ ច ភិក្ខុ វេ ភិក្ខុ ឈានញ្ច ន រិញ្ចតិ
សោមំ បលិបថំ ទុគ្គំ អតិក្កម្ម តថាវិធំ
បជំ ជាតិជរូបេតំ ផន្ទមានំ(១) អវេក្ខតីតិ ។

ឥតី ច គណ្ឌោ ច ឧបទ្ទវោ ច រោគោ ច សល្លញ្ច ភយញ្ច មេតំ ។

[៦៩៦] ឯតំ ភយំ កាមគុណេសុ ទិស្វាតិ ឯតំ ភយំ កាមគុណេសុ ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ ឯតំ ភយំ កាមគុណេសុ ទិស្វា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

---

១ ម. ផន្ទមានំ ។

បុថុជ្ជន ជាប់ក្នុងកាមទាំងឡាយណា កាមទាំងឡាយ
នុ៎ះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា ភ័យផង ទុក្ខផង
រោគផង ការៈជាប់ផង ភក់ផង ឧភយជាតិទាំងពីរគឺ
ការត្រូវផង គភ៌ផង ជាសត្វត្រេកអរៈមានសភាពញាប់ញ័រ
សម្រេកហើយ តែងទៅកាន់គភ៌ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំង
ឡាយ លុះណាតែភិក្ខុ មិនលះបង់ឈាន ទើបភិក្ខុ
នោះកន្លងផ្លូវ មានភក់ គឺកាមនេះ ជាផ្លូវក្រ មាន
បែបដូច្នោះ ហើយសំឡឹងមើល នូវពួកសត្វដែល
ប្រកបដោយជាតិនិងជរា កំពុងញាប់ញ័រ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នេះជាចង្រៃ ជាបូស ជាឧបទ្រព ជារោគ ជាព្រួញ និងជាភ័យ របស់អញ ។

[៦៩៦] ពាក្យថា បុគ្គលឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ គឺឃើញ មើល ថ្លឹង ត្រួត បញ្ជាក់ ធ្វើឲ្យច្បាស់ នូវភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ឦតី ច គណ្ឌោ ច ឧបទ្ទវោ ច
រោគោ ច សល្លញ្ច ភយញ្ច មេតំ
ឯតំ ភយំ កាមគុណេសុ ទិស្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[២៨៧] សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ខុទំ បិបាសំ
វាតាតបេ ឌំសសិរឹសបេ ច
សព្វានិបេតានិ អភិសម្ភវិត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[២៨៨] សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ខុទំ បិបាសន្តិ ទ្វីហិ ការណេហិ សីតំ ហោតិ អព្ភន្តរធាតុប្បកោបវសេន វា សីតំ ហោតិ ពហិទ្ធាឧតុវសេន វា សីតំ ហោតិ ។ ឧណ្ហន្តិ ទ្វីហិ ការណេហិ ឧណ្ហំ ហោតិ អព្ភន្តរធាតុប្បកោបវសេន វា ឧណ្ហំ ហោតិ ពហិទ្ធាឧតុវសេន វា ឧណ្ហំ ហោតិ ។ ខុទា វុច្ចតិ ឆាតកោ ។ បិបាសា វុច្ចតិ ឧទកម្យតា ។ សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ខុទំ បិបាសំ ។

បុគ្គលឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយថា នេះ ជាចង្រៃ ជាបូស ជាឧបទ្រព ជារោគ ជាព្រួញ នឹងជាភ័យ របស់អាត្មាហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៨៧) បុគ្គលគ្របសង្កត់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នុ៎ះ គឺ ត្រជាក់ កម្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ខ្យល់នឹងកម្តៅថ្ងៃ របោមនឹងសត្វលូនហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៨៨) ពាក្យថា ត្រជាក់ កម្តៅ ឃ្លាន ស្រេក សេចក្តីថា ត្រជាក់ ដោយហេតុ ២ គឺ ត្រជាក់ដោយអំណាចកម្រើកធាតុខាងក្នុង ឬត្រជាក់ដោយអំណាចរដូវខាងក្រៅ ។ ពាក្យថា កម្តៅ បានដល់ កម្តៅដោយហេតុ ២ គឺ កម្តៅដោយអំណាចកម្រើកធាតុខាងក្នុង ឬ កម្តៅដោយអំណាចរដូវខាងក្រៅ ។ ដែលហៅថា ឃ្លាន បានដល់ សេចក្តីឃ្លាន ។ ដែលហៅថា ស្រេក បានដល់ ការស្រេកទឹក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ត្រជាក់ កម្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ។

[២៩៩] វាតាតបេ ឌំសសិរឹសបេ ចាតិ វាតាតិ បុរត្ថិមា វាតា បច្ឆិមា វាតា ឧត្តរា វាតា ទក្ខិណា វាតា សរជា វាតា សីតា វាតា ឧណ្ហា វាតា បរិត្តា វាតា អធិមត្តា វាតា វេរម្ភវាតា សុបណ្ណវាតា តាលបណ្ណវាតា វិធូបនវាតា ។ អាតបោ វុច្ចតិ សុរិយសន្តាបោ ។ ឌំសា វុច្ចន្តិ បិង្គលមក្ខិកា ។ សិរឹសបា វុច្ចន្តិ អហីតិ វាតាតបេ ឌំសសិរឹសបេ ច ។

(៣០០) សព្វានិ បេតានិ អភិសំភវិត្វាតិ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា មទ្ទិត្វាតិ សព្វានិ បេតានិ អភិសំភវិត្វា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ខុទំ បិបាសំ
វាតាតបេ ឌំសសិរឹសបេ ច
សព្វានិ បេតានិ អភិសំភវិត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

[២៩៩] ពាក្យថា ខ្យល់នឹងកម្ដៅថ្ងៃ របោមនឹងសត្វលូន ត្រង់ពាក្យថា ខ្យល់ គឺ ខ្យល់ខាងកើត ខ្យល់ខាងលិច ខ្យល់ខាងជើង ខ្យល់ខាងត្បូង ខ្យល់មានធូលី ខ្យល់ត្រជាក់ ខ្យល់ក្ដៅ ខ្យល់ខ្សោយ ខ្យល់ពេកខ្លាំង ខ្យល់កំបុតត្បូង ខ្យល់គ្រុឌ ខ្យល់ស្លឹកត្នោត ខ្យល់ផ្លិត ។ ដែលហៅថា កម្ដៅថ្ងៃ បានដល់ កម្ដៅព្រះអាទិត្យ ។ ដែលហៅថា របោម បានដល់ ពួកមក្ខិកាលឿង ។ ដែលហៅថា សត្វលូន បានដល់ពួកសត្វពស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្យល់នឹងកម្ដៅថ្ងៃ របោមនឹងសត្វលូន ។

(៣០០) ពាក្យថា បុគ្គលគ្របសង្កត់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នុ៎ះ គឺគ្របសង្កត់ បង្ក្រាប សង្កត់សង្កិន ញាំញី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគ្របសង្កត់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នុ៎ះ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

បុគ្គលគ្របសង្កត់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នុ៎ះ គឺត្រជាក់
ក្ដៅ ឃ្លាន ស្រេក ខ្យល់នឹងកម្ដៅថ្ងៃ របោមនឹង
សត្វលូនហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣០១) នាគោវ យូថានិ វិវជ្ជយិត្វា
សញ្ជាតខន្ធោ បទុមី ឧឡារោ
យថាភិរន្តំ វិហរេ អរញ្ញេ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣០២) នាគោវ យូថានិ វិវជ្ជយិត្វាតិ នាគោ វុច្ចតិ ហត្ថិនាគោ ។ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ នាគោ ។ កឹការណា បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ នាគោ ។ អាគុំ ន ករោតីតិ នាគោ ។ ន គច្ឆតីតិ នាគោ ។ ន អាគច្ឆតីតិ នាគោ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អាគុំ ន ករោតីតិ នាគោ ។ អាគុ វុច្ចតិ បាបកា អកុសលា ធម្មា សង្កិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតឹ ជាតិជរាមរណិយា ។

(៣០១) បុគ្គលដូចនាគ មានខន្ធកើតព្រមហើយ មាន
សម្បុរដូចផ្កាឈូក ជាសត្វខ្ពង់ខ្ពស់ គេចចាកហ្វូង
ហើយនៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់
ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣០២) ពាក្យថា ដូចនាគ គេចចាកហ្វូង សេចក្ដីថា ដំរីធំប្រសើរ លោកហៅថា នាគ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏ឈ្មោះនាគដែរ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនធ្វើអំពើអាក្រក់ ។ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនលុះ ។ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនមក ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនធ្វើអំពើអាក្រក់ តើដូចម្ដេច ។ ធម៌ទាំងឡាយ ជាអកុសល ដ៏លាមក ប្រកបដោយ សេចក្ដីសៅហ្មង នាំសត្វឲ្យកើតក្នុងភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាវិបាក ជាទីតាំងនៃជាតិជរានិងមរណៈតទៅ លោកហៅថា អំពើអាក្រក់ ។

អាគុំ ន ករោតិ កិញ្ចិ លោកេ
សព្វសំយោគេ វិសជ្ជ ពន្ធនានិ
សព្វត្ថ ន សជ្ជតិ វិប្បមុត្តោ
នាគោ តាទិ បវុច្ចតេ តថត្តា ។

ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អាគុំ ន ករោតីតិ នាគោ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ន គច្ឆតីតិ នាគោ ។ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ន ឆន្ទាគតិំ គច្ឆតិ ន ទោសាគតិំ គច្ឆតិ ន មោហាគតិំ គច្ឆតិ ន ភយាគតិំ គច្ឆតិ ន រាគវសេន គច្ឆតិ ន ទោសវសេន គច្ឆតិ ន មោហវសេន គច្ឆតិ ន មានវសេន គច្ឆតិ ន ទិដ្ឋិវសេន គច្ឆតិ ន ឧទ្ធច្ចវសេន គច្ឆតិ ន វិចិកិច្ឆាវសេន គច្ឆតិ ន អនុសយវសេន គច្ឆតិ ន វគ្គេហិ ធម្មេហិ យាយតិ និយ្យតិ វុយ្ហតិ សំហរីយតិ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ន គច្ឆតីតិ នាគោ ។

កថំ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ន អាគច្ឆតីតិ នាគោ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ មិនធ្វើអំពើអាក្រក់តិចតួចក្នុងលោក
លះបង់នូវសេចក្ដីប្រកបទាំងពួង គឺនូវចំណង
ទាំងឡាយ ផុតស្រឡះ មិនជាប់ជំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍
ទាំងពួង មិនរំភើបដោយលោកធម៌ លោកហៅថា នាគ
ព្រោះប្រកបដោយគុណប្រាកដដូច្នោះ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុមិនធ្វើនូវអំពើអាក្រក់ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុមិនលុះ តើដូចម្ដេច ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនលុះឆន្ទាគតិ មិនលុះទោសាគតិ មិនលុះមោហាគតិ មិនលុះភយាគតិ មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានះ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយអំណាចឧទ្ធច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិចិកិច្ឆា មិនលុះដោយអំណាចអនុស័យ មិនត្រូវធម៌ជាពួកនាំទៅ ដឹកទៅ បន្សាត់ទៅ ក្ដួចទៅ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុមិនលុះ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុមិនមក តើដូចម្ដេច ។

សោតាបត្តិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតិ សកទាគាមិមគ្គេន អនាគាមិមគ្គេន អរហត្តមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតិ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ន អាគច្ឆតីតិ នាគោ ។ នាគោ យូថានិ វិវជ្ជយិត្វាតិ យថា សោ ហត្ថិនាគោ យូថានិ វិវជ្ជេត្វា បរិវជ្ជេត្វា អភិនិវជ្ជេត្វា ឯកោវ អរញ្ញេ វនមជ្ឈស្ស អជ្ឈោគាហេត្វា ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ គណំ វជ្ជេត្វា បរិវជ្ជេត្វា អភិវជ្ជេត្វា ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ អរញ្ញេវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ សោ ឯកោ គច្ឆតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ ឯកោ និសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កប្បេតិ

កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ លោកមិនមក មិនត្រឡប់មក មិនវិលមក រកកិលេសទាំងនោះទៀត កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសកទាគាមិមគ្គ អនាគាមិមគ្គ អរហត្តមគ្គ លោកមិនមក មិនត្រឡប់មក មិនវិលមករកកិលេសទាំងនោះទៀត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនមក យ៉ាងនេះឯង ។ ពាក្យថា ដូចនាគ វៀរចាកហ្វូង មានសេចក្តីថា ដំរីដ៏ប្រសើរនោះ វៀរលែង ចៀសចេញ វៀរស្រឡះនូវហ្វូងទាំងឡាយ ចូលទៅនៅកណ្តាលព្រៃក្នុងអរញ្ញប្រទេស ដើរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ តែម្នាក់ឯង យ៉ាងណា ចំណែកព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏វៀរលែង ចៀសចេញ វៀរស្រឡះនូវពួក ប្រព្រឹត្តទៅតែមួយអង្គឯង ដូចកុយរមាស ទ្រង់គប់រកព្រៃតូចនិងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ មិនមានសម្លេង មិនមានសូរគឹកកង ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើតអំពីសរីរៈនៃជន ជាសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ចាកមនុស្ស សមគួរដល់ការពួនសម្ងំ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ តែងតែទៅតែមួយអង្គឯង ឈរតែមួយអង្គឯង គង់នៅតែមួយអង្គឯង សម្រេចការសិងតែមួយអង្គឯង

ឯកោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ រហោ និសីទតិ ឯកោ ចង្កមំ អធិដ្ឋាតិ ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ នាគោវ យូថានិ វិវជ្ជយិត្វា ។

(៣០៣) សញ្ជាតខន្ធោ បទុមី ឧឡារោតិ យថា សោ ហត្ថិនាគោ សញ្ជាតក្ខន្ធោ សត្តរតនោ វា ហោតិ អដ្ឋរតនោ វា បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ សញ្ជាតក្ខន្ធោ អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេន អសេក្ខេន សមាធិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន បញ្ញាក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធេន ។ យថា សោ ហត្ថិនាគោ បទុមី បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ សត្តហិ ពោជ្ឈង្គបុប្ផេហិ បទុមី សតិសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន បីតិសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន ។ យថា សោ ហត្ថិនាគោ ឧឡារោ ថាមេន ពលេន ជវេន

ចូលទៅបិណ្ឌបាតក្នុងស្រុកតែម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញតែម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់តែម្នាក់ឯង អធិដ្ឋានចង្រ្កមតែម្នាក់ឯង ដើរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ តែម្នាក់ឯង (ក៏យ៉ាងនោះដែរ) ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចនាគ វៀរចាកហ្វូង ។

(៣០៣) ពាក្យថា មានខន្ធកើតព្រមហើយ មានសម្បុរដូចផ្កាឈូក ជាសត្វខ្ពង់ខ្ពស់ អធិប្បាយថា ដំរីដ៏ប្រសើរនោះ មានខន្ធកើតព្រមហើយ ជាដំរី ៧ ហត្ថ ឬ ៨ ហត្ថ យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏មានខន្ធកើតព្រមហើយ ដោយអសេក្ខសីលក្ខន្ធ អសេក្ខសមាធិក្ខន្ធ អសេក្ខបញ្ញាខន្ធ អសេក្ខវិមុត្តិក្ខន្ធ អសេក្ខវិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធ ក៏យ៉ាងនោះ ។ ដំរីដ៏ប្រសើរនោះ មានផ្កាឈូក យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានផ្កាឈូក ដោយផ្កាគឺពោជ្ឈង្គ ៧ គឺ ដោយផ្កាគឺសតិសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺវីរិយសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺបីតិសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺបស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺសមាធិសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ ១ (យ៉ាងនោះដែរ) ។ ដំរី ដ៏ប្រសើរ នោះ ជាសត្វលើសលុប ដោយកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត ស្ទុះ

ស្សរេន បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ ឧឡារោ សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តិញាណទស្សនេនាតិ សញ្ជាតខន្ធោ បទុមី ឧឡារោ ។

(៣០៦) យថាភិរន្តំ វិហរេ អរញ្ញេតិ យថា សោ ហត្ថិនាគោ យថាភិរន្តំ អរញ្ញេ វិហរតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ យថាភិរន្តំ អរញ្ញេ វិហរតិ បឋមេនបិ ឈានេន យថាភិរន្តំ អរញ្ញេ វិហរតិ ទុតិយេនបិ តតិយេនបិ ចតុត្ថេនបិ ឈានេន យថាភិរន្តំ អរញ្ញេ វិហរតិ មេត្តាយបិ ចេតោវិមុត្តិយា យថាភិរន្តំ អរញ្ញេ វិហរតិ ករុណាយបិ មុទិតាយបិ ឧបេក្ខាយបិ ចេតោវិមុត្តិយា យថាភិរន្តំ អរញ្ញេ វិហរតិ អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិយាបិ យថាភិរន្តំ អរញ្ញេ វិហរតិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិយាបិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិយាបិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយាបិ ផលសមាបត្តិយាបិ យថាភិរន្តំ អរញ្ញេ វិហរតីតិ យថាភិរន្តំ វិហរេ អរញ្ញេ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

និងសេចក្ដីក្លៀវក្លា យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏ជាបុគ្គលលើសលុបដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ និងវិមុត្តិញាណទស្សនៈ (យ៉ាងនោះដែរ) ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានខន្ធកើតព្រមហើយ មានសម្បុរដូចផ្កាឈូក ជាសត្វខ្ពង់ខ្ពស់ ។

(៣០៦) ពាក្យថា នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ សេចក្ដីថា ដំរីប្រសើរនោះ នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ (យ៉ាងនោះដែរ) គឺនៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយបឋមជ្ឈានខ្លះ នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយទុតិយជ្ឈានខ្លះ តតិយជ្ឈានខ្លះ ចតុត្ថជ្ឈានខ្លះ នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយមេត្តាចេតោវិមុត្តិខ្លះ នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយករុណាចេតោវិមុត្តិខ្លះ មុទិតាចេតោវិមុត្តិខ្លះ ឧបេក្ខាចេតោវិមុត្តិខ្លះ នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយអាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិខ្លះ នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិខ្លះ ដោយអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិខ្លះ ដោយនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិខ្លះ ដោយផលសមាបត្តិខ្លះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

នាគោវ យូថានិ វិវជ្ជយិត្វា

សញ្ជាតខន្ធោ បទុមី ឧឡារោ

យថាភិរន្តំ វិហរេ អរញ្ញេ

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣០៥) អដ្ឋានំ តំ សង្គណិការតស្ស

យំ ផុស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិំ

អាទិច្ចពន្ធុស្ស វចោ និសម្ម

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣០៦) អដ្ឋានំ តំ សង្គណិការតស្ស យំ ផុស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិន្តិ វុត្តំ ហេតំ អការណំ យាវតាបន ភិក្ខុ សង្គណិការាមោ សង្គណិការតោ សង្គណិការាមតំ អនុយុត្តោ គណារាមោ

បុគ្គលដែលដូចនាគ មានខន្ធកើតព្រមហើយ មានសម្បុរដូចផ្កាឈូក ជាសត្វខ្ពង់ខ្ពស់ គេចចាកហ្វូង ហើយនៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣០៥) បុគ្គលគប្បីបានសាមយិកវិមុត្តិ(១) ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមែនជាទីតាំង នៃបុគ្គលអ្នកត្រេកអរក្នុងពួកគេ បុគ្គលគិតរកពាក្យ នៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣០៦) ពាក្យថា បុគ្គល គប្បីបានសាមយិកវិមុត្តិ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមែនជាទីតាំង នៃបុគ្គលអ្នកត្រេកអរក្នុងពួកគេ អធិប្បាយថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថា ម្នាលអានន្ទ ភិក្ខុមានការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួក ប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួក មានពួកជាទីត្រេកអរ

១ វិមុត្តិប្រព្រឹត្តទៅតាមសម័យ គឺ វិមុត្តិជាលោកិយ ។

គណារាមោ គណសម្មុទិតោ គណារាមតំ អនុយុត្តោ យន្តំ នេក្ខម្មសុខំ បវិវេកសុខំ ឧបសមសុខំ សម្ពោធសុខំ តស្ស សុខស្ស និកាមលាភី ភវិស្សតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភីតិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ ។ យោ ច ខោ សោ អានន្ទ ភិក្ខុ ឯកោ គណស្មា វូបកដ្ឋោ វិហរតិ តស្សេតំ ភិក្ខុនោ ឋានំ យន្តំ នេក្ខម្មសុខំ បវិវេកសុខំ ឧបសមសុខំ សម្ពោធ-សុខំ តស្ស សុខស្ស និកាមលាភី ភវិស្សតិ អកិច្ឆ-លាភី អកសិរលាភីតិ ឋានមេតំ វិជ្ជតិ ។ សោ វតា-នន្ទ ភិក្ខុ សង្គណិការាមោ សង្គណិករតោ សង្គ-ណិការាមតំ អនុយុត្តោ គណារាមោ គណរតោ គណសម្មុទិតោ គណារាមតំ អនុយុត្តោ សាមយិកំ វា កន្តំ ចេតោវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតិ អសាម-យិកំ វា អកុប្បន្តិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ ។

ត្រេកអរក្នុងពួក រីករាយក្នុងពួក ប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងពួក ជាកំណត់ សេចក្តីសុខគឺការចេញបួស សេចក្តីសុខគឺការស្ងាត់ សេចក្តីសុខគឺការស្ងប់ សេចក្តីសុខគឺការត្រាស់ដឹង ណា (ភិក្ខុនោះ) នឹងជាអ្នកបានតាមប្រាថ្នា បានដោយមិនក្រ បានដោយមិនលំបាក នូវសេចក្តីសុខនោះ ហេតុការណ៍បែបនេះ មិនមានទេ ។ ម្នាលអានន្ទ លុះតែភិក្ខុណា ចៀសចេញចាកពួក ហើយនៅតែម្នាក់ឯង សេចក្តីសុខនុ៎ះ ទើបមានប្រាកដដល់ភិក្ខុនោះ គឺជា សេចក្តីសុខគឺការចេញបួស សេចក្តីសុខគឺការស្ងាត់ សេចក្តីសុខគឺការស្ងប់ សេចក្តីសុខគឺ ត្រាស់ដឹងណា (ភិក្ខុនោះ) នឹងជាអ្នកបានតាមប្រាថ្នា បានដោយមិនក្រ បានដោយមិនលំបាក នូវសេចក្តីសុខនោះ ហេតុការណ៍បែបនេះ ទើបមាន ។ ម្នាលអានន្ទ ភិក្ខុមានការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួក ប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួក មានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងពួក រីករាយក្នុងពួក ប្រកបរឿយៗនូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងពួក ជាកំណត់ (ភិក្ខុនោះ) នឹងបានសាមយិកចេតោវិមុត្តិ (ចេតោវិមុត្តិជាលោកិយ) ឬអសាមយិក-អកុប្បធម៌ (មគ្គជាលោកុត្តរៈ) ហេតុការណ៍បែបនេះ មិនមានទេ ។

យោ ច ខោ សោ អានន្ទ ភិក្ខុ ឯកោ គណស្មា វូបកដ្ឋោ វិហរតិ តស្សេតំ ភិក្ខុនោ បាដិកង្ខំ សាមយិកំ វា ចេតោវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតិ អសាមយិកំ វា អកុប្បន្តិ ឋានមេតំ វិជ្ជតីតិ អដ្ឋាន តំ សង្គណិការតស្ស យំ ផុស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិំ ។

[៣០៩] អាទិច្ចពន្ធុស្ស វចោ និសម្មាតិ អាទិច្ចោ វុច្ចតិ សុរិយោ ។ សោ គោតមោ គោត្តេន បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ គោតមោ គោត្តេន សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សុរិយស្ស គោត្តញាតកោ(១) គោត្តពន្ធុ តស្មា បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អាទិច្ចពន្ធុ ។ អាទិច្ចពន្ធុស្ស វចោ និសម្មាតិ អាទិច្ចពន្ធុស្ស វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ សុត្វា សុណិត្វា ឧគ្គហេត្វា ឧបធារយិត្វា ឧបលក្ខយិត្វាតិ អាទិច្ចពន្ធុស្ស វចោ និសម្ម ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

១ ម. អយំ បាឋោ នត្ថិ ។

ម្នាលអានន្ទ លុះតែភិក្ខុណា ចៀសចេញចាកពួក ហើយនៅតែម្នាក់ឯង សេចក្តីប្រាថ្នានេះ ទើបមានប្រាកដដល់ភិក្ខុនោះ គឺថា (ភិក្ខុនោះ) នឹងបាននូវសាមយិកចេតោវិមុត្តិ ឬអសាមយិកអកុប្បធម៌ ហេតុការណ៍បែបនេះ ទើបមាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគប្បីបាននូវសាមយិកវិមុត្តិ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមែនជាទីតាំងនៃបុគ្គល អ្នកត្រេកអរក្នុងពួកទេ ។

[៣០៩] ពាក្យថា បុគ្គលពិចារណាពាក្យនៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ សេចក្តីថា ព្រះអាទិត្យ លោកហៅថា អាទិច្ចៈ ។ ព្រះអាទិត្យនោះជាគោតមដោយគោត្ត ចំណែកព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏ជាគោតមដោយគោត្ត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាញាតិដោយគោត្ត ជាផៅពង្សដោយគោត្តនៃព្រះអាទិត្យ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថា ព្រះអាទិច្ចពន្ធុ ។ ពាក្យថា បុគ្គលពិចារណាពាក្យនៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ បានសេចក្តីថា បុគ្គលបានស្តាប់ ឬ រៀន ចាំទុក កំណត់នូវពាក្យ គន្លងពាក្យ ទេសនា អនុសន្ធិ នៃព្រះពុទ្ធជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលពិចារណាពាក្យនៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

អដ្ឋាន តំ សង្គណិការតស្ស
យំ ផុស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិំ
អាទិច្ចពន្ធុស្ស វចោ និសម្ម
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣០៨) ទិដ្ឋីវិសូកានិ ឧបាតិវត្តោ
បត្តោ និយាមំ បដិលទ្ធមគ្គោ
ឧប្បន្នញាណោម្ហិ អនញ្ញនេយ្យោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣០៩) ទិដ្ឋីវិសូកានិ ឧបាតិវត្តោតិ ទិដ្ឋីវិសូកានិ វុច្ចន្តិ វីសតិវត្ថុកា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មឹ វា អត្តានំ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ

បុគ្គលគប្បីបានសាមយិកវិមុត្តិ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមែនជាទីតាំងនៃបុគ្គលអ្នកត្រេកអរក្នុងពួកទេ បុគ្គលពិចារណាពាក្យ នៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣០៨) បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្លង នូវបម្រះនៃទិដ្ឋិទាំងឡាយ បានសម្រេចធម៌ដ៏ទៀងទាត់ បានចំពោះនូវមគ្គ មិនមានបុគ្គលដទៃណែនាំ (ព្រោះដឹងថា) អាត្មាអញមានញាណកើតហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣០៩) ពាក្យថា បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្លង នូវបម្រះនៃទិដ្ឋិទាំងឡាយ សេចក្ដីថា សក្កាយទិដ្ឋិមានវត្ថុ ២០ ហៅថា បម្រះនៃទិដ្ឋិ ។ បុថុជ្ជនក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនឃើញនូវពួកព្រះអរិយៈ មិនឈ្លាសវៃក្នុងអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនក្នុងអរិយធម៌ មិនឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃក្នុងសប្បុរិសធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនក្នុងសប្បុរិសធម៌ រមែងពិចារណាឃើញរូបជាខ្លួន នូវខ្លួនជាមានរូបខ្លះ នូវរូបក្នុងខ្លួនខ្លះ នូវខ្លួនក្នុងរូបខ្លះ ពិចារណាឃើញនូវវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណជាខ្លួន

វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មឹ វា អត្តានំ យា ឯវរូបា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតំ ទិដ្ឋិគហនំ ទិដ្ឋិកន្តារោ ទិដ្ឋិវិសូកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្ផន្ទិតំ ទិដ្ឋិសំយោជនំ គាហោ បដិគ្គាហោ(១) អភិនិវេសោ បរាមាសោ កុម្មគ្គោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆត្តំ តិត្ថាយតនំ វិបរិយេសគ្គាហោ វិបរីតគ្គាហោ វិបល្លាសគ្គាហោ មិច្ឆាគាហោ អយាថាវកស្មឹ យាថាវកន្តិ គាហោ យាវតា ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិគតានិ ឥមានិ ទិដ្ឋិវិសូកានិ(២) ។ ឧបាតិវត្តោតិ ទិដ្ឋិវិសូកានិ ឧបាតិវត្តោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ(៣) វីតិវត្តោតិ ទិដ្ឋិវិសូកានិ ឧបាតិវត្តោ ។

[៣១០] បត្តោ និយាមំ បដិលទ្ធមគ្គោតិ និយាមា វុច្ចន្តិ ចត្តារោ មគ្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេយ្យថីទំ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ។

---

១ ម. បដិគ្គាហោ ។ ២ ម. គយ។ ទិដ្ឋិវិសូកា ។ ៣ ម. ទិដ្ឋិវិសូកានិ ឧបាតិវត្តោ ទិដ្ឋិវិសូកានិ ឧបាតិវត្តោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ ។

នូវខ្លួនថា មានវិញ្ញាណខ្លះ នូវវិញ្ញាណក្នុងខ្លួនខ្លះ នូវខ្លួនក្នុងវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរទៅនៃទិដ្ឋិ ព្រៃស្បាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវលំបាកស្រយាលគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ សេចក្តីញាប់ញ័រនៃទិដ្ឋិ ចំណងគឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការប្រកាន់មាំ ការស្ទាបអង្អែល ផ្លូវខុស គន្លងខុស សេចក្តីខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ដោយការស្វែងរកខុស ការប្រកាន់វិបរីត ការប្រកាន់វិបល្លាស ការប្រកាន់ខុស ការប្រកាន់ថាពិត ក្នុងរបស់ដែលមិនពិត ទិដ្ឋិ ៦២ ជាន់ប៉ុន្មាន មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះ ឈ្មោះថាចម្រូងគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្តកន្លង គឺ ប្រព្រឹត្តលើស ឈានកន្លង ឈានលើស ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវចម្រូងគឺទិដ្ឋិទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្លង នូវចម្រូងគឺទិដ្ឋិទាំងឡាយ ។

[៣១០] ពាក្យថា បានសម្រេចធម៌ដ៏ទៀងទាត់ បានចំពោះនូវមគ្គ សេចក្តីថា មគ្គ ៤ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ គឺសម្មាទិដ្ឋិ ១ សម្មាសង្កប្បៈ ១ សម្មាវាចា ១ សម្មាកម្មន្តៈ ១ សម្មាអាជីវៈ ១ សម្មាវាយាមៈ ១ សម្មាសតិ ១ សម្មាសមាធិ ១ លោកហៅថា ធម៌ដ៏ទៀង ។

ចតូហិ អរិយមគ្គេហិ សមន្នាគតោ សម្បត្តោ អធិគ-
តោ ផុសិតោ សច្ឆិកតោតិ បត្តោ និយាមំ ។ បដិ-
លទ្ធមគ្គោតិ លទ្ធមគ្គោ បដិលទ្ធមគ្គោ អធិគតមគ្គោ
ផុសិតមគ្គោតិ បត្តោ និយាមំ បដិលទ្ធមគ្គោ ។

(៣១១) ឧប្បន្នញាណោម្ហិ អនញ្ញនេយ្យោតិ
តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស ញាណំ ឧប្បន្នំ សមុប្បន្នំ
និព្វត្តំ អភិនិព្វត្តំ បាតុភូតំ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ
ញាណំ ឧប្បន្នំ សមុប្បន្នំ និព្វត្តំ អភិនិព្វត្តំ បាតុភូ-
តំ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុ-
ទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ញាណំ ឧប្បន្នំ សមុ-
ប្បន្នំ និព្វត្តំ អភិនិព្វត្តំ បាតុភូតន្តិ ឧប្បន្នញាណោ-
ម្ហិ ។ អនញ្ញនេយ្យោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ន បរ-
នេយ្យោ ន បរបត្តិយោ ន បរប្បច្ចយោ ន បរប្បដិ-
ពទ្ធគូ យថាភូតំ ជានាតិ បស្សតិ អសម្មូឡ្ហោ សម្ប-
ជានោ បដិស្សតោ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។

៦៤៣

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

បុគ្គលប្រកប សម្រេច បាន ប៉ះពាល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយអរិយមគ្គ
ទាំង ៤ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានសម្រេចនិយាមធម៌ទៀងទាត់ ។
ពាក្យថា បានចំពោះនូវមគ្គ គឺបានមគ្គ បានចំពោះមគ្គ បានសម្រេច
មគ្គ បានប៉ះពាល់មគ្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានសម្រេចនិយាមធម៌
ទៀងទាត់ បានចំពោះនូវមគ្គ ។

(៣១១) ពាក្យថា មិនមានបុគ្គលដទៃ ណែនាំ (ព្រោះដឹងថា)
អាត្មាអញមានញាណកើតហើយ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ
មានញាណកើតឡើង កើតឡើងព្រម កើត កើតចំពោះ កើតប្រាកដ គឺ
មានញាណកើតឡើង កើតឡើងព្រម កើត កើតចំពោះ កើតប្រាកដថា
សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ បេ ។ មានញាណ
កើតឡើង កើតឡើងព្រម កើត កើតចំពោះ កើតប្រាកដថា របស់
ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការ
រលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាអញ
មានញាណកើតហើយ ។ ពាក្យថា មិនមានបុគ្គលដទៃ ណែនាំ គឺ
ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនមានបុគ្គលដទៃណែនាំ មិនមានបុគ្គលដទៃ
ឲ្យជឿ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីពឹង មិនជាប់នូវការជាប់ចំពាក់ដោយ
បុគ្គលដទៃ រមែងដឹង ឃើញតាមពិត ជាបុគ្គលមិនវង្វេង ជាអ្នក
ដឹងច្បាស់ មានស្មារតីប្រុងប្រៀបខ្លួនថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។

យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ន បរនេយ្យោ ន បរបត្តិយោ ន បរប្បច្ចយោ ន បរប្បដិពទ្ធគូ យថាភូតំ ជានាតិ បស្សតិ អសម្មូឡ្ហោ សម្បជានោ បតិស្សតោតិ ឧប្បន្នញាណោម្ហិ អនញ្ញនេយ្យោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ទិដ្ឋីវិសូកានិ ឧបាតិវត្តោ
បត្តោ និយាមំ បដិលទ្ធមគ្គោ
ឧប្បន្នញាណោម្ហិ អនញ្ញនេយ្យោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣១៦) និល្លោលុបោ និក្កុហោ និប្បិបាសោ
និម្មក្ខោ និទ្ធន្តកសាវមោហោ
និរាសសោ សព្វលោកេ ភវិត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

មិនមានបុគ្គលដទៃណានាំ មិនមានបុគ្គលដទៃឲ្យជឿ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីពឹង មិនដល់នូវការជាប់ចំពាក់ដោយបុគ្គលដទៃ រមែងដឹង ឃើញតាមពិត ជាបុគ្គលមិនវង្វេង ជាអ្នកដឹងច្បាស់ មានស្មារតីប្រុងជានិច្ច ថា របស់ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានបុគ្គលដទៃណានាំ (ព្រោះដឹងថា) អាត្មាអញមានញាណកើតហើយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្លង នូវចម្រូងគឺទិដ្ឋិទាំងឡាយ បាន
សម្រេចនូវធម៌ទៀងទាត់ បានចំពោះនូវមគ្គ មិនមាន
បុគ្គលដទៃណានាំ (ព្រោះដឹងថា) អាត្មាអញមានញាណ
កើតហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣១៦) បុគ្គលអ្នកមិនលោភ អ្នកមិនកុហក អ្នកមិន
មានការស្រេកឃ្លាន អ្នកមិនមានការលុបគុណគេ មាន
ទឹកចត់និងមោហៈកំចាត់ចេញហើយ មិនមានសេចក្តី
ប្រាថ្នា ក្នុងលោកទាំងមូល គប្បីប្រព្រឹត្ត ម្នាក់ឯង
ដូចកុយរមាស ។

(៣១៣) និល្លោលុបោ និក្កុហោ និប្បិបាសោតិ លោលុប្បា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សា លោលុប្បា តណ្ហា តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា តស្មា បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ និល្លោលុបោ ។ និក្កុហោតិ តីណិ កុហនវត្ថូនិ បច្ចយបដិសេវនសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ឥរិយាបថសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ សាមន្តជប្បនសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ។

កតមំ បច្ចយបដិសេវនសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ។ ឥធ គហបតិកា ភិក្ខុំ និមន្តេន្តិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ ។ សោ បាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ អត្ថិកោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ ភិយ្យោកម្យតំ ឧបាទាយ ចីវរំ បច្ចក្ខាតិ បិណ្ឌបាតំ បច្ចក្ខាតិ សេនាសនំ បច្ចក្ខាតិ គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ បច្ចក្ខាតិ ។

(៣១៣) ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមិនលោភ អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមានការស្រេកឃ្លាន អធិប្បាយថា តណ្ហា ហៅថា សេចក្តីលោភ បានដល់តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហាគឺសេចក្តីលោភនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានលះបង់ កាត់រំលើងឫស ធ្វើឲ្យសល់តែទីទៅ ដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ឲ្យជាធម៌មិនកើតឡើងតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាអ្នកមិនមានលោភ ។ ពាក្យថា អ្នកមិនកុហក សេចក្តីថា កុហនវត្ថុ មាន ៣ គឺកុហនវត្ថុប៉ែកខាងការសេពបច្ច័យ ១ កុហនវត្ថុប៉ែកខាងឥរិយាបថ ១ កុហនវត្ថុប៉ែកខាងការខ្សឹប ១ ។

កុហនវត្ថុ ប៉ែកខាងការសេពបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។

ពួកគហបតី ក្នុងសាសនានេះ និមន្តភិក្ខុដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ មានសេចក្តីត្រូវការដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ អាស្រ័យសេចក្តីប្រាថ្នាខ្លាំង ក៏ពោលឃាត់ចីវរ ពោលឃាត់បិណ្ឌបាត ពោលឃាត់សេនាសនៈ ពោលឃាត់គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។

សោ ឯវមាហ កឹ សមណស្ស មហគ្ឃេន ចីវរេន បរំ សារុប្បំ យំ សមណោ សុសានា វា សង្ការកូដា វា បាបណិកា វា នន្តកានិ ឧច្ចិនិត្វា សង្ឃាដឹ កត្វា(១) ធារេយ្យ កឹ សមណស្ស មហគ្ឃេន បិណ្ឌបាតេន បរំ សារុប្បំ យំ សមណោ ឧញ្ឆាចរិយាយ បិណ្ឌិយាលោបេន ជីវិតំ កប្បេយ្យ កឹ សមណស្ស មហគ្ឃេន សេនាសនេន បរំ សារុប្បំ យំ សមណោ រុក្ខមូលិកោ វា អស្ស អព្ភោកាសិកោ វា កឹ សមណស្ស មហគ្ឃេន គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេន បរំ សារុប្បំ យំ សមណោ បូតិមុត្តេន វា ហរីតកីខណ្ឌេន វា ឱស-ធំ ករេយ្យាតិ តទុបាទាយ លូខំ ចីវរំ ធារេតិ លូខំ បិណ្ឌបាតំ ភុញ្ជតិ លូខំ សេនាសនំ បដិសេវតិ លូខំ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ បដិសេវតិ ។ តមេនំ គហបតិកា ឯវំ ជានន្តិ អយំ ស-មណោ អប្បិច្ឆោ សន្តុដ្ឋោ បវិវិត្តោ អសំសដ្ឋោ

១ ម. សង្ឃាដឹ ករិត្វា ។

ភិក្ខុនោះ បាននិយាយយ៉ាងនេះថា សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយចីវរ ដែលមានថ្លៃច្រើន ឯអំពើដ៏សមគួរខ្ពុំ ត្រង់សមណៈរើសកំណាត់សំពត់ អំពីព្រៃស្មសាន អំពីគំនរសម្រាម ឬអំពីកន្ទុំផ្សារ ធ្វើជាសង្ឃាដិ ហើយទ្រទ្រង់ សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយបិណ្ឌបាតដែលមានថ្លៃច្រើន ឯអំពើដ៏សមគួរខ្ពុំ ត្រង់សមណៈចិញ្ចឹមជីវិតដោយពំនូតអាហារដោយការដើរស្វែង សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយសេនាសនៈដែលមានថ្លៃច្រើន ឯអំពើដ៏សមគួរខ្ពុំ ត្រង់សមណៈគួរជាអ្នកនៅជិតគល់ឈើ ឬនៅក្នុងទីវាល សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយគិលានប្ប-ច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ដែលមានថ្លៃច្រើន ឯអំពើដ៏សមគួរខ្ពុំ ត្រង់សមណៈធ្វើថ្នាំដោយទឹកមូត្រគោ ឬដោយចំណិតផ្លែសម៉ ភិក្ខុអាស្រ័យដំណើរនោះក៏ទ្រទ្រង់ចីវរសៅហ្មង បរិភោគបិណ្ឌបាតសៅហ្មង ប្រើប្រាស់សេនា-សនៈសៅហ្មង សេពគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារសៅហ្មង ។ ពួកគហបតី ដឹងនូវភិក្ខុនោះយ៉ាងនេះថា សមណៈនេះ ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច ជាអ្នកសន្ដោស ជាអ្នកស្ងប់ស្ងាត់ ជាអ្នកមិនច្រឡូកច្រឡំ (ដោយពួក)

អារទ្ធវីរិយោ ធុតកំមោតិ កិំយ្យោ ឯមន្តេត្តិ ចីវរបិណ្ឌ-
បាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ ។

សោ បរិមាណេ តិណ្ណំ សម្មុខីភាវា សទ្ធោ
កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ សទ្ធាយ សម្មុខីភាវា
សទ្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ ទេយ្យធម្មស្ស
សម្មុខីភាវា សទ្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បស-
វតិ ទក្ខិណេយ្យានំ សម្មុខីភាវា សទ្ធោ កុលបុ-
ត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ តុម្ហាកញ្ចេវិយំ សទ្ធា
អត្ថិ ទេយ្យធម្មោ ច សំវិជ្ជតិ អហញ្ច បដិគ្គាហកោ
សមាហំ ច បដិគ្គហេស្សាមិ យំ តុម្ហេ បុញ្ញេន បរិ-
ពាហិរា ភវិស្សថ ន ឥច្ឆេ ឥមិនា អត្ថោ អបិច
តុម្ហាកញ្ចេវ អនុកម្បាយ បដិគ្គណ្ហាមីតិ ឥតុបា-
យ ពហុម្បិ ចីវរំ បដិគ្គណ្ហាតិ ពហុម្បិ បិណ្ឌបាតំ
បដិគ្គណ្ហាតិ ពហុម្បិ សេនាសនំ បដិគ្គណ្ហាតិ ពហុ-
ម្បិ គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ បដិគ្គណ្ហាតិ ។
យា បវិត្តា កាកុដិកា កាកុដិយំ គុហាថា គុ-
ហាយថា គុហាគតំ ឥធំ វុត្តំ បច្ចយបដិសេវនស-
ម្ពន្ធំ គុហាវត្ថុ ។

ប្រារព្ធព្យាយាម ពោលពាក្យជាគ្រឿងកំចាត់បង់កិលេស គឺទៅតែងមន្ត
ដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈនឹងគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។

ភិក្ខុនោះ បានសំដែងយ៉ាងនេះថា កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា បាន
បុណ្យ ច្រើនព្រោះធម៌ ៣ មានចំពោះមុខ គឺ កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា
បានបុណ្យច្រើន ព្រោះមានសទ្ធាចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា
បានបុណ្យច្រើន ព្រោះមានទេយ្យធម៌ចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា
បានបុណ្យច្រើន ព្រោះពួកទក្ខិណេយ្យបុគ្គលមានចំពោះមុខ ១ (ឥឡូវ)
សទ្ធានេះ របស់អ្នកទាំងឡាយក៏មានផង ទេយ្យធម៌ក៏មានផង ទាំង
អាត្មាក៏ជាអ្នកទទួលស្រាប់ បើអាត្មាមិនទទួលទេ អ្នកទាំងឡាយនឹងសាប
សូន្យ ចាកបុណ្យយ៉ាងនេះ មិនតែង អាត្មាមិនមានសេចក្តីត្រូវការ
ដោយទេយ្យធម៌នេះទេ ប៉ុន្តែអាត្មាទទួលដើម្បីអនុគ្រោះ ដល់អ្នកទាំង
ឡាយប៉ុណ្ណោះ (ភិក្ខុ) អាស្រ័យដំណើរនោះ ក៏ទទួលចីវរយ៉ាងច្រើន
ផង ទទួលបិណ្ឌបាតយ៉ាងច្រើនផង ទទួលសេនាសនៈយ៉ាងច្រើនផង
ទទួលគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ យ៉ាងច្រើនផង ។ អាការធ្វើមុខ
ស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខស្រពោន ការកុហក អាការនៃកុហក ភាព
នៃកុហក មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះលោកហៅថា កុហនវត្ថុ
ដែលតាំងទីការសេពបច្ច័យ ។

កតមំ ឥរិយាបថសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ។ ឥធេក-
ច្ចោ បាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ សម្ភាវនាធិប្បាយោ ឯវំ
មំ ជនោ សម្ភាវេស្សតីតិ គមនំ សណ្ឋបេតិ ឋានំ
សណ្ឋបេតិ និសជ្ជំ សណ្ឋបេតិ សយនំ សណ្ឋបេតិ
បណិធាយ គច្ឆតិ បណិធាយ តិដ្ឋតិ បណិធាយ
និសីទតិ បណិធាយ សេយ្យំ កប្បេតិ សមា-
ហិតោ វិយ គច្ឆតិ សមាហិតោ វិយ តិដ្ឋតិ
សមាហិតោ វិយ និសីទតិ សមាហិតោ វិយ
សេយ្យំ កប្បេតិ អាបាថកជ្ឈាយី ហោតិ ។ យា
ឯវរូបា ឥរិយាបថស្ស អាឋបនា ឋបនា សណ្ឋ-
បនា ភាកុដិកា ភាកុដិយំ កុហនា កុហាយនា
កុហាយិតត្តំ ឥទំ ឥរិយាបថសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ។

កុហនវត្ថុ ដែលរាប់ថាឥរិយាបថ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុពួកខ្លះក្នុងសាសនា
នេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ មាន
បំណងនូវការសរសើរថា អ្នកជននឹងសរសើរអញយ៉ាងនេះ គឺរៀបចំ
ដំណើរ រៀបចំជំហរ រៀបចំអង្គុយ រៀបចំដំណេក រៀបចំដើរ
រៀបចំឈរ រៀបចំអង្គុយ រៀបចំសម្រេចការដេក ដើរដូចជា
មានចិត្តតម្កល់មាំ ឈរដូចជាមានចិត្តតម្កល់មាំ អង្គុយដូចជាមានចិត្ត
តម្កល់មាំ សម្រេចការដេកដូចជាមានចិត្តតម្កល់មាំ ហាក់ដូចជាចូល
ឈានក្នុងទីចំពោះមុខ (ឲ្យអ្នកដទៃ) ។ ការតាំងទុកខាងដើម ការតាំង
ទុក ការរៀបចំឥរិយាបថ សភាពធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខ
ស្រពោន ការកុហក អាការនៃកុហក ភាពនៃកុហក មាន
សភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះហៅថា កុហនវត្ថុ ដែលរាប់ថាឥរិយាបថ ។

ការោមិ សាមន្តជប្បសន្ធាតុំ កុហនវត្ថុ ។ ឥធេកច្ចោ បាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ សម្ភាវនាធិប្បាយោ ឯវំ មំ ជនោ សម្ភាវេស្សតីតិ អរិយធម្មសន្និស្សិតំ វាចំ ភាសតិ យោ ឯវរូបំ ចីវរំ ធារេតិ សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ ភណតិ ។ យោ ឯវរូបំ បត្តំ ធារេតិ លោហថាលកំ ធារេតិ ធម្មករកំ ធារេតិ បរិស្សាវនំ ធារេតិ កុញ្ចិកំ ធារេតិ ឧបាហនំ ធារេតិ កាយពន្ធនំ ធារេតិ អាយោគពន្ធនំ ធារេតិ សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ ភណតិ ។ យស្ស ឯវរូបោ ឧបជ្ឈាយោ សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ ភណតិ ។ យស្ស ឯវរូបោ អាចរិយោ សមានុបជ្ឈាយកា សមានាចរិយកា មិត្តា សន្ទិដ្ឋា សម្ភត្តា សហាយា សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ ភណតិ ។ យោ ឯវរូបេ វិហារេ វសតិ សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ ភណតិ ។

កុហនវត្ថុ ដែលកើតអំពីការខ្សឹប តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ មានបំណងនឹងឲ្យគេសរសើរថា ពួកជននឹងសរសើរអញយ៉ាងនេះ ក៏ពោលវាចាដែលអាស្រ័យអរិយធម៌ គឺពោលថា សមណៈណា ប្រើប្រាស់ចីវរមានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះ មានសក្តិធំ ។ ពោលថា សមណៈណា ប្រើប្រាស់បាត្រ ប្រើប្រាស់ថាលលោហៈ ប្រើប្រាស់ធម្មករក ប្រើប្រាស់សំពត់តម្រងទឹក ប្រើប្រាស់កូនសោ ប្រើប្រាស់ស្បែកជើង ប្រើប្រាស់វត្ថុពន្ធចង្កេះ ប្រើប្រាស់សំពត់អាយោគពន្ធន៍ មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ សមណៈនោះមានសក្តិធំ ។ ពោលថា ឧបជ្ឈាយ៍នៃសមណៈណា មានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះមានសក្តិធំ ។ ពោលថា សមណៈណា មានអាចារ្យ មានពួកភិក្ខុដែលមានឧបជ្ឈាយ៍ស្មើគ្នា មានពួកភិក្ខុដែលមានអាចារ្យស្មើគ្នា មានមិត្ត មានមិត្តស្គាល់ស្មើ មានមិត្តស្និទ្ធស្នាល មានសំឡាញ់ មានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះ មានសក្តិធំ ។ ពោលថា សមណៈណា នៅក្នុងវិហារ មានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះមានសក្តិធំ ។

យោ ឯវរូបេ អឌ្ឍយោគេ វសតិ(១) ហម្មិយេ វសតិ គុហាយំ វសតិ(២) កុដិយា វសតិ កូដាគារេ វសតិ អដ្ដេ វសតិ មាឡេ វសតិ ឧទ្ទណ្ឌេ វសតិ ឧបដ្ឋានសាលាយំ វសតិ មណ្ឌបេ វសតិ រុក្ខមូលេ វសតិ សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ ភណតិ ។ អថវា កោរជិកកោរជិកោ ភាកុដិកភាកុដិកោ កុហកកុហោ លបលបោ មុខសម្ភាវិតោ អយំ សមណោ ឥមាសំ ឯវរូបានំ សន្តានំ វិហារសមាបត្តីនំ លាភីតិ តាទិសំ គម្ភីរំ គូឡ្ហំ និបុណំ បដិច្ឆន្នំ លោកុត្តរសុញ្ញតាបដិសញ្ញុត្តំ កថំ កថេតិ ។ យា ឯវរូបា ភាកុដិកា ភាកុដិយំ កុហនា កុហាយនា កុហាយិតត្តំ ឥទំ សាមន្តជប្បនសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ។

១ ម. អឌ្ឍយោគេ បាសាទេ វសតីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ឱ. អឌ្ឍយោគេ លេណេ វសតីតិ ទិស្សតិ ។

ពោលថា សមណៈណា នៅក្នុងអឌ្ឍយោគ (បន្ទំ) នៅក្នុងប្រាសាទ មានកំពូល នៅក្នុងគុហា នៅក្នុងខ្ទម នៅក្នុងផ្ទះកំពូល នៅក្នុងប៉ម នៅក្នុងរោងមូល នៅក្នុងទីដៃ នៅក្នុងឧបដ្ឋានសាលា នៅក្នុងមណ្ឌប (ប៉ាំ) នៅក្រោមគល់ឈើ មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ សមណៈនោះ មានសក្តិធំ ។ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកស្រពត់ស្រពន់ពេក មានមុខស្រពាប់ស្រពោនពេក ជាអ្នកកុហកពេក ជាអ្នកប្រកយពេក ដែលគេតែងសរសើរ ដោយគំណាចមាត់ (របស់ខ្លួន) ថា សមណៈនេះ ជាអ្នកបានវិហារសមាបត្តិទាំងនេះ ជាគុណដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ មានសភាពយ៉ាងនេះ តែងពោលពាក្យប្រាកដដូច្នោះ ជាពាក្យជ្រាលជ្រៅ លំបាកយល់ ដ៏ល្អិត កំបិទកំបាំង ជាពាក្យប្រកបដោយលោកុត្តរធម៌ និងសុញ្ញតានិក្ខន ។ អាការៈកញ្ចើមមុខស្រពោន ភាពនៃការកញ្ចើមមុខស្រពោន ការកុហក អាការនៃកុហក ភាពនៃកុហក មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះហៅថា កុហនវត្ថុ ដែលទាក់ទងការទៀប ។

តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស ឥមានិ តីណិ កុហនវត្ថូនិ បហីនានិ សមុច្ឆិន្នានិ វូបសន្តានិ បដិប្បស្សទ្ធានិ អភព្វុប្បត្តិកានិ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍានិ តស្មា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ និក្កុហោ ។ និប្បិបាសោតិ បិបាសា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សា បិបាសា តណ្ហា តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា តស្មា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ និប្បិបាសោតិ និល្លោលុបោ និក្កុហោ និប្បិបាសោ ។

កុហនវត្ថុទាំង ៣ នេះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានលះបង់ ផ្ដាច់ ផ្ដិល រម្ងាប់ ស្រួលស្ងាត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាអ្នកមិនកុហក ។ ពាក្យថា អ្នកមិនមានការស្រេកឃ្លាន សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា ការស្រេកឃ្លាន បានដល់តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហាគឺការស្រេកឃ្លាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានលះបង់ កាត់ឫសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ឲ្យជាធម៌ដែលមិនកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាអ្នកមិនមានការស្រេកឃ្លាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលអ្នកមិនលោភ អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមានការស្រេកឃ្លាន ។

[៣១៤] និម្មក្ខោ និទ្ធន្តកសាវមោហោតិ ម-ក្ខោតិ យោ មក្ខោ មក្ខាយនា មក្ខាយិតត្តំ និដ្ឋុ-រិយំ និដ្ឋុរិយកម្មំ ។ កសាវោតិ រាគោ កសាវោ ទោសោ កសាវោ មោហោ កសាវោ កោធោ ឧបនាហោ មក្ខោ បឡាសោ ។បេ។ សព្វាកុស-លាភិសង្ខារា កសាវា ។ មោហោតិ ទុក្ខេ អញ្ញា-ណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វន្តាបរន្តេ អញ្ញាណំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ អញ្ញាណំ យំ ឯវរូបំ អញ្ញាណំ អទស្សនំ អនភិសមយោ អន-នុពោធោ អសម្ពោធោ អប្បដិវេធោ អសង្គាហនា អប-រិយោគាហនា អសមបេក្ខនា អបច្ចវេក្ខនា អបច្ចក្ខ-កម្មំ ទុម្មេជ្ឈំ ពាល្យំ អសម្បជញ្ញំ មោហោ សម្មោហោ

[៣១៤] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនមានការលុបគុណគេ មានទឹកចត់គឺរាគៈទោសៈមោហៈកំចាត់ចេញហើយ ត្រង់ពាក្យថា ការលុបគុណ បានដល់ការបំបាត់គុណ អាការៈនៃការលុបគុណ ភាពនៃការលុបគុណ សេចក្តីប្រណែន កម្មគឺសេចក្តីប្រណែន ។ ពាក្យថា ទឹកចត់ សំដៅយករាគៈ ឈ្មោះថាទឹកចត់ ទោសៈ ឈ្មោះថាទឹកចត់ មោហៈ ឈ្មោះថាទឹកចត់ ក្រោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ។បេ។ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ឈ្មោះថាទឹកចត់ ។ ពាក្យថា មោហៈ បានដល់ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខសមុទ័យ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខនិរោធ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា ការមិនដឹងក្នុងចំណែកខាងមុខ ការមិនដឹងក្នុងចំណែកខាងក្រោយ ការមិនដឹងក្នុងចំណែកខាងមុខនិងចំណែកខាងក្រោយ ការមិនដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលអាស្រ័យគ្នាកើតឡើង ព្រោះធម៌នេះជាបច្ច័យ គឺ ដែលថា ការមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនយល់ច្បាស់ ការមិនត្រាស់ដឹងតាម ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនកាន់យក (ដោយសាមញ្ញលក្ខណៈ) ការមិនចុះកាន់ (សាមញ្ញលក្ខណៈ) ការមិនសំឡឹងស្មើ ការមិនពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់ សន្តានចិត្តអាក្រក់ ភាពជាបុគ្គលល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង ការវង្វេងសព្វ

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

អវិជ្ជោឃោ អវិជ្ជាយោគោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាលង្គី(១) អវិជ្ជាលង្គី មោហោ អកុសលមូលំ ។ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស មក្ខោ ច កសាវោ ច មោហោ ច វន្តា(២) និទ្ធន្តា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា តស្មា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ និម្មក្ខោ និទ្ធន្តកសាវមោហោ ។

(៣១៤) និរាសសោ សព្វលោកេ ភវិត្វាតិ អាសា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សព្វលោកេតិ សព្វអបាយលោកេ សព្វមនុស្សលោកេ សព្វទេវលោកេ សព្វខន្ធលោកេ សព្វធាតុលោកេ សព្វអាយតនលោកេ ។ និរាសសោ សព្វលោកេ ភវិត្វាតិ សព្វលោកេ និរាសសោ ភវិត្វា និត្តណ្ហោ ភវិត្វា និប្បិបាសោ ភវិត្វាតិ និរាសសោ សព្វលោកេ ភវិត្វា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

១ ម. អវិជ្ជាលង្គី ។ ២ ម. វន្តា សំវន្តា ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

អវិជ្ជាឱឃៈគឺអវិជ្ជា យោគៈគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា កិលេសជាគ្រឿងក្រួបសង្កត់ចិត្តគឺអវិជ្ជា បណ្តាញគឺអវិជ្ជា សន្ទះទ្វារចិត្តគឺអវិជ្ជា មោហៈ អកុសលមូល មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ ការលុបគុណ ទឹកចត់ ទឹកមោហៈ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានខ្ជាក់ចោល កំចាត់ចោល លះបង់ កាត់ផ្តាច់ រម្ងាប់ ក្រួបសង្កត់ ធ្វើមិនឲ្យកើតឡើងបាន ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាអ្នកមិនមានការលុបគុណគេ មានទឹកចត់គឺមោហៈកំចាត់ចេញហើយ ។

(៣១៤) ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងលោកទាំងមូល សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកទាំងមូល គឺ ក្នុងអបាយលោកទាំងមូល មនុស្សលោកទាំងមូល ទេវលោកទាំងមូល ខន្ធលោកទាំងមូល ធាតុលោកទាំងមូល អាយតនលោកទាំងមូល ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងលោកទាំងមូល បានសេចក្តីថា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា មិនមានតណ្ហា មិនមានសេចក្តីស្រេកឃ្លានក្នុងលោកទាំងមូល ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងលោកទាំងមូល ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

និល្លោលុបោ និក្កុហោ និប្បិបាសោ
និម្មក្ខោ និទ្ធន្តកសាវមោហោ
និរាសសោ សព្វលោកេ ភវិត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

[៣១៦] បាបំ សហាយំ បរិវជ្ជយេថ
អនត្ថទស្សឹ វិសមេ និវិដ្ឋំ
សយំ ន សេវេ បសុតំ បមត្តំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[៣១៧] បាបំ សហាយំ បរិវជ្ជយេថាតិ បាបសហាយោ វុច្ចតិ យោ សោ សហាយោ ទសវត្ថុកាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ នត្ថិ ទិន្នំ នត្ថិ យិដ្ឋំ នត្ថិ ហុតំ នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ នត្ថិ អយំ លោកោ នត្ថិ បរោ លោកោ នត្ថិ មាតា នត្ថិ បិតា នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា នត្ថិ

ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលអ្នកមិនលោភ អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមានការស្រេកឃ្លាន អ្នកមិនមានការលុបគុណគេ មានទឹកចត់គឺកោធៈកំចាត់ចេញហើយ មិនមានសេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងលោកទាំងមូល គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៣១៦] បុគ្គល គួរវៀរសេពនូវសំឡាញ់អាក្រក់ អ្នកឃើញនូវតែអំពើមិនមានប្រយោជន៍ អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ មិនគួរសេពគប់នូវបុគ្គលអ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកធ្វេសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៣១៧] ពាក្យថា បុគ្គលគួរវៀរសេពនូវសំឡាញ់អាក្រក់ សេចក្ដីថា ដែលហៅថា សំឡាញ់អាក្រក់ បានដល់សំឡាញ់ដែលប្រកបដោយមិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ យ៉ាងគឺថា ទានដែលគេឲ្យមិនមានផល បូជាធំមិនមានផល បូជាតូចមិនមានផល ផលវិបាកនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើល្អធ្វើអាក្រក់ មិនមាន លោកនេះមិនមាន លោកដទៃមិនមាន មាតាមិនមានគុណ បិតាមិនមានគុណ ពួកសត្វជាឧបបាតិកៈមិនមាន

លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិប-ន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អ-ភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តីតិ អយំ បាបសហាយោ ។ បាបំ សហាយំ បរិវជ្ជយេថាតិ បាបំ សហាយំ បរិវជ្ជយេថ វិវជ្ជេយ្យ បរិវជ្ជេយ្យាតិ បាបំ សហាយំ បរិវជ្ជយេថ ។

(៣១៨) អនត្ថទស្សឹ វិសមេ និវិដ្ឋន្តិ អនត្ថ-ទស្សី វុច្ចតិ យោ សោ សហាយោ ទសវត្ថុកាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ នត្ថិ ទិន្នំ នត្ថិ យិដ្ឋំ ។បេ។ យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តីតិ អយំ អនត្ថទស្សី ។

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោក ដែលប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយប្រាជ្ញាយ៉ាងឧត្តមរបស់ខ្លួន ហើយប្រកាសនូវលោកនេះ និងលោកខាងមុខ មិនមាន សំឡាញ់បែបនេះ ឈ្មោះជាសំឡាញ់អាក្រក់ ។ ពាក្យថា បុគ្គលគួរវៀរចាកនូវសំឡាញ់អាក្រក់ បានសេចក្តីថា បុគ្គលគួរវៀរចាក គួរវៀរលែង គួរគេចចេញ នូវសំឡាញ់អាក្រក់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគួរវៀរចាកនូវសំឡាញ់អាក្រក់ ។

(៣១៨) ពាក្យថា អ្នកឃើញនូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ សេចក្តីថា ដែលហៅថា អ្នកឃើញនូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ បានដល់សំឡាញ់ ដែលប្រកបដោយមិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ យ៉ាងថា ទានដែលបុគ្គលឲ្យ មិនមានផល បូជាធំ មិនមានផល ។បេ។ ដែលបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដោយប្រាជ្ញាយ៉ាងឧត្តមរបស់ខ្លួន ហើយប្រកាសនូវលោកនេះ និងលោកខាងមុខ មិនមាន សំឡាញ់បែបនេះ ឈ្មោះថា សំឡាញ់អ្នកឃើញ នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ ។

វិសមេ និវិដ្ឋន្តិ វិសមេ កាយកម្មេ និវិដ្ឋំ វិសមេ
វចីកម្មេ និវិដ្ឋំ វិសមេ មនោកម្មេ និវិដ្ឋំ វិសមេ
បាណាតិបាតេ និវិដ្ឋំ វិសមេ អទិន្នាទានេ និវិដ្ឋំ វិស-
មេ កាមេសុមិច្ឆាចារេ និវិដ្ឋំ វិសមេ មុសាវាទេ
និវិដ្ឋំ វិសមាយ បិសុណាយ វាចាយ និវិដ្ឋំ វិសមា-
យ ផរុសាយ វាចាយ និវិដ្ឋំ វិសមេ សម្ផប្បលាបេ
និវិដ្ឋំ វិសមាយ អភិជ្ឈាយ និវិដ្ឋំ វិសមេ ព្យាបាទេ
និវិដ្ឋំ វិសមាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា និវិដ្ឋំ វិសមេសុ សង្ខា-
រេសុ និវិដ្ឋំ វិសមេសុ បញ្ចសុ កាមគុណេសុ និវិដ្ឋំ
សត្តំ អល្លីនំ ឧបគតំ អជ្ឈោសិតំ អធិមុត្តំ អនត្ថ-
ទស្សឹ វិសមេ និវិដ្ឋំ ។

ពាក្យថា អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ សេចក្តីថា អ្នកតាំងនៅក្នុងកាយកម្ម
មិនស្មើ តាំងនៅក្នុងវចីកម្មមិនស្មើ តាំងនៅក្នុងមនោកម្មមិនស្មើ គឺថា តាំង
នៅក្នុងកម្មមិនស្មើ គឺបាណាតិបាត តាំងនៅក្នុងកម្មមិនស្មើគឺអទិន្នាទាន
តាំងនៅក្នុងកម្មមិនស្មើ គឺកាមេសុមិច្ឆាចារ តាំងនៅក្នុងកម្មមិនស្មើ គឺ មុសា-
វាទ តាំងនៅក្នុងកម្មមិនស្មើ គឺបិសុណវាចា តាំងនៅក្នុងកម្មមិនស្មើ
គឺផរុសវាចា តាំងនៅក្នុងកម្មមិនស្មើ គឺសម្ផប្បលាបៈ តាំងនៅក្នុងកម្មមិន
ស្មើ គឺអភិជ្ឈា តាំងនៅក្នុងកម្មមិនស្មើ គឺព្យាបាទ តាំងនៅក្នុងកម្មមិនស្មើ
គឺមិច្ឆាទិដ្ឋិ តាំងនៅក្នុងកម្មទាំងឡាយមិនស្មើ គឺសង្ខារ តាំងនៅ ជាប់
ជាប់ស្អិត ចូលទៅដល់ស៊ប់ ស៊ប់ចុះ ចុះចិត្តស៊ប់ ក្នុងកម្មមិនស្មើ គឺ
កាមគុណ ៥ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកឃើញ នូវអំពើមិន
មានប្រយោជន៍ អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ ។

(៣១៩) សយំ ន សេវេ បសុតំ បមត្តន្តិ បសុ-តន្តិ យោបិ កាមេ ឯសតិ គវេសតិ បរិយេសតិ តច្ចរិតោ តព្ពហុលោ តគ្គរុកោ តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បព្ភារោ តទធិមុត្តោ តទាធិបតេយ្យោ សោបិ កាមប្បសុតោ ។ យោបិ តណ្ហាវសេន រូបេ បរិយេសតិ យោបិ តណ្ហាវសេន រូបេ បដិលភតិ យោបិ តណ្ហាវសេន រូបេ បរិភុញ្ជតិ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្វេ បរិភុញ្ជតិ តច្ចរិតោ តព្ពហុលោ តគ្គរុកោ តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បព្ភារោ តទធិមុត្តោ តទាធិបតេយ្យោ សោបិ កាមប្បសុតោ ។

(៣១៩) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីសេពគប់ នូវបុគ្គលអ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកធ្វេសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកខ្វល់ខ្វាយ សេចក្ដីថា បុគ្គលណា ដើររក ស្វែងរក ស្វះស្វែងរក នូវកាមទាំងឡាយ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តកាមនោះ ច្រើនដោយកាមនោះ ធ្ងន់ក្នុងកាមនោះ ទោរទៅរកកាមនោះ ទាលទៅរកកាមនោះ ឈមទៅរកកាមនោះ ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងកាមនោះ យកកាមនោះជាអធិបតី បុគ្គលនោះឯង ឈ្មោះថាអ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។ បុគ្គលណាស្វះស្វែងរករូបទាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហាក្ដី បុគ្គលណា បានរូបទាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហាក្ដី បុគ្គលណា ប្រើប្រាស់រូបទាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហាក្ដី ប្រើប្រាស់សម្លេង ក្លិន រស និងផោដ្ឋព្វៈ ដោយអំណាចតណ្ហាក្ដី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តអារម្មណ៍នោះ ច្រើនដោយអារម្មណ៍នោះ ធ្ងន់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ទោរទៅរកអារម្មណ៍នោះ ទាលទៅរកអារម្មណ៍នោះ ឈមទៅរកអារម្មណ៍នោះ ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ យកអារម្មណ៍នោះជាអធិបតី បុគ្គលនោះឯង ក៏ឈ្មោះថាអ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាមដែរ ។

បមត្តន្តិ បមាទោ វត្តព្វោ ។ កាយទុច្ចរិតេ វា វចី-ទុច្ចរិតេ វា មនោទុច្ចរិតេ វា បញ្ចសុ វា កាមគុ-ណេសុ ចិត្តស្ស វោស្សគ្គោ វោស្សគ្គានុប្បទានំ កុសលានំ វា ធម្មានំ ភាវនាយ អសក្កច្ចកិរិយតា អសាតច្ចកិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិយតា ឱលីនវុត្តិតា និក្ខិត្តច្ឆន្ទតា និក្ខិត្តធុរតា អនាសេវនា អភាវនា អពហុលីកម្មំ អនធិដ្ឋានំ អននុយោគោ យោ បមា-ទោ បមាទោ បមជ្ជនា បមជ្ជិតត្តំ អយំ វុច្ចតិ បមា-ទោ ។ សយំ ន សេវេ បសុតំ បមត្តន្តិ បសុតញ្ច ន សេវេយ្យ បមត្តញ្ច ន សេវេយ្យ ន និសេវេយ្យ ន សំសេវេយ្យ ន បដិសេវេយ្យ ន ភជេយ្យ ន សមាចរេយ្យ ន សមាចារយ វត្តេយ្យាតិ សយំ ន សេវេ បសុតំ បមត្តំ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណ-កប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ពាក្យថា អ្នកធ្វេសប្រហែស គឺសេចក្ដីធ្វេសប្រហែស ខ្ញុំគប្បីពោល ដូចតទៅនេះ ។ ការបណ្ដោយចិត្ត ការផ្ដល់នូវនីវរណ៍ដល់ការបណ្ដោយចិត្ត ក្នុងកាយទុច្ចរិតក្ដី ក្នុងវចីទុច្ចរិតក្ដី ក្នុងមនោទុច្ចរិតក្ដី ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ក្ដី ពុំនោះសោត ការមិនធ្វើដោយគោរព ការមិនធ្វើរឿយៗ ការមិនធ្វើឲ្យឋិតនៅ កិរិយាប្រព្រឹត្តរួញរា ការដាក់សេចក្ដីប្រាថ្នា ការដាក់ធុរៈ ការមិនសេពគប់ ការមិនចម្រើន ការមិនធ្វើឲ្យច្រើន ការមិនអធិដ្ឋាន ការមិនប្រកបរឿយៗ ក្នុងការចម្រើននូវធម៌ទាំងឡាយជាកុសល សេចក្ដីប្រហែស សេចក្ដីធ្វេសប្រហែស ភាពនៃសេចក្ដីធ្វេសប្រហែស មានសភាពយ៉ាងនេះឯណា នេះលោកហៅថា សេចក្ដីធ្វេសប្រហែស ។ ពាក្យថា មិនគួរសេពគប់ នូវបុគ្គលអ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកធ្វេសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង គឺមានសេចក្ដីថា មិនគួរសេព នូវបុគ្គលអ្នកខ្វល់ខ្វាយផង មិនគួរសេព មិនគួរគប់រក មិនគួរកប់រក មិនគួរកប់គាន មិនគួរប្រព្រឹត្តអើពើ មិនគួរប្រព្រឹត្តរួម មិនគួរប្រព្រឹត្តសមាគម នូវបុគ្គលអ្នកធ្វេសប្រហែសផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនគួរសេពគប់ នូវបុគ្គលអ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកធ្វេសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេក-សម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បាបំ សហាយំ បរិវជ្ជយេថ
អនត្ថទស្សឹ វិសមេ និវិដ្ឋំ
សយំ ន សេវេ បសុតំ បមត្តំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣២០) ពហុស្សុតំ ធម្មធរំ ភជេថ
មិត្តំ ឧឡារំ បដិភាណវន្តំ
អញ្ញាយ អត្ថានិ វិនេយ្យ កង្ខំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣២១) ពហុស្សុតំ ធម្មធរំ ភជេថាតិ ពហុស្សុតន្តិ ពហុស្សុតោ សុតធរោ សុតសន្និចយោ យេ តេ ធម្មា អាទិកល្យាណា មជ្ឈេកល្យាណា បរិយោសានកល្យាណា សាត្ថា សព្យញ្ជនា កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ អភិវទន្តិ តថារូបស្ស ធម្មា ពហុស្សុតា ហោន្តិ ធតា វចសា បរិចិតា មនសានុបេក្ខិតា ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា ។

បុគ្គលគួរវៀរចេញ នូវសំឡាញ់អាក្រក់ អ្នកឃើញនូវសេចក្តីមិនមានប្រយោជន៍ អ្នកតាំងនៅក្នុងសេចក្តីមិនស្មើ មិនគួរសេពគប់ នូវបុគ្គលអ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកធ្វេសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣២០) បុគ្គលគួរគប់រកជនជាពហុស្សូត អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ជាមិត្តដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ មានបដិភាណ បុគ្គលបានដឹងច្បាស់នូវប្រយោជន៍ទាំងឡាយហើយ គួរកំចាត់ នូវសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣២១) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលគួរគប់រកជន ជាពហុស្សូត អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ជនជាពហុស្សូត គឺ ជនអ្នកចេះដឹងច្រើន អ្នកចងចាំនូវសូត្រ សន្សំទុកនូវសូត្រ គឺថា ធម៌ទាំងឡាយណា មានលំអបទដើម លំអបទកណ្តាល លំអបទចុង ព្រមទាំងអត្ថនិងព្យញ្ជនៈ ប្រកាសនូវព្រហ្មចរិយៈ ដ៏បរិសុទ្ធ បរិបូណ៌ទាំងអស់ ធម៌ទាំងឡាយមានសភាពដូច្នោះ ជននោះបានស្តាប់ច្រើន បានទ្រទ្រង់ បានចាំស្ទាត់មាត់ បានពិនិត្យមើលដោយចិត្ត បានចាក់ធ្លុះប្រពៃដោយសេចក្តីយល់ ។

ធម្មធរន្តិ ធម្មំ ធារេតិ សុត្តំ គេយ្យំ វេយ្យាករណំ គាថំ ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ ជាតកំ អព្ភុតធម្មំ វេទល្លំ ។ ពហុស្សុតំ ធម្មធរំ ភជេថាតិ ពហុស្សុតញ្ច ធម្មធរញ្ច មិត្តំ ភជេយ្យ សេវេយ្យ និសេវេយ្យ សំសេវេយ្យ បដិសេវេយ្យាតិ ពហុស្សុតំ ធម្មធរំ ភជេថ ។

(៣៦៦) មិត្តំ ឧឡារំ បដិភាណវន្តន្តិ ឧឡារោ ហោតិ មិត្តោ សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តិញាណទស្សនេន ។ បដិភាណវន្តន្តិ តយោ បដិភាណវន្តោ បរិយត្តិប្បដិភាណវា បរិបុច្ឆាបដិភាណវា អធិគមប្បដិភាណវា ។

កតមោ បរិយត្តិប្បដិភាណវា ។ ឥធេកច្ចស្ស ពុទ្ធវចនំ បរិយាបុដំ ហោតិ សុត្តំ គេយ្យំ វេយ្យាករណំ គាថា ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ ជាតកំ អព្ភុតធម្មំ វេទល្លំ តស្ស បរិយត្តិំ និស្សាយ បដិភាតិ អយំ បរិយត្តិប្បដិភាណវា ។

ពាក្យថា អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ សេចក្ដីថា អ្នកទ្រទ្រង់នូវធម៌ គឺសុត្តៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្ភុតធម្មៈ វេទល្លៈ ។ ពាក្យថា បុគ្គលគួរគប់រកជនជាពហុស្សូត អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ បានសេចក្ដីថា បុគ្គលគួរគប់រក គួរសេព គួរគប់រក គួរគប់អាន គួរសេពគប់នោះ នូវមិត្តជាពហុស្សូតផង អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគួរគប់រកជនជាពហុស្សូត អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ។

(៣៦៦) ពាក្យថា ជាមិត្តដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ មានបដិភាណ អធិប្បាយថា ជនជាមិត្តដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ។ ពាក្យថា មានបដិភាណ គឺជនមានបដិភាណ ៣ ពួក គឺមានបដិភាណក្នុងបរិយត្តិ ១ មានបដិភាណក្នុងបរិបុច្ឆា ១ មានបដិភាណក្នុងអធិគមៈ ១ ។

ជនអ្នកមានបដិភាណក្នុងបរិយត្តិ តើដូចម្ដេច ។ ជនខ្លះក្នុងសាសនានេះ បានរៀននូវពុទ្ធវចនៈ គឺសុត្តៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្ភុតធម្មៈ វេទល្លៈ (ពុទ្ធវចនៈនោះ) រមែងភ្លឺច្បាស់ដល់ជននោះ ព្រោះអាស្រ័យបរិយត្តិ នេះឈ្មោះថាអ្នកមានបដិភាណក្នុងបរិយត្តិ ។

កតមោ បរិបុណ្ណបច្ចវេក្ខណកោ ។ តត្ថ យោ បរិបុណ្ណោ ហោតិ អត្ថេ ច ញាយេ ច លក្ខណេ ច ការណេ ច ឋានាឋានេ ច តស្ស បរិបុណ្ណំ វិញ្ញាយ បច្ចវេក្ខតិ អយំ បរិបុណ្ណបច្ចវេក្ខណកោ ។

កតមោ អធិគមប្បច្ចវេក្ខណកោ ។ តត្ថ យស្ស អធិគមា ហោន្តិ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ចត្តារោ អរិយមគ្គា ចត្តារិ សាមញ្ញផលានិ ចតស្សោ បដិសម្ភិទាយោ ឆឡភិញ្ញាយោ ។ តស្ស អត្ថោ ញាតោ ធម្មោ ញាតោ និរុត្តិ ញាតា ។ អត្ថេ ញាណេ អត្ថោ បដិភាតិ(១) ធម្មេ ញាណេ ធម្មោ បដិភាតិ(២) និរុត្តិយា ញាណេ និរុត្តិ បដិភាតិ(៣) ។ ឥមេសុ តីសុ ញាណំ បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។

១ ២ ៣ ម. បដិភាយតិ ។

ជនអ្នកមានបច្ចវេក្ខណៈ ក្នុងបរិបុណ្ណ តើដូចម្តេច ។ ជនខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកសាកសួរក្នុងអត្ថ ក្នុងធម៌ដែលគួរនឹង ក្នុងលក្ខណៈ ក្នុងហេតុ ក្នុងឋានៈនិងអដ្ឋានៈ (សភាវៈមានអត្ថជាដើម) រមែងដឹងច្បាស់ ដល់ជននោះ ព្រោះតាំងស្រ័យការសាកសួរ នេះ ឈ្មោះជាអ្នកមានបច្ចវេក្ខណៈក្នុងបរិបុណ្ណ ។

ជនអ្នកមានបច្ចវេក្ខណៈ ក្នុងអធិគមៈ តើដូចម្តេច ។ ជនខ្លះក្នុងសាសនានេះ បានត្រាស់ដឹងនូវសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរ ប្រកបដោយអង្គ ៨ អរិយមគ្គ ៤ សាមញ្ញផល ៤ បដិសម្ភិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ ។ បុគ្គលនោះ បានដឹងអត្ថ ដឹងធម៌ ដឹងនិរុត្តិ ។ កាលបើដឹងអត្ថហើយ អត្ថ រមែងច្បាស់ប្រាកដ កាលបើដឹងធម៌ហើយ ធម៌ រមែងច្បាស់ប្រាកដ កាលបើដឹងនិរុត្តិហើយ និរុត្តិ រមែងច្បាស់ប្រាកដ ។ ការដឹងក្នុងបដិភាណៈទាំង ៣ នេះ ឈ្មោះជាបដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។

សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តាយ បដិភាណបដិសម្ភិទាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បដិភាណវា ។ យស្ស បរិយត្តិ នត្ថិ បរិបុច្ឆា នត្ថិ អធិគមោ នត្ថិ កឹ តស្ស បដិភាយិស្សតីតិ មិត្តំ ឧឡារំ បដិភាណវន្តំ ។

(៣៦៣) អញ្ញាយ អត្ថានិ វិនេយ្យ កង្ខន្តិ អត្តត្ថំ អញ្ញាយ បរត្ថំ អញ្ញាយ ឧភយត្ថំ អញ្ញាយ ទិដ្ឋធម្មិកត្ថំ អញ្ញាយ សម្បរាយិកត្ថំ អញ្ញាយ(១) អភិញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា កង្ខំ វិនេយ្យ បដិវិនេយ្យ បជហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យន្តីករេយ្យ អនភាវំ គមេយ្យាតិ អញ្ញាយ អត្ថានិ វិនេយ្យ កង្ខំ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ បរមត្ថំ អញ្ញាយាតិ ទិស្សតិ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រមដោយបដិភាណប្បដិសម្ភិទានេះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានបដិភាណ ។ បុគ្គលណា មិនមានបរិយត្តិ មិនមានបរិបុច្ឆា មិនមានអធិគមៈ ចម្លើជាតម្លើ នឹងច្បាស់ប្រាកដ ដល់បុគ្គលនោះបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាមិត្តដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ មានបដិភាណ ។

(៣៦៣) ពាក្យថា បុគ្គលបានដឹងច្បាស់នូវប្រយោជន៍ទាំងឡាយ ហើយ គួរកំចាត់នូវសេចក្តីសង្ស័យ សេចក្តីថា បុគ្គលដឹងនូវប្រយោជន៍ខ្លួន ដឹងនូវប្រយោជន៍ជនដទៃ ដឹងនូវប្រយោជន៍ទាំងពីរ ដឹងនូវប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន ដឹង ដឹងច្បាស់ ស្គាល់ ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវប្រយោជន៍ក្នុងលោកខាងមុខហើយ គួរកំចាត់ បំបាត់ចេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវសេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលបានដឹងច្បាស់នូវប្រយោជន៍ទាំងឡាយហើយ គួរកំចាត់នូវសេចក្តីសង្ស័យ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

ពហុស្សុតំ ធម្មធរំ ភជេថ

មិត្តំ ឧឡារំ បដិភាណវន្តំ

អញ្ញាយ អត្ថានិ វិនេយ្យ កង្ខំ

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៦៦) ខិឌ្ឌា រតឹ កាមសុខញ្ច លោកេ

អនលង្ករិត្វា អនបេក្ខមានោ

វិភូសដ្ឋានា វិរតោ សច្ចវាទី

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៦៧) ខិឌ្ឌា រតឹ កាមសុខញ្ច លោកេតិ ខិឌ្ឌាតិ ទ្វេ ខិឌ្ឌា កាយិកា ច ខិឌ្ឌា វាចសិកា ច ខិឌ្ឌា ។ បេ ។ អយំ កាយិកា ខិឌ្ឌា ។ បេ ។ អយំ វាចសិកា ខិឌ្ឌា ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

បុគ្គលគួរគប់រកនូវមិត្តជាពហុស្សូត អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ជា

មិត្តដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ មានបដិភាណ បុគ្គលបានដឹងច្បាស់នូវ

ប្រយោជន៍ទាំងឡាយហើយ គួរកំចាត់ នូវសេចក្តី

សង្ស័យ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦៦) បុគ្គលមិនអើពើ មិនតាក់តែងកាយនូវល្បែង

នូវសេចក្តីត្រេកអរ និងកាមសុខក្នុងលោក ជាអ្នកវៀរ

ចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង អ្នកពោលពាក្យពិត គប្បីប្រព្រឹត្ត

ម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦៧) អធិប្បាយពាក្យថា នូវល្បែង នូវសេចក្តីត្រេកអរ និងកាមសុខក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ល្បែង បានដល់ល្បែង ២ យ៉ាង គឺ ល្បែងប្រកបដោយកាយ ១ ល្បែងប្រកបដោយវាចា ១ ។ បេ ។ នេះ ល្បែងប្រកបដោយកាយ ។ បេ ។ នេះ ល្បែងប្រកបដោយវាចា ។

វត្តតិ អនុត្តានីកតានីតិ ឯវមេតំ វត្តតិ ។ កាមសុខន្តិ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា បញ្ចិមេ ភិក្ខវេ កាមគុណា កតមេ បញ្ច ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមុបសញ្ហិតា រជនីយា សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្វា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមុបសញ្ហិតា រជនីយា ឥមេ ខោ ភិក្ខវេ បញ្ច កាមគុណា យំ ខោ ភិក្ខវេ ឥមេ បញ្ច កាមគុណេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមសុខន្តិ កាមសុខញ្ច ។ លោកេនាតិ មនុស្សលោកេនាតិ ទិដ្ឋា វេតំ កាមសុខញ្ច លោកេ ។

ពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរ ចំពោះពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរ នេះ ជាឈ្មោះនៃសេចក្តីមិនអផ្សុក ។ ពាក្យថា កាមសុខ សេចក្តីថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាមគុណនេះ មាន ៥ កាមគុណ ៥ តើដូចម្តេច រូប ដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រេកអរ សំឡេង ដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក ក្លិន ដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រស ដែលគប្បីដឹងដោយអណ្តាត ផោដ្ឋព្វៈ ដែលគប្បីដឹងដោយកាយ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រេកអរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះឯង កាមគុណ ៥ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សេចក្តីសុខ សោមនស្សណា កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យកាមគុណ ៥ នេះ សេចក្តីសុខ សោមនស្សនេះ តថាគតហៅថា កាមសុខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាមសុខ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងមនុស្សលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នូវល្បែង នូវសេចក្តីត្រេកអរ និងកាមសុខ ក្នុងលោក ។

[៣៦៦] អនលង្ករិត្វា អនបេក្ខមានោតិ ខិឌ្ឌញ្ច រតិញ្ច កាមសុខញ្ច លោកេ អនលង្ករិត្វា អនបេក្ខិត្វា ចជិត្វា បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ អនលង្ករិត្វា អនបេក្ខមានោ ។

[៣៦៧] វិភូសដ្ឋានា វិរតោ សច្ចវាទីតិ វិភូសាតិ ទ្វេ វិភូសា អត្ថិ អាគារិកវិភូសា អត្ថិ អនាគារិកវិភូសា ។

កតមា អាគារិកវិភូសា ។ កេសា ច មស្សុ ច មាលា ច គន្ធា ច វិលេបនញ្ច អាភរណញ្ច បិឡន្ធនញ្ច វត្ថញ្ច បារុបនញ្ច វេឋនញ្ច ឧច្ឆាទនំ បរិមទ្ទនំ នហាបនំ សម្ពាហនំ អាទាសំ អញ្ជនំ មាលាវិលេបនំ មុខចុណ្ណកំ មុខលេបនំ ហត្ថពន្ធំ សិខាពន្ធំ ទណ្ឌំ នាឡិកំ ខគ្គំ ឆត្តំ ឧបាហនា(១) ឧណ្ហីសំ វាលវីជនី(២) ឱទាតានិ វត្ថានិ ទីឃទសានិ ឥតិ វា អយំ អាគារិកវិភូសា ។

១ ម. ចិត្រុបាហនា ។ ២ ម. មណិវាលវីជនី ។

(៣៦៦) ពាក្យថា មិនអើពើ មិនអាឡោះអាល័យ សេចក្តីថា មិនអើពើ មិនអាឡោះអាល័យ គឺជាលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវល្បែងផង នូវសេចក្តីត្រេកអរផង នូវកាមសុខផង ក្នុងលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនអើពើ មិនអាឡោះអាល័យ ។

(៣៦៧) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកវៀរចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង អ្នកពោលពាក្យពិត ត្រង់ពាក្យថា គ្រឿងស្អិតស្អាង សំដៅយក គ្រឿងស្អិតស្អាង ២ យ៉ាង គឺ គ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់គ្រហស្ថក៏មាន គ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់បព្វជិតក៏មាន ។

គ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់គ្រហស្ថ តើដូចម្តេច ។ សក់ ពុកមាត់ ពុកចង្កា ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងស្រឡាប គ្រឿងអាភរណៈ គ្រឿងប្រដាប់ សំពត់ គ្រឿងដណ្តប់ ឈ្នួត គ្រឿងអប់ ការច្របាច់កែ ការផ្ងូតទឹក ការគក់ច្របាច់ កញ្ចក់ គ្រឿងបន្តក់ កម្រងផ្កា គ្រឿងលាប លំអិតសម្រាប់ប្រោសមុខ ម្សៅសម្រាប់លាបមុខ គ្រឿងប្រដាប់ដៃ ប្រដាប់ផ្នួងសក់ ដំបង បំពង់ថ្នាំ ព្រះខ័ន ឆ័ត្រ ស្បែកជើង ក្បាំងមុខ កែវ សំពត់ស វែងជាយ នេះគ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់គ្រហស្ថ ។

កតមា អនាគារិកវិភូសា(១) ។ ចីវរមណ្ឌនា បត្តមណ្ឌនា សេនាសនមណ្ឌនា ឥមស្ស វា បូតិកាយស្ស ពាហិរានំ វា បរិក្ខារានំ មណ្ឌនា វិភូសនា កេឡនា បរិកេឡនា គេធិកតា គេធិកត្តំ ចបលតា(២) ចាបល្យំ អយំ អនាគារិកវិភូសា ។

សច្ចវាទីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សច្ចវាទី សច្ចសន្ធោ ថេតោ បច្ចយិកោ អវិសំវាទកោ លោកស្ស វិភូសនដ្ឋានា អារតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ វិភូសនដ្ឋានា វិរតោ សច្ចវាទី ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ខិឌ្ឌំ រតឹ កាមសុខញ្ច លោកេ
អនលង្ករិត្វា អនបេក្ខមានោ
វិភូសនដ្ឋានា វិរតោ សច្ចវាទី
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

១ ម. បព្វជិតស្ស វិភូសា ។ ២ ម. កេឡនា គេធិតា គេធិតត្តំ ចបលតា ។

គ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់បព្វជិត តើដូចម្តេច ។ គ្រឿងប្រដាប់ចីវរ គ្រឿងប្រដាប់បាត្រ គ្រឿងប្រដាប់សេនាសនៈ ការប្រដាប់ ការស្អិតស្អាង ការលេង ការលេងសព្វ ការជាប់ចិត្ត សេចក្តីជាប់ចិត្ត ការគាក់គន សេចក្តីគាក់គន នូវកាយស្អុយនេះ ឬនូវបរិក្ខារខាងក្រៅ នេះគ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់បព្វជិត ។

ពាក្យថា អ្នកពោលពាក្យពិត សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាអ្នកពោលពាក្យពិត តពាក្យពិត មានសំដីទៀង មានសំដីគួរជឿ មិនពោលបោកប្រាស់សត្វលោក គឺជាអ្នកចៀសឆ្ងាយ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង នៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកវៀរចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង អ្នកពោលនូវពាក្យពិត ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលមិនតើតែ មិនអាឡោះអាល័យនូវល្បែង នូវ
សេចក្តីត្រេកអរ នឹងកាមសុខក្នុងលោក ជាអ្នកវៀរ
ចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង អ្នកពោលពាក្យពិត គប្បី
ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣២៨) បុត្តញ្ច ទារំ បិតរញ្ច មាតរំ
ធនានិ ធញ្ញានិ ច ពន្ធវានិ
ហិត្វាន(១) កាមានិ យថោធិកានិ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣២៩) បុត្តញ្ច ទារំ បិតរញ្ច មាតរន្តិ បុត្តាតិ ចត្តារោ បុត្តា អត្រជោ បុត្តោ ខេត្តជោ បុត្តោ ទិន្នកោ បុត្តោ អន្តេវាសិកោ បុត្តោ ។ ទារា វុច្ចន្តិ ភរិយាយោ ។ បិតាតិ យោ សោ ជនកោ ។ មាតាតិ យា សា ជនិកា ។ បុត្តញ្ច ទារំ បិតរញ្ច មាតរំ ។

(៣៣០) ធនានិ ធញ្ញានិ ច ពន្ធវានីតិ ធនានិ(២) មុត្តា មណិ វេឡុរិយោ សង្ខោ សិលា បវាឡំ រជតំ ជាតរូបំ លោហិតង្គោ មសារគល្លោ ។ ធញ្ញានិ វុច្ចន្តិ បុព្វណ្ណំ អបរណ្ណំ ។ បុព្វណ្ណំ នាម សាលិ វីហិ យវោ គោធុមោ កង្គុ វរកោ កុទ្រូសកោ ។ អបរណ្ណំ នាម សូបេយ្យំ ។

១ ម. ជហិត្វាន ។ ២ ម. ធនានីតិ ហិរញ្ញំ សុវណ្ណំ ទិក្ខរិ ។

(៣២៨) បុគ្គលលះបង់ នូវបុត្រ ប្រពន្ធ បិតា មាតា
ទ្រព្យ ស្រូវ ផៅពង្ស និងកាមទាំងឡាយ តាមថ្នាក់
តាមជាន់ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣២៩) ពាក្យថា បុត្រ ប្រពន្ធ បិតា មាតា ត្រង់ពាក្យថា បុត្រ បានដល់បុត្រ ៤ ពួក គឺ បុត្រកើតអំពីខ្លួន ១ បុត្រកើតក្នុងខេត្ត ១ បុត្រដែលគេឲ្យ ១ បុត្រគឺកូនសិស្ស ១ ។ ភរិយាទាំងឡាយ ហៅថា ប្រពន្ធ ។ ពាក្យថា បិតា បានដល់ បុរសអ្នកបង្កើតកូន ។ ពាក្យថា មាតា បានដល់ស្រ្តីអ្នកបង្កើតកូន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុត្រ ប្រពន្ធ បិតា មាតា ។

(៣៣០) ពាក្យថា ទ្រព្យ ស្រូវ ផៅពង្ស គឺ កែវមុក្តា កែវមណី កែវពៃទូរ្យ ស័ង្ខ ថ្ម កែវប្រពាឡ ប្រាក់ មាស កែវទទឹម កែវមរកត ហៅថា ទ្រព្យ ។ បុព្វណ្ណជាត(១) អបរណ្ណជាត(២) ហៅថា ស្រូវ ។ ស្រូវខ្សាយស ស្រូវខ្សាយក្រហម ស្រូវដំណើប ស្រូវដី ស្កោ ស្កួយ ផែលលក ឈ្មោះថាបុព្វណ្ណជាត ។ គ្រឿងសម្ល ឈ្មោះថាអបរណ្ណជាត ។

១ វត្ថុដែលត្រូវបរិភោគមុន ។ ២ វត្ថុដែលត្រូវបរិភោគក្រោយ ។

ពន្ធនមីតិ ចត្តារោ ពន្ធនេ ញាតិពន្ធនំ ពទ្ធំ គោត្ត-ពន្ធនំ ពទ្ធំ មិត្តពន្ធនំ ពទ្ធំ សិប្បពន្ធនំ ពទ្ធំ ជដានិ ជដ្ឋានិ ច ពន្ធនំ ។

[៣៣១] ហិត្វាន កាមានិ យថោធិកានីតិ កាមាតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ហិត្វាន កាមានីតិ វត្ថុកាមេ បរិជានិត្វា កិលេសកាមេ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវំគមេត្វា ហិត្វាន កាមានិ ។ យថោធិកានីតិ សោតាបត្តិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតិ សកទាគាមិមគ្គេន

ពាក្យថា ចំណង បានដល់ចំណង ៤ ពួក គឺ បុគ្គលជាប់ដោយញាតិ ឈ្មោះថាចំណង ១ បុគ្គលជាប់ដោយគោត្រ ឈ្មោះថាចំណង ១ បុគ្គលជាប់ដោយមិត្ត ឈ្មោះថាចំណង ១ បុគ្គលជាប់ដោយសិល្បៈ ឈ្មោះថាចំណង ១ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្សែ ស្រូវ ចំណង ។

[៣៣១] អធិប្បាយពាក្យថា លះបង់កាមទាំងឡាយ តាមថ្នាក់តាមជាន់ ត្រង់ពាក្យថា កាម កាមមាន ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា លះបង់កាមទាំងឡាយ គឺ កំណត់ដឹងនូវវត្ថុកាម ហើយលះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវកិលេសកាម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់កាមទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា តាមថ្នាក់តាមជាន់ គឺ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធលះបង់ហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ លោកមិនមក មិនវិលមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងនោះទៀត កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសកទាគាមិមគ្គ

យេ កិលេសា បហីនា អនាគាមិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា អរហត្តមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតីតិ ហិត្វាន កាមានិ យថោធិកានិ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

បុត្តញ្ច ទារំ បិតរញ្ច មាតរំ
ធនានិ ធញ្ញានិ ច ពន្ធវានិ
ហិត្វាន កាមានិ យថោធិកានិ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៣៦) សង្គោ ឯសោ បរិត្តមេត្ថ សោខ្យំ
អប្បស្សាទោ ទុក្ខមេត្ថ ភិយ្យោ
គណ្ឌោ(១) ឯសោ ឥតិ ញត្វា មតិមា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

១ ម. គឡោ ។

កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយអនាគាមិមគ្គ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយអរហត្តមគ្គ លោកមិនមក មិនវិលមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងនោះទេ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់នូវកាមទាំងឡាយ តាមថ្នាក់តាមថាន់ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលលះបង់ នូវបុត្ត ប្រពន្ធ បិតា មាតា ទ្រព្យ
ស្រូវ ផៅពន្ធុ និងកាមទាំងឡាយ តាមថ្នាក់តាម
ថាន់ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៣៦) កាមគុណនេះ ជាគ្រឿងជំពាក់ សេចក្តីសុខក្នុង
កាមគុណនេះ មានប្រមាណតិច កាមគុណនេះមាន
សេចក្តីត្រេកអរតិច សេចក្តីទុក្ខក្នុងកាមគុណនេះ មាន
ច្រើនក្រៃលែង កាមគុណនេះជាពក បុគ្គលអ្នកមាន
ប្រាជ្ញាដឹងច្បាស់ដូច្នេះហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូច
កុយរមាស ។

[៣៣៣] សង្គោ ឯសោ បរិត្តមេត្ថ សោខ្យន្តិ សង្គោតិ វា ពឡិសន្តិ វា អាមិសន្តិ វា លគ្គនន្តិ វា បលិពោធោតិ វា បញ្ចន្នេតំ កាមគុណានំ អធិវចនំ ។ បរិត្តមេត្ថ សោខ្យន្តិ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា បញ្ចិមេ ភិក្ខវេ កាមគុណា កតមេ បញ្ច ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា រជនីយា សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្វា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា រជនីយា ឥមេ ខោ ភិក្ខវេ បញ្ច កាមគុណា

[៣៣៣] អធិប្បាយពាក្យថា កាមគុណនេះ ជាគ្រឿងជំពាក់ សេចក្តីសុខក្នុងកាមនេះ មានប្រមាណតិច ពាក្យថា គ្រឿងជំពាក់ គឺ ជាសន្ទូចក្តី ជានុយក្តី ជាគ្រឿងជំពាក់ក្តី ជាគន្ទ្រល់ក្តី នេះជាឈ្មោះនៃកាមគុណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា សេចក្តីសុខ ក្នុងកាមនេះ មានប្រមាណតិច សេចក្តីថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាមគុណនេះ មាន ៥ កាមគុណ ៥ តើដូចម្តេច រូប ដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រេកអរ សំឡេង ដែលគប្បីដឹង ដោយត្រចៀក ក្លិន ដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រស ដែលគប្បីដឹង ដោយអណ្តាត ផ្សព្វ ដែលគប្បីដឹងដោយកាយ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រេកអរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទាំងនេះឯង កាមគុណ ៥

យំ ខោ ភិក្ខវេ ឥមេ បញ្ច កាមគុណេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមសុខំ អប្បកំ ឯតំ សុខំ(១) ឱមកំ ឯតំ សុខំ លាមកំ ឯតំ សុខំ ទុក្ខំ(២) ឯតំ សុខត្ថិ សាវក្តោ ឯសោ បរិត្តមេត្ត ហោតិ ។

(៣៣៦) អប្បស្សាទោ ទុក្ខមេត្ថ ភិយ្យោតិ អប្បស្សាទា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ ។ អដ្ឋិកង្កលូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។ មំសបេសូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។ តិណុក្កូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។ អង្គារកាសូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។ សុបិនកូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។ យាចិតកូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។ រុក្ខផលូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។

១ ម. ឯត្ថន្តរេ បរិត្តំ ឯតំ សុខំ ហោតិ ឯតំ សុខំ ចិរដ្ឋិតិ ។ ២ ម. ទុក្ខំ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សេចក្តីសុខ សោមនស្សណា កើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យកាមគុណ ៥ នេះ សេចក្តីសុខ សោមនស្សនេះ តថាគតហៅថា កាមសុខ សេចក្តីសុខនេះ មានប្រមាណតិច សេចក្តីសុខនេះ ថោកទាប សេចក្តីសុខនេះ លាមក សេចក្តីសុខនេះ ជាមុខនៃទុក្ខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាមគុណនេះ ជាគ្រឿងចំពាក់ សេចក្តីសុខក្នុងកាមនេះ មានប្រមាណតិច ។

(៣៣៦) ពាក្យថា កាមគុណនេះ មានសេចក្តីត្រេកអរតិច សេចក្តីទុក្ខក្នុងកាមគុណនេះ មានច្រើនលើសលុប អធិប្បាយថា កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានសេចក្តីត្រេកអរតិច មានទុក្ខច្រើន មានសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ច្រើន ទោសក្នុងកាមនេះមានច្រើនលើសលុប ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយរាងឆ្អឹង ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយដុំសាច់ ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយគប់ភ្លើង ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយរណ្តៅរងើកភ្លើង ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយការយល់សប្តិ ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយរបស់ខ្ចីគេ ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយផ្លែឈើ ។

អសិសូនូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។ សត្តិសូលូ-
បមា កាមា វុត្តា ភគវតា ។ សប្បសិរូបមា
កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា
អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោតិ អប្បស្សាទោ ទុក្ខ-
មេត្ថ ភិយ្យោ ។

(៣៣៩) គណ្ឋោ ឯសោ ឥតិ ញត្វា មតិមាតិ
គណ្ឋោតិ វា ពឡិសន្តិ វា អាមិសន្តិ វា លគ្គនន្តិ វា
បលិពោធោតិ វា បញ្ចន្នំ[១] កាមគុណានំ អធិវ-
ចនំ ។ ឥតីតិ បទសន្ធិ បទសំសគ្គោ បទបារិបូរី
អក្ខរសមវាយោ ព្យញ្ជនសិលិដ្ឋតា បទានុបុព្វតាមេតំ
ឥតីតិ ។ គណ្ឋោ ឯសោ ឥតិ ញត្វា មតិមាតិ មតិមា
បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវី

១ បញ្ចន្នមេតំ ឥតិ មម ខធំ ។

កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយកាំបិតនិង
ជ្រញ់ ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយ
ចុងលំពែង ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមា
ដោយក្បាលពស់ កាមទាំងឡាយមានទុក្ខច្រើន មានសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់
ច្រើន ទោសក្នុងកាមនេះ មានច្រើនក្រៃលែង ហេតុនោះ (លោកពោល
ថា) កាមមានសេចក្តីត្រេកអរតិច ទុក្ខក្នុងកាមនេះ មានច្រើនក្រៃលែង ។

(៣៣៩) អធិប្បាយពាក្យថា កាមគុណនេះជាគក បុគ្គលអ្នកមាន
ប្រាជ្ញាដឹងដូច្នេះហើយ ពាក្យថា គកក្តី ជាសន្ទូចក្តី ជានុយក្តី ជា
គន្លាស់ក្តី នេះជាឈ្មោះនៃកាមគុណ ៥ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ជាគំណ
បទ ជាពាក្យតបទ ជាពាក្យបំពេញបទ ជាពាក្យប្រជុំអក្ខរៈ ជា
ពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់បទ ។
ពាក្យថា កាមគុណនេះ ជាគក បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញាដឹងដូច្នេះហើយ
បានសេចក្តីថា គឺបុគ្គលអ្នកមានគំនិត ជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានការ
ត្រាស់ដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាភ្លឺច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយ

គឡោតិ ញត្វា ពឡិសន្តិ ញត្វា អាមិសន្តិ ញត្វា លគ្គនន្តិ ញត្វា បលិពោធោតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ គឡោ ឯសោ ឥតិ ញត្វា មតិមា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សង្គោ ឯសោ បរិត្តមេត្ថ សោខ្យំ
អប្បស្សាទោ ទុក្ខមេត្ថ ភិយ្យោ
គឡោ ឯសោ ឥតិ ញត្វា មតិមា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៣៦) សន្ទាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ
ជាលំវ ភេត្វា សលិលម្ពុចារី
អគ្គីវ ទឌ្ឍំ អនិវត្តមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

ខ្ទូកិលេស ដឹងថាជាពក ដឹងថាជាសន្ទូច ដឹងថាជានុយ ដឹងថាជាគ្រឿងជាប់ ដឹង យល់ ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ជាជាក់ស្តែង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាម-គុណនេះ ជាពក បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញា ដឹងដូច្នេះហើយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

កាមគុណនេះ ជាគ្រឿងជំពាក់ សេចក្តីសុខ ក្នុង
កាមគុណនេះ មានប្រមាណតិច កាមគុណនេះមាន
សេចក្តីត្រេកអរតិច សេចក្តីទុក្ខ ក្នុងកាមគុណនេះ
មានច្រើនក្រៃលែង កាមគុណនេះជាពក បុគ្គលអ្នក
មានប្រាជ្ញា ដឹងដូច្នេះហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូច
កុយរមាស ។

(៣៣៦) បុគ្គលទំលាយនូវសំយោជនៈទាំងឡាយ ដូច
សត្វត្រាច់ទៅក្នុងទឹក ដែលទំលាយនូវបណ្តាញ រួច
មិនត្រឡប់មក (កាន់លោកនេះវិញ) ដូចភ្លើងឆេះ
(មិនត្រឡប់ឆេះវិញ) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូច
កុយរមាស ។

(៣៣៧) សត្តាលយិត្វាន សញ្ញោជនានីតិ ទស សញ្ញោជនានិ កាមរាគសញ្ញោជនំ បដិឃសញ្ញោជនំ មានសញ្ញោជនំ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ វិចិកិច្ឆាសញ្ញោជនំ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញោជនំ ភវរាគសញ្ញោជនំ ឥស្សាសញ្ញោជនំ មច្ឆរិយសញ្ញោជនំ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ ។ សត្តាលយិត្វាន សញ្ញោជនានីតិ ទស សញ្ញោជនានិ ទាលយិត្វា សត្តាលយិត្វា បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីការិត្វា អនភាវំគមេត្វាតិ សត្តាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ ។

(៣៣៨) ជាលំវ ភេត្វា សលិលម្ពុចារីតិ ជាលំ វុច្ចតិ សុត្តជាលំ ។ សលិលំ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ អម្ពុចារី វុច្ចតិ មច្ឆោ ។ ជាលំ ភិន្ទិត្វា សំភិន្ទិត្វា ទាលយិត្វា(១) បទាលយិត្វា សម្បទាលយិត្វា ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ។

១ ម. ផាលយិត្វា ។

(៣៣៧) ពាក្យថា ទំលាយនូវសំយោជនៈទាំងឡាយ បានដល់ សំយោជនៈទាំង ១០ គឺកាមរាគសំយោជនៈ បដិឃសំយោជនៈ មានសំយោជនៈ ទិដ្ឋិសំយោជនៈ វិចិកិច្ឆាសំយោជនៈ សីលព្វតបរាមាសសំយោជនៈ ភវរាគសំយោជនៈ ឥស្សាសំយោជនៈ មច្ឆរិយសំយោជនៈ អវិជ្ជាសំយោជនៈ ។ ពាក្យថា ទំលាយនូវសំយោជនៈទាំងឡាយ គឺទំលាយ ទំលាយពោល លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវសំយោជនៈទាំង ១០ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទំលាយនូវសំយោជនៈទាំងឡាយ ។

(៣៣៨) ពាក្យថា ដូចសត្វត្រាច់ទៅក្នុងទឹក ដែលទំលាយនូវបណ្ដាញ អធិប្បាយថា សំណាញ់ដែលត្បាញដោយអំបោះ ហៅថា បណ្ដាញ ។ ឧទកៈ ហៅថា ទឹក ។ ត្រី ហៅថា សត្វត្រាច់ទៅក្នុងទឹក ។ ត្រីទំលាយ ទំលុះ ហែក ច្រើនទំលាយ ច្រើនទំលុះ នូវសំណាញ់ ហើយចរ ត្រាច់ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ។

ឃរមេសី ទ្វេ ជាលា តណ្ហាជាលញ្ច ទិដ្ឋិជាលញ្ច ។ បេ ។ ឥទំ តណ្ហាជាលំ ។ បេ ។ ឥទំ ទិដ្ឋិជាលំ ។ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស តណ្ហាជាលំ បហីនំ ទិដ្ឋិជាលំ បដិនិស្សដ្ឋំ ។ តណ្ហាជាលស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិជាលស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ រូបេ ន សជ្ជតិ សទ្ទេ ន សជ្ជតិ គន្ធេ ន សជ្ជតិ ។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ ន សជ្ជតិ ន គណ្ហាតិ ន ពជ្ឈតិ និក្ខន្តោ និស្សដោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ ជាលំវ ភេត្វា សលិលម្ពុចារី ។

បណ្ដាញមាន ២ គឺ បណ្ដាញគឺតណ្ហា ១ បណ្ដាញគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ បណ្ដាញគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះបណ្ដាញគឺទិដ្ឋិ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះបង់នូវបណ្ដាញគឺតណ្ហា បានរលាស់ចោលនូវបណ្ដាញគឺទិដ្ឋិ ដូចត្រីទំលាយសំណាញ់យ៉ាងនេះឯង ។ ព្រោះលះបង់ នូវបណ្ដាញគឺតណ្ហា ព្រោះរលាស់ចោល នូវបណ្ដាញគឺទិដ្ឋិហើយ ទើបព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនជាប់ក្នុងរូប មិនជាប់ក្នុងសំឡេង មិនជាប់ក្នុងក្លិន ។ បេ ។ មិនជាប់ មិនកួចកាន់ មិនជំពាក់ក្នុងធម្មារម្មណ៍ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដឹងច្បាស់ គឺជាលោកឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ មិនប្រកប នៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែន គឺកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចសត្វត្រាច់ទៅក្នុងទឹក ដែលទំលាយនូវបណ្ដាញ ។

(៣៣៨) អគ្គីវ ទឌ្ឍំ អនិវត្តមានោតិ យថា អគ្គិ តិណកដ្ឋុបាទានំ ទហន្តោ គច្ឆតិ អនិវត្តន្តោ ឯវមេវ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស សោតាបត្តិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតិ សកទាគាមិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា អនាគាមិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា អរហត្តមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតីតិ អគ្គីវ ទឌ្ឍំ អនិវត្តមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សន្ទាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ
ជាលំវ ភេត្វា សលិលម្ពុចារី
អគ្គីវ ទឌ្ឍំ អនិវត្តមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៣៨) ពាក្យថា មិនត្រឡប់មក (រកសំយោជនៈវិញ) ដូចភ្លើងនេះ (មិនត្រឡប់វិលវិញ) អធិប្បាយថា ភ្លើងកាលឆេះនូវចំណីភ្លើង គឺស្មៅនិងឈើ កាលទៅ មិនវិលត្រឡប់វិញ យ៉ាងណា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះបង់កិលេសទាំងឡាយណា ដោយសោតាបត្តិមគ្គហើយ លោកមិនមក មិនវិលមក មិនត្រឡប់មករកកិលេសទាំងនោះទៀត លោកលះបង់កិលេសទាំងឡាយណា ដោយសកទាគាមិមគ្គ លះបង់កិលេសទាំងឡាយណា ដោយអនាគាមិមគ្គ លះបង់កិលេសទាំងឡាយណា ដោយអរហត្តមគ្គ លោកមិនមក មិនវិលមក មិនត្រឡប់មករកកិលេសទាំងនោះទៀត ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចភ្លើងនេះ (មិនត្រឡប់វិលវិញ) ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលទំលាយនូវសំយោជនៈទាំងឡាយ ដូចសត្វត្រី
ទៅក្នុងទឹក ដែលទំលាយនូវបណ្តាញ មិនត្រឡប់មក
(រកសំយោជនៈវិញ) ដូចភ្លើងនេះ (មិនត្រឡប់វិលវិញ)
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

(៣៦០) ឱក្ខិត្តចក្ខុ ន ច បាទលោលោ
គុត្តិន្ទ្រិយោ រក្ខិតមានសានោ
អនវស្សុតោ អបរិឌយ្ហមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៦១) ឱក្ខិត្តចក្ខុ ន ច បាទលោលោតិ កថំ ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។ ឥធេកច្ចោ ចក្ខុលោលោ ចក្ខុលោលិយេន សមន្នាគតោ ហោតិ អទិដ្ឋំ ទក្ខិតព្វំ ទិដ្ឋំ សមតិក្កមិតព្វន្តិ អារាមេន អារាមំ ឧយ្យានេន ឧយ្យានំ គាមេន គាមំ និគមេន និគមំ នគរេន នគរំ រដ្ឋេន រដ្ឋំ ជនបទេន ជនបទំ ទីឃចារិកំ អនវដ្ឋចារិកំ អនុយុត្តោ ហោតិ រូបទស្សនាយ ឯវំ ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

(៣៦០) ភិក្ខុមានចក្ខុជាក់ចុះ ជាអ្នកមិនរពើសជើង ជាអ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ រក្សាចិត្តទុក មានចិត្តមិនទទឹក មិនក្រហល់ក្រហាយ (ដោយកិលេស) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦១) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមានចក្ខុជាក់ចុះ ជាអ្នកមិនរពើសជើង សំនួរថា ភិក្ខុមានចក្ខុរពុះរពៅ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នករពើសភ្នែក ប្រកបដោយការរពើសភ្នែក ដោយគិតថា អាត្មាអញគប្បីឃើញ នូវរបស់ដែលមិនធ្លាប់ឃើញ គប្បីរំលងចោល នូវរបស់ ដែលធ្លាប់ឃើញហើយ ជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការត្រាច់ទៅឆ្ងាយ ៗ នូវការត្រាច់ទៅរឿយៗ ដើម្បីឃើញរូប គឺចេញអំពីអារាមទៅអារាម ចេញអំពីឧទ្យានទៅឧទ្យាន ចេញអំពីស្រុកទៅស្រុក ចេញអំពីនិគមទៅនិគម ចេញអំពីនគរទៅនគរ ចេញអំពីដែនទៅដែន ចេញអំពីជនបទទៅជនបទ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុរពុះរពៅ យ៉ាងនេះឯង ។

ឥធ ភិក្ខុ អន្តរឃរំ បវិដ្ឋោ វីថឹ បដិបន្នោ អសំវុ-
តោ គច្ឆតិ ហត្ថឹ ឱលោកេន្តោ អស្សំ ឱលោកេន្តោ រថំ
ឱលោកេន្តោ បត្តឹ ឱលោកេន្តោ កុមារកេ ឱលោ-
កេន្តោ កុមារិកាយោ ឱលោកេន្តោ ឥត្ថិយោ ឱលោ-
កេន្តោ បុរិសេ ឱលោកេន្តោ អន្តរាបណំ ឱលោកេ-
ន្តោ ឃរមុខានិ ឱលោកេន្តោ ឧទ្ធំ ឱលោកេន្តោ
អធោ ឱលោកេន្តោ ទិសាវិទិសំ បេក្ខមានោ គច្ឆតិ
ឯវម្បិ ភិក្ខុ ចក្ខុលោលោ ហោតិ ។ ឥធ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា
និមិត្តគ្គាហី ហោតិ អនុព្យញ្ជនគ្គាហី យត្វាធិករ-
ណមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោម-
នស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ
តស្ស សំវរាយ ន បដិបជ្ជតិ ន រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ន
ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ ឯវម្បិ ភិក្ខុ ចក្ខុលោលោ ហោតិ ។

មួយទៀត ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរទៅកាន់ថ្នល់ មិនសង្រួមដើរ
ទៅ ក្រឡេកមើលដំរី ក្រឡេកមើលសេះ ក្រឡេកមើលរថ ក្រឡេក
មើលពលថ្មើរជើង ក្រឡេកមើលពួកក្មេងប្រុស ក្រឡេកមើលពួកក្មេង
ស្រី ក្រឡេកមើលពួកស្ត្រី ក្រឡេកមើលពួកបុរស ក្រឡេកមើលកន
ផ្សារ ក្រឡេកមើលមុខផ្ទះ ក្រឡេកមើលលើ ក្រឡេកមើលក្រោម
ក្រឡេកមើលកន្លែងទិសតូចនិងទិសធំ ដើរទៅ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុលោះ
ទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញនូវរូបដោយភ្នែក ជា
អ្នកកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស
ដែលជាអកុសលធម៌លាមក គប្បីជាប់តាមភិក្ខុដែលមិនសង្រួម នូវ
ចក្ខុន្ទ្រិយនុ៎ះ ព្រោះហេតុមិនបានសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយណា មិនប្រតិបត្តិ
ដើម្បីសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ មិនរក្សានូវចក្ខុន្ទ្រិយ មិនដល់នូវការ
សង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុលោះទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

យថា វា បនេកេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា សទ្ធាទេយ្យានិ ភោជនានិ ភុញ្ជិត្វា តេ ឯវរូបំ វិសូកទស្សនំ អនុយុត្តា វិហរន្តិ សេយ្យថីទំ នច្ចំ គីតំ វាទិតំ បេក្ខំ អក្ខានំ បាណិស្សរំ វេតាលំ កុម្ភថូណំ សោភនករកំ ចណ្ឌាលំ វំសំ ធោវនំ ហត្ថិយុទ្ធំ អស្សយុទ្ធំ មហិសយុទ្ធំ ឧសភយុទ្ធំ មេណ្ឌយុទ្ធំ កុក្កុដយុទ្ធំ ទណ្ឌយុទ្ធំ មុដ្ឋិយុទ្ធំ និព្វុទ្ធំ ឧយ្យោធិកំ ពលគ្គំ សេនាព្យូហំ អនីកទស្សនំ ឥតិ វា ឯវរូបំ វិសូកទស្សនំ អនុយុត្តោ ហោតិ ឯវម្បិ ចិត្តចក្ខុ ហោតិ ។

កថំ ឱក្ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។ ឥធ ភិក្ខុ ន ចក្ខុលោលោ ចក្ខុលោលិយេន សមន្នាគតោ ហោតិ អទិដ្ឋំ ទក្ខិតព្វំ ទិដ្ឋំ សមតិក្កមិតព្វំ ន អារាមេន អារាមំ ន ឧយ្យានេន ឧយ្យានំ ន គាមេន គាមំ

មួយវិញទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកខ្លះ ឆាន់ភោជន ដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងប្រកបរឿយៗ នូវការមើលរបស់ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺរាំ ច្រៀង ប្រគំ មហោស្រព ការនិយាយ (រឿងស្តេចកោះខឹងព្រះរាមជាដើម) គង គោង ស្គរមានជ្រុង ៤ រូបគំនូរ ល្បែងចុំផែក ល្បែងកិរ ល្បែងលោងឆ្អឹង ប្រជល់ដំរី ប្រណាំងសេះ ប្រជល់ក្របី ប្រជល់គោ ប្រជល់កែះ ប្រជល់មាន់ គុណដំបង ប្រដាល់ ចំបាប់ ទីសម្រាប់ច្បាំង ទីសម្រាប់រៀបពល ទីនៅសេនា ទីត្រួតត្រាទ័ព ភិក្ខុជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការមើលរបស់ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ ដូច្នេះខ្លះ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុពោះទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុដាក់ចុះ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ មិនមែនជាអ្នករពឹសភ្នែក មិនមែនប្រកបដោយការរពឹសភ្នែក ដោយគិតថា យកភ្នែកមើលរបស់ដែលមិនដែលឃើញ គប្បីកន្លងនូវរបស់ដែលធ្លាប់ឃើញហើយ ដូច្នេះទេ ជាអ្នកមិនប្រកបនូវការត្រាច់ទៅញយៗនូវការត្រាច់ទៅរឿយៗ ដើម្បីឃើញរូប គឺមិនចេញអំពីអារាមទៅអារាម មិនចេញអំពីឧទ្យានទៅឧទ្យាន មិនចេញអំពីស្រុកទៅស្រុក

ន និគមេន និគមំ ន នគរេន នគរំ ន រដ្ឋេន រដ្ឋំ ន ជនបទេន ជនបទំ ន ទីឃចារិកំ អនវត្ថចារិកំ អនុយុត្តោ ហោតិ រូបទស្សនាយ ឯវម្បិ ឱក្ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។ អថវា ភិក្ខុ អន្តរឃរំ បវិដ្ឋោ វីថឹ បដិបន្នោ សំវុតោ គច្ឆតិ ន ហត្ថឹ ឱលោកេន្តោ ន អស្សំ ឱលោកេន្តោ ន រថំ ឱលោកេន្តោ ន បត្តឹ ឱលោកេន្តោ ន កុមារកេ ឱលោកេន្តោ ន កុមារិកាយោ ឱលោកេន្តោ ន ឥត្ថិយោ ឱលោកេន្តោ ន បុរិសេ ឱលោកេន្តោ ន អន្តរាបណំ ឱលោកេន្តោ ន ឃរមុខានិ ឱលោកេន្តោ ន ឧទ្ធំ ឱលោកេន្តោ ន អធោ ឱលោកេន្តោ ន ទិសាវិទិសំ បេក្ខមានោ គច្ឆតិ ឯវម្បិ ឱក្ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។

មិនចេញអំពីនិគមទៅនិគម មិនចេញអំពីនគរទៅនគរ មិនចេញអំពីដែនទៅដែន មិនចេញអំពីជនបទទៅជនបទ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុដាក់ចុះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរទៅតាមថ្នល់ ជាអ្នកសង្រួមដើរទៅ មិនក្រឡេកមើលដំរី មិនក្រឡេកមើលសេះ មិនក្រឡេកមើលរថ មិនក្រឡេកមើលពលថ្មើរជើង មិនក្រឡេកមើលពួកក្មេងប្រុស មិនក្រឡេកមើលពួកក្មេងស្រី មិនក្រឡេកមើលពួកស្រី មិនក្រឡេកមើលពួកប្រុស មិនក្រឡេកមើលកន្លែងផ្សារ មិនក្រឡេកមើលមុខផ្ទះ មិនក្រឡេកមើលលើ មិនក្រឡេកមើលក្រោម មិនមៀងមើលទិសតូចនិងទិសធំ ដើរទៅ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុដាក់ចុះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

អបរំ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី យត្វាធិករណមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ ឯវម្បិ ឱក្ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។ យថា វា បនេកេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា សទ្ធាទេយ្យានិ ភោជនានិ ភុញ្ជិត្វា តេ ឯវរូបំ វិសូកទស្សនំ អនុយុត្តា វិហរន្តិ សេយ្យថីទំ នច្ចំ គីតំ វាទិតំ ។បេ។ អនីកទស្សនំ ឥតិ វា ឯវរូបា វិសូកទស្សនានុយោគា បដិវិរតោ ហោតិ ឯវម្បិ ឱក្ខិត្ត-ចក្ខុ ហោតិ ។

មួយទៀត ភិក្ខុឃើញរូបដោយភ្នែក តែជាអ្នកមិនកាន់យកនូវនិមិត្ត មិនកាន់យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ដែលជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក គប្បីជាប់តាមភិក្ខុដែលមិនសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយនុ៎ះ ព្រោះហេតុមិនសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយណា មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ រក្សានូវចក្ខុន្ទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុដាក់ចុះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ ដ៏ចំរើនពួកខ្លះ បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មិនប្រកបរឿយ ៗ នូវការមើលនូវល្បែង ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺរាំ ច្រៀង ប្រគំ ។បេ។ ទីសម្រាប់ត្រួតកងទ័ព ជាអ្នកវៀរចាកការប្រកបរឿយ ៗ នូវការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ ដូច្នេះ ។ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុដាក់ចុះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ន ច បាទលោលោតិ កថំ បាទលោលោ ហោតិ ។ ឥធេកច្ចោ ភិក្ខុ បាទលោលោ បាទលោលិយេន សមន្នាគតោ ហោតិ អារាមេន អារាមំ ឧយ្យានេន ឧយ្យានំ គាមេន គាមំ និគមេន និគមំ នគរេន នគរំ រដ្ឋេន រដ្ឋំ ជនបទេន ជនបទំ ទីឃចារិកំ អនវដ្ឋិតចារិកំ អនុយុត្តោ ហោតិ ឯវម្បិ បាទលោលោ ហោតិ ។ អថវា ភិក្ខុ អន្តោសង្ឃារាមេ បាទលោលិយេន សមន្នាគតោ ហោតិ ន អត្ថហេតុ ន ការណហេតុ ឧទ្ធតោ អវូបសន្តចិត្តោ បរិវេណតោ បរិវេណំ គច្ឆតិ វិហារតោ វិហារំ គច្ឆតិ អឌ្ឍយោគតោ អឌ្ឍយោគំ គច្ឆតិ បាសាទតោ បាសាទំ គច្ឆតិ ហម្មិយតោ ហម្មិយំ គច្ឆតិ គុហតោ គុហំ គច្ឆតិ លេណតោ លេណំ គច្ឆតិ កុដិយា កុដឹ គច្ឆតិ កូដាគារតោ កូដាគារំ គច្ឆតិ

អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមិនរពឹសជើង សំនួរថា ភិក្ខុជាអ្នករពឹសជើង តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នករពឹសជើង ប្រកបដោយការរពឹសជើង ជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការត្រាច់ទៅឆ្ងាយៗ នូវការត្រាច់ទៅរឿយៗ គឺចេញអំពីអារាមទៅអារាម ចេញអំពីឧទ្យានទៅឧទ្យាន ចេញអំពីស្រុកទៅស្រុក ចេញអំពីនិគមទៅនិគម ចេញអំពីនគរទៅនគរ ចេញអំពីដែនទៅដែន ចេញអំពីជនបទទៅជនបទ ភិក្ខុជាអ្នករពឹសជើង យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត ភិក្ខុជាអ្នកប្រកបដោយការរពឹសជើង ក្នុងទីក្នុងអារាមរបស់សង្ឃ ជាអ្នកមានចិត្តរាយមាយ មានចិត្តមិនស្ងប់ មិនមែនព្រោះហេតុប្រយោជន៍ មិនមែនព្រោះហេតុដំណើរអ្វីទេ ចេញអំពីបរិវេណទៅបរិវេណ ចេញអំពីវិហារទៅវិហារ ចេញអំពីអឌ្ឍយោគ ទៅអឌ្ឍយោគ ចេញអំពីប្រាសាទទៅប្រាសាទ ចេញអំពីប្រាសាទត្រដិលទៅប្រាសាទត្រដិល ចេញអំពីគុហាទៅគុហា ចេញអំពីលេណដ្ឋានទៅលេណដ្ឋាន ចេញអំពីកុដិទៅកុដិ ចេញអំពីផ្ទះកំពូលទៅផ្ទះកំពូល

អដ្ដតោ អដ្ដំ គច្ឆតិ មាឡតោ មាឡំ គច្ឆតិ ឧទ្ទណ្ឌតោ ឧទ្ទណ្ឌំ គច្ឆតិ ឧទ្ទោសិតតោ ឧទ្ទោសិតំ គច្ឆតិ ឧបដ្ឋានសាលតោ ឧបដ្ឋានសាលំ គច្ឆតិ មណ្ឌបតោ មណ្ឌបំ គច្ឆតិ រុក្ខមូលតោ រុក្ខមូលំ គច្ឆតិ យត្ថ វា បន ភិក្ខូ និសីទន្តិ វា គច្ឆន្តិ វា តត្ថ ឯកស្ស វា ទុតិយោ ហោតិ ទ្វិន្នំ វា តតិយោ ហោតិ តិណ្ណំ វា ចតុត្ថោ ហោតិ តត្ថ ពហុំ សម្ផប្បលាបំ សល្លបតិ សេយ្យថិទំ រាជកថំ ចោរកថំ ។បេ។ ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា កាមេសិ ឯវម្បិ ឃានលោលោ ហោតិ ។ ន ច ឃានលោលោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឃានលោលិយា អារតោ វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតិ បដិសល្លានារាមោ ហោតិ

ចេញអំពីប៉មទៅប៉ម ចេញអំពីរោងមូលទៅរោងមូល ចេញអំពីរោងជាលទៅរោងជាល ចេញអំពីឃ្លាំងរបស់ទៅឃ្លាំងរបស់ ចេញអំពីឧបដ្ឋានសាលាទៅឧបដ្ឋានសាលា ចេញអំពីមណ្ឌបទៅមណ្ឌប ចេញអំពីគល់ឈើទៅគល់ឈើ បើពុំនោះទេ ពួកភិក្ខុអង្គុយឬដើរទៅក្នុងទីណា (ភិក្ខុនោះ) ជាគម្រប់ពីរនៃភិក្ខុមួយរូប ជាគម្រប់បីនៃភិក្ខុពីររូប ជាគម្រប់បួននៃភិក្ខុបីរូប ក្នុងទីនោះ និយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ច្រើន ក្នុងទីនោះ គឺនិយាយ រាជកថា ចោរកថា ។បេ។ ឥតិភវាភវកថា ដូច្នេះៗ ភិក្ខុជាអ្នកលើសលើង យ៉ាងនេះឯង ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនលើសដើង សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ នៅឆ្ងាយ វៀរ វៀរ លែង ចេញ លោះចេញ រួចផុត ច្រាសចេញ ចាកការលើសដោយផើង មានព្រះទ័យមិនសល់ល់ មានការសម្រាំនៅ ក្នុងកម្មដ្ឋានជាទីត្រេកអរ

បដិសល្លានារាមោ អជ្ឈត្តំ ចេតោសមថមនុយុត្តោ អនិរាកតជ្ឈានោ វិបស្សនាយ សមន្នាគតោ ព្រូហេតា សុញ្ញាគារានំ ឈាយី ឈានរតោ ឯកត្តមនុយុត្តោ សទត្ថគរុកោតិ ឱក្ខិត្តចក្ខុ ន ច បាទលោលោ ។

(៣៦៦) គុត្តិន្ទ្រិយោតិ(១) សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី យត្វាធិករណមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ

១ ម. គុត្តិន្ទ្រិយោ រក្ខិតមានសានោតិ គុត្តិន្ទ្រិយោតិ ។

ត្រេកអរក្នុងការសម្ងំ ប្រកបរឿយៗ នូវការស្ងប់ចិត្តក្នុងខាងក្នុង មិនលះបង់ឈាន ប្រកបដោយវិបស្សនា ចម្រើនសុញ្ញាគារដ្ឋាន ជាអ្នកមានឈាន ត្រេកអរក្នុងឈាន ប្រកបរឿយៗ នូវភាពនៃខ្លួនជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចក្ខុទាក់ចុះ ទាំងមិនរវើសជើង ។

[៣៦៦] ពាក្យថា អ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ សេចក្ដីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឃើញរូបដោយភ្នែក មិនកាន់យកនិមិត្ត មិនកាន់យកអនុព្យញ្ជនៈ ពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក គឺ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស គប្បីជាប់តាមបុគ្គលមិនសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយនោះ ព្រោះហេតុមិនសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយណា លោកប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយនោះ រក្សាចក្ខុន្ទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ធុំក្លិនដោយច្រមុះ ទទួលរសដោយអណ្ដាត ពាល់ត្រូវផ្សព្វៈដោយកាយ ដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត

ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី យត្វាធិករ-ណមេនំ មនិន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោម-នស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ មនិន្ទ្រិយំ មនិន្ទ្រិ-យេ សំវរំ អាបជ្ជតិ គុត្តិន្ទ្រិយោ ។ រក្ខិតមានសា-នោតិ គោបិតមានសោ រក្ខិតចិត្តោតិ គុត្តិន្ទ្រិយោ រក្ខិតមានសោ ។

[៣៤៣] អនវស្សុតោ អបរិឌយ្ហមានោតិ អនវ-ស្សុតោតិ វុត្តញ្ហេតំ អាយស្មតា មហាមោគ្គល្លានេន អវស្សុតបរិយាយញ្ច វោ អាវុសោ ទេសិស្សាមិ អនវស្សុតបរិយាយញ្ច តំ សុណាថ សាធុកំ មន-សិករោថ ភាសិស្សាមីតិ ។ ឯវមាវុសោតិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស បច្ចស្សោសុំ ។

ឆប្បាណសុត្តវណ្ណនា

មិនកាន់យកនិមិត្ត មិនកាន់យកអនុព្យញ្ជនៈ ធម៌អកុសលបាប ដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈានិងទោមនស្ស គប្បីជាប់តាមបុគ្គលអ្នកមិនសង្រួមមនិន្ទ្រិយនោះ ព្រោះហេតុមិនសង្រួមមនិន្ទ្រិយណា លោកប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមមនិន្ទ្រិយនោះ រក្សានូវមនិន្ទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួម ក្នុងមនិន្ទ្រិយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ ។ ពាក្យថា រក្សាចិត្ត គឺគ្រប់គ្រងចិត្ត ថែទាំចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ រក្សាចិត្ត ។

(៣៤៣) អភិប្បាយពាក្យថា មានចិត្តមិនទទឹក មិនក្តៅរោល (ដោយកិលេស) ត្រង់ពាក្យថា មានចិត្តមិនទទឹក សេចក្តីថា ព្រះមហាមោគ្គល្លាន មានអាយុ បានពោលពាក្យនេះថា ម្នាលលោកមានអាយុ ខ្ញុំនឹងសំដែង នូវបរិយាយនៃបុគ្គលមានចិត្តទទឹកផង នូវបរិយាយនៃបុគ្គលមានចិត្តមិនទទឹកផង ចំពោះអ្នកទាំងឡាយ ចូរអ្នកទាំងឡាយស្តាប់នូវបរិយាយនោះ ចូរធ្វើទុកក្នុងចិត្តឲ្យល្អចុះ ខ្ញុំនឹងសំដែង ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ទទួលស្តាប់ព្រះមហាមោគ្គល្លានមានអាយុថា អើ អាវុសោ ។

អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឯតទវោច កថញ្ចាវុ-
សោ អវស្សុតោ ហោតិ ឥធាវុសោ ភិក្ខុ ចក្ខុនា
រូបំ ទិស្វា បិយរូបេ រូបេ អធិមុច្ចតិ អប្បិយរូបេ រូបេ
ព្យាបជ្ជតិ អនុបដ្ឋិតកាយស្សតិ ច វិហរតិ បរិត្តចេត-
សោ តញ្ច ចេតោវិមុត្តឹ បញ្ញាវិមុត្តឹ យថាភូតំ នប្ប-
ជានាតិ យត្ថស្ស តេ ឧប្បន្នា បាបកា អកុសលា
ធម្មា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា
ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា
កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ
បិយរូបេ ធម្មេ អធិមុច្ចតិ អប្បិយរូបេ ធម្មេ
ព្យាបជ្ជតិ អនុបដ្ឋិតកាយស្សតិ ច វិហរតិ បរិត្ត-
ចេតសោ តញ្ច ចេតោវិមុត្តឹ បញ្ញាវិមុត្តឹ យថាភូតំ
នប្បជានាតិ យត្ថស្ស តេ ឧប្បន្នា បាបកា
អកុសលា ធម្មា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ អយំ វុច្ច-
តាវុសោ ភិក្ខុ អវស្សុតោ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេសុ រូបេសុ
អវស្សុតោ សោតវិញ្ញេយ្យេសុ សទ្ទេសុ ។បេ។

ព្រះមហាមោគ្គល្លានមានអាយុ បានពោលពាក្យនេះថា ម្នាលអាវុសោ
បុគ្គលមានចិត្តទទឹក តើដូចម្តេច ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ
ឃើញរូបដោយភ្នែកហើយ ជាប់ក្នុងរូបមានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ស្អប់
ក្នុងរូបមានសភាពមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនប្រុងសតិក្នុងកាយ មានចិត្ត
ស្តួចស្តើងផង អកុសលធម៌ដ៏លាមកទាំងនោះ កើតឡើងដល់បុគ្គល
នោះហើយរលត់ទៅវិញ មិនសេសសល់ ក្នុងវិមុត្តិណា ក៏មិនដឹងច្បាស់នូវ
ចេតោវិមុត្តិនិងបញ្ញាវិមុត្តិនោះតាមពិតផង ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ធុំក្លិន
ដោយច្រមុះ ទទួលរសដោយអណ្តាត ពាល់ត្រូវសម្ផស្សដោយកាយ ដឹង
ធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្តហើយ ជាប់ក្នុងធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់
ស្អប់ធម្មារម្មណ៍ ដែលមានសភាពមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនប្រុងសតិក្នុង
កាយ មានចិត្តស្តួចស្តើងផង អកុសលធម៌ដ៏លាមកទាំងនោះ កើតឡើង
ដល់បុគ្គលនោះ ហើយរលត់ទៅវិញមិនសេសសល់ ក្នុងវិមុត្តិណា ក៏មិន
ដឹងច្បាស់ នូវចេតោវិមុត្តិនិងបញ្ញាវិមុត្តិនោះតាមពិតផង ម្នាលអាវុសោ
ភិក្ខុនេះ គេហៅថា អ្នកមានចិត្តទទឹក ក្នុងរូបដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក
អ្នកមានចិត្តទទឹក ក្នុងសំឡេងដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក ។បេ។

ទុក្ខធម្មសុត្តំ ទុតិយំ

អវស្សុតោ មនោវិញ្ញេយ្យេសុ ធម្មេសុ ឯវំវិហារឹ អា-
វុសោ ភិក្ខុំ ចក្ខុតោ ចេបិ នំ មារោ ឧបសង្កមតិ
លភេថេវ មារោ ឱតារំ លភតិ មារោ អារម្មណំ
សោតតោ ចេបិ នំ ។ បេ ។ មនតោ ចេបិ នំ
មារោ ឧបសង្កមតិ លភេថេវ មារោ ឱតារំ លភតិ
មារោ អារម្មណំ សេយ្យថាបិ អាវុសោ នឡាគារំ វា
តិណាគារំ វា សុក្ខំ កោលាបំ តេរោវស្សិកំ(១) បុរត្ថិ-
មាយ ចេបិ នំ ទិសាយ បុរិសោ អាទិត្តាយ តិណុ-
ក្កាយ ឧបសង្កមេយ្យ លភេថេវ អគ្គិ ឱតារំ លភតិ
អគ្គិ អារម្មណំ បច្ឆិមាយ ចេបិ នំ ទិសាយ ឧត្តរា-
យ ចេបិ នំ ទិសាយ ទក្ខិណាយ ចេបិ នំ ទិសា-
យ ហេដ្ឋិមតោ ចេបិ នំ ឧបរិមតោ ចេបិ នំ យតោកុ-
តោ ចេបិ នំ បុរិសោ អាទិត្តាយ តិណុក្កាយ ឧបស-
ង្កមេយ្យ លភេថេវ អគ្គិ ឱតារំ លភតិ អគ្គិ អារម្មណំ
ឯវំវិហារឹ ខោ អាវុសោ ភិក្ខុំ ចក្ខុតោ ចេបិ
នំ មារោ ឧបសង្កមតិ លភេថេវ មារោ ឱតារំ
លភតិ មារោ អារម្មណំ សោតតោ ចេបិ នំ ។ បេ ។

១ ម. តេរោវស្សិកន្តិ យុត្តំ ។

ទុក្ខធម្មសូត្រទី២

អ្នកមានចិត្តទទឹក ក្នុងធម្មារម្មណ៍ ដែលគប្បីដឹងដោយចិត្ត ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតភិក្ខុនោះ តាមទ្វារភ្នែក មារគង់បាននូវឱកាស មារគង់បាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ (មារចូលទៅ) ជិតភិក្ខុនោះ តាមទ្វារត្រចៀក ។ បេ ។ ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតភិក្ខុនោះ តាមទ្វារចិត្ត មារគង់បាននូវឱកាស មារគង់បាននូវអារម្មណ៍ ម្នាលអាវុសោ ដូចផ្ទះបបុសក្តី ផ្ទះស្មៅក្តី ជាអគារស្ងួត ពុក កន្លងឆ្នាំ ប្រសិនបើ បុរសកាន់គប់ស្មៅ ដែលភ្លើងឆេះ ទៅជិតផ្ទះនោះ ពីទិសខាងកើត ភ្លើងគង់បាននូវឱកាស ភ្លើងគង់បាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិតផ្ទះនោះ ពីទិសខាងលិច ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិតផ្ទះនោះ ពីទិសខាងជើង ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិត ផ្ទះនោះ ពីទិសខាងត្បូង ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិតផ្ទះនោះ ពីខាងក្រោម ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិតផ្ទះនោះពីខាងលើ ប្រសិនបើ បុរសកាន់គប់ស្មៅដែលភ្លើងឆេះ ទៅជិតផ្ទះនោះ ពីទិសណាក៏ដោយ ភ្លើងគង់បាននូវឱកាស ភ្លើងគង់បាននូវអារម្មណ៍ មានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតភិក្ខុនោះតាមទ្វារភ្នែក មារគង់បាននូវឱកាស មារគង់បាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ (មារចូលទៅ) ជិតភិក្ខុនោះ តាមទ្វារត្រចៀក ។ បេ ។

មនតោ ចេបិ នំ មារោ ឧបសង្កមតិ លភតេវ មារោ ឱតារំ លភតិ មារោ អារម្មណំ ឯវំវិហារិញ្ចាវុសោ ភិក្ខុំ រូបា អភិភវិំសុ ន ភិក្ខុ រូបេ អភិភវិ សទ្ទា ភិក្ខុំ អភិភវិំសុ ន ភិក្ខុ សទ្ទេ អភិភវិ គន្ធា ភិក្ខុំ អភិភវិំសុ ន ភិក្ខុ គន្ធេ អភិភវិ រសា ភិក្ខុំ អភិភវិំសុ ន ភិក្ខុ រសេ អភិភវិ ផោដ្ឋព្វា ភិក្ខុំ អភិភវិំសុ ន ភិក្ខុ ផោដ្ឋព្វេ អភិភវិ ធម្មា ភិក្ខុំ អភិភវិំសុ ន ភិក្ខុ ធម្មេ អភិភវិ អយំ វុច្ចតាវុសោ ភិក្ខុ រូបាភិភូតោ សទ្ទាភិភូតោ គន្ធាភិភូតោ រសាភិភូតោ ផោដ្ឋព្វាភិភូតោ អភិភូតោ តេហិ កិលេសេហិ ន អភិភូ ហិ សោ បាបកេ អកុសលេ ធម្មេ សង្កិលេសិកេ បោនោព្ភវិកេ សទរេ ទុក្ខវិបាកេ អាយតិំជាតិជរាមរណិយេ ឯវំ ខោ អាវុសោ អវស្សុតោ ហោតិ ។

ប្រសិនបើមារចូលទៅជិតភិក្ខុនោះ តាមទ្វារចិត្ត មារតែងបាននូវឱកាស មារតែងបាន នូវអារម្មណ៍ មានឧបមេយ្យដូច្នោះឯង ម្នាលអាវុសោ រូបគ្របសង្កត់ភិក្ខុ អ្នកមានការនៅយ៉ាងនេះ ភិក្ខុមិនគ្របសង្កត់រូបបានឡើយ សំឡេងគ្របសង្កត់ភិក្ខុ ភិក្ខុមិនគ្របសង្កត់សំឡេងបានឡើយ ក្លិនគ្របសង្កត់ភិក្ខុ ភិក្ខុមិនគ្របសង្កត់ក្លិនបានឡើយ រសគ្របសង្កត់ភិក្ខុ ភិក្ខុមិនគ្របសង្កត់រសបានឡើយ ផ្សព្វគ្របសង្កត់ភិក្ខុ ភិក្ខុមិនគ្របសង្កត់ផ្សព្វបានឡើយ ធម្មារម្មណ៍គ្របសង្កត់ភិក្ខុ ភិក្ខុមិនគ្របសង្កត់ធម្មារម្មណ៍បានឡើយ ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុនេះ គេហៅថា អ្នកត្រូវរូបគ្របសង្កត់ អ្នកត្រូវសំឡេងគ្របសង្កត់ អ្នកត្រូវក្លិនគ្របសង្កត់ អ្នកត្រូវរសគ្របសង្កត់ អ្នកត្រូវផ្សព្វគ្របសង្កត់ អ្នកត្រូវពួកកិលេសទាំងនោះ គ្របសង្កត់ ព្រោះថា ភិក្ខុនោះ មិនបានគ្របសង្កត់នូវពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក ដែលប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ជាទៅកើតក្នុងភពថ្មីទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាផល មានជាតិជរានិងមរណៈតទៅខាងមុខទៀត។ ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុមានចិត្តទទឹក យ៉ាងនេះឯង ។

កថញ្ចាវុសោ អនវស្សុតោ ហោតិ ឥធាវុសោ ភិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា បិយរូបេ រូបេ នាធិមុច្ចតិ អប្បិយរូបេ រូបេ ន ព្យាបជ្ជតិ ឧបដ្ឋិតកាយស្សតិ ច វិហរតិ អប្បមាណចេតសោ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ យថាភូតំ បជានាតិ យត្ថស្ស តេ ឧប្បន្នា បាបកា អកុសលា ធម្មា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ។បេ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ បិយរូបេ ធម្មេ នាធិមុច្ចតិ អប្បិយរូបេ ធម្មេ ន ព្យាបជ្ជតិ ឧបដ្ឋិតកាយស្សតិ ច វិហរតិ អប្បមាណចេតសោ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ យថាភូតំ បជានាតិ យត្ថស្ស តេ ឧប្បន្នា បាបកា អកុសលា ធម្មា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ អយំ វុច្ចតាវុសោ ភិក្ខុ អនវស្សុតោ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេសុ រូបេសុ អនវស្សុតោ សោតវិញ្ញេយ្យេសុ សទ្ទេសុ ។បេ។ អនវស្សុតោ មនោវិញ្ញេយ្យេសុ ធម្មេសុ ឯវំវិហារឹ ចាវុសោ ភិក្ខុំ ចក្ខុតោ ចេបិ នំ មារោ ឧបសង្កមតិ

ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុមានចិត្តមិនទទឹក តើដូចម្តេច ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ឃើញរូបដោយភ្នែក មិនជាប់ក្នុងរូបមានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មិនស្អប់រូប មិនជាទីស្រឡាញ់ ប្រុងស្មារតីក្នុងកាយ មានចិត្តប្រមាណមិនបានផង អកុសលធម៌ដ៏លាមកទាំងនោះ កើតឡើងដល់បុគ្គលនោះហើយ រលត់ទៅមិនមានសេសសល់ ក្នុងវិមុត្តិណា ក៏ដឹងច្បាស់នូវចេតោវិមុត្តិនិងបញ្ញាវិមុត្តិនោះ តាមពិតផង ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។បេ។ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត មិនជាប់ក្នុងធម្មារម្មណ៍មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មិនស្អប់ធម្មារម្មណ៍ មានសភាពមិនជាទីស្រឡាញ់ ប្រុងស្មារតីក្នុងកាយ មានចិត្តប្រមាណមិនបានផង អកុសលធម៌ដ៏លាមកទាំងនោះ កើតឡើងដល់បុគ្គលនោះហើយ រលត់ទៅមិនមានសេសសល់ក្នុងវិមុត្តិណា ក៏ដឹងច្បាស់នូវចេតោវិមុត្តិនិងបញ្ញាវិមុត្តិនោះ តាមពិតផង ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុនេះ លោកហៅថា អ្នកមានចិត្តមិនទទឹកក្នុងរូប ដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក អ្នកមានចិត្តមិនទទឹក ក្នុងសំឡេងដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក ។បេ។ អ្នកមានចិត្តមិនទទឹក ក្នុងធម្មារម្មណ៍ ដែលគប្បីដឹងដោយចិត្ត ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតភិក្ខុនោះ តាមផ្លូវភ្នែក

នេវ លភតិ មារោ ឱតារំ ន លភតិ មារោ អារម្មណំ សោតតោ ចេបិ នំ ។ បេ ។ មនតោ ចេបិ នំ មារោ ឧបសង្កមតិ នេវ លភតិ មារោ ឱតារំ ន លភតិ មារោ អារម្មណំ សេយ្យថាបិ អាវុសោ កូដាគារសាលា វា សណ្ឋាគារសាលា វា ពហលមត្តិកា អល្លាវលេបនា បុរត្ថិមាយ ចេបិ នំ ទិសាយ បុរិសោ អាទិត្តាយ តិណុក្កាយ ឧបសង្កមេយ្យ នេវ លភតិ អគ្គិ ឱតារំ ន លភតិ អគ្គិ អារម្មណំ បច្ឆិមាយ ចេបិ នំ ទិសាយ ឧត្តរាយ ចេបិ នំ ទិសាយ ទក្ខិណាយ ចេបិ នំ ទិសាយ ហេដ្ឋិមតោ ចេបិ នំ ឧបរិតោ ចេបិ នំ យតោ កុតោ ចេបិ នំ បុរិសោ អាទិត្តាយ តិណុក្កាយ ឧបសង្កមេយ្យ នេវ លភតិ អគ្គិ ឱតារំ ន លភតិ អគ្គិ អារម្មណំ ឯវមេវ ខោ អាវុសោ ឯវំវិហារឹ ភិក្ខុំ ចក្ខុតោ ចេបិ នំ មារោ ឧបសង្កមតិ នេវ លភតិ មារោ ឱតារំ ន លភតិ មារោ អារម្មណំ សោតតោ ចេបិ នំ ។ បេ ។

មារមិនបាននូវឱកាស មារមិនបាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើមារ (ចូលទៅ) ជិតភិក្ខុនោះ តាមទ្វារត្រចៀក ។ បេ ។ ប្រសិនបើមារចូលទៅជិតភិក្ខុនោះ តាមទ្វារចិត្ត មារមិនបាននូវឱកាស មារមិនបាននូវអារម្មណ៍ ម្នាលអាវុសោ ប្រៀបដូចកុដាគារសាលាក្តី សណ្ឋាគារសាលាក្តី ដែលបូកដោយដីដ៏ក្រាស់ លាបដោយកបមាតស្រស់ ប្រសិនបើ បុរសកាន់គប់ស្មៅដែលភ្លើងឆេះ ទៅជិតសាលានោះពីទិសខាងកើត ភ្លើងមិនបាននូវឱកាស ភ្លើងមិនបាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះពីទិសខាងលិច ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះ ពីទិសខាងជើង ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះពីទិសខាងត្បូង ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះពីខាងក្រោម ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះពីខាងលើ ប្រសិនបើ បុរសកាន់គប់ស្មៅ ដែលភ្លើងឆេះ ទៅជិតសាលានោះពីទិសណាក៏ដោយ ភ្លើងមិនបាននូវឱកាស ភ្លើងមិនបាននូវអារម្មណ៍ មានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ ប្រសិនបើមារចូលទៅជិតភិក្ខុនោះតាមទ្វារភ្នែក មារមិនបាននូវឱកាស មារមិនបាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ (ចូលទៅ) ជិតភិក្ខុនោះតាមទ្វារត្រចៀក ។ បេ ។

ឃានតោ ចេបិ នំ មារោ ឧបសង្កមតិ នេវ លភតិ មារោ ឱតារំ ន លភតិ មារោ អារម្មណំ ឯវំវិហារិញ្ចាវុសោ ភិក្ខុំ ន រូបា អភិភវិំសុ ភិក្ខុ រូបេ អភិភវិ ន សទ្ទា ភិក្ខុំ អភិភវិំសុ ភិក្ខុ សទ្ទេ អភិភវិ ។ បេ ។ ន ធម្មា ភិក្ខុំ អភិភវិំសុ ភិក្ខុ ធម្មេ អភិភវិ អយំ វុច្ចតាវុសោ ភិក្ខុ រូបាភិភូ សទ្ទាភិភូ គន្ធាភិភូ រសាភិភូ ផោដ្ឋព្វាភិភូ ធម្មាភិភូ អនភិភូតោ កេហិ កិលេសេហិ អភិភូហិ សោ បាបកេ អកុសលេ ធម្មេ សង្កិលេសិកេ បោនោភវិកេ សទរេ ទុក្ខវិបាកេ អាយតិំជាតិជរាមរណីយេ ឯវំ ខោ អាវុសោ អនវស្សុតោ ហោតីតិ អនវស្សុតោ ។ អបរិឌយ្ហមានោតិ រាគគ្គិនា អបរិឌយ្ហមានោ ទោសគ្គិនា អបរិឌយ្ហមានោ មោហគ្គិនា អបរិឌយ្ហមានោតិ(១) អនវស្សុតោ អបរិឌយ្ហមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

១ ម. អបរិឌយ្ហមានោតិ រាគជេន បរិឡាហេន អបរិឌយ្ហមានោ ទោសជេន បរិឡាហេន អបរិឌយ្ហមានោ មោហជេន បរិឡាហេន អបរិឌយ្ហមានោតិ ។

ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតភិក្ខុនោះតាមឃានទ្វារ មារមិនបាននូវឱកាស មារមិនបាននូវអារម្មណ៍ មានឧបមេយ្យដូចខាងដើម ម្នាលអាវុសោ រូបមិនគ្របសង្កត់ភិក្ខុ ដែលមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ ភិក្ខុគ្របសង្កត់រូប សំឡេងមិនគ្របសង្កត់ភិក្ខុ ភិក្ខុគ្របសង្កត់សំឡេង ។ បេ ។ ធម្មារម្មណ៍មិនគ្របសង្កត់ភិក្ខុ ភិក្ខុគ្របសង្កត់ធម្មារម្មណ៍ ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុនេះ គេហៅថា អ្នកគ្របសង្កត់រូប អ្នកគ្របសង្កត់សំឡេង អ្នកគ្របសង្កត់ក្លិន អ្នកគ្របសង្កត់រស អ្នកគ្របសង្កត់ផោដ្ឋព្វៈ អ្នកគ្របសង្កត់ធម្មារម្មណ៍ អ្នកមិនត្រូវពួកកិលេសណានីមួយគ្របសង្កត់បាន ព្រោះថា ភិក្ខុនោះគ្របសង្កត់ពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក ដែលប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង នាំឲ្យកើតក្នុងភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាផល ជាទីកើតនៃជាតិជរានិងមរណៈតទៅ ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុមានចិត្តមិនទទឹក យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចិត្តមិនទទឹក ។ ពាក្យថា មិនក្រវល់ក្រវាយ គឺ មិនក្តៅក្រហាយដោយភ្លើងរាគៈ មិនក្តៅក្រហាយដោយភ្លើងទោសៈ មិនក្តៅក្រហាយដោយភ្លើងមោហៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចិត្តមិនទទឹក មិនក្រវល់ក្រវាយ (ដោយកិលេស) ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ឱក្ខិត្តចក្ខុ ន ច បាទលោលោ
គុត្តិន្ទ្រិយោ រក្ខិតមានសានោ
អនវស្សុតោ អបរិឌយ្ហមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

[៣៦៦] ឱហារយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានិ
សញ្ឆន្នបត្តោ យថា បារិឆត្តោ
កាសាយវត្ថោ អភិនិក្ខមិត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[៣៦៧] ឱហារយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានីតិ គិហិព្យញ្ជនានិ វុច្ចន្តិ កេសា ច មស្សូ ច ។ បេ ។ ទីឃទសកានិ ឥតិ វា ។ ឱហារយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានីតិ គិហិព្យញ្ជនានិ ឱរោបយិត្វា សមោរោបយិត្វា(១) បដិប្បស្សម្ភយិត្វាតិ ឱហារយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានិ ។

១ ម. ឱរុន្ធប និក្ខិបិត្វានំ វិស្សជ្ជិ ។

គឺមានចក្ខុដាក់ចុះ ជាអ្នកមិនរវើសជើង អ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ រក្សាចិត្ត មានចិត្តមិនទទឹក មិនរោលរាល (ដោយកិលេស) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៣៦៦] បុគ្គលលះបង់ នូវភេទជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ចេញទៅបួស ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ដូចដើមបារិច្ឆត្តព្រឹក្ស មានស្លឹកជិតជាប់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៣៦៧] ពាក្យថា បុគ្គលលះបង់ នូវភេទជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ អធិប្បាយថា សក់ ពុកមាត់ ពុកចង្កា ។ បេ ។ សំពត់វែង និងជាយ ហៅថា ភេទជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ។ ពាក្យថា បុគ្គលលះបង់នូវភេទជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ គឺ ដាក់ចុះ ដាក់ស្រឡះ លះបង់ នូវភេទជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលលះបង់នូវភេទជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ។

(៣៦៦) សញ្ឆិន្នបត្តោ យថា បារិឆត្តោតិ យថា បារិច្ឆត្តកោ កោវិឡារោ ពហលបត្តបលាសោ សន្ទច្ឆាយោ(១) ឯវមេវ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បរិបុណ្ណបត្តចីវរធរោតិ សញ្ឆិន្នបត្តោ យថា បារិឆត្តោ ។

(៣៦៧) កាសាយវត្ថោ អភិនិក្ខមិត្វាតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សព្វំ ឃរាវាសបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា បុត្តទារបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា ញាតិបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា(២) សន្និចយបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្វជិត្វា អកិញ្ចនភាវំ ឧបគន្ត្វា ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ កាសាយវត្ថោ អភិនិក្ខមិត្វា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

១ ម. កោវិឡារោ សាខបត្តបលាសោ សន្ទច្ឆាយោ ។ ២ ម. ឆិន្ទិត្វា មិត្តាមច្ចបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វានិ ទិស្សតិ ។

[៣៦៦] ពាក្យថា ដូចដើមបារិច្ឆត្តកព្រឹក្ស មានស្លឹកជិតស្និទ្ធ គឺ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ប្រកបដោយបាត្រនិងចីវរពេញបរិបូណ៌ ដូចដើមបារិច្ឆត្តកព្រឹក្ស គឺដើមរលួសផ្ទុំ មានស្លឹកនិងត្រួយដ៏ក្រាស់ មានម្លប់ត្រជាក់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចដើមបារិច្ឆត្តកព្រឹក្ស មានស្លឹកជិតស្និទ្ធ ។

[៣៦៧] ពាក្យថា ចេញទៅបួស ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ កាត់កង្វល់គឺឃរាវាសទាំងពួង កាត់កង្វល់គឺបុត្រនិងភរិយា កាត់កង្វល់គឺញាតិ កាត់កង្វល់គឺការសន្សំ កោរសក់ ពុកមាត់ពុកចង្កា ប្រគ្រប់នូវសំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្នួស ដល់នូវភាពជាអ្នកមិនមានកង្វល់ ចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅតែម្នាក់ឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចេញទៅបួស ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ឱហារយិត្វា គិហិព្យញ្ជនានិ
សញ្ឆិន្នបត្តោ យថា បារិឆត្តោ
កាសាយវត្ថោ អភិនិក្ខមិត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

[៣៦៨] រសេសុ គេធំ អករំ អលោលោ
អនញ្ញបោសី សបទានចារី
កុលេ កុលេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[៣៦៩] រសេសុ គេធំ អករំ អលោលោតិ រសោ-
តិ មូលរសោ ខន្ធរសោ តចរសោ បត្តរសោ បុប្ផរ-
សោ ផលរសោ អម្ពិលំ មធុរំ តិត្តកំ កដុកំ លោ-
ណិកំ ខារិកំ លម្ពិលំ កសាវោ សាទុ អសាទុ សីតំ
ឧណ្ហំ ។ សន្តិ ហេកេ(១) សមណព្រាហ្មណា រស-
គិទ្ធា តេ ជិវ្ហគ្គេន រសេ(២) បរិយេសន្តា អាហិណ្ឌន្តិ ។

១ ម. សន្តេកេ ។ ២ ម. រសគ្គានិ ។

បុគ្គលលះបង់នូវគ្រឿងសំគាល់នៃគ្រហស្ថ ចេញ
ទៅបួស ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ដូចដើម
បារិច្ឆត្តកព្រឹក្ស មានស្លឹកជិតគ្នា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង
ដូចកុយរមាស ។

[៣៦៨] បុគ្គលមិនធ្វើនូវចំណង់ក្នុងរសទាំងឡាយ ជា
អ្នកមិនលោភ មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ត្រាច់ទៅតាម
លំដាប់ច្រក មិនមានចិត្តជាប់ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៣៦៩] អធិប្បាយពាក្យថា មិនធ្វើនូវចំណង់ក្នុងរសទាំងឡាយ
ជាអ្នកមិនលោភ ត្រង់ពាក្យថា រសទាំងឡាយ បានដល់រសមើម រស
ដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ ជូរ ផ្អែម ល្វីង ហឹរ
ប្រៃ ខារ ជូរចត់ ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ត្រជាក់ ក្តៅ ។
មាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ក្នុងលោក ជាអ្នកលោភក្នុងរស សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ រមែងដើរស្វែងរកនូវរស ព្រោះចុងអណ្តាត ។

អម្ពិលំ លក្ខិត្វា អនម្ពិលំ បរិយេសន្តិ អនម្ពិលំ លក្ខិត្វា អម្ពិលំ បរិយេសន្តិ ។ មធុរំ លក្ខិត្វា អមធុរំ បរិយេសន្តិ អមធុរំ លក្ខិត្វា មធុរំ បរិយេសន្តិ ។ តិត្តកំ លក្ខិត្វា អតិត្តកំ បរិយេសន្តិ អតិត្តកំ លក្ខិត្វា តិត្តកំ បរិយេសន្តិ ។ កដុកំ លក្ខិត្វា អកដុកំ បរិយេសន្តិ អកដុកំ លក្ខិត្វា កដុកំ បរិយេសន្តិ ។ លោណិកំ លក្ខិត្វា អលោណិកំ បរិយេសន្តិ អលោណិកំ លក្ខិត្វា លោណិកំ បរិយេសន្តិ ។ ខារិកំ លក្ខិត្វា អខារិកំ បរិយេសន្តិ អខារិកំ លក្ខិត្វា ខារិកំ បរិយេសន្តិ ។ លម្ពិលំ លក្ខិត្វា កសាវំ បរិយេសន្តិ កសាវំ លក្ខិត្វា លម្ពិលំ បរិយេសន្តិ ។ សាទុំ លក្ខិត្វា អសាទុំ បរិយេសន្តិ អសាទុំ លក្ខិត្វា សាទុំ បរិយេសន្តិ ។ សីតំ លក្ខិត្វា ឧណ្ហំ បរិយេសន្តិ ឧណ្ហំ លក្ខិត្វា សីតំ បរិយេសន្តិ ។

បានរសជូរហើយ ស្វែងរករសមិនជូរ បានរសមិនជូរហើយ ស្វែងរករសជូរ ។ បានរសផ្អែមហើយ ស្វែងរករសមិនផ្អែម បានរសមិនផ្អែមហើយ ស្វែងរករសផ្អែម ។ បានរសល្វីងហើយ ស្វែងរករសមិនល្វីង បានរសមិនល្វីងហើយ ស្វែងរករសល្វីង ។ បានរសហឹរហើយ ស្វែងរករសមិនហឹរ បានរសមិនហឹរហើយ ស្វែងរករសហឹរ ។ បានរសប្រៃហើយ ស្វែងរករសមិនប្រៃ បានរសមិនប្រៃហើយ ស្វែងរករសប្រៃ ។ បានរសចាហើយ ស្វែងរករសមិនចា បានរសមិនចាហើយ ស្វែងរករសចា ។ បានរសជូរចត់ហើយ ស្វែងរករសចត់ បានរសចត់ហើយ ស្វែងរករសជូរចត់ ។ បានរសឆ្ងាញ់ហើយ ស្វែងរករសមិនឆ្ងាញ់ បានរសមិនឆ្ងាញ់ហើយ ស្វែងរករសឆ្ងាញ់ ។ បានត្រជាក់ហើយ ស្វែងរកក្តៅ បានក្តៅហើយ ស្វែងរកត្រជាក់ ។

តេ យំ យំ លភន្តិ តេន តេន ច តុស្សន្តិ អបចយំ បរិយេសន្តិ រសេសុ នោ គិទ្ធា គធិតា មុច្ឆិតា អជ្ឈោបន្នា លគ្គា លគ្គិតា បលិពុទ្ធា ។ សា រសតណ្ហា តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា តស្មា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បដិសង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ ទវាយ ន មទាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូសនាយ យាវទេវ ឥមស្ស កាយស្ស ឋិតិយា យាបនាយ វិហឹសុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្ខាមិ នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ផាសុវិហារោ ចាតិ ។

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានរសណាៗ តែងតែសន្តោសដោយរសនោះៗទេ នៅតែស្វែងរករសដទៃៗទៀត ជាអ្នកត្រេកអរជាប់ចិត្ត ជ្រប់ចិត្ត លង់ចិត្ត ជាប់ចិត្ត ស្អិត ពាក់ ជំពាក់ ក្នុងរសទាំងឡាយ ។ ចំណង់ក្នុងរសនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះបង់ គាស់រំលើងឫសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីទៅ ដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ឲ្យជាធម្មតាលែងកើតតទៅទៀត ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពិចារណាដោយឧបាយនៃប្រាជ្ញាហើយ ទើបឆាន់នូវអាហារ មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បីប្រដាប់ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាងទេ គ្រាន់តែដើម្បីឲ្យតាំងនៅនៃកាយនេះតែប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីញ៉ាំងឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់នូវសេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ព្រហ្មចរិយៈ (ឆាន់ដោយគិត) ថា អាត្មាអញនឹងបំបាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង មិនឲ្យវេទនាថ្មីកើតឡើងផង ការប្រព្រឹត្តទៅផង ការមិនមានទោសផង ការនៅជាសុខផង នឹងមានដល់អាត្មាអញ ដោយឧបាយនេះ ។

យថា វណំ អាលិម្បេយ្យ យាវទេវ រោបនត្ថាយ យថា វា សកដំ អក្ខំ អព្ភញ្ជេយ្យ យាវទេវ ភារស្ស និត្ថរណត្ថាយ យថា វា បុត្តមំសំ អាហារេយ្យ យាវទេវ កន្តារស្ស និត្ថរណត្ថាយ ឯវមេវ សោ បច្ចេក-សម្មុទ្ធា បដិសង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ ទវាយ ន មទាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូសនាយ យាវទេវ ឥមស្ស កាយស្ស ឋិតិយា យាបនាយ វិហឹសុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្ខាមិ នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ផាសុវិហារោ ចាតិ ។ រសតណ្ហាយ អារតោ វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ រសេសុ គេធំ អករំ ។ អលោលោតិ លោលោតិ វា លោលុប្បន្តិ វា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។

ដូចបុគ្គលលាបដំបៅ ត្រាន់តែនឹងឲ្យដុះសាច់ ឬដូចពួកអ្នករទេះលាបភ្លៅរទេះ ត្រាន់តែនឹងដឹកនូវរបស់ធ្ងន់ ឬក៏ដូចបុគ្គលស៊ីសាច់កូន ត្រាន់តែនឹងឆ្លងផុតកន្តារៈ ព្រោះហេតុសម្តែងនោះក៏ដូច្នោះដែរ លោកពិចារណាដោយខ្ជាយនៃប្រាជ្ញាហើយឆាន់នូវអាហារ មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បីប្រដាប់ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាងទេ ត្រាន់តែដើម្បីឲ្យតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បីញ៉ាំងឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់នូវសេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ព្រហ្មចរិយៈ (ដោយគិត) ថា អាត្មាអញនឹងបំបាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង មិនឲ្យវេទនាថ្មីកើតឡើងផង ការប្រព្រឹត្តិទៅផង ការមិនមានទោសផង ការនៅជាសុខផង នឹងមានដល់អាត្មាអញ ដោយខ្ជាយនេះ ។ ជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរលែង ចេញ ដោះចេញ រួចផុត ប្រាសចេញ ចាកចំណង់ក្នុងរស មានចិត្តមិនសល់វល់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនធ្វើនូវចំណង់ក្នុងរសទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា មិនរពឹស សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា ការរពឹសផង ហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នាក្រៃពេកផង បានការតម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។

អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សា លោលា លោលុប្បា តណ្ហា តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹ-អនុប្បាទធម្មា តស្មា បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អលោលោតិ រសេសុ គេធំ អករំ អលោលោ ។

(៣៨០) អនញ្ញបោសី សបទានចារីតិ អនញ្ញ-បោសីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អត្តានញ្ញេវ បោ-សេតិ ន បរន្តិ ។

អនញ្ញបោសិមញ្ញាតំ សារេសុ សុបតិដ្ឋិតំ
ខីណាសវំ វន្តទោសំ តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណន្តិ ។

អនញ្ញបោសី ។ សបទានចារីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ បវិសតិ រក្ខិតេនេវ កាយេន រក្ខិ-តាយ វាចាយ រក្ខិតេន ចិត្តេន ឧបដ្ឋិតាយ សតិយា

អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហា គឺ ការកើត នឹងសេចក្តីប្រាថ្នាក្រៃពេកនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះបង់ កាត់រំលើងឫសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅ ដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ធ្វើឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ឲ្យជាធម៌មិនកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធឈ្មោះថាជាអ្នកមិនលោភ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនធ្វើនូវចំណង់ក្នុងរស ជាអ្នកមិនលោភ ។

(៣៨០) អធិប្បាយពាក្យថា មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ត្រាច់ទៅតាមលំដាប់ត្រកូល ត្រង់ពាក្យថា មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ គឺ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ចិញ្ចឹមតែព្រះអង្គឯង មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃទេ ។

តថាគតហៅបុគ្គល ដែលមិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ជាអ្នក
ត្រាស់ដឹង តាំងនៅស៊ប់ក្នុងសារធម៌ជាទីឡាយ អស់
អាសវៈ ខ្ជាក់ចោលនូវទោស ថាជាព្រាហ្មណ៍ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ។ ពាក្យថា ត្រាច់ទៅតាមលំដាប់ត្រកូល គឺ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ស្លៀកស្បង់ប្រដាប់បាត្រនិងចីវរក្នុងបុព្វណ្ហសម័យ ហើយចូលទៅកាន់ស្រុកឬនិគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត មានកាយរក្សាហើយ មានវាចារក្សាហើយ មានចិត្តរក្សាហើយ មានសតិ

សំវុតេហិ ឥន្ទ្រិយេហិ ឱក្ខិត្តចក្ខុ ឥរិយាបថសម្បន្នោ កុលា កុលំ អនុក្កមន្តោ បិណ្ឌាយ ចរតីតិ អនញ្ញបោសី សបទានចារី ។

(៣៩១) កុលេ កុលេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោតិ ទ្វីហិ ការណេហិ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ អត្តានំ វា នីចំ ឋបេន្តោ បរំ ឧច្ចំ ឋបេន្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ អត្តានំ វា ឧច្ចំ ឋបេន្តោ បរំ នីចំ ឋបេន្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

កថំ អត្តានំ នីចំ ឋបេន្តោ បរំ ឧច្ចំ ឋបេន្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។ តុម្ហេ មេ ពហូបការា អហំ តុម្ហេ និស្សាយ លភាមិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ

ប្រុងហើយ មានឥន្ទ្រិយសង្រួមហើយ មានចក្ខុដាក់ចុះហើយ បរិបូណ៌ដោយឥរិយាបថ ចេញអំពីត្រកូលទៅកាន់ត្រកូល ត្រាច់ទៅដើម្បីបិណ្ឌបាត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ត្រាច់ទៅតាមលំដាប់ច្រក ។

(៣៩២) ពាក្យថា មិនមានចិត្តជាប់ ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល អធិប្បាយថា ភិក្ខុដែលមានចិត្តជាប់ជំពាក់ ដោយហេតុ ២ យ៉ាង គឺភិក្ខុបន្ទាបខ្លួនឯងឲ្យទាប លើកអ្នកដទៃឲ្យខ្ពស់ ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ជំពាក់ ឬភិក្ខុលើកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ បន្ទាបអ្នកដទៃឲ្យទាប ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ជំពាក់ ។

ភិក្ខុបន្ទាបខ្លួនឯងឲ្យទាប លើកអ្នកដទៃឲ្យខ្ពស់ ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ជំពាក់ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុនោះ ពោលយ៉ាងនេះថា លោកមានឧបការៈច្រើន ដល់ខ្ញុំ ខ្ញុំអាស្រ័យលោក ទើបបាន នូវចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ

យស្មិំ ខោ អញ្ញោ ឆាតុំ វា កាតុំ វា មញ្ញតិ ភុត្តេ ចិរស្សាយ ភុត្តេ សម្បស្សន្តា យស្មិំ ខោ ខោកណំ អាតាបេត្តុំ ជាមកោត្តុំ តស្មិំ ខោ អត្តហិតំ ភុត្តេហិ អហំ ញាយាមិ អសុកស្ស កុលុបកោ អសុកាយ កុលុបកោតិ ឯវំ អត្តានំ ទីឃំ ឋបេន្តោ ឯវំ ខុទ្ទំ ឋបេន្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

កថំ អត្តានំ ខុទ្ទំ ឋបេន្តោ ឯវំ ទីឃំ ឋបេន្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។ អហំ ភុត្តានំ ពហុបការោ ភុត្តេ មំ អាគម្ម ពុទ្ធំ សរណំ គតា ធម្មំ សរណំ គតា សង្ឃំ សរណំ គតា បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុ មិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា បដិវិរតា ភុត្តានំ ឧទ្ទេសំ ទេមិ បរិបុច្ឆំ ទេមិ ឧបោសថំ អក្ខាមិ នវកម្មំ អធិដ្ឋាមិ អថ ច បន ភុត្តេ មំ បរិច្ចជិត្វា អញ្ញំ សក្ការេន្តិ គរុករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តីតិ ឯវំ អត្តានំ ខុទ្ទំ ឋបេន្តោ ឯវំ ទីឃំ ឋបេន្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

ព្រោះបុគ្គលនោះ អាស្រ័យនូវលោក ស្គាល់លោក ទើបសំគាល់នឹងឲ្យ នឹងធ្វើដល់ខ្ញុំ សូម្បីតាមនឹងគោត្រណា ក៏ដើម របស់តាកប៉ិកានៃខ្ញុំ តាមនឹងគោត្ររបស់ខ្ញុំនោះ បាត់បង់ទៅហើយ ខ្ញុំដែលគេស្គាល់ថា ជាជីតុនៃខ្ញុំសកងនោះ ជាជីតុនៃខ្ញុំស៊ីកាងនោះ ដោយសារតែលោក ភិក្ខុបន្ទាបខ្លួនឯងនឹងឲ្យទាប លើកអ្នកដទៃឲ្យខ្ពស់ ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុលើកខ្លួនឯងនឹងឲ្យខ្ពស់ បន្ទាបអ្នកដទៃឲ្យទាប ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុគោលយ៉ាងនេះថា ខ្ញុំមានឧបការៈច្រើនដល់ពួកអ្នក ពួកអ្នកអាស្រ័យខ្ញុំ ទើបបានដល់នូវព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ដល់នូវព្រះធម៌ជាទីពឹង ដល់នូវព្រះសង្ឃជាទីពឹង វៀរចាកបាណាតិបាត វៀរចាកអទិន្នាទាន វៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ វៀរចាកមុសាវាទ វៀរចាកសុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ខ្ញុំឲ្យរៀនខ្លួន ខ្ញុំឲ្យបរិបុច្ឆា ខ្ញុំប្រាប់ឧបោសថ ខ្ញុំអធិដ្ឋាននវកម្ម ដល់លោក លុះមកខាងក្រោយ លោកលះបង់ខ្ញុំ ហើយទៅធ្វើសក្ការៈ ធ្វើការគោរព កប់អាន បូជាអ្នកដទៃវិញ ភិក្ខុលើកខ្លួនឯងនឹងឲ្យខ្ពស់ បន្ទាបអ្នកដទៃឲ្យទាប ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ យ៉ាងនេះឯង ។

កុលេ កុលេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ កុលបលិពោធេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ គណបលិពោធេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ អាវាសបលិពោធេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ចីវរបលិពោធេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ បិណ្ឌបាតបលិពោធេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ សេនាសនបលិពោធេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារបលិពោធេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតីតិ កុលេ កុលេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

រសេសុ គេធំ អករំ អលោលោ
អនញ្ញបោសី សបទានចារី
កុលេ កុលេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

ពាក្យថា មិនមានចិត្តជាប់ ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងត្រកូល មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងគណៈ មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងអាវាស មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងចីវរ មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងបិណ្ឌបាត មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងសេនាសនៈ មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងគិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលមិនធ្វើនូវចំណង់ ក្នុងរសទាំងឡាយ ជាអ្នកមិន
រពឹស មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ត្រាច់ទៅតាមលំដាប់ត្រកូល
មិនមានចិត្តជាប់ ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល គប្បី
ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៩២) បហាយ បញ្ចាវរណានិ ចេតសោ

ឧបក្កិលេសេ ព្យបនុជ្ជ សព្វេ

អនិស្សិតោ ឆេត្វា ស្នេហទោសំ

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៩៣) បហាយ បញ្ចាវរណានិ ចេតសោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវំ គមេត្វា ព្យាបាទនីវរណំ ថីនមិទ្ធនីវរណំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណំ វិចិកិច្ឆានីវរណំ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវំ គមេត្វា វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតីតិ បហាយ បញ្ចាវរណានិ ចេតសោ ។

(៣៩២) បុគ្គលលះបង់ នូវគ្រឿងបាំងរបស់ចិត្ត ៥ បន្ទាបង់នូវឧបក្កិលេសទាំងពួង ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវសេចក្តីស្នេហានិងទោសៈ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៩៣) ពាក្យថា លះបង់នូវគ្រឿងបាំងរបស់ចិត្ត ៥ គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវកាមច្ឆន្ទនីវរណៈ លះ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវព្យាបាទនីវរណៈ ថីនមិទ្ធនីវរណៈ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណៈ វិចិកិច្ឆានីវរណៈ ជាអ្នកស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហើយចូលកាន់បឋមជ្ឈាន ប្រកបដោយវិតក្កៈនិងវិចារៈ មានបីតិនិងសុខៈ កើតអំពីសេចក្តីស្ងាត់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់នូវគ្រឿងបាំងរបស់ចិត្ត ៥ ។

(៣៩៦) ឧបក្កិលេសេ ព្យបនុជ្ជ សព្វេតិ រាគោ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសោ ទោសោ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសោ មោហោ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសោ កោធោ ឧបនាហោ ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា ។ ឧបក្កិលេសេ ព្យបនុជ្ជ សព្វេតិ ចិត្តស្ស សព្វេ ឧបក្កិលេសេ ព្យបនុជ្ជ បនុទិត្វា បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវំ គមេត្វាតិ ឧបក្កិលេសេ ព្យបនុជ្ជ សព្វេ ។

(៣៩៧) អនិស្សិតោ ឆេត្វា ស្នេហទោសន្តិ អនិស្សិតោតិ ទ្វេ និស្សយា តណ្ហានិស្សយោ ច ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច ។បេ។ អយំ តណ្ហានិស្សយោ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្សយោ ។ ស្នេហោតិ ទ្វេ ស្នេហា តណ្ហាស្នេហោ ច ទិដ្ឋិស្នេហោ ច ។បេ។ អយំ តណ្ហាស្នេហោ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិស្នេហោ ។

(៣៩៦) ពាក្យថា បន្ទោបង់នូវឧបក្កិលេសទាំងពួង សេចក្តីថា រាគៈជាឧបក្កិលេសរបស់ចិត្ត ទោសៈជាឧបក្កិលេសរបស់ចិត្ត មោហៈជាឧបក្កិលេសរបស់ចិត្ត ក្រោធៈ ឧបនាហៈ ។បេ។ អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ជាឧបក្កិលេសរបស់ចិត្ត ។ ពាក្យថា បន្ទោបង់នូវឧបក្កិលេសទាំងពួង គឺបន្ទោ បន្ទោបង់ បន្សាត់បង់ លះបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវឧបក្កិលេសទាំងពួងនៃចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បន្ទោបង់នូវឧបក្កិលេសទាំងពួង ។

(៣៩៧) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវសេចក្តីស្នេហា និងទោសៈ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ សេចក្តីថា ការអាស្រ័យមាន ២ គឺ ការអាស្រ័យគឺតណ្ហា ១ ការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ១ ។បេ។ នេះការអាស្រ័យគឺតណ្ហា ។បេ។ នេះការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា បានដល់ស្នេហា ២ គឺ តណ្ហាស្នេហា ១ ទិដ្ឋិស្នេហា ១ ។បេ។ នេះតណ្ហាស្នេហា ។បេ។ នេះ ទិដ្ឋិស្នេហា ។

ទោសោតិ យោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិឃាតោ បដិឃំ បដិវិរោធោ កោបោ បកោបោ សម្បកោបោ ទោសោ បទោសោ សម្បទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបទោសោ កោធោ កុជ្ឈនា កុជ្ឈិតត្តំ ទោសោ ទុស្សនា ទុស្សិតត្តំ ព្យាបត្តិ ព្យាបជ្ជនា ព្យាបជ្ជិតត្តំ វិរោធោ បដិវិរោធោ ចណ្ឌិក្កំ អសុរោបោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ។ អនិស្សិតោ ឆេត្វា ស្នេហទោសន្តិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តណ្ហាស្នេហញ្ច ទិដ្ឋិស្នេហញ្ច ទោសញ្ច ឆេត្វា ឧច្ឆេត្វា សមុច្ឆេត្វា បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីកត្វា អនភាវង្គមេត្វា ចក្ខុំ អនិស្សិតោ សោតំ អនិស្សិតោ ។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ អនិស្សិតោ អនល្លីនោ អនុបគតោ អនជ្ឈោសិតោ អនធិមុត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ អនិស្សិតោ ឆេត្វា ស្នេហទោសំ ។

ពាក្យថា ទោសៈ បានដល់ការអាឃាត តំនុំ ការប៉ះទង្គិច ការអាក់អន់ ការក្រោធ ការក្រោធខ្លាំង ការកម្រើក ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្លាំង ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់នៃចិត្ត សេចក្តីប្រទូស្តនៃចិត្ត សេចក្តីក្រោធ អាការនៃសេចក្តីក្រោធ ភាពនៃសេចក្តីក្រោធ សេចក្តីប្រទូស្ត អាការនៃសេចក្តីប្រទូស្ត ភាពនៃសេចក្តីប្រទូស្ត សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ អាការនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ភាពនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តីទាស់ ការប៉ះទង្គិច កាច ការពោលពាក្យមិនពីរោះ ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវសេចក្តីស្នេហា និងទោសៈ បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ កាត់ កាត់ផ្តាច់ កាត់ចោល លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវតណ្ហាស្នេហា ទិដ្ឋិស្នេហា និងទោសៈ មិនអាស្រ័យនូវចក្ខុ មិនអាស្រ័យនូវសោតៈ ។ បេ ។ មិនអាស្រ័យ មិនផ្តេកផ្តិត មិនប្រកប មិនជាប់ចិត្ត មិនចុះចិត្តស៊ប់ ចាកចេញ ដោះចេញ រួចស្រឡះ មិនប្រកប នូវចម្ពាម្ពណ៍ ដែលគប្បីឃើញ ឬប៉ះពាល់ ឬដឹង មានចិត្តមិនសល់ល់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវសេចក្តីស្នេហានិងទោសៈ ។

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ
បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

បហាយ បញ្ចាវរណានិ ចេតសោ
ឧបក្កិលេសេ ព្យបនុជ្ជ សព្វេ
អនិស្សិតោ ឆេត្វា ស្នេហទោសំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៥៦) វិបិដ្ឋិកត្វាន សុខំ ទុក្ខញ្ច
បុព្វេ ច សោមនស្សទោមនស្សំ
លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៥៧) វិបិដ្ឋិកត្វាន សុខំ ទុក្ខញ្ច បុព្វេ ច សោមនស្សទោមនស្សន្តិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្វេ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតីតិ វិបិដ្ឋិកត្វាន សុខំ ទុក្ខញ្ច បុព្វេ ច សោមនស្សទោមនស្សំ ។

គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលលះបង់ នូវគ្រឿងរាំងរបស់ចិត្ត ៥ បន្ទោបង់នូវ
ឧបក្កិលេសទាំងពួង ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវ
សេចក្ដីស្នេហានិងទោសៈ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូច
កុយរមាស ។

(៣៥៦) បុគ្គលធ្វើឲ្យនៅខាងក្រោយនូវ សុខ ទុក្ខ
សោមនស្សនិងទោមនស្សក្នុងកាលមុន បាននូវឧបេក្ខា
និងសមថៈដ៏បរិសុទ្ធ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយ
រមាស ។

(៣៥៧) ពាក្យថា បុគ្គលធ្វើឲ្យនៅខាងក្រោយនូវ សុខ ទុក្ខ សោមនស្សនិងទោមនស្ស ក្នុងកាលមុន សេចក្ដីថា ព្រោះលះសុខផង លះទុក្ខផង ធ្វើនូវសោមនស្សនិងទោមនស្សក្នុងកាលមុន ឲ្យវិនាសផង ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ចូលចតុត្ថជ្ឈាន ឥតទុក្ខឥតសុខ មានសេចក្ដីបរិសុទ្ធ ដោយឧបេក្ខានិងសតិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ធ្វើឲ្យនៅខាងក្រោយនូវ សុខ ទុក្ខ សោមនស្សនិងទោមនស្សក្នុងកាលមុន ។

(៣៨៨) លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធន្តិ ឧបេក្ខាតិ យា ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខា ឧបេក្ខនា អជ្ឈុបេក្ខនា ចិត្តស្ស បស្សទ្ធតា មជ្ឈត្តតា ចិត្តស្ស ។ សមថោតិ យា ចិត្តស្ស ឋិតិ សណ្ឋិតិ អវដ្ឋិតិ អវិសាហារោ អវិក្ខេបោ អវិសាហដមានសតា សមថោ សមាធិន្ទ្រិយំ សមាធិពលំ សម្មាសមាធិ ។ ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខា ច សមថោ ច សុទ្ធា ហោន្តិ វិសុទ្ធា បរិយោទាតា អនង្គណា វិគតូបក្កិលេសា មុទុភូតា កម្មនិយា ឋិតា អានេញ្ជប្បត្តា ។ លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធន្តិ ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខញ្ច សមថញ្ច លទ្ធាន លភិត្វាតិ លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធំ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

វិបិដ្ឋិកត្វាន សុខំ ទុខញ្ច
បុព្វេវ ច សោមនស្សទោមនស្សំ
លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៨៨) ត្រង់ពាក្យថា បាននូវឧបេក្ខានិងសមថៈដ៏បរិសុទ្ធ ត្រង់ពាក្យថា ឧបេក្ខា បានដល់ការព្រងើយ កិរិយាព្រងើយ ការព្រងើយកន្តើយ ភាពនៃចិត្តស្ងប់ ភាពនៃចិត្តតាំងនៅជាកណ្តាល ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ។ ពាក្យថា សមថៈ បានដល់ការតាំងនៅ ការតាំងនៅព្រម ការតាំងនៅខ្ជាប់ ការមិនរេរសាយ ការមិនរាយមាយ ភាពមិនអណ្តែតអណ្តូង នៃចិត្ត សមថៈ សមាធិន្ទ្រិយ សមាធិពលៈ សម្មាសមាធិ ។ ឧបេក្ខានិងសមថៈ ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ជាសភាវៈបរិសុទ្ធ ស្អាត ផូរផង់ មិនមានទីទួលនៃកិលេស ប្រាសចាកឧបក្កិលេស ជាសភាពទន់ភ្លន់ គួរដល់កម្ម នឹងនួន ដល់នូវការមិនញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា បាននូវឧបេក្ខានិងសមថៈដ៏បរិសុទ្ធ គឺបានសេចក្តីថា បាន បានហើយ នូវឧបេក្ខានិងសមថៈ ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បាននូវឧបេក្ខានិងសមថៈដ៏បរិសុទ្ធ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលធ្វើឲ្យនៅខាងក្រោយខ្នង នូវសុខ ទុក្ខ
សោមនស្សនិងទោមនស្សក្នុងកាលមុន បាននូវ
ឧបេក្ខានិងសមថៈដ៏បរិសុទ្ធ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង
ដូចកុយរមាស ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

(៣៥៩) អារទ្ធវីរិយោ បរមត្ថបត្តិយា
អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តិ
ទឡ្ហនិក្កមោ ថាមពលូបបន្នោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៦០) អារទ្ធវីរិយោ បរមត្ថបត្តិយាតិ បរមត្ថំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ បរមត្ថស្ស បត្តិយា លាភាយ បដិលាភាយ អធិគមាយ ផុសនាយ សច្ឆិកិរិយាយ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ កុសលានំ ធម្មានំ សម្បទាយ ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសូតិ អារទ្ធវីរិយោ បរមត្ថបត្តិយា ។

ខគ្គវិសាណសូត្រនិទ្ទេស

(៣៥៩) បុគ្គល ប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីសម្រេចនូវ
ប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្ត
មិនខ្ជិល មានព្យាយាមមាំ ប្រកបដោយកំឡាំងចិត្ត
និងកំឡាំងកាយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦០) ពាក្យថា ប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីសម្រេចនូវប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម សេចក្តីថា អមតនិព្វាន ហៅថា ប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម បានដល់ ការរំងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់នូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការអស់តម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ បុគ្គលជាអ្នកប្រារព្ធព្យាយាម គឺការលះអកុសលធម៌ គឺការបំពេញកុសលធម៌ដើម្បីការដល់ ការបាន ការបានចំពោះ ការត្រាស់ដឹង ការពាល់ត្រូវ ការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម គឺជាអ្នកមានកំឡាំងចិត្ត មានសេចក្តីប្រឹងប្រែងមាំ មិនដាក់ធុរៈ ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីសម្រេច នូវប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម ។

[៣៦១] អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតីតិ ឯវំ អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តិ ។ អថវា កាមំ តចោ ច ន្ហារុ ច អដ្ឋិ ច អវសិស្សតុ សុស្សតុ សរីរេ មំសលោហិតំ យន្តំ បុរិសត្ថាមេន បុរិសពលេន

[៣៦១] ពាក្យថា មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះញ៉ាំងឆន្ទៈឲ្យកើត ព្យាយាម ប្រារព្ធនូវសេចក្ដីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តាំងចិត្ត ដើម្បីញ៉ាំងអកុសលធម៌ដ៏លាមក ដែលមិនទាន់កើតឡើង មិនឲ្យកើតឡើងបាន ញ៉ាំងឆន្ទៈឲ្យកើត ព្យាយាម ប្រារព្ធនូវសេចក្ដីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តាំងចិត្ត ដើម្បីលះនូវអកុសលធម៌ដ៏លាមកដែលកើតឡើងហើយ ញ៉ាំងឆន្ទៈឲ្យកើត ព្យាយាម ប្រារព្ធនូវសេចក្ដីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តាំងចិត្ត ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ញ៉ាំងឆន្ទៈឲ្យកើត ព្យាយាម ប្រារព្ធនូវសេចក្ដីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តាំងចិត្ត ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ដែលកើតឡើងហើយឲ្យឋិតនៅ មិនឲ្យសាបសូន្យ ឲ្យចំរើនក្រៃលែង ឲ្យទូលំទូលាយ ឲ្យពេញលេញដោយភាវនា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា ចង់សល់នៅតែស្បែក សរសៃនិងឆ្អឹង ក៏ដោយចុះ ចង់សាច់និងឈាមក្នុងសរីរៈ រីងស្ងួតទៅក៏ដោយចុះ គុណជាតណា ដែលបុគ្គលគប្បីសម្រេចដោយកំឡាំងចិត្តរបស់បុរស ដោយកំឡាំងកាយរបស់បុរស

បុរិសវិរិយេន បុរិសបរក្កមេន បត្តព្វំ ន តំ អនា-
បុណិត្វា វីរិយស្ស ឋំ ករិស្សតីតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ
បទហតិ ឯវម្បិ អលីនចិត្តោ អត្តុសីតត្តិ ។ ន
តាវាហំ ឥមំ បល្លង្កំ ភិន្ទិស្សាមិ យាវ មេ ន អនុ-
បាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតីតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ
បទហតិ ឯវម្បិ អលីនចិត្តោ អត្តុសីតត្តិ ។

នាសិស្សំ ន បិវិស្សាមិ វិហារតោ ន និក្ខមេ(១)

នបិ បស្សំ និបាតេស្សំ តណ្ហាសល្លេ អនូហតេតិ

ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ ឯវម្បិ អលីនចិត្តោ
អត្តុសីតត្តិ ។ ន តាវាហំ ឥមម្ហា អាសនា
វុដ្ឋហិស្សាមិ យាវ មេ ន អនុបាទាយ
អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតីតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ
បទហតិ ឯវម្បិ អលីនចិត្តោ អត្តុសីតត្តិ ។

១ ម. និក្ខមិ ។

ដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់បុរស ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែងរបស់បុរស បើ
អាត្មាមិនបានសម្រេច នូវគុណជាតនោះទេ នឹងមិនបញ្ឈប់នូវព្យាយាម
ឡើយ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះ
ក៏មាន ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា ចិត្តរបស់អាត្មាអញ មិនទាន់រួច
ចាកអាសវៈ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដរាបណា អាត្មាអញនឹងមិនទំលាយ
ភ្នែនបត់នោះ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយ
វិធីយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា

កាលបើសរគឺតណ្ហា មិនទាន់ផុតចេញទេ អាត្មាអញ
នឹងមិនស៊ី នឹងមិនផឹក នឹងមិនចេញអំពីវិហារ ទាំង
នឹងមិនដាក់ខ្លួនបាផ្អៀង (ទម្រេត) ឡើយ ។

បុគ្គល មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះ
ក៏មាន ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា បើចិត្តរបស់អាត្មាអញ នឹង
មិនទាន់រួច ចាកអាសវៈ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដរាបណា អាត្មាអញ
នឹងមិនក្រោក ចាកអាសនៈនេះ ដរាបនោះ បុគ្គលមានចិត្តមិន
រួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះ ក៏មាន ។

ន តាវាហំ ឥមម្ហា ចង្កមា ឱរោហិស្សាមិ វិហារា និក្ខមិស្សាមិ អឌ្ឍយោគា និក្ខមិស្សាមិ បាសាទា និក្ខមិស្សាមិ ហម្មិយា និក្ខមិស្សាមិ គុហាយ និក្ខមិស្សាមិ លេណា និក្ខមិស្សាមិ កុដិយា និក្ខមិស្សាមិ កូដាគារា និក្ខមិស្សាមិ អដ្ដា និក្ខមិស្សាមិ មាឡា និក្ខមិស្សាមិ ឧទ្ទណ្ឌា និក្ខមិស្សាមិ ឧបដ្ឋានសាលាយ និក្ខមិស្សាមិ មណ្ឌបា និក្ខមិស្សាមិ រុក្ខមូលា និក្ខមិស្សាមិ យាវ មេ ន អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតីតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ ឯវម្បិ អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តិ ។ ឥមស្មិំយេវ បុព្វណ្ហសមយេ អរិយធម្មំ អាហរិស្សាមិ សមាហរិស្សាមិ អធិគច្ឆិស្សាមិ ផុសយិស្សាមិ សច្ឆិករិស្សាមីតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ ឯវម្បិ អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តិ ។ ឥមស្មិំយេវ មជ្ឈន្តិកសមយេ សាយណ្ហសមយេ បុរេភត្តំ

បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា អាត្មាអញនឹងមិនចុះអំពីទីចង្ក្រមនេះ មិនចេញអំពីវិហារនេះ មិនចេញអំពីអឌ្ឍយោគនេះ មិនចេញអំពីប្រាសាទនេះ មិនចេញអំពីប្រាសាទមានជ្រុង ៤ នេះ មិនចេញអំពីគុហានេះ មិនចេញអំពីគុកនេះ មិនចេញអំពីកុដិនេះ មិនចេញអំពីផ្ទះមានកំពូលនេះ មិនចេញអំពីប៉មនេះ មិនចេញអំពីរោងនេះ មិនចេញអំពីរោងទោលនេះ មិនចេញអំពីឧបដ្ឋានសាលានេះ មិនចេញអំពីមណ្ឌបនេះ មិនចេញអំពីគល់ឈើនេះ បើចិត្តរបស់អាត្មាអញមិនទាន់រួចចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយហេតុយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា អាត្មាអញនឹងនាំមក នឹងប្រមូលមក នឹងត្រាស់ដឹង នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអរិយធម៌ ឲ្យទាន់ក្នុងបុព្វណ្ហសម័យនេះ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយហេតុយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា អាត្មាអញនឹងនាំមក នឹងប្រមូលមក នឹងត្រាស់ដឹង នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអរិយធម៌ ឲ្យទាន់ក្នុងវេលាថ្ងៃត្រង់នេះ ក្នុងវេលាថ្ងៃរសៀលនេះ ក្នុងវេលាមុនភត្តនេះ

បច្ឆាភត្តំ បឋមយាមេ មជ្ឈិមយាមេ បច្ឆិមយាមេ កាឡេ ជុណ្ហេ វស្សេ ហេមន្តេ គិម្ហេ បុរិមេ វយោ-ខន្ធេ មជ្ឈិមេ វយោខន្ធេ បច្ឆិមេ វយោខន្ធេ អរិ-យធម្មំ អាហរិស្សាមិ សមាហរិស្សាមិ អធិគច្ឆិស្សាមិ ផុសយិស្សាមិ សច្ឆិករិស្សាមីតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ ឯវម្បិ អលីនចិត្តោ អសល្លីនវុត្តិ ។

(៣៨៤) ទឡ្ហនិក្កមោ ថាមពលូបបន្នោតិ ទឡ្ហ-និក្កមោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ទឡ្ហសមាទានោ អហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ អវដ្ឋិតសមាទានោ កាយសុចរិតេ វចីសុចរិតេ មនោសុចរិតេ ទានសំ-វិភាគេ សីលសមាទានេ ឧបោសថុបកម្មេ មត្តេ-យ្យតាយ បេត្តេយ្យតាយ សាមញ្ញតាយ ព្រហ្មញ្ញ-តាយ កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិតាយ អញ្ញតរញ្ញត-រេសុ អធិកុសលេសុ ធម្មេសូតិ ទឡ្ហនិក្កមោ ។

ក្នុងវេលាក្រោយភត្តនេះ ក្នុងបឋមយាមនេះ ក្នុងមជ្ឈិមយាមនេះ ក្នុងបច្ឆិមយាមនេះ ក្នុងខាងខ្នើតនេះ ក្នុងខាងរនោចនេះ ក្នុងវស្សានរដូវនេះ ក្នុងហេមន្តរដូវនេះ ក្នុងគិម្ហរដូវនេះ ក្នុងចំណែកបឋមវ័យនេះ ក្នុងចំណែកមជ្ឈិមវ័យនេះ ក្នុងចំណែកបច្ឆិមវ័យនេះ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះក៏មាន ។

(៣៦៤) អធិប្បាយពាក្យថា មានព្យាយាមមាំ ប្រកបដោយកំឡាំងចិត្តនិងកំឡាំងកាយ ត្រង់ពាក្យថា មានព្យាយាមមាំ សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាអ្នកមានការសមាទានមាំ ក្នុងកុសលធម៌ មានការសមាទានខ្ជាប់ខ្ជួន ក្នុងកាយសុចរិត ក្នុងវចីសុចរិត ក្នុងមនោ-សុចរិត ក្នុងការចែករំលែក ក្នុងការសមាទានសីល ក្នុងការរក្សាឧបោសថ ក្នុងភាពជាអ្នកគោរពមាតា ក្នុងភាពជាអ្នកគោរពបិតា ក្នុងភាពជាអ្នកគោរពសមណៈ ក្នុងភាពជាអ្នកគោរពព្រាហ្មណ៍ ក្នុងសេចក្តីគោរពបុគ្គលជាច្បងក្នុងត្រកូល ក្នុងធម៌ទាំងឡាយជាអធិកុសលណាមួយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានព្យាយាមមាំ ។

ថាមពលូបបន្នោតិ ។ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ថាមេន ច ពលេន ច វីរិយេន ច បរក្កមេន ច ឧបេតោ ហោតិ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោតិ ទឡ្ហនិក្កមោ ថាមពលូបបន្នោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

អារទ្ធវីរិយោ បរមត្ថបត្តិយា
អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តិ
ទឡ្ហនិក្កមោ ថាមពលូបបន្នោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

[៣៦៣] បដិសល្លានំ ឈានមរិញ្ចមានោ
ធម្មេសុ និច្ចំ អនុធម្មចារី
អាទីនវំ សម្មសិតា ភវេសុ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

ពាក្យថា បរិបូណ៌ដោយកម្លាំងចិត្តនឹងកម្លាំងកាយ បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ដល់ ដល់ព្រម មកដល់ មកដល់ព្រម ចូលដល់ ចូលដល់ព្រម ប្រកបដោយកម្លាំងចិត្តផង កម្លាំងកាយផង ព្យាយាមផង សេចក្តីប្រឹងប្រែងផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានព្យាយាមមាំ បរិបូណ៌ដោយកម្លាំងចិត្តនឹងកម្លាំងកាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីសម្រេចនូវប្រយោជន៍
ដ៏ឧត្តម មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល
មានព្យាយាមមាំ បរិបូណ៌ដោយកម្លាំងចិត្តនឹងកម្លាំង
កាយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៣៦៣] បុគ្គលមិនលះបង់ នូវការសម្ងំផង នូវឈានផង
ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌បន្ទាប់បន្សំ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ សព្វ
កាលជានិច្ច ពិចារណាឃើញទោសក្នុងភពទាំងឡាយ
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦៤) បដិសល្លានំ ឈានមរិញ្ចមានោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បដិសល្លានារាមោ ហោតិ បដិសល្លានរតោ អជ្ឈត្តំ ចេតោសមថមនុយុត្តោ អនិរាកតជ្ឈានោ ឈានមរិញ្ចតិ(១) អនុប្បន្នស្ស វា បឋមស្ស ឈានស្ស ឧប្បាទាយ យុត្តោ បយុត្តោ សំយុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោ អនុប្បន្នស្ស វា ទុតិយស្ស ឈានស្ស អនុប្បន្នស្ស វា តតិយស្ស ឈានស្ស អនុប្បន្នស្ស វា ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស ឧប្បាទាយ យុត្តោ បយុត្តោ សំយុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោតិ ឯវំ ឈានមរិញ្ចតិ ។ អថ វា ឧប្បន្នំ វា បឋមំ ឈានំ អាសេវតិ ភាវេតិ ពហុលីករោតិ ឧប្បន្នំ វា ទុតិយំ ឈានំ ឧប្បន្នំ វា តតិយំ ឈានំ ឧប្បន្នំ វា ចតុត្ថំ ឈានំ អាសេវតិ ភាវេតិ ពហុលីករោតីតិ ឯវម្បិ ឈានមរិញ្ចតីតិ បដិសល្លានំ ឈានមរិញ្ចមានោ ។

---

១ ម. អនិរាកតជ្ឈានោ វិបស្សនាយ សមន្នាគតោ ព្រូហេតា សុញ្ញាគារានំ ឈាយី ឈានរតោ ឯកត្តមនុយុត្តោ សទត្ថគរុកោតិ បដិសល្លានំ ។ ឈានមរិញ្ចមានោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ទ្វីហិ ការណេហិ ឈានំ នរិញ្ចតិ វិស្សជ្ជតិ ។

(៣៦៤) ពាក្យថា មិនលះបង់ នូវការសម្ងំផង នូវឈានផង អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាអ្នកមានការសម្ងំជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងការសម្ងំ ប្រកបរឿយៗនូវចេតោសមថៈខាងក្នុង មិនធ្វើឈានឲ្យសាបសូន្យ មិនលះបង់ឈាន ប្រកប ប្រកបរឿយៗ ប្រកបព្រម ប្រកបមិនដាច់ ប្រកបមិនដាច់ព្រម ដើម្បីធ្វើបឋមជ្ឈានដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ឬប្រកប ប្រកបរឿយៗ ប្រកបព្រម ប្រកបមិនដាច់ ប្រកបមិនដាច់ព្រម ដើម្បីធ្វើទុតិយជ្ឈានដែលមិនទាន់កើត ឬតតិយជ្ឈានដែលមិនទាន់កើត ឬចតុត្ថជ្ឈានដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ហេតុនោះ ឈ្មោះថាមិនលះបង់នូវឈាន យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ សេព ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន នូវបឋមជ្ឈាន ដែលកើតឡើងហើយ ឬសេព ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន នូវទុតិយជ្ឈានដែលកើតឡើងហើយ ឬតតិយជ្ឈានដែលកើតឡើងហើយ ឬចតុត្ថជ្ឈានដែលកើតឡើងហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា មិនលះបង់នូវឈាន យ៉ាងនេះក៏មាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនលះបង់ នូវការសម្ងំផង នូវឈានផង ។

[៣៦៨] ធម្មេសុ និច្ចំ អនុធម្មចារីតិ ធម្មា វុច្ចន្តិ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ។បេ។ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ។ កតមោ អនុធម្មោ ។ សម្មាបដិបទា អនុលោមបដិបទា អបច្ចនីកបដិបទា អន្វត្ថបដិបទា ធម្មានុធម្មបដិបទា សីលេសុ បរិបូរការិតា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា ភោជនេ មត្តញ្ញុតា ជាគរិយានុយោគោ សតិសម្បជញ្ញំ អយំ វុច្ចតិ អនុធម្មោ ។ ធម្មេសុ និច្ចំ អនុធម្មចារីតិ ធម្មេសុ និច្ចកាលំ(១)សតតំ សមិតំ អព្ភោកិណ្ណំ(២) ពោខានុពោខំ ឧទកុម្មិជាតំ អវីចិ(៣) សន្តតិ សហិតំ ផុសិតំ បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ បុរិមយាមេ មជ្ឈិមយាមេ បច្ឆិមយាមេ កាឡេ ជុណ្ហេ វស្សេ ហេមន្តេ គិម្ហេ បុរិមេ វយោខន្ធេ មជ្ឈិមេ វយោខន្ធេ បច្ឆិមេ វយោខន្ធេ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ធម្មេសុ និច្ចំ អនុធម្មចារី ។

១ ឱ. និច្ចកាល ធុវកាលន្តិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. អព្ភោកិណ្ណំ ។ ៣ ម. ឧទកុម្មិកជាតំ អវីចិ ។

[៣៦៨] ពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌បន្ទាប់បន្សំ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយអស់កាលជានិច្ច អធិប្បាយថា សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។បេ។ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ហៅថា ធម៌ ។ ធម៌បន្ទាប់បន្សំ តើដូចម្តេច ។ ការប្រតិបត្តិត្រូវ ការប្រតិបត្តិជាអនុលោម ការប្រតិបត្តិមិនទាស់ទាល់ ការប្រតិបត្តិតាមប្រយោជន៍ ការប្រតិបត្តិនូវធម៌តាមធម៌ ការបំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ការស្គាល់ប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយ ៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឮក សតិនឹងសម្បជញ្ញៈ ទាំងនេះហៅថា ធម៌បន្ទាប់បន្សំ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌បន្ទាប់បន្សំ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ អស់កាលជានិច្ច បានសេចក្តីថា ដើរ ត្រាច់ នៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ អស់កាលជានិច្ច រឿយ ៗ ជាប់ៗ មិនដាច់ ញយ ៗ មិនលោះ ជាប់មិនដាច់ ជាប់ៗ ជិតស្និទ្ធ វេលាមុនភត្ត វេលាក្រោយភត្ត បុរិមយាម មជ្ឈិមយាម បច្ឆិមយាម រនោច ខ្នើត វស្សានរដូវ ហេមន្តរដូវ គិម្ហរដូវ ចំណែកបុរិមវ័យ ចំណែកមជ្ឈិមវ័យ ចំណែកបច្ឆិមវ័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ បន្ទាប់បន្សំក្នុងធម៌ទាំងឡាយ អស់កាលជានិច្ច ។

[៣៦៦] អាទីនវំ សម្មសិតា ភវេសូតិ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ អាទីនវំ សម្មសិតា ភវេសុ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ អាទីនវំ សម្មសិតា ភវេសូតិ អាទីនវំ សម្មសិតា ភវេសុ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

បដិសល្លានំ ឈានមរិញ្ចមានោ
ធម្មេសុ និច្ចំ អនុធម្មចារី
អាទីនវំ សម្មសិតា ភវេសុ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

[៣៦៧] តណ្ហក្ខយំ បត្ថយំ អប្បមត្តោ
អនេឡមូគោ សុតវា សតិមា
សង្ខាតធម្មោ និយតោ បធានវា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៦៦) ពាក្យថា ពិចារណាឃើញទោស ក្នុងភពទាំងឡាយ គឺ ពិចារណាឃើញនូវទោសក្នុងភពថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។ បេ ។ ពិចារណាឃើញទោសក្នុងភពថា ធម្មជាតណាមួយមានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពិចារណាឃើញទោសក្នុងភពទាំងឡាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលមិនលះបង់ នូវការសម្ងំផង នូវឈានផង ជាអ្នក
ប្រព្រឹត្តធម៌បន្ទាប់បន្សំ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ អស់កាល
ជានិច្ច ពិចារណាឃើញទោស ក្នុងភពទាំងឡាយ
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦៧) បុគ្គលកាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា ជាអ្នកមិន
ប្រមាទ មិនល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកចេះដឹង មានស្មារតី
មានធម៌ពិចារណាហើយ ជាអ្នកទៀងទាត់ មាន
ព្យាយាម គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦៨) តណ្ហក្ខយំ បត្ថយំ អប្បមត្តោតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហក្ខយំ បត្ថយន្តិ រាគក្ខយំ ទោសក្ខយំ មោហក្ខយំ គតិក្ខយំ ឧបបត្តិក្ខយំ បដិសន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ(១) សំសារក្ខយំ វដ្ដក្ខយំ ឥច្ឆន្តោ(២) បត្ថយន្តោ អភិជប្បន្តោតិ តណ្ហក្ខយំ បត្ថយំ ។ អប្បមត្តោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សក្កច្ចការី សាតច្ចការី ។បេ។ អប្បមត្តោ កុសលេសុ ធម្មេសូតិ តណ្ហក្ខយំ បត្ថយំ អប្បមត្តោ ។

(៣៦៩) អនេលមូគោ សុតវា សតិមាតិ អនេលមូគោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវីតិ អនេលមូគោ ។

១ ម. អយំបាឋោ ។ ២ ម. ឆន្ទន្តោ សាទិយន្តោ បិហយន្តោតិ ទិស្សតិ ។

(៣៦៨) អធិប្បាយពាក្យថា កាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា ជាអ្នកមិនប្រមាទ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា កាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា គឺកាលប្រាថ្នា ប៉ុនប៉ង ផ្ចង់ប៉ណង នូវការអស់រាគៈ ការអស់ទោសៈ ការអស់មោហៈ ការអស់គតិ ការអស់ឧបបត្តិ ការអស់បដិសន្ធិ ការអស់ភព ការអស់សង្សារ ការអស់វដ្ដៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនប្រមាទ គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាអ្នកធ្វើសេចក្តីគោរព ។បេ។ ជាអ្នកមិនប្រមាទក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា ជាអ្នកមិនប្រមាទ ។

(៣៦៩) អធិប្បាយពាក្យថា មិនល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកចេះដឹង មានស្មារតី ត្រង់ពាក្យថា មិនល្ងង់ខ្លៅ គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានការត្រាស់ដឹង មានញាណ មានការភ្លឺស្វាង មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងកំចាត់កិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនល្ងង់ខ្លៅ ។

សុតវាតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ពហុស្សុតោ ហោតិ សុតធរោ សុតសន្និចយោ យេ តេ ធម្មា អាទិក-ល្យាណា មជ្ឈេកល្យាណា បរិយោសានកល្យាណា សាត្ថា សព្យញ្ជនា កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ អភិវទន្តិ តថារូបាស្ស ធម្មា ពហុស្សុតា ហោន្តិ ធាតា វចសា បរិចិតា មនសានុបេក្ខិតា ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធាតិ សុតវា ។ សតិមាតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សតិមា ហោតិ បរមេន សតិនេប-ក្កេន សមន្នាគតោ ចិរកតម្បិ ចិរភាសិតម្បិ សរិ-តាតិ អនេលមូគោ សុតវា សតីមា ។

(៣៧០) សង្ខាតធម្មោ និយតោ បធានវាតិ សង្ខាតធម្មោ វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បជានា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។

ពាក្យថា ជាអ្នកចេះដឹង គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាពហុស្សូត ទ្រទ្រង់នូវចំណេះ សន្សំនូវចំណេះ ពួកធម៌ណាដែលល្អខាងដើម ល្អកណ្ដាល ល្អទីបំផុត ប្រកបដោយអត្ថ ប្រកបដោយព្យញ្ជនៈ ប្រកាសនូវព្រហ្ម-ចរិយធម៌ ដ៏បរិសុទ្ធ បរិបូណ៌ ពេញលេញ ពួកធម៌មានសភាពដូច្នោះ គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានចេះចាំច្រើន បានទ្រទ្រង់ទុក ចាំស្ទាត់រត់មាត់ ចូលចិត្តច្បាស់លាស់ ចាក់ធ្លុះដោយទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកចេះដឹង ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺព្រះបច្ចេក-សម្ពុទ្ធនោះ មានស្មារតី ប្រកបដោយសតិនិងប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរក្សាខ្លួនដ៏ក្រៃលែង ជាអ្នករឭកឃើញនូវអំពើដែលធ្វើយូរហើយផង នូវសំដីដែលពោលយូរហើយផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកចេះដឹង មានស្មារតី ។

(៣៧០) ពាក្យថា មានធម៌ពិចារណាហើយ ជាអ្នកទៀងទាត់ មានព្យាយាម អធិប្បាយថា ញាណ លោក ហៅថា ធម៌ដែលពិចារណាហើយ បានដល់ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណានូវធម៌ ការយល់ត្រូវ ។

សង្ខាតធម្មោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សង្ខាតធម្មោ ញាតធម្មោ តុលិតធម្មោ តីរិតធម្មោ វិភូតធម្មោ វិភាវិតធម្មោ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ សង្ខាតធម្មោ ញាតធម្មោ តុលិតធម្មោ តីរិតធម្មោ វិភូតធម្មោ វិភាវិតធម្មោ ។ អថវា តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស ខន្ធា សង្ខាតា(១) ធាតុយោ សង្ខាតា អាយតនានិ សង្ខាតានិ គតិយោ សង្ខាតា ឧបបត្តិយោ សង្ខាតា បដិសន្ធិយោ សង្ខាតា ភវា សង្ខាតា សំសារា សង្ខាតា វដ្ដា សង្ខាតា ។ អថវា បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ខន្ធបរិយន្តេ ឋិតោ ធាតុបរិយន្តេ ឋិតោ អាយតនបរិយន្តេ ឋិតោ គតិបរិយន្តេ ឋិតោ ឧបបត្តិបរិយន្តេ ឋិតោ បដិសន្ធិបរិយន្តេ ឋិតោ ភវបរិយន្តេ ឋិតោ សំសារបរិយន្តេ ឋិតោ វដ្ដបរិយន្តេ ឋិតោ សង្ខារបរិយន្តេ ឋិតោ អន្តិមភវេ ឋិតោ អន្តិមទេហធរោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ។

---
១ ម. សង្ខិតា ។

ពាក្យថា មានធម៌ពិចារណាហើយ គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានធម៌ពិចារណាហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ត្រិះរិះហើយ មានធម៌ច្បាស់ហើយ មានធម៌ធ្វើឲ្យកើតប្រាកដហើយថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ មានធម៌ពិចារណាហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ត្រិះរិះហើយ មានធម៌ច្បាស់ហើយ មានធម៌ធ្វើឲ្យកើតប្រាកដហើយថា ធម្មជាតណាមួយមានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ មួយទៀត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានពិចារណាខន្ធ ពិចារណាធាតុ ពិចារណាអាយតនៈ ពិចារណាគតិ ពិចារណាឧបបត្តិ ពិចារណាបដិសន្ធិ ពិចារណាភព ពិចារណាសង្សារ ពិចារណាវដ្ដៈ ។ មួយទៀត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃខន្ធ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃធាតុ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃអាយតនៈ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃគតិ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃឧបបត្តិ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃបដិសន្ធិ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃភព ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃសង្សារ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃវដ្ដៈ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃសង្ខារ ឋិតនៅក្នុងភពជាទីបំផុត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធទ្រទ្រង់នូវរាងកាយជាទីបំផុត ។

យស្សាយំ បច្ឆិមកោ ភវោ ចរិមោយំ សមុស្សយោ
ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ

សព្វាគតមេវ ។ និយតោតិ និយាមា វុច្ចន្តិ ចត្តារោ អរិយមគ្គា ។ ចតូហិ អរិយមគ្គេហិ សមន្នាគតោ និយតោ អរិយមគ្គេហិ និយាមំ បត្តោ សម្បត្តោ ផុសិតោ សច្ឆិកតោតិ និយតោ ។ បធា-ឧភតិ បធានំ វុច្ចតិ វីរិយំ យោ ចេតសោ វីរិយារម្ភោ និក្កមោ បរក្កមោ ឧស្សាហោ ឧស្សោឡ្ហី ថាមោ ធិតិ អសិថិលបរក្កមោ អនិក្ខិត្តឆន្ទតា អនិក្ខិត្តធុរតា ធុរសម្បគ្គាហោ វីរិយំ វីរិយិន្ទ្រិយំ វីរិយពលំ សម្មាវាយាមោ ។ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តេន បធានេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បធានភតិ សព្វាគតមេវ និយតោ បធានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

ភពនេះ ជាទីក្រោយ ក៏កាយនេះ ជាទីក្រោយ
របស់បុគ្គលណា ការអន្ទោលទៅកាន់ជាតិ ជរា មរណៈ
គឺភពថ្មី របស់បុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចិត្តតាណាហើយ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកទៀងទាត់ សេចក្តីថា អរិយមគ្គ ៤ ហៅថា ការទៀងទាត់ ។ បុគ្គលប្រកបដោយអរិយមគ្គ ៤ ឈ្មោះថាជាអ្នកទៀងទាត់ គឺជាអ្នកដល់ ដល់ព្រម ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវការទៀងទាត់ ដោយអរិយមគ្គទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកទៀងទាត់ ។ ពាក្យថា មានព្យាយាម សេចក្តីថា សេចក្តីប្រឹងប្រែង ហៅថា សេចក្តីព្យាយាម បានដល់ ការប្រារព្ធព្យាយាមនៃចិត្ត ការប្រឹងប្រែង ការខ្នះខ្នែង ការឧស្សាហ៍ ការខ្មីឃ្មាត ការសន្ទិត ការសន្ទិតធំ ការមិនបន្ធូរបន្ថយព្យាយាម ការមិនដាក់ចុះឆន្ទ ការមិនទម្លាក់ធុរៈ ការផ្គងធុរៈ វីរិយៈ វីរិយិន្ទ្រិយ វីរិយពលៈ សម្មាវាយាមៈ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ដល់ ដល់ព្រម មកដល់ មកដល់ព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបដោយសេចក្តីព្យាយាមនេះ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថា មានព្យាយាម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចិត្តតាណាហើយ ជាអ្នកទៀងទាត់ មានព្យាយាម ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

ទេសេតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

តណ្ហក្ខយំ បត្ថយំ អប្បមត្តោ
អនេឡមូគោ សុតវា សតីមា
សង្ខាតធម្មោ និយតោ បធានវា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[៣៧១] សីហោវ សទ្ទេសុ អសន្តសន្តោ
វាតោវ ជាលម្ហិ អសជ្ជមានោ
បទុមំវ តោយេន អលិម្បមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[៣៧២] សីហោវ សទ្ទេសុ អសន្តសន្តោតិ យថា សីហោ មិគរាជា សទ្ទេសុ អសន្តាសី អបរិសន្តាសី អនុត្រាសី អនុព្វិគ្គោ អនុស្សុក្កី(១) អនុត្រាសោ អភីរូ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ សទ្ទេសុ អសន្តាសី អបរិសន្តាសី អនុត្រាសី អនុព្វិគ្គោ អនុស្សុក្កី អនុត្រាសោ អភីរូ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោ វិហរតីតិ សីហោវ សទ្ទេសុ អសន្តសន្តោ ។

១ ម. អនុស្សង្កី ។

ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលប្រាថ្នា នូវការអស់តណ្ហា ជាអ្នកមិនប្រមាទ
មិនល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកចេះដឹង មានស្មារតី មានធម៌
ពិចារណាហើយ ជាអ្នកទៀងទាត់ មានព្យាយាម
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧១) បុគ្គលអ្នកមិនតក់ស្លុត ព្រោះសំឡេងទាំងឡាយ
ដូចសីហៈ មិនជាប់ក្នុងជាលដូចខ្យល់ មិនទទឹកដោយ
ទឹកដូចឈូក គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧២) ពាក្យថា បុគ្គលមិនតក់ស្លុត ព្រោះសំឡេងទាំងឡាយដូចសីហៈ អធិប្បាយថា សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មិនតក់ស្លុត មិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនភ្ញាក់ផ្អើល មិនព្រឺព្រួច មិនរំភើប មិនខ្លាច មិនតក់ក័យ មិនស្ញប់ស្ញែង មិនរត់ ព្រោះសំឡេងទាំងឡាយ យ៉ាងណាមិញ ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធក៏មិនតក់ស្លុត មិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនភ្ញាក់ផ្អើល មិនព្រឺព្រួច មិនរំភើប មិនខ្លាច មិនតក់ក័យ មិនស្ញប់ស្ញែង មិនរត់ លះភ័យខ្លាច មិនព្រឺរោម ព្រោះសំឡេងទាំងឡាយ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលមិនតក់ស្លុត ព្រោះសំឡេងទាំងឡាយ ដូចសីហៈ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣៧៣] វាតោវ ជាលម្ហិ អសជ្ជមានោតិ វា-
តោតិ បុរត្ថិមា វាតា បច្ឆិមា វាតា ឧត្តរា វាតា
ទក្ខិណា វាតា សរជា វាតា សីតា វាតា ឧណ្ហា
វាតា បរិត្តា វាតា អធិមត្តា វាតា កាឡវាតា វេរម្ភ-
វាតា បក្ខវាតា សុបណ្ណវាតា តាលបណ្ណវាតា វិធូប-
នវាតា ។ ជាលំ វុច្ចតិ សុត្តជាលំ ។ យថា វាតោ
ជាលម្ហិ ន សជ្ជតិ ន គណ្ហាតិ ន ពជ្ឈតិ ន
បលិពជ្ឈតិ ឯវមេវ ទ្វេ ជាលា តណ្ហាជាលញ្ច
ទិដ្ឋិជាលញ្ច ។ បេ ។ ឥទំ តណ្ហាជាលំ ។ បេ ។
ឥទំ ទិដ្ឋិជាលំ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស តណ្ហាជាលំ
បហីនំ ទិដ្ឋិជាលំ បដិនិស្សដ្ឋំ តណ្ហាជាលស្ស
បហីនត្តា ទិដ្ឋិជាលស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា សោ បច្ចេក-
សម្ពុទ្ធោ រូបេ ន សជ្ជតិ សទ្ទេ ន សជ្ជតិ ។ បេ ។
ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ ន សជ្ជតិ ន គ-
ណ្ហាតិ ន ពជ្ឈតិ ន បលិពជ្ឈតិ និក្ខន្តោ និស្សដោ
វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា
វិហរតីតិ វាតោវ ជាលម្ហិ អសជ្ជមានោ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

(៣៧៣) អធិប្បាយពាក្យថា មិនជាប់ក្នុងជាលដូចខ្យល់ ត្រង់ពាក្យថា ខ្យល់ បានដល់ ខ្យល់ខាងកើត ខ្យល់ខាងលិច ខ្យល់ខាងជើង ខ្យល់ខាងត្បូង ខ្យល់មានធូលី ខ្យល់ត្រជាក់ ខ្យល់ក្តៅ ខ្យល់តិច ខ្យល់ច្រើន ខ្យល់កើតតាមកាល ខ្យល់ព្យុះ ខ្យល់ស្លាបសត្វ ខ្យល់គ្រុឌ ខ្យល់ផ្លិតស្លឹកត្នោត ខ្យល់កើតអំពីការបក់ ។ បណ្តាញធ្វើអំពីអំបោះ ហៅថា ជាល ។ ខ្យល់មិនជាប់ បុគ្គលចាប់មិនបាន មិនទើសទាក់ មិនជាប់ជំពាក់ ក្នុងជាល យ៉ាងណាមិញ ជាលមាន ២ យ៉ាង គឺ ជាលគឺតណ្ហា ១ ជាលគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះជាលគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះជាលគឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះចោលនូវជាលគឺតណ្ហា រលាស់ចោលនូវជាលគឺទិដ្ឋិ ព្រោះតែលះចោលនូវជាលគឺតណ្ហា ព្រោះតែរលាស់ចោលនូវជាលគឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទើបមិនជាប់ក្នុងរូប មិនជាប់ក្នុងសំឡេង ។ បេ ។ មិនជាប់ មិនកាន់យក មិនទើសទាក់ មិនជាប់ជំពាក់ក្នុងធម្មារម្មណ៍ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ឬដឹង គឺលោកនឹកចេញ ដោះចេញ រួចស្រឡះ មិនប្រកប មានចិត្តមិនសល់ល់ ក៏យ៉ាងនោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនជាប់ក្នុងជាល ដូចខ្យល់ ។

[៣៧៦] បទុមំវ តោយេន អលិម្បមានោតិ បទុមំ វុច្ចតិ បទុមបុប្ផំ ។ តោយំ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ យថា បទុមបុប្ផំ តោយេន ន លិម្បតិ អលិត្តំ អនុបលិត្តំ ឯវមេវ ទ្វេ លេបា តណ្ហាលេបោ ច ទិដ្ឋិលេបោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាលេបោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិលេបោ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស តណ្ហាលេបោ បហីនោ ទិដ្ឋិលេបោ បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាលេបស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិលេបស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ រូបេ ន លិម្បតិ សទ្ទេ ន លិម្បតិ ។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ ន លិម្បតិ ឧបលិម្បតិ អលិត្តោ អនុបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ បទុមំវ តោយេន អលិម្បមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

[៣៧៦] ពាក្យថា មិនទទឹកដោយទឹក ដូចឈូក អធិប្បាយថា ផ្កាឈូក ហៅថា ឈូក ។ ទក: ហៅថា ទឹក ។ ផ្កាឈូកមិនជាប់ មិនប្រឡាក់ មិនជិតជាមួយដោយទឹក យ៉ាងណាមិញ គ្រឿងប្រឡាក់ក៏យ៉ាងនោះ គឺ គ្រឿងប្រឡាក់គឺតណ្ហា ១ គ្រឿងប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះគ្រឿងប្រឡាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះគ្រឿងប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះបង់នូវគ្រឿងប្រឡាក់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលនូវគ្រឿងប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ព្រោះតែលះបង់នូវគ្រឿងប្រឡាក់គឺតណ្ហា ព្រោះតែរលាស់ចោល នូវគ្រឿងប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទើបមិនប្រឡាក់ក្នុងរូប មិនប្រឡាក់ក្នុងសំឡេង ។ បេ ។ មិនជាប់ មិនជាប់ស្អិតក្នុងធម្មារម្មណ៍ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ដឹង គឺជាលោកមិនប្រឡាក់ មិនជិតជាប់ នឹកចេញ ដោះចេញ រួចស្រឡះ មិនប្រកប មានចិត្តមិនសល់ទល់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនទទឹកដោយទឹក ដូចឈូក ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

សីហោវ សទ្ទេសុ អសន្តសន្តោ
វាតោវ ជាលម្ហិ អសជ្ជមានោ
បទុមំវ តោយេន អលិប្បមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៧៤) សីហោ យថា ទាឋពលី បសយ្ហ
រាជា មិគានំ អភិភុយ្យចារី
សេវេថ បន្តានិ សេនាសនានិ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៧៥) សីហោ យថា ទាឋពលី បសយ្ហ រាជា មិគានំ អភិភុយ្យចារីតិ យថា សីហោ មិគរាជា ទាឋពលី ទាឋាវុធោ សព្វេ តិរច្ឆានគតេ បាណេ អភិភុយ្យ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា មទ្ទិត្វា ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេ-តិ យាបេតិ ឯវមេវ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ បញ្ញាពលី

បុគ្គលមិនតក់ស្លុត ព្រោះសំឡេងទាំងឡាយ ដូចសីហៈ
មិនជាប់ក្នុងជាល ដូចខ្យល់ មិនទទឹកដោយទឹក ដូច
ឈូក គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧៤) សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មានចង្កូមជាកម្លាំង ប្រព្រឹត្ត
គ្របសង្កត់ គំរាប នូវសត្វទាំងឡាយ យ៉ាងណា
បុគ្គលសេពសេនាសនៈ ដ៏ស្ងាត់ ក៏យ៉ាងនោះ គប្បី
ប្រព្រឹត្តទៅម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧៥) ពាក្យថា សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មានចង្កូមជាកម្លាំង ប្រព្រឹត្ត គ្របសង្កត់ កំហែង យ៉ាងណា អធិប្បាយថា សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មានចង្កូមជាកម្លាំង មានចង្កូមជាអាវុធ គម្រាម កំហែង គ្របសង្កត់ កាចកិន ញាំញី នូវសត្វតិរច្ឆានទាំងពួង ដើរ ត្រាច់ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ យ៉ាងណាមិញ ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ មានបញ្ញាជាកម្លាំង

បញ្ញាវិមោ សព្វបាបណកេហិ បញ្ញាយ អភិភុយ្យ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា មទ្ទិត្វា ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ សីហោ យថា ទាឋពលី បសយ្ហ រាជា មិគានំ អភិភុយ្យចារី ។

(៣៧៧) សេវេថ បន្តានិ សេនាសនានីតិ យថា សីហោ មិគរាជា អរញ្ញវនមជ្ឈោគាហេត្វា ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ឯវមេវ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ ។ សោ ឯកោ គច្ឆតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ ឯកោ និសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កប្បេតិ ឯកោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ រហោ និសីទតិ

មានបញ្ញាជាគ្រឿង ស្រោប គឺបាន គ្របសង្កត់ គាបសង្កត់ ញាំញី ដូច សង្កត់ផ្ដួលដោយបញ្ញា ហើយចរ ត្រាច់ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ គឺយ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សីហៈ ជាស្ដេចម្រឹគ មានចង្កូមជាកម្លាំង ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់ គឺបាន យ៉ាងណា ។

(៣៧៧) ពាក្យថា សេពនូវសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ អធិប្បាយថា សីហៈជាស្ដេចម្រឹគ ចូលកាន់ព្រៃក្នុងព្រៃធំ ហើយចរ ត្រាច់ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ គឺសេពព្រៃក្នុងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ មិនមានសំឡេង មិនមានសូរគឹកកង ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើតអំពីសរីរៈរបស់ជន ជាទីស្ងាត់របស់មនុស្ស គួរដល់ការពួនសម្ងំ យ៉ាងនោះដែរ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ដើរម្នាក់ឯង ឈរម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង សិងម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុក ដើម្បីបិណ្ឌបាតម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់ម្នាក់ឯង

ឯកោ ចន្តុំ អភិជ្ឈាតិ ឯកោ ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ សេវេថ បន្តានិ សេនាសនានិ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

> សីហោ យថា ទាឋពលី បសយ្ហ
> រាជា មិគានំ អភិភុយ្យចារី
> សេវេថ បន្តានិ សេនាសនានិ
> ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៧៨) មេត្តំ ឧបេក្ខំ ករុណំ វិមុត្តិំ
> អាសេវមានោ មុទិតញ្ច កាលេ
> សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមានោ
> ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៧៩) មេត្តំ ឧបេក្ខំ ករុណំ វិមុត្តិំ អាសេវមានោ មុទិតញ្ច កាលេតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ តថា ទុតិយំ តថា តតិយំ តថា ចតុត្ថំ ឥតិ

អធិដ្ឋានចក្រើមម្នាក់ឯង ៗ៖ ក្រាប ទៅ ប្រព្រឹត្ត ញុំាង យាត្រា ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ម្នាក់ឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សេពនូវសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

> សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មានចង្កូមជាកម្លាំង ប្រព្រឹត្តគ្រប
> សង្កត់ គំហែង នូវសត្វទាំងឡាយ យ៉ាងណា បុគ្គល
> សេពសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ក៏យ៉ាងនោះ គប្បីប្រព្រឹត្ត
> ម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧៨) បុគ្គលកាលសេពនូវវិមុត្តិ គឺ មេត្តា ឧបេក្ខា
> ករុណា និងមុទិតាក្នុងកាលគួរ តែងមិនទាស់នឹងសត្វលោកទាំង
> ពួងមិនខ្វល់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧៩) ពាក្យថា កាលសេពនូវវិមុត្តិ គឺមេត្តា ឧបេក្ខា ករុណា និងមុទិតាក្នុងកាលគួរ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តា ផ្សាយទៅកាន់ទិសទី ១ ទិសទី ២ ដូចគ្នា ទិសទី ៣ ដូចគ្នា ទិសទី ៤ ដូចគ្នា

ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្វធិ សព្វត្តតាយ សព្វាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ ករុណាសហគតេន ចេតសា មុទិតាសហគតេន ចេតសា ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ តថា ទុតិយំ តថា តតិយំ តថា ចតុត្ថំ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្វធិ សព្វត្តតាយ សព្វាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតីតិ មេត្តំ ឧបេក្ខំ ករុណំ វិមុត្តិំ អាសេវមានោ មុទិតញ្ច កាលេ ។

(៣៨០) សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមានោតិ មេត្តាយ ភាវិតត្តា យេ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ សត្តា តេ អប្បដិកូលា ហោន្តិ យេ បច្ឆិមាយ ទិសាយ សត្តា យេ ទក្ខិណាយ ទិសាយ សត្តា

មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តា ដ៏ធំទូលាយ ប្រមាណមិនបាន មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ផ្សាយទៅកាន់លោកទាំងមូល គឺទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម នឹងទិសទទឹង ដោយការយកខ្លួនទៅប្រៀបផ្ទឹមនឹងសត្វទាំងពួង ក្នុងទីទាំងពួង ដោយប្រការដូច្នេះ មានចិត្តប្រកបដោយករុណា មានចិត្តប្រកបដោយមុទិតា មានចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខា ផ្សាយទៅកាន់ទិសទី ១ ទិសទី ២ ដូចគ្នា ទិសទី ៣ ដូចគ្នា ទិសទី ៤ ដូចគ្នា។ មានចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខា ដ៏ធំទូលាយ ប្រមាណមិនបាន មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ផ្សាយទៅកាន់លោកទាំងមូល គឺទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម នឹងទិសទទឹង ដោយការយកខ្លួនទៅប្រៀបផ្ទឹមនឹងសត្វទាំងពួង ក្នុងទីទាំងពួង ដោយប្រការដូច្នេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលសេពនូវវិមុត្តិ គឺមេត្តា ឧបេក្ខា ករុណា នឹងមុទិតា ក្នុងកាលគួរ ។

(៣៨០) ពាក្យថា តែងត្រូវសត្វលោកទាំងពួងមិនស្អប់ អធិប្បាយថា ព្រោះព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានចំរើនហើយនូវព្រហ្មវិហារ មានមេត្តាជាដើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងកើត ពួកសត្វទាំងនោះ រមែងមិនស្អប់ ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងលិច ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងជើង

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

យេ ទក្ខិណាយ ទិសាយ សត្តា យេ បុរត្ថិមាយ អនុទិសាយ សត្តា យេ បច្ឆិមាយ អនុទិសាយ សត្តា យេ ឧត្តរាយ អនុទិសាយ សត្តា យេ ទក្ខិណាយ អនុទិសាយ សត្តា យេ អធោគមាយ ទិសាយ សត្តា យេ ឧបរិមាយ ទិសាយ សត្តា យេ ទសសុ ទិសាសុ វិទិសាសុ សត្តា តេ អប្បដិ-កូលា ហោន្តុ ។ សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមានោ-តិ សព្វេន សត្តលោកេន អវិរុជ្ឈមានោ អប្បដិវិរុ-ជ្ឈមានោ អឃដ្ដិយមានោ អប្បដិហញ្ញមានោតិ សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

មេត្តំ ឧបេក្ខំ ករុណំ វិមុត្តិំ
អាសេវមានោ មុទិតញ្ច កាលេ
សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងកើត ពួកសត្វណា ក្នុងទិសអាគ្នេយ៍ ពួកសត្វណា ក្នុងទិសពាយ័ព្យ ពួកសត្វណា ក្នុងទិសឦសាន ពួកសត្វណា ក្នុងទិសនិរតី ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងក្រោម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងលើ ពួកសត្វណា ក្នុងទិសតូចទិសធំទាំង ១០ ពួកសត្វទាំងនោះ រមែងមិនស្អប់ ៗ ពាក្យថា តែងត្រូវសត្វលោកទាំងពួងមិនស្អប់ បានសេចក្តីថា សត្វលោកទាំងពួងមិនទោមនស្ស មិនទាក់អន់ មិនចាំងចាក់ មិនខ្ទាំង ខ្ទប់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែងត្រូវសត្វលោកទាំងពួងមិនស្អប់ ៗ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ៗ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលកាលសេពនូវវិមុត្តិ គឺ មេត្តា ឧបេក្ខា ករុណា
និងមុទិតា ក្នុងកាលគួរ តែងត្រូវសត្វលោកទាំង
ពួងមិនស្អប់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ៗ

[៣៨១] លោភញ្ច ទោសញ្ច បហាយ មោហំ

សន្ទាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ

អសន្តសំ ជីវិតសង្ខយម្ហិ

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[៣៨២] លោភញ្ច ទោសញ្ច បហាយ មោហន្តិ លោភោតិ យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ ទោសោតិ យោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ ។បេ។ ចណ្ឌិក្កំ អសុរោបោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ។ មោហោតិ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ ។បេ។ អវិជ្ជាលង្គី មោហោ អកុសលមូលំ ។ លោភញ្ច ទោសញ្ច បហាយ មោហន្តិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ លោភញ្ច ទោសញ្ច មោហញ្ច បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវំ គមេត្វាតិ លោភញ្ច ទោសញ្ច បហាយ មោហំ ។

[៣៨១] បុគ្គលលះលោភៈ ទោសៈ នឹងមោហៈ ទំលាយនូវ

សញ្ញោជនៈទាំងឡាយ មិនតក់ស្លុត ក្នុងការអស់ជីវិត

គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[៣៨២] អធិប្បាយពាក្យថា លះលោភៈ ទោសៈ នឹងមោហៈ ត្រង់ពាក្យថា លោភៈ បានដល់ការត្រេកអរ ការត្រេកអរខ្លាំង ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ទោសៈ បានដល់ការគុំគួននៃចិត្ត ។បេ។ ចិត្តកាច ការពោលពាក្យមិនពីរោះ ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរ ។ ពាក្យថា មោហៈ បានដល់ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ ។បេ។ សន្ទះគឺអវិជ្ជា មោហៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា លះលោភៈ ទោសៈ នឹងមោហៈ បានសេចក្ដីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវលោភៈ ទោសៈ នឹងមោហៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះលោភៈ ទោសៈ នឹងមោហៈ ។

ខុទ្ទកនិកាយេ ចូឡនិទ្ទេសោ

(៣៨៣) បទាលយិត្វាន សញ្ញោជនានីតិ ទស សញ្ញោជនានិ កាមរាគសញ្ញោជនំ បដិឃសញ្ញោជនំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ ។ បទាលយិត្វាន សញ្ញោជនានីតិ សញ្ញោជនានិ បទាលយិត្វាន បទាលយិត្វាន សម្បទាលយិត្វាន បជហិត្វាន វិនោទេត្វាន ព្យន្តីករិត្វាន អនភាវំ គមេត្វានាតិ បទាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ ។

(៣៨៤) អសន្តសី ជីវិតសង្ខយម្ហីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ជីវិតបរិយោសានេ អសន្តាសី អបរិសន្តាសី អនុត្រាសី អនុព្វិគ្គោ អនុស្សុកី អនុត្រាសោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោ អសន្តសី ជីវិតសង្ខយម្ហិ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៣៨៣) ពាក្យថា ទំលាយនូវសញ្ញោជនៈទាំងឡាយ អធិប្បាយថា សញ្ញោជនៈ ១០ យ៉ាង គឺ កាមរាគសញ្ញោជនៈ ១ បដិឃសញ្ញោជនៈ ១ ។ បេ ។ អវិជ្ជាសញ្ញោជនៈ ១ ។ ពាក្យថា ទំលាយ នូវសញ្ញោជនៈទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា ទំលុះទំលាយ ចំបែក បំផ្លាញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវសញ្ញោជនៈទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទំលាយនូវសញ្ញោជនៈទាំងឡាយ ។

(៣៨៤) ពាក្យថា មិនតក់ស្លុតក្នុងការអស់ជីវិត គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនតក់ស្លុត មិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនភ្ញាក់ផ្អើល មិនព្រឺព្រួច មិនរំភើប មិនខ្លាច មិនភិតភ័យ មិនស្ញប់ស្ញែង មិនរត់ លះភ័យខ្លាច មិនព្រឺរោម ក្នុងការអស់ជីវិត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនតក់ស្លុតក្នុងការអស់ជីវិត ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

រាគញ្ច ទោសញ្ច បហាយ មោហំ
សន្ទាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ
អសន្តសំ ជីវិតសង្ខយម្ហិ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៨៨) ភជន្តិ សេវន្តិ ច ការណត្ថា
និក្ការណា ទុល្លភា អជ្ជ មិត្តា
អត្តដ្ឋបញ្ញា អសុចី មនុស្សា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៨៩) ភជន្តិ សេវន្តិ ច ការណត្ថាតិ អត្តត្ថការណា បរត្ថការណា ឧភយត្ថការណា ទិដ្ឋធម្មិកត្ថការណា សម្បរាយិកត្ថការណា បរមត្ថការណា ភជន្តិ សម្ភជន្តិ សេវន្តិ បដិសេវន្តីតិ ភជន្តិ សេវន្តិ ច ការណត្ថា ។

បុគ្គលលះរាគៈ ទោសៈ និងមោហៈ ទំលាយនូវ
សញ្ញោជនៈទាំងឡាយ មិនតក់ស្លុត ក្នុងការអស់
ជីវិត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៨៨) ជនទាំងឡាយ អ្នកមានការណ៍ជាប្រយោជន៍
ទើបគប់រក ទើបសេពគប់ ឯមិត្តថ្មីទាំងឡាយដែលឥត
ត្រូវការណ៍ គេពុំងាយនឹងរកបានទេ ចំណែកមនុស្ស
ទាំងឡាយដែលមិនស្អាត ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់
ខ្លួន (គឺតែងគប់រក តែងសេពគប់ដែរ) បុគ្គលគប្បី
ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៨៩) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ អ្នកមានការណ៍ជាប្រយោជន៍ ទើបគប់រក ទើបសេពគប់ សេចក្តីថា ពួកជនមានប្រយោជន៍ខ្លួនជាហេតុ មានប្រយោជន៍ អ្នកដទៃជាហេតុ មានប្រយោជន៍ទាំងពីរជាហេតុ មាន ប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្នជាហេតុ មានប្រយោជន៍ ក្នុងបរលោកជាហេតុ មានប្រយោជន៍ ក្នុងព្រះនិព្វានជាហេតុ ទើបគប់ សមគប់ សេពគប់ គប់រក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងឡាយអ្នកមាន ការណ៍ជាប្រយោជន៍ ទើបគប់រក ទើបសេពគប់ ។

(៣៨៧) និក្ការណា ទុល្លភា អជ្ជ មិត្តាតិ ទ្វេ មិត្តា អាគារិកមិត្តោ ច អនាគារិកមិត្តោ ច ។បេ។ អយំ អាគារិកមិត្តោ ។បេ។ អយំ អនាគារិកមិ-ត្តោ ។ និក្ការណា ទុល្លភា អជ្ជ មិត្តាតិ ឥមេ ទ្វេ មិត្តា អការណា(១) អហេតុ អប្បច្ចយា ទុល្លភាតិ(២) និក្ការណា ទុល្លភា អជ្ជ មិត្តា ។

(៣៨៨) អត្តដ្ឋបញ្ញា អសុចី មនុស្សាតិ អត្តដ្ឋ-បញ្ញាតិ អត្តនោ អត្ថាយ អត្តនោ ហេតុ អត្តនោ បច្ចយា អត្តនោ ការណា ភជន្តិ សម្ភជន្តិ សេវន្តិ និសេវន្តិ សំសេវន្តិ អាចរន្តិ សមាចរន្តិ បយិរុបាសន្តិ បុច្ឆន្តិ បរិបុច្ឆន្តិ អត្តដ្ឋបញ្ញា ។

១ ម. និក្ការណា និក្ការណាតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. ទុល្លភា ទុល្លភា សុទុល្លភាតិ ។

(៣៨៧) ពាក្យថា មិត្តទាំងឡាយដែលឥតត្រូវការ នៅក្នុងថ្ងៃនេះរកបានដោយក្រ អធិប្បាយថា មិត្តមាន២ពួកគឺ គហដ្ឋមិត្ត១ អនាគា-រិកមិត្ត១ ។បេ។ នេះ គហដ្ឋមិត្ត ។បេ។ នេះ អនាគារិកមិត្ត ។ ពាក្យថា មិត្តទាំងឡាយ ដែលឥតត្រូវការ នៅក្នុងថ្ងៃនេះរកបានដោយក្រ គឺថា មិត្តទាំងពីរប្រភេទនេះ ដែលមិនមានការណ៍ មិនមានហេតុ មិនមានបច្ច័យ នេះរកបានដោយក្រ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិត្តទាំងឡាយ ដែលឥតត្រូវការ នៅក្នុងថ្ងៃនេះរកបានដោយក្រ ។

(៣៨៨) អធិប្បាយពាក្យថា មនុស្សទាំងឡាយដែលមិនស្អាត ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន គឺ ពួកមនុស្សមិនស្អាត តែងគប់រក សេពគប់ សេពគប់ គប់រក អែប ខែប អែបជិត ចូលទៅរក ចូលទៅអង្គុយជិត សាកសួរ ដេញដោល ព្រោះតែប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ព្រោះតែហេតុរបស់ខ្លួន ព្រោះតែបច្ច័យរបស់ខ្លួន ព្រោះតែការណ៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ។

អសុចី មនុស្សាតិ អសុចិនា កាយកម្មេន សមន្នាគតោតិ អសុចី មនុស្សោ ។ អសុចិនា វចីកម្មេន សមន្នាគតោតិ អសុចី មនុស្សោ ។ អសុចិនា មនោកម្មេន សមន្នាគតោតិ អសុចី មនុស្សោ ។ អសុចិនា បាណាតិបាតេន អសុចិនា អទិន្នាទានេន អសុចិនា កាមេសុ មិច្ឆាចារេន អសុចិនា មុសាវាទេន អសុចិយា បិសុណាយ វាចាយ អសុចិយា ផរុសាយ វាចាយ អសុចិនា សម្ផប្បលាបេន អសុចិយា អភិជ្ឈាយ អសុចិនា ព្យាបាទេន អសុចិយា មិច្ឆាទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោតិ អសុចី មនុស្សោ ។ អសុចិយា ចេតនាយ សមន្នាគតោតិ អសុចី មនុស្សោ ។ អសុចិយា បត្ថនាយ សមន្នាគតោតិ អសុចី មនុស្សោ ។

ពាក្យថា មនុស្សមិនស្អាត សេចក្តីថា បុគ្គលមនុស្សប្រកបដោយកាយកម្មមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ បុគ្គលមនុស្សប្រកបដោយវចីកម្មមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ បុគ្គលមនុស្សប្រកបដោយមនោកម្មមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ បុគ្គលមនុស្សប្រកបដោយការមិនស្អាត គឺបាណាតិបាត ដោយការមិនស្អាត គឺអទិន្នាទាន ដោយការមិនស្អាត គឺកាមេសុមិច្ឆាចារ ដោយការមិនស្អាត គឺមុសាវាទ ដោយការមិនស្អាត គឺបិសុណាវាចា ដោយការមិនស្អាត គឺផរុសវាចា ដោយការមិនស្អាត គឺសម្ផប្បលាបៈ ដោយការមិនស្អាត គឺអភិជ្ឈា ដោយការមិនស្អាត គឺព្យាបាទ ដោយការមិនស្អាត គឺមិច្ឆាទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ បុគ្គលមនុស្សប្រកប ដោយចេតនាមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ បុគ្គលមនុស្សប្រកប ដោយសេចក្តីប្រាថ្នា មិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។

អសុចិកា បណិធិកា សមន្នាគតាតិ អសុចី មនុស្សា ហីនា និហីនា ឱមកា លាមកា ជតុក្កា បរិត្តាតិ អត្តដ្ឋបញ្ញា អសុចី មនុស្សា ។

[៣៨៤] ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។ បេ ។ ចរេតិ អដ្ឋ ចរិយាយោ ។ បេ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ភជន្តិ សេវន្តិ ច ការណត្ថា
និក្ការណា ទុល្លភា អជ្ជ មិត្តា
អត្តដ្ឋបញ្ញា អសុចី មនុស្សា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ

ពួកមនុស្សប្រកបដោយការតាំងសេចក្ដីប៉ុនប៉ងមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប សាក្រក់ លាមក គម្រក់ មនុស្សកំរេចកំទី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មនុស្សទាំងឡាយដែលមិនស្អាត ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ។

(៣៨៤) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ត្រង់ពាក្យថា ម្នាក់ឯង ។ បេ ។ ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្ត បានដល់ចរិយា ៨ យ៉ាង ។ បេ ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ជនទាំងឡាយអ្នកមានការណ៍ជាប្រយោជន៍ ទើបគប់រក
ទើបសេពគប់ ឯមិត្តថ្មីទាំងឡាយដែលឥតត្រូវការណ៍
គេកម្រនឹងរកបានទេ ចំណែកមនុស្សទាំងឡាយ
ដែលមិនស្អាត ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន (ក៏
តែងគប់រក តែងសេពគប់ដែរ) បុគ្គលគប្បីប្រព្រឹត្ត
ម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

ចប់ ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស ។